HORIA ARAMĂ

DINCOLO DE PARADIS

POVESTIRI

HORIA ARAMĂ
DINCOLO DE PARADIS

Povestiri

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ
1983

ZECE MODURI DE A LUNECA PE O COAJA DE BANANĂ

REVOLTA BĂRBILOR ALBE

1

La începutul iernii 198… în râul care străbate oraşul a fost pescuit un? Bătrân. Un altul a căzut sub roţile metroului. Un actor cunoscut odinioară, acum uitat, s-a prăbuşit de la etajul al optulea. În aceeaşi lună, două bătrânele au confundat recipientele de soluţii corozive cu cele conţinând produse alimentare.

Pierdute printre incidentele şi accidentele metropolei, aceste întâmplări nu au atras atenţia publicului. În lunile următoare însă, tragediile cu bătrâni au intrat în asemenea măsură în peisajul citadin încât un mare cotidian le-a rezervat o rubrică specială. Succesul articolului-prefaţă intitulat „Vânători de bătrâni?” şi semnat de un celebru sociolog şi profesor a determinat perpetuarea titlului, deşi nimic nu îl justifica încă. Autorul se întreba dacă aglomerarea tristelor evenimente cu protagonişti cărunţi este sau nu o întâmplare. Sociologul făcea un tur de orizont prin viaţa de toate zilele a vârstei a treia, scoţând în evidenţă cele mai răspândite motive de întristare ale persoanelor care au depăşit pragul celor şaizeci de ani. Desigur, conchidea el spre finele articolului, destui bătrâni au dreptul să se plângă de avatarurile vârstei, de greutăţi materiale, de însingurare şi existenţă lipsită de sens. Unii ajung să-şi ia viaţa, însă nimic nu ne îndreptăţeşte să credem într-o epidemie de sinucideri. Experienţa ne învaţă că un asemenea lanţ de întâmplări este, de regulă, inaugurat de un episod-cheie care, fără să constituie cauza fundamentală a suitei de gesturi fatale, fără să prezinte în sine o importanţă deosebită, are o extraordinară forţă de impact asupra sensibilităţii, a imaginaţiei celor vizaţi. Or, nimic de acest fel nu s-a petrecut, nimic nu justifică declanşarea unei serii de sinucideri acum, în acest

anotimp, în acest oraş. „Cu cele spuse — recunoştea sociologul — nu am rezolvat niciun singur caz. Este menirea poliţiei s-o facă. În ce ne priveşte, ne întrebăm numai dacă nu avem de-a face cu nişte asasinate. O parte dintre cazuri ni se par ambigue şi n-ar fi de mirare să aflăm că e vorba de morţi provocate… Deocamdată adevărul se ascunde. Iată motivul pentru care, la titlul nuvelei lui Dino Buzzati preluat pentru această rubrică, am adăugat semnul „întrebării” — încheia profesorul.

Articolul a stârnit un interes uriaş, provocând un adevărat război de presă între partizanii sinuciderii şi cei ai asasinatului. Ostilităţile au făcut să curgă râuri de cerneală. Tirajele ziarelor au crescut peste noapte. Între timp evenimentele se derulau mai departe, şi nu era săptămână ca la rubrica sus-amintită să nu apară numele altei victime din aceeaşi categorie. În unele cazuri era vorba de accidente banale, dovedite ca atare. Altele însă alimentau neliniştea oraşului, oferind o materie ideală pentru nesfârşite controverse şi dând vieţii acel farmec straniu pe care nu i-l poate conferi decât conştiinţa primejdiei.

2

Inspectorul Martin era destul de posomorită După eşecul înregistrat la banca din O., când nu izbutise să pună mina pe cei care o devalizaseră, şeful îl făcuse să-şi roadă unghiile timp de o săptămână, după care îi pusese în braţe un morman de dosare fără viitor.

— Fii atent, mârâise în vreme ce-i arunca lui Martin una din frumoasele lui priviri încurajatoare. Îţi dau mură în gură. Patru cazuri neelucidate. Numai bătrâni. Bătrâni singuri. Accidente şi sinucideri. Niciun jaf. Toate din ultimele două săptămâni. Poate să fie ceva şi poate să nu fie nimic. Exact pe măsura gustului tău pentru speculaţie…

Martin tăcuse fără să ridice mănuşa.

— Nu cred într-un complot contra bătrânilor, dar valurile astea de hârtie tipărită ne obligă să acţionăm, reluase şeful împingând cu dezgust la o parte mormanul de ziare de pe biroul său. Altfel riscăm să ne vină nouă rândul. O campanie despre ineficienţa poliţiei ar fi cea mai potrivită muzică pentru dumneata înainte de a ne despărţi pe vecie.

încheierea se voia în acelaşi timp un avertisment şi o glumă binevoitoare. Martin însă nu a gustat-o. Nu-i plăceau bătrânii.

Nu-i plăceau sinucigaşii. Nici accidentele. Nu-i plăcea meseria de poliţist. Dar ceea ce nu putea să sufere mai ales era mutra suficientă a şefului, care nu rezolvase niciun caz înainte să aterizeze pe scaunul său capitonat.

„Aşa îşi bate joc uneori destinul de un om: îl obligă să practice o meserie care nu-i spune nimic şi pentru care nu are talent.” Cu această profundă cugetare *Martin* deschidea câteva zile mai apoi uşa unui mic local periferic. Instalat la o masă în faţa unei ceşti imense de cafea, îşi revăzu în minte pentru a zecea oară cazurile primite.

Victor D., mecanic auto. 68 de ani. Văduv. Două fete măritate în provincie. Sociabil, jovial, până la un moment dat, când se însingurează brusc şi arată neliniştit. Şase săptămâni mai târziu alunecă — probabil — pe marginea unui trotuar, lovindu-se la baza craniului. Poleiul din acea zi a provocat numeroase accidente, niciunul însă mortal.

Dante F., profesor de biologie în ultimul an de catedră înaintea pensionării. Celibatar, se consacră trup şi suflet vocaţiei didactice. Foarte preocupat de iminenta ieşire din activitate. Fişa medicală înregistrează instalarea în ultimii trei ani a unei nevroze marcate *pe* acest motiv. Sinucidere prin înjunghiere cu un bisturiu de disecţie. Descoperit din întâmplare. Uşa casei era descuiată, ca de obicei. Locuinţa — în perfectă ordine.

Silva S. 59 de ani. Fostă cântăreaţă de local. Mică glorie de cartier. O alintată a generaţiei trecute. Nepăsătoare şi veselă ca o vrabie, devine brusc religioasă, indispunând lumea prin predici deplasate. Lovită mortal de un automobil neidentificat.

George I., cunoscut inventator, membru al mai multor societăţi străine. Aproape treizeci de brevete înregistrate în ţară şi peste hotare. Divorţat. Recăsătorit cu o studentă. Abandonat un an mai târziu, refuză să mai „tragă” o dată. Bătrân, singur, obişnuieşte să rătăcească beat pe străzi, adus de fiecare dată acasă de cunoscuţi, rude şi vecini. Este găsit în lacul de la marginea oraşului.

Martin învăţase pe dinafară dosarele. Pe măsură ce se gândea la ele, o idee încăpăţânată i se înşuruba în creier: cei patru sinucigaşi ori accidentaţi au fost aleşi anume de şeful cel drăguţ ca să-l înfunde! Simţea o tentaţie grozavă să trântească dosarele pe biroul superiorului odată cu demisia lui formulată

cam aşa: „Ca să mă faceţi să plec, nu era nevoie să dezgropaţi morţii, nici să inventaţi false asasinate. Pace lor, pace şi dumneavoastră. Martin C.”

Poliţistul nu se îndoia că i s-a întins o capcană. Cazurile nu erau însă mai puţin suspecte. Dacă se lăsa înşelat de aparenţe?

3

Martin era oaia neagră a poliţiei. Dacă prelua el un caz, puteai fi sigur că martorul va dispărea sau asasinul o să evadeze, dacă nu cumva mortul însuşi va în vi a şi va veni la judecată să dărâme dosarul. Ghinionul însă nu-l împiedica pe inspector s-o ia mereu de la capăt.

Pentru a încerca să se orienteze în cele patru cazuri alese de şeful său atât de binevoitor, Martin ceruse şi dosarele celorlalţi cinci bătrâni decedaţi în condiţii suspecte în ultimele şase săptămâni. Pe măsură ce datele se acumulau, câteva concluzii preliminare se impuneau de la sine.

în primul rând, fiecare dintre cei nouă se afla într-o situaţie precară. Moartea lor echivala într-un fel cu o salvare.

în al doilea rând, bătea la ochi varietatea mijloacelor folosite de asasini. Se ştie că un „succes” în materie îl marchează pe hoţ ca şi pe ucigaş, care va folosi mereu aceeaşi armă, acelaşi tip de împrejurare. Ba chiar, dacă se poate, acelaşi gest. Din cele nouă cazuri de bătrâni căzuţi pradă morţii violente în condiţii puţin limpezi, cel puţin două ar fi putut coincide, fie şi parţial, ca metodă. Ei bine, nu! Fiecare victimă avusese parte de un tratament exclusiv. O asemenea acurateţe friza premeditarea.

Pentru anchetator lucrurile se conturau astfel: avea de-a face cu un asasin stăpân pe mijloacele sale, dotat cu un sânge rece neobişnuit de vreme ce depăşea instinctul stereotipiei. Dovezi? Nimic. Zero. Doar ipoteze fără valoare probatorie în justiţie, pe deasupra neverosimile.

Martin se întorcea mereu la una din observaţiile pe caro le păstrase pentru sine: în cazul tuturor celor nouă, nimeni nu depusese vreo plângere! Unele dintre victime trăiseră în cea mai deplină singurătate, dar altele aveau familie, uneori şi avere. Urmaşii rezolvaseră firesc problemele succesorale, dar nimeni nu a crezut de cuviinţă să se intereseze de mersul anchetei. Martin a vizitat aceste familii şi a constatat la faţa locului senzaţia de uşurare pe care moartea rudelor bătrâne le-o

procurase celor vii. Senzaţie nedisimulată prin vreun tertip, ci explicată cu argumente. De aici nu se putea însă deduce că toţi cei pe care i-au excedat ciudăţeniile bătrânilor sunt nişte ucigaşi. Nici. Măcar nişte suspecţi. Afară doar dacă…

Şi astfel ajungem la bizarul prospect găsit în buzunarul celei de-a zecea victime. Îl descoperise de două zile, dar nu se hotăra să-l arate şefului. Purta titlul: *Să plecăm cu demnitate* şi era conceput în următorii termeni:

„La toate vârstele, dar mai cu seamă la bătrâneţe vine o clipă de oboseală şi dezgust, când ne dăm seama că nu mai aşteptăm nimic de la viaţă. Atunci dorim să murim. Dar cel mai adesea nu suntem în stare să facem noi înşine gestul fatal. Dacă în momentul acela s-ar ivi din senin o mină clementă care ar şti să rupă firul subţire al vieţii noastre fără s-o ştim, ce recunoscători i-am fi!

Ei bine, contaţi pe noi!

Dacă aveţi motive să >vă luaţi viaţa, dar nu şi curajul s-o faceţi, cereţi-ne ajutorul.

Succes garantat!

Garantat fără dureri!

Moarte instantanee, scutită de orice temeri, întrucât nu veţi şti nici *când,* nici *în ce fel vine!*

Cazul dumneavoastră va fi rezolvat de cei mai calificaţi profesionişti, fără tapaj, fără publicitate. Familia însăşi va rămâne convinsă că aţi murit de moarte naturală.

Mai mult nu putem dezvălui din motive lesne de înţeles. Preţul este unic:… El a fost astfel calculat încât să asigure servicii de calitate optimă fără să fie prohibitiv.

Procedura e cât se poate de simplă: suma va fi expediată în contul… la Banca… din Zürich. Simpla efectuare a plăţii declanşează acţiunea. Secretul operaţiei se asigură de către statul elveţian.

Se poate întâmpla şi altfel!

Experienţa ne învaţă că uneori iminenţa morţii revitalizează. În acest caz *puteţi să vă răzgândiţi,* fie şi cu numai un ceas înaintea sfârşitului! Ajunge să expediaţi telegrafic aceleiaşi

bănci în acelaşi cont suma de... Şaizeci de minute mai târziu vom fi la curent şi vom da contraordinul care anulează operaţia.

Ne dorim viaţă lungă, dar, dacă nu se poate altfel, să plecăm cu demnitate!

Sosind la sediu, Martin deschise uşa şefului. Acesta era crispa, convins că va trebui să asculte cine ştie ce teorie anemică. De astă dată însă, poliţistul fără vocalic avea să-l uimească de-a dreptul. În plină ancheta nerezolvată, Martin cerea câteva zile de concediu, o cascadă de vorbe pitoreşti se înghesuiau la gura serului, dar omul nu se putea hotărî căreia să-i dea prioritate. Martin profită şi se retrase cu mulţumiri. Câteva ore mai târziu era în avion. A doua zi se afla în frumosul Zürich, la sediul băncii ştiute.

încercare zadarnică. La întrebările lui Martin, împuterniciţii firmei au ridicat din umeri. Secretul operaţiilor nu putea fi încălcat cu niciun preţ. Poliţia nu dovedise că există vreo legătură între decesele mult comentate şi bancă. Iar instituţia nu răspundea decât în faţa deponenţilor săi.

„S-a găsit vreun ieşit din minţi care să trimită ceva în contul ştiut?” Nici formulată atât de impersonal, întrebarea poliţistului nu a fost onorată cu vreun răspuns.

4

întors în metropolă, Martin a găsit-o schimbată. Ceva străin în privirea furişată a oamenilor, în pasul grăbit al trecătorilor l-a intrigat de cum a coborât din avion. Convins că i se pare, a cumpărat un maldăr de ziare şi a parcurs titlurile. Astfel s-a edificat. În lipsa lui, oraşul fusese invadat de prospectele cunoscute. Scandalul izbucnise de la primul pliant descoperit. Gazetele scriau cu litere de o şchioapă: „Sindicatele crimei îşi fac reclamă. Ce păzeşte poliţia?”. Răspunzând unei prompte interpelări în parlament, guvernul promisese măsuri drastice.

Un tăvălug de spaimă trecuse peste Capitală. Suspiciunea nu aştepta decât un pretext ca să se reverse fără alegere. Cum nu se ştia însă nimic în plus faţă de cele cuprinse în prospect, materia era săracă. Niciun indiciu suplimentar nu venea să arunce o rază de lumină. Ca un făcut, în ultima săptămână nu se înregistrase niciun deces, nelămurit care să poată fi pus în cârca „vânătorilor de bătrâni”.

în lipsă de subiect, foiletoniştii au început să bată pasul pe loc. „Nu vă temeţi — scria o publicaţie umoristică —, tipii aceia nu omoară pe degeaba!” Să nu se teamă? Uşor de zis…

Curând însă verva gazetarilor şi proasta dispoziţie a şefului poliţiei au fost alimentate de noi întâmplări tragice ale căror victime purtau stigmatul părului cărunt.

Un ecou imens au avut, două sau trei cazuri comunicate opiniei publice printr-un al doilea prospect cuprinzând numele şi adresa unor „abonaţi” care se răzgândiseră şi erau în perfectă sănătate la domiciliu. În timpul necesar studierii cazului, elaborării căilor specifice de servire a clientului şi trecerii la executare, cei în cauză făcuseră o baie de spaimă care măturase dorul de moarte, determinându-i să-şi poarte în continuare crucea. Onestă, societatea ţinea să demonstreze că drumul e fără întoarcere numai pentru cei cu adevărat decişi.

Ziarele au ajuns primele la adresele indicate, umplând pagini întregi cu detalii nesemnificative, dar plastice. Persoanele în cauză au fost fotografiate din toate unghiurile, intervievate, tracasate în fel şi chip, spre încântarea lor. Publicitatea făcută a transmis şi altor amatori de plecare decentă, o nouă poftă de viaţă, drept care alte contingente şi-au retras opţiunea.

Sosind pe locul aii doilea, poliţia nu a găsit niciun indiciu. Bătrânii nu avuseseră niciun contact suspect. Achitaseră prin poştă cele două taxe în contul ştiut şi atât. Legăturile lor din ultima vreme au fost cercetate atent, dar fără niciun rezultat. Martin nu putea să-şi alunge sentimentul că bătrânii îi ascund ceva, dar nu găsea niciun fir de care să se lege. Modesta lui carieră de poliţist era mai primejduită ca oricând.

5

Într-o dimineaţă ploioasă de primăvară o mână strivi butonul soneriei lui Emil N. Acesta deschise uşa cu gândul de a dă o lecţie nepoftitului despre maniera în care se anunţă sosirea într-o vizită. Văzând însă figura noului venit, Emil se răzgândi. Era Martin C., inspectorul de poliţie care îl mai înfundase o dată.

— N-am făcut nimic, spuse gazda în loc de salut.

— A zis cineva ceva? îi întoarse vorba Martin, introducându-se neinvitat în apartament.

Acesta oferea o imagine vie a inconvenientelor dezordinii. Pe Martin însă talmeş-balmeşul nu păru să-l Impresioneze. El făcu

câţiva paşi prin bazar scoţând pentru o clipă din anonimat un obiect sau altul.

— Frumos ceas de acum două sute de ani, admiră el o ceapă metalică acoperită de praf.

— Nu merge, se strădui Emil să diminueze valoarea obiectului. De aia l-am şi căpătat la jumătate de preţ.

— Şi zaharniţa e o piesă rară. Blazonul de pe ea e un perfect certificat de autenticitate.

— Capacul s-a pierdut, argintul e numai pete, îşi urmă Emil opera denigratoare.

— Un *coupe-papier* cu ametiste! Leit cel reclamat cândva de o celebritate a filmului! Se minună făţarnic Martin.

— Acum vreo jumătate de secol, poate, preciza Emil, bine informat.

— Dar nu despre aceste mărunţişuri aş vrea să vorbim, se întoarse Martin către stăpânul casei. Ci de acel Renoir pe care l-ai pus în vânzare la galeria din strada Y.

— Ce-i cu tabloul? se nelinişti Emil. Să nu-mi spuneţi că au spart galeria!

— Fii pe pace, omule, surise Martin cu fineţe. Se ştie că e al tău. Cine ar îndrăzni să-l fure? Problema care mă macină pe mine alta este. Din motive asupra cărora nu insist, de îndată ce am citit că acest Renoir e de vânzare, am dat o circulară la toate muzeele şi colecţiile cunoscute. Niciuna din aceste instituţii nu reclamă dispariţia tabloului. Întrebare: de unde l-ai furat, Emil N.?

Cel numit se scărpină în creştet.

— Dacă vă spun, o să mă credeţi?

— Să vedem, zise poliţistul trecându-şi greutatea corpului de pe un picior pe altul şi măsurându-şi neîncrezător preopinentul.

— Pe cuvântul meu: l-am primit.

— Aşa?!

— Cadou.

— Ia te uită. De la cine?

— Nu ştiu…

— Grozav!

— Bănuiam eu că n-o să mă credeţi.

— Pe cine ai ameninţat cu moartea ca să pui mâna pe. Tablou?

— Vai de mine, cum să ameninţ! Doar mă cunoaşteţi, eu numai cu mănuşi...

— Cunosc, cunosc, dar nu mi-ai spus cum a venit Renoir în vizită la tine.

— L-am primit prin poştă.

— Superb! Expeditorul?

— Niciun cuvânt.

— Şi vrei să te cred?

— Ştiam că aşa o să fie. De aia, domnule Martin, am şi păstrat ambalajul.

— L-ai păstrat?

— Da, e în pod. Urcăm să-l vedem?

— În pod? Acolo e morga ta?

— Doamne fereşte, cum vorbiţi? Dacă vreţi, urc singur.

— Vreau, dar îţi recomand să n-o ştergi pe acoperişuri.

— Nici nu-i cazul. E chiar la gura podului. Un moment. Aşa. Numai puţin. L-am găsit. Priviţi. Pachetul mai păstrează forma tabloului. Iată şi adresa mea, scrisă de o mână necunoscută. Niciun expeditor.

— Oficiul poştal?

— Aici. Dar nu a fost predat cu acte în regulă, ci aruncat în cutia de colete simple, fără francare. Ştiţi, gura aceea de sac de la subsolul fiecărui oficiu poştal. Orice obiect aruncat acolo în cursul nopţii ajunge la destinatar în timpul cel mai scurt. Dacă nu e francat, primitorul plăteşte transportul... Şi eu am plătit pentru tablou. Chitanţa e lipită pe ambalaj.

— Foarte ingenios. Şi cum ţi-a venit ideea de a-ţi expedia singur tabloul?

— Cum aşa, nu mă credeţi?!

— E de crezut?

— Nu e. Aveţi dreptate. Cineva ţine cu tot dinadinsul să mă înfunde! Dar vă jur!... Şi n-aş fi pus tabloul în vânzare dacă n-aş trece printr-o criză financiară.

— Nu te aprinde. Ţi-am spus că nu te cred. Asta nu înseamnă că versiunea contrarie mă convinge. Tu eşti prea fricos ca să vinzi un tablou furat.

— Nu-i aşa? Credeţi-mă, sunt nevinovat!...

— Habar n-am ce să cred, altfel aveai de mult cătuşe la mâini.

Emil, confidenţial.

— Dacă mă credeţi, vă arăt şi restul.
— Mai e ceva?
— O scrisoare. Câteva cuvinte. Am păstrat-o. Poftim, citiţi.
— „Pentru servicii trecute şi viitoare.” Nicio semnătură. Ce servicii?
— Habar n-am.
— „Trecute”, fii atent. Ia scormoneşte-ţi memoria.
— Mi-am spart capul zile în şir. Doar ştiţi că eu lucrez de unul singur. Asta m-a şi făcut celebru…
— Serios? Şi eu care credeam că moralei tale ireproşabile îi datorezi notorietatea pe piaţa efracţiei… Dar nu vrei să-mi faci un serviciu? Adu-ţi aminte, cam ce bătrâni ai călcat în ultimul an?
— Bătrâni? Aă… Adică de la ce vârstă încolo…
— Dragul meu, lasă bancurile. Tabloul aparţinea unui bogătaş care avea o ciroză avansată. Disperat, omul a scris „vânătorilor de bătrâni”. Ca să nu retragă din afaceri banii moştenitorilor, a trimis băncii din Zürich, în loc de parale, tabloul, după care a notat faptul în registrul său de cheltuieli ţinut la zi. Peste o săptămână a intrat cu maşina într-un pilon de înaltă tensiune. Praf s-au făcut şi el, şi automobilul. Imposibil de stabilit în ce fel a fost sabotat „Rolls”-ul. Tu nu-ţi aminteşti?
— Dumnezeule, nu sunt eu! N-am ucis niciodată! Spuneaţi că-s cel mai fricos dintre hoţi. Cum aş putea…
— Ca să retezi, de pildă, jumătate din grosimea barei de direcţie nu-ţi trebuie cine ştie ce curaj…
— Sunt nişte fiare! Mi-au trimis tabloul ca să mă piardă! Iar pe dumneavoastră să vă pună pe urme false! Au reuşit! Sunt pierdut!
— Dacă aveam probe temeinice, discutam la mine, nu la tine. Dar nu am. Şi nici nu cred că ai avea tupeul să expui spre vânzare tabloul unui om pe care l-ai asasinat. E posibil ca spusele tale să fie adevărate, deşi nu e sigur! Dacă însă „ei” ţi-au expediat Renoir-ul, aş vrea să le las impresia că am căzut în cursă. Şi aşa ziarele de mâine vor publica totul. Venind la tine, am fost urmărit de mai mulţi reporteri.
— Şi atunci?
— Îţi faci iute o valiză cu lucruri de primă necesitate şi pleci cu mine acum. Se cheamă că te arestez.

— Vai de mine! Dar sunt nevinovat!

— Să fie de sufletul furturilor tale rămase nepedepsite.

— Dar e ilegal!

— Fireşte. O faci numai din prietenie pentru mine. Te laşi văzut şi pozat la ieşirea din casc şi pleci ou mine. Peste un ceas ai un avion pentru Argentina. Stai acolo vreo trei luni, după care îmi dai un telefon şi te poţi întoarce.

— Să-mi las baltă afacerile, casa…?

— … Familia etc. Nu te lăudai tu că lucrezi de unul singur? Iată încă un avantaj: poţi să dispari fără să raportezi nimănui.

— Asta înseamnă că mă socotiţi nevinovat? Atunci nimic nu mă împiedică să vând un tablou care mi-a fost dăruit.

— Fii atent, Emile! Să nu te joci cu focul. Sunt cu ochii pe tine! Şi nu conta pe inteligenţa, ta nativă. Dacă faci cum spun eu şi dacă nu eşti amestecat în afacere, scapi basma curată.

— Dacă-s nevinovat?! Jur! De ce nu faceţi o percheziţie? Vă rog! ¡Nu trebuie mandat!

— Mandatul e în buzunarul meu, băiete. Dar ştie Martin când e cazul şi când nu. Dacă lucrezi într-un stil atât de mare, nu eşti tu prost să ţii în casă lucruri care te-ar compromite grav. Echiparea, băiete, şi ochii cât cepele!

6

Martin era îngrijorat. Discuţia cu Emil nu îl dezamăgise. Nu crezuse nicio clipă în autodemascarea cunoscutului spărgător. Se încruntase deoarece ghicea în incidentul Renoir un mesaj adresat lui. Cineva îi oferea o pistă falsă şi aştepta ca Martin s-o ia de bună ca săi lucreze mai departe în linişte. Poliţistului nostru nu-i plăcea să se afle în obiectiv. Dar nu avea de ales.

Ca să-şi mute gândul în altă parte, redeschise ultimele dosare suspecte: un anticar foarte bătrân găsit mort sub un munte de cărţi prăbuşite peste el din rafturile „sfintei sfintelor”, unde nu avea nimeni acces; o infirmă anchilozată la pat face un stop cardiac, probabil de spaimă. Dimineaţa în dormitorul ei a fost găsit un sălbatic pisoi siamez, pe care nimeni nu îl revendica. Bolnava dormise cu fereastra deschisă.

Niciun incident nu venea şi impieteze asupra seriozităţii „vânătorilor de bătrâni”. Singura „reclamaţie” fusese a unui brutar care suferea de glaucom şi, pradă unor dureri atroce, implora zadarnic moartea să se grăbească. Bietul om acuzase

„societatea” că îl neglijează deşi achitase de mult onorarariul. Se pare că nu era nimic de făcut: omul nu ieşea din casă şi avea o familie grijulie. În urma publicităţii făcute cazului, anonimii restituiseră banii încasaţi. Operaţia financiară decursese banal: banca expediase banii la ordinul clientului său. Iar funcţionarii nu erau în măsură să ofere niciun indiciu asupra identităţii lui.

Peste alte câteva zile, Martin primi un telefon puţin obişnuit.

— Iubite coleg, am ceva pentru tine.

— O sticlă de Malaga, slăbiciunea ta! Nu beau.

— Ceva şi mai şi. Dar mai întâi vreau să mori de curiozitate.

— Dacă reuşeşti, intri la omucidere cu premeditare şi atunci adio circumstanţe atenuante. Pe cine aţi prins?

— Bravo! La prima întrebare ai răspuns: am prins pe cineva. Unul care te interesează. Dacă ghiceşti, ordon livrarea.

— Toată viaţa am jinduit să primesc de ziua mea un buchet de bandiţi…

— Nu ocoli că pierzi vremea şi vânatul se fezandează.

— S-o luăm uşor. De la o bucată de timp mă ocup de bătrânii care au fost „ajutaţi” să treacă dincolo, dar nu am formulat nicio concluzie, n-am niciun acuzat, nici măcar un suspect serios.

— Scurtă memorie!

— Ce vrei să spui?

— A fost odată, n-au trecut nici trei ani de atunci, un caz care a zguduit presa. Colecţionarul de timbre…

— Da, ştiu. Bătrânul colecţionar. O.K. Asasinul e la zdup.

— Nu e.

— Cum? I-au dat drumul?

— Nu tocmai: a evadat.

— Ca să vezi! Când?

— Acum trei săptămâni. Între timp l-am şi prins.

— Formidabil! Atunci poate că el… Nu mi-l trimiteţi?

— Ba da, însă n-am vrea ca la întoarcere maşina să facă o cursă neeconomică.

— Şi aştepţi să ţi-o încarc eu?! Afurisitule, câte sticle de Malaga vrei? Bine, s-a făcut, expediază-mi coletul.

Cinci ore mai târziu, Martin era în *tête-à-tête* cu Sfântul Paul (porecla lui Paul V., asasinul feroce, venea nu de la cucernicia, ci de la statura lui de gigant pe care geniul interlop o asemuia catedralei cu aceiaşi nume).

— Ia zi, băieţaş, începu Martin, care îi venea colosului până la umăr. Cum îţi merg afacerile?

— De groază, şefule, mirii Paul, nu vedeţi?

— Păi cine te-a pus, gingaş cum eşti, să rupi gratiile când făcuseşi peste jumătate din condamnare? De-acuma — sapa şi lopata!

— Doamne fereşte, dom’ Martin, oi fi eu asasin, dar nu-s prost! Cum era să evadez!

— Serios? Puteam să jur că ai făcut-o.

— Într-un fel. Dar nu e vina mea!

— Grozav! Te-o fi trimis acasă directorul închisorii pentru purtările tale frumoase.

— Puteţi să întrebaţi dacă nu eram un exemplu.

— Bun. Atunci cum de te-ai trezit afară?

— Nu ştiu!

— Superb? Mă, tu o să mă faci să mă apuc de scris: copilul care a călcat alături cu legea numai datorită inocenţei sale şi a fost furat de o zână bună.

— Dom’ Martin, eu n-am pus la cale nicio evadare. Într-o zi am primit un bilet care mă trimitea la ora şase în colţul de răsărit al curţii, unde se depozitează gunoiul. Mi-am aranjat aşa treburile — mă bucuram de încredere în penitenciar, să ştiţi! — că la şase m-am prezentat. Nimeni! Deodată, o lovitură în moalele capului dată cu sete. Când îmi revin, să mor asfixiat. Eram într-o cutie de gunoi, ou genunchii la gură şi gâtul ţeapăn, hurducănit de o rablă de maşină. Am început să ţip, să mă zbat. Zadarnic. Până la urmă am amorţit aşa, strâmb. Cred că am leşinat. Poate am adormit. Nu ştiu. M-am trezit noaptea într-o pădurice lângă un sat, singur cuc. Alături de mine se afla un pachet cu haine, încălţăminte, haleală şi ceva bani.

— Ce spui, domnule, ai fost răpit? Şi cine şi-a pus pielea în joc pentru asta?

— Habar n-am, vă rog să mă credeţi.

— E şi foarte verosimil. Şi ceva, un bilet, un semn?

Martin se apropie la câteva degete de nasul Sfântului Paul.

— Preţul. Motivul. Cine avea treabă cu tine şi numai cu tine, urgent şi neapărat? Şi ce anume cerea de la tine? Iată câteva întrebări pentru timpul tău liber.

— Dacă vă spun că nu ştiu! Tăiaţi-mă, spânzuraţi-mă, nu ştiu nimic! Şi nimeni nu mi-a cerut niciun serviciu.
— Că, serviabil cum eşti, ai mai fi scuturat vreun moşneguţ până ar fi ieşit sufletul din el.
— Dom' Martin, mă jur că nu pusesem gând rău colecţionarului!
— … Ci colecţiei. Cum bătrânelul stătea în drum…
— L-am scuturat, cum ziceţi, de revere, să-l bag în sperieţi. Ştiam că ajunge.
— Numai că tipul nu a suportat.
— Oi fi scuturat şi eu mai tare. Mi se întâmplă, ştiţi dumneavoastră, cu pumnii mei — hă-hă! De ce credeţi că am fost atât de cuminte la zdup? Era destul să le arăt baroasele mele, că toţi se făceau mieluşei. Nu era nevoie să-i ating.
— Îmi dau seama. De aia te-or fi şi pus monitor.
— Tot ce se poate…
— Bun. Acum ajunge cu poveştile şi spune-mi limpede şi cursiv cum ai evadat.
— Nu mă credeţi?!… Sigur, nu e de crezut. Dar nu v-am spus decât adevărul.
— Bine, copilule, dar cineva, cine o fi fost, a investit bani, muncă şi risc în afacere. De ce a făcut-o, de ochii tăi frumoşi? Te pomeneşti că iubitele tale au fondat o asociaţie pentru valorificarea în comun a calităţilor tale virile. Cu mijloace imite te-au scos de la pension şi acum urmează să intri în exploatare.
— Încă nu s-a văzut femeie care să-ţi facă un bine şi să nu-ţi scoată ochii…
— Serios? Credeam că doar iubitele poliţiştilor fac aşa.
— Da' de unde, ale noastre sunt la fel.

7

De mai multe ori pe parcursul acestui dialog, Martin ar fi trebuit să pufnească în râs, şi aşa s-ar fi petrecut lucrurile dacă i-ar fi dat mina să se amuze. Dar cele spuse de uriaşul răufăcător concordau cu datele poliţiei. Şi, cu toată publicitatea ce se făcuse la vremea respectivă „asasinului de bătrâni", procesul se încheiase pe ideea că moartea colecţionarului fusese ghinionul vieţii lui Paul, şi nu vina lui.

Martin se întreba totuşi: nu cumva sentinţa, incredibil de blândă, fusese opera unei baterii de avocaţi străluciţi care au

ştiut să speculeze fişa medicală a colecţionarului? Şi nu cumva Paul era totuşi un „vânător de bătrâni”?

Cum să admită, pe de altă parte, că evadarea lui, pusă la cale simplu şi eficient, se datora unor suflete caritabile şi dezinteresate? Imposibil de crezut. Pe urmă, între ziua evadării şi arestarea lui Paul trecuseră trei săptămâni foarte interesante pentru destinul eutanasiei. Un octogenar fusese găsit într-o dimineaţă spânzurând la cinci metri sub un mare pod metalic. Un menaj de bătrâni se asfixia se cu gaz fără niciun motiv aparent. Uşa casei nu era încuiată pe dinăuntru, cum se obişnuieşte în astfel de cazuri. Cel puţin prima dintre noile victime nu ar fi putut fi executată decât de un Goliat ca Paul.

Sceptic şi fără dovezi, Martin înscrise totuşi evadarea lui Paul în rubrica la care notase şi Cazul Emil Renoir. De astă dată i se oferea un suspect de mina întâi, cu antecedente specifice. Interogatoriul amănunţit, urmat de cercetări pe urmele rătăcirilor evadatului, nu a făcut decât să sporească haosul. Informate ca totdeauna, ziarele au romanţat episodul, exploatând la limită misterioasa evadare. Misterioasă până la descoperirea de către Martin în rândul personalului din penitenciar a unui şofer amestecat în tot felul de afaceri necurate. În ziua cu pricina făcuse mai multe curse cu furgoneta sa. Luat din scurt de şeful închisorii, mărturisise că el era făptaşul. Pista se întrerupea însă aici. Omul fusese teleghidat prin poştă şi plătit pe aceeaşi cale. Fireşte, distrusese orice urmă materială, dar jura că expeditorul nu semnase.

Martin avea toate motivele să creadă în adevărul celor declarate de şofer. Tipii erau tari.

8

în a cincea lună de la declanşarea scandalului, un ziar de mare tiraj a publicat declaraţiile unei septuagenare despre noua ei poftă de viaţă obţinută după ce apelase la „vânătorii de bătrâni” şi despre hotărârea ei de a renunţa la serviciile lor. În numărul de a doua zi era inserat un anunţ sobru prin care anonimii dezminţeau afirmaţiile venerabilei persoane, întrucât aceasta nu apelase nicicând la ei. Gestul respira un aer de probitate cum numai marile firme îşi pot permite să arboreze. Un găinar ar fi trecut cu vederea inexactitatea de vreme ce

spusele bătrânei doamne amatoare de publicitate îi erau favorabile.

Martin căzu pe gânduri. Gestul mitomanei era simptomatic: spiritul critic cedase, anonimii fuseseră acceptaţi; mai mult, erau la modă. Câteva zile mai târziu, un publicist de marcă divaga pe marginea întrebării: „Cine se teme să plece cu decenţă?” I-au răspuns alţii într-un concert grăitor, deşi nu mai puţin sinistru.

„Nu se poate muri decent? — scria marele publicist. Pentru ce trebuie oare ca morţii, salvată de trivialitate prin aportul unit al riturilor şi literaturii, să i se asocieze decrepitudinea fizică? De cum tensiunea începe să-şi facă de cap, ne gândim la oroarea paralizici. De ce înainte de a muri să-i aducem pe cei din jur în marginea răbdării şi a puterilor?”

„De ce nu plecăm civilizat? — se întreba un altul. Există forme sociale pentru a te naşte, a te căsători, te consacra in responsabil, chiar şi pentru a te retrage din activitate. Niciunul dintre aceste gesturi nu are violenţa sinuciderii. Lumea îi socoteşte pe sinucigaşi nebuni. Într-adevăr, sinucigaşul are o forţă de caracter neomenească. Ce ne facem însă cu sinucigaşii rataţi? Nu cumva ceea ce propun anonimii de la Zürich e pentru mulţi bătrâni mântuirea?”

„Frica e absurdă întotdeauna — scria un al treilea. Dar cea mai absurdă e frica de moarte. Aş plăti aur greu celui ce m-ar ucide astfel încât să nu-mi fie frică… Ne temem de hoţi şi totuşi plecăm de acasă. Ne temem de maşini, dar circulăm cât ne ţin picioarele. Ne temem libertatea şi ne-o amanetăm repetat. Ne temem la tot pasul şi nu facem nimic pentru a elimina cauza fricii. Nu cumva de moarte ne temem prea puţin?

Absurdul ne provoacă necontenit. Un bătrân se sclerozează rapid şi trăieşte doar pentru că robusta lui ¡soţie îl îngrijeşte. Ea moare subit, senilul rămâne în viaţă.

Un hidrocefal gungureşte până la cincizeci de ani, târât în cărucior de mama sa octogenară. Va supravieţui monstrul.

Priveam cu invidie mersul calm şi decis al lui Edward G. Robinson, în filmul *Soylent Green,* spre Casa Adormirii şi îmi aminteam ironia deplasată a bunului (citeşte: naivului) André Maurois din *Thanatos Palace Hotel*. Cum ai murit, prietene André Maurois? În sânul familiei, odihnind pe două perne bine bătute de o bravă Céléstine şi înconjurat de trei generaţii de urmaşi?

Sau într-un sanatoriu de lux de pe malul Mediteranei? Ştii bine, prietene, că nu toţi pot să-şi permită un astfel de *adieu.* Cerşetorii, paraliticii, senilii, cei uitaţi, cei părăsiţi, cei condamnaţi ar saluta îngerul izbăvitor care s-ar îndura de ei.”

În acest climat s-a constituit cea dintâi asociaţie de sprijinire a mişcării pentru o moarte decentă. Poliţia l-a scuturat zdravăn pe fiecare membru, dar nu a putut dovedi amestecul nici unuia în vreo afacere necurată. Iar asociaţia însăşi nu era neconstituţională. Propaganda pentru eutanasie voluntară era legală, şi nimic nu o putea face să se confunde cu eutanasia impusă, abuzivă ori autoritară.

Apoi asociaţiile s-au înmulţit. Multe practicau colecta filantropică. Sumele strânse aveau să fie depuse în contul ştiut pentru scutirea de taxe a nevoiaşilor care ar apelat la serviciile anonimilor.

9

Revenind la birou după un supliment de anchetă asupra ultimului căzut în războiul bătrânilor, Martin, găsi în sala de aşteptare un fel de bunicuţă cocârjată de ani. Fusese îndrumată la el. Ce avea de reclamat *T* Femeia îi întinse o recipisă. Actul atesta că doamna Cecilia K. Expediase băncii din Zürich suma obişnuită pentru tristul serviciu pe care îl cerea.

— Şi ce-i cu asta? întrebă Martin, simţind pe umeri, oboseala bătrânilor din toate timpurile.

— Am găsit-o în casă. Acolo unde se ţin hârtiile de valoare. Un mic viciu al meu e să cotrobăiesc prin sertare. Mărturisesc…

Bunicuţa surise cu buze fără culoare.

— Şi?

— Am găsit recipisă, am cercetat-o. Am înţeles:: doar şi eu citesc ziarele, urmăresc televizorul…

— Şi? Şi? Şi?

— Aici scrie numele meu. Dar nu eu am expediat banii.

— Nu?

— Nu. Nici prin gând nu-mi trece să mor. Ei însă, ci…

Suspină, îşi ascunse faţa, plânse puţin.

— M-au condamnat la moarte!

— Cine?!

— Copiii mei. Locuiesc împreună cu doi băieţi. Lor le-am dat ultimul bănuţ pe care l-am avut, până şi verigheta bietului meu

soţ, de mult repauzat. Iar ei asmut asupra mea „vânătorii de bătrâni”!

Cât era de frânt şi de blazat, Martin se cutremură. Mizerabilii!

Totuşi nu trebuia să se grăbească. O linişti pe bătrână şi o rugă să relateze, pe scurt, într-o declaraţie cele spuse. Femeia îşi usca ochii, primi hârtia, stiloul şi se apucă de scris.

Martin intră la şef. Îi povesti întâmplarea. Şeful căzu pe gânduri. Cazul merita să fie adus la lumină, fie şi numai pentru a mai retuşa portretul şifonat în ochii opiniei publice al poliţiei metropolitane. O tânără aspirantă la postul de Sherlock Holmes a fost expediată să ţină de urât bunicuţei şi ş-o reţină. Între timp Martin avea să dea o fugă la domiciliul persoanei.

Era trecut de amiază când ajunse. Cei doi fraţi şi soţiile lor se agitau în legătură cu dispariţia bătrânei, care ieşise fără să spună o vorbă. Alarmate, cele două femei îşi chemaseră soţii, care îşi părăsiseră treburile şi reveniseră urgent acasă.

Martin îi linişti: bunicuţa fusese reperată de un poliţist şi se afla în siguranţă. Cei patru oftară uşuraţi. Martin însă nu părea grăbit. Se instalase în fotoliul cel mai comod şi examina interiorul elegant. După un minut de stânjeneală, una din gazde îi oferi un coniac. Martin primi, împotriva obiceiului, pentru a-şi prelungi şederea.

— Superbă locuinţa dumneavoastră, spuse în vreme ce ai casei îşi ascundeau cu greu nerăbdarea de a-l vedea dus. Aş putea să văd şi restul?

Urmă un elocvent schimb de priviri.

— Fireşte, poftiţi, îl invită unul dintre bărbaţi.

Apartamentul era vast, mobilat bine, chibzuit.

— V-ar supăra dacă v-aş cere să-mi arătaţi şi camera bătrânei? Simplă curiozitate…

Chilia bunicuţei bătea la ochi prin austeritate. Numai alb şi negru. Nicio culoare. Nicio mobilă de prisos. Nicio carte. Nici măcar *Biblia.*

— E o persoană retrasă, nu-i aşa? trânti Martin la întâmplare.

— Aşa s-ar zice, răspunse una dintre nurori. În afară de faptul că vămuieşte frigiderul pe ascuns…

— Fură mâncare?

— Şi băutură.

— Nu capătă destul?

— Aş. La masă nu vine, face. Mofturi, declară că: nu îi trebuie nimic. Pe urmă observăm pe unde a trecut.

— La noi primeşte tot ce-i trebuie, interveni unul dintre fii. Pe urmă, îşi are propriul ei venit, de care dispune cum pofteşte.

— Dar, cum bătrânii sunt veşnic nemulţumiţi, v-o fi îndrugat vrute şi nevrute, completă soţia lui.

— Nu m-ar mira să aud cine ştie ce grozăvie, interveni cealaltă femeie. După câte a vorbit pe seama noastră în cartier, după câte scorneli a servit cunoştinţelor noastre comune, rudelor… Puteţi verifica!

— De mult are apucăturile astea?

— Nu, răspunseră bărbaţii.

— De când s-au însurat, precizară femeile. Trecuseră amândoi de prima tinereţe, dar nicio femeie nu era pe placul ei…

— La naiba, ne îndreptam spre patruzeci de ani, cât. Mai puteam aştepta? Izbucni fiul cel mare.

— Fiecare candidată la mina dumnealor avea un. Cusur. Una era prea tânără, alta nu avea o situaţie, a treia promitea să fie o cheltuitoare şi o frivolă. Asta părea prea independentă, cealaltă o sfida cu cele două licenţe ale sale. Le-a dat papucii fără menajamente, iar dumnealor, ca nişte fii-model, au tăcut mâlc.

— Ce puteam face? se lamentă cel mai tânăr dintre bărbaţi.

— Cu noi nu i-a mers, continuă rechizitoriul feminin.. Ceea ce căutam noi era nu aventura, ci dragostea, căminul, copiii. Am avut răbdare, am încercat s-o cucerim. Nu se lăsa. Era mai inaccesibilă ca Everestul. Când am epuizat repertoriul obişnuit, a devenit peste noapte bolnăvicioasă, fragilă. Juca extrem de convingător. Bărbaţii ăştia cât muntele erau de-a dreptul timoraţi. A trebuit să punem piciorul în prag. Am chemat câţiva medici. Era gata să-i păcălească şi pe domniile lor!

— S-o fi văzut, s-o fi auzit… completă de pe margine unul dintre soţii slabi de înger.

— Ei, niciuna, nici două, tresăreau: nu cumva i-e rău? Nu cumva cheamă în ajutor? Nu s-a zvârlit pe fereastră? Nu s-a otrăvit? Până ne-am săturat. Într-o zi ne-am făcut bagajele şi le-am zis: băieţi, adio! Şantajul moral are şi el o limită. Spre cinstea lor, nu ne-au lăsat să plecăm. Am pus condiţii. Le-au acceptat şi le respectă. Din când în când bătrâna o mai face pe muribunda, însă publicul e mult mai rece. Locuim împreună, are

tot ce-i trebuie ca să se simtă bine. Îi place să pozeze în victimă? Nimic n-o împiedică. Nu-i uşor să-ţi accepţi înfrângerea. Dacă nu i-o dictează dragostea de mamă, nu-i nimic de făcut. Nimeni n-o contrazice, nici nu o aprobă. Noi ne vedem de-ale noastre, iar când face o poznă încercăm s-o muşamalizăm. Dacă nu-i soluţia ideală, e totuşi o ieşire, nu credeţi?

— Într-adevăr, admise Martin şi, dând pe gât ultima picătură de coniac, salută şi plecă.

„Un viespar — îşi spuse grăbind către sediu. Bunicuţa îşi va fi pierdut răbdarea.” Martin o găsi roşie în obraji şi bine dispusă, pălăvrăgind cu tânăra sa colegă în faţa unui păhărel de vişinată apărut nu se ştie de unde.

Martin se scuză, citi declaraţia, o rugă pe reclamantă să semneze şi o trimise acasă în compania celei cu care se întreţinuse. Conveniră cu toţii asupra versiunii care trebuia servită familiei: bunicuţa se rătăcise, poliţia o lăsase un timp să se liniştească şi acum o înapoia celor dragi. Femeile plecară discutând ou vervă ultimele noutăţi vestimentare.

Martin vântură în aer declaraţia, examină semnătura, să constate dacă cerneala s-a uscat şi poate introduce hârtia în dosarul pe care îl pregătise întreprinzătoarea sa colegă. În acelaşi dosar se afla şi recipisa. Cedând unui gest reflex, Martin apropie cele două semnături şi le compară. Păreau identice! Alergă la etaj, unde se găsea laboratorul de grafologie. Specialistul confirma pe loc: cele două iscălituri fuseseră scrise de aceeaşi mină.

Poliţistul rămase perplex: aşadar bătrânica dorea să-şi bage feciorii la zdup! Ce alt mobil putea s-o mine în criminala ei întreprindere decât răzbunarea? Cruntă răzbunare! Răzbunarea unui senil.

10

Martin fusese încântat de colaborarea micuţei aspirante care se descurcase de minune cu bătrânica şi familia ei. S-a dezumflat însă de îndată ce i-a găsit portretul în mai multe ziare. Puştoaica nu-şi ţinuse gura, ba chiar exagerase uşor preţiosul ei aport la soluţionarea cazului „drept care devenise peste noapte vedeta fotogenică a rubricii criminale.

împrejurările o favorizaseră. Pentru a opri acţiunea declanşată de bunicuţă prin suma trimisă la Zürich. Martin somase familia

să achite de urgenţă taxa de retragere a „comenzii”. Şeful decisese însă că mai operativ lucrează presa, şi mai sigur. Cine poate garanta că suma promisă va fi expediată prompt? O minimă defecţiune ar putea întârzia decomandarea şi atunci ghilotina va cădea într-un caz în care se amestecase poliţia. Un asemenea scandal mai lipsea! În schimb, apelând preventiv la presă, i se va oferi acesteia un os de ros. În faţa opiniei publice, poliţia va fi prezentată ca o apărătoare a celor nevinovaţi. Succes garantat!

Martin era de altă părere, iar presa i-a dat involuntar dreptate. Concluzia firească a cazului bunicuţei era una singură: oricine poate cere „vânătorilor de bătrâni” să suprime pe oricine, singura condiţie — vagă — fiind vârsta victimei. Nimic nu venea să garanteze autenticitatea semnăturii „clientului”, faptul că persoana care trimite suma băncii din Zürich este chiar „beneficiarul” comenzii. Activitatea subterană a bandei excludea orice contact, deci orice putinţă de verificare. Era ca şi cum ai telefona călăului municipal rugându-l să se ocupe de inamicii tăi.

„Suntem oare la cheremul unui mandat poştal?” — se întreba un ziar. „Preţ unic pentru înlăturarea oricui” — îşi intitula un altul rechizitoriul acid asupra poliţiei neputincioase. „Sunteţi de prisos? Feriţi-vă!” — suna manşeta unui celebru săptămânal. „Mafia? La reciclare!” — scria un specialist în criminologie, afirmând că, în comparaţie cu „vânătorii de bătrâni”, vechiul sindicat al crimei funcţiona ca un mecanism greoi şi demodat. Supleţea şi simplitatea noii soluţii îi asigură un viitor de aur. Iar anonimii nu vor întârzia să depăşească graniţele autoimpuse ale sferei lor de acţiune.

Efectul a fost un val de panică. Presa era plină de strigăte de alarmă. Se povesteau cazuri incredibile, inventate pe de-a-ntregul, menite să-l bage în sperieţi pe cititor şi să urce tirajele. Frica s-a grăbit să culeagă primele victime. S-au înregistrat mai multe sinucideri. Persoane socotite până mai ieri foarte serioase au declarat că viaţa lor e în primejdie. Unii şi-au părăsit domiciliul, ascunzându-se în colţuri obscure de ţară. Alţii au cerut protecţia poliţiei. În mai multe cazuri, cei ce se socoteau ameninţaţi au ridicat primii sabia, lovind preventiv în duşmanii lor. Oamenii grăbeau pasul pe stradă, se retrăgeau devreme în

casele lor, deschideau cu prudenţă uşa. Spectacolele de seară au făcut săli goale. Mulţi şi-au procurat arme, şi nu o dată gestul unui fumător de a cere foc trecătorului s-a soldat din partea celui luat prin surprindere cu o apăsare pe trăgaci.

Responsabilii poliţiei au încercat — inutil — să potolească valul de groază prin declaraţii publice. La fel a trecut neobservată declaraţia trimisă ziarelor de chiar „vânătorii de bătrâni”. Ei susţineau că dispun de mijloacele necesare pentru a se convinge dacă semnatarul unui mandat poştal este sau nu „persoana în chestie” şi acţionează ca atare. Cum însă nu puteau dezvălui mecanismul, nimeni nu a dat atenţie celor spuse. Primul asasinat produs a şi fost pus în sarcina lor, iar descoperirea peste câteva săptămâni a făptaşului nu a împiedicat sinistra întâmplare să joace rol de probă în disputa de presă.

Proporţiile neobişnuite ale scandalului au avut urmări neobişnuite. Au fost reclamate numeroase cazuri în care bătrânii au fugit de acasă, petrecând noaptea la prieteni, în sălile de aşteptare ale gărilor sau în parcuri. Nu puţini se îmbolnăviră în urma escapadelor nocturne, dar nu le regretau. Alţi bătrâni au fost găsiţi vagabondând la mari distanţe de casă, călătorind fără bagaje, nu o dată fără bilet. Interogaţi, toţi acuzau teama că apropiaţii lor au plătit pentru ei taxa morţii. Căminele de bătrâni au fost luate cu asalt. Hotelurile nu mai aveau locuri. Golemul spaimei zdruncina echilibrul cetăţii.

11

Într-o noapte, Martin a fost chemat de urgenţă la poliţie. În faţa clădirii mai multe zeci de bătrâni, poate o sută, vociferau, cerând să fie lăsaţi să intre. Zadarnic încerca şeful, sosit de urgenţă la sediu, să-i potolească. Manifestanţii acuzau poliţia de ineficienţă şi complicitate cu asasinii. Strigătele de furie alternau cu cele de disperare. Într-un moment de vârf, şeful a fost dat la o parte şi bătrânii au pătruns în birouri. S-au instalat pretutindeni — pe scaune, pe banchetele din sala de aşteptare, pe covoarele îmbâcsite, chiar şi pe mesele de scris. Şeful răcnea la telefon cerând întăriri, dar nimeni nu dădea importanţă incidentului. Ce rău puteau face nişte bătrâni slabi de înger şi cu mâinile goale? Să fie lăsaţi în pace. Dimineaţa îşi vor fi epuizat elanul şi vor pleca de bunăvoie. Şeful pretindea ca nepoftiţii să

părăsească cel puţin biroul său, dar în fotoliul din spatele acestuia se plasase un moşneguţ deosebit de aţos. Cu el nu era chip să te înţelegi. Neputincios, şeful trânti uşile şi plecă acasă.

Martin rămase. Agitaţia capetelor cărunte îl fascina. Trecu dintr-un birou în altul, apoi reveni în sala de aşteptare.

— Domnilor, li se adresă Martin, ascultaţi-mă o clipă.

Cum adunarea continua să-l ignoreze, strigă:

— Atenţie, vă rog!

Rumoarea scăzu.

— Daţi-mi voie să vă spun două-trei lucruri şi să vă întreb alte câteva. Dar mai întâi liniştiţi-vă. Nimeni nu vă goneşte, puteţi sta cât doriţi.

Se auziră mai multe glasuri pornite, ireverenţioase.

— Cine-o mai fi şi ăsta?

— Un curcan, se vede cât de colo!

— Domnilor, începu Martin, ceea ce aş vrea eu e foarte puţin: faceţi-mă să înţeleg.

— Ce e de neînţeles? ţipă un roşcovan cu baston. Poliţia trebuie să ne protejeze, de aia suntem aici!

— De cine să vă protejeze, de ce anume?

— La naiba, ăsta îşi bate joc de noi!

— Ce-i, băiete, ce nu pricepi? Te miră că ne apărăm viaţa? Atâta mai avem şi noi: un crâmpei de viaţă.

— Dar cine vă vrea răul, oameni buni? „Vânătorii de bătrâni” şi-au călcat cuvântul?

— Aiurea! Cine vorbeşte de ei?

Martin continuă s-o facă pe naivul:

— Doar nu credeţi că ai voştri vă doresc răul!

— Nu credem nimic, dar ne ferim.

— S-a mai văzut!

— Domnule, interveni un bătrân bine îmbrăcat, viaţa mea nu interesează pe nimeni. Nu au nevoie de ea. În schimb camera mea le trebuie, pâinea şi apa mea îi costă. Existenţa mea îi privează de lumina zilei şi de aer.

— N-ar avea nimic împotrivă să trăim, dar pe Lună…

— He-he, cred şi eu!

— Şi nu pe banii lor!

— Cum pe banii lor?! sări un ins cu părul vâlvoi şi ochii numai fulgere. Casa eu am ridicat-o, din economiile mele şi-au luat maşina. Pensia mea vine la fel de regulat ca salariile lor!

— Şi totuşi...

— Totuşi?

— Sunt de prisos. O simt. O ştiu. Şi mă tem.

Cei din birourile vecine ieşiră să ia parte la discuţie. Pentru Martin era cât se poate de limpede: bătrânii se temeau nu de asasinii declaraţi, ci de rudele şi apropiaţii lor. De când cazul „bunicuţei” dezvăluise faptul că oricine putea completa un anume mandat poştal pe numele oricui, îşi simţeau zilnic ameninţată existenţa. Tendinţa de a exagera proprie vârstei nu făcea decât să înrăutăţească situaţia.

Alte întrebări îi permiseră să facă o adevărată anchetă. Mulţi plătiseră onorariul eutanasic. După o zi, două de aşteptare crispată şi angoasă renunţaseră, făcând mari eforturi ca să-şi procure suma necesară anulării comenzii. Doar vreo şase nu contramandaseră moartea şi continuau s-o dorească. De ce fugiseră de acasă aceştia? Nu era totuna dacă moartea venea pe o cale sau alta? Ei bine — nu. „Vânătorii de bătrâni” garantau o moarte fără dureri şi fără porţia de teamă, nelipsită altminteri. Ei nu făceau decât să execute un ordin dat de tine însuţi. Cum să accepţi însă pasiv ca un altul să-ţi conteste dreptul de a ocupa un loc sub soare?!

— Nimeni nu are acest drept, perora un orator improvizat. Nici când vine de la Dumnezeu nu primim sentinţa capitală fără cârtire. Numai noi putem hotărî dacă ne predăm sau continuăm bătălia!

Martin rămase pe gânduri. Aproape toţi cei de faţă achitaseră taxa morţii, apoi se grăbiseră să-şi dezmintă opţiunea, plătind şi suma cerută pentru oprirea operaţiei. Fiecare se împăcase, aşadar, cu beteşugurile şi necazurile sale, cu boala sa, uneori fatală, mulţumind pentru fiecare zi smulsă nefiinţei şi petrecută sub razele democratice ale Soarelui.

Deodată, în capul poliţistului se făcu lumină. Nu, era imposibil să se înşele: „vânătorii de bătrâni” erau o ficţiune! Ei nu existau şi nu existaseră niciodată. O minte ascuţită scornise această modalitate de a-i estorca pe bătrâni, şi nu doar pe aceştia, mizând pe nesecatele izvoare de optimism ale omului la toate

vârstele. Spirit pătrunzător, pungaşul era dinainte convins că majoritatea va plăti ambele taxe, rotunjind contul său la bancă şi, totodată, împăcându-se cu existenţa. Dar mai cu seamă scutindu-l să-şi pună în practică sinistrele promisiuni, pentru care se cerea o altă structură decât a escrocului.

Poliţistul îşi întorcea ipoteza pe toate feţele. În fond, niciuna dintre crimele puse pe seama „vânătorilor de bătrâni” nu era indubitabil un asasinat. Cazurile luate în discuţie prezentau fie aparenţa unui accident, fie pe cea a sinuciderii. Ei bine, asta şi erau!

Anchetatorul reţinuse din dosare mai multe detalii asupra cărora nu avusese vreme să reflecteze ca lumea. Erau fapte disparate. Astfel, în noaptea în care un pensionar a pierit sub o grămadă de cărămizi prăbuşite de la etajul unei clădiri în construcţie fusese înregistrat un cutremur nu prea violent. Cercetările arătaseră că bătrânul pescuit în lacul oraşului era îmbibat de alcool. O femeie care pierise în flăcări era surdă şi nu auzise nimic din agitaţia provocată de incendiul ce cuprinsese clădirea.

Martin îşi aminti un alt amănunt: în toate cazurile furtul nu intra în discuţie. Un cartel al crimei utilizând feluriţi ucigaşi nu ar fi putut asigura o asemenea disciplină. Era exclus ca niciunul dintre ei să nu fi fost măcar o singură dată ispitit să pună mâna pe inelul victimei, pe ochelarii cu rame de aur sau pe banii aflaţi asupra ei. Niciunul dintre bătrânii în chestiune, deşi alertat prin însuşi faptul că a emis comanda, nu l-a surprins pe asasinul său cu o clipă înainte, zădărnicindu-i misiunea. Orice act de violenţă — fugărirea, bătaia, imobilizarea victimei — ar fi lăsat inevitabil urme. Cel puţin o dată ar fi trebuit ca victima să se sperie, să strige, să alerteze cartierul şi astfel să-l împiedice pe asasin să acţioneze. Iar un om care a trecut prin aşa ceva nu poate să tacă. El sfârşeşte inevitabil prin a fi cunoscut, în cel mai rău caz prin intermediul martorilor, al vecinilor. Nimic de felul acesta nu se petrecuse.

Poliţistul începu să caute febril prin dosare. Cercetă ultimele date statistice cu privire la decesele suspecte şi le compară cu cele din anul trecut. În ultimele şase luni, totalitatea deceselor produse între şaizeci şi optzeci de ani scăzuse cu aproape cincisprezece la sută. Dintre decedaţi, numărul celor doborâţi de

boli care nu iartă era staţionar, aproape identic (mai mic totuşi cu trei cazuri). Numărul accidentelor stradale şi menajere scăzuse cu doisprezece la sută, iar cel al sinuciderilor cu patruzeci la sută!

Martin voia să fie sigur pe mica sa descoperire. Aşadar extrase datele corespunzătoare pe ultimii cinci ani. Ele oscilau în jurul celor din anul trecut, având o continuă tendinţă de creştere. Curba sinuciderilor şi accidentelor cobora brusc în cele şase luni dominate de „vânătorii de bătrâni”, ceea ce confirma până la proba contrarie ipoteza lui.

Ce ar fi trebuit să urmeze? Să le împărtăşească bătrânilor descoperirea sa? Ce mutre ar face dacă ar auzi ce i-a dat prin minte poliţistului? Martin se amuză dinainte. Privi în jurul său. Dincolo de zidul dosarelor de pe birou nu era nimeni. Când au şters-o intruşii? Pe fereastră se vedea lumina cenuşie a unei noi zile. Martin se ridică de la birou şi ieşi în pragul instituţiei pustii. Pe treapta cea mai înaltă se întinse leneş, cu poftă, în văzul tuturor ferestrelor întunecate. Dacă o lua spre casă, mai prindea două ore de somn. Dar nu avea timp. Trebuia să se prepare ca lumea pentru a depăşi fără pierderi noul său eşec.

DUPĂ CONSILIU

— Dragă Brătescule, ai fost la înălţime. Ca de obicei.

— Vă mulţumesc, tovarăşe ministru.

În sala de consiliu, câţiva întârziaţi îşi adunau hârtiile în vreme ce se deschideau ferestrele pentru aerisire.

— Eu îţi mulţumesc. Intervenţia dumitale a fost hotărâtoare. Numai când mă gândesc: s-o fi luat de la capăt, mai întâi în comisie…

— Îmi permit să vă atrag atenţia: fără micile ajustări efectuate în ultimele două zile…

— La insistenţele dumitale, aşa e, ai dreptate. Dar tot meritul nostru rămâne că te-am solicitat, ca în fiecare an — vezi ce bine am întors-o? Ha-ha!

în jurul celor doi se formase, la o distanţă respectuoasă, un grup firav. Ministrul privi circular şi spuse fără adresă:

— Trebuie să-l solicităm ceva mai des pe Brătescu. E omul nostru, doar în minister s-a format, nu-i aşa?

Era, fireşte, adevărat, deşi pe vremea când Brătescu învăţa să jongleze cu cifrele ministrul nici nu văzuse lumina zilei.

— Încă o dată mulţumiri şi, dacă pleci acasă, te rog să iei maşina mea.
— Nu e nevoie, tovarăşe ministru…
— Ba da, ba da. Tovarăşe Vlaicu, vrei să ai dumneata grijă?
Cel numit fu bucuros de acest fel de a fi luat în seamă după ce combătuse proiectul de bilanţ şi fusese pus la punct. Ministrul sugera că, dincolo de neînţelegerea de moment, Brătescu pleacă, iar el rămâne.
Şoferul cunoştea drumul din alte ocazii asemănătoare. Ar fi putut să i le înşire pe toate, le ţinea minte perfect. Dar elegantul Brătescu, scorţos celebru, parcă înţepenise de-a binelea de când ieşise la pensie. Cum sta pe canapeaua din spate, cu spinarea rezemată şi mâinile mult întinse înainte ţinând bastonul, părea că face pase magnetice. Încruntat, absent, Brătescu prezenta un chip de granit, care nu inspira niciun fel de simpatie.
„Se umflă în pene că tronează în maşina ministrului — îşi spunea şoferul. Dacă ar şti el câţi se perindă pe canapeaua din spate! Bătrânii ăştia… Unii din ei parcă devin de-a dreptul statui… Omule, nu vezi că eşti antipatic?
— Tot acolo? întrebă inutil, ca să zică ceva.
Brătescu aprobă dând din cap. După un timp şoferul reluă:
— Doamna ce mai face? Parcă şi dânsa lucra la noi.
Tăcere. Şoferul îşi frământă mintea: nu cumva femeia murise? Parcă auzise ceva, odată. Înciudat de gafa involuntară, puse o frână scurtă. Brătescu se înclină uşor înainte, fără să-şi modifice atitudinea. „Poate moare în maşina mea! — se sperie conducătorul automobilului. Doamne păzeşte!” Şi respiră uşurat când sosi la destinaţie.
Brătescu deschise portiera maşinii, mulţumi scurt şi se îndreptă către intrarea casei fără să privească înapoi. „Se ţine bine al dracului!” — comentă mental şoferul şi viră la stânga.
Bătrânul introduse cheia în broască, o răsuci şi pătrunse în vestibul. Închizând uşa, se rezemă de ea cu un suspin dureros. Rămase astfel o clipă, apoi lăsă bastonul să cadă în colţul său şi-şi puse pălăria pe taburetul de curăţat încălţămintea. Ocoli cu grijă periile şi cutia de cremă rămase în mijlocul vestibului şi pătrunse în hol. Storurile trase filtrau lumina, menţinând în locuinţă un amurg perpetuu. Înaintând, îşi dezbrăcă pardesiul, trântindu-l din mers pe o canapea. Evită să calce pe un şarpe

negru: şnurul fierului de călcat. O pătură cazonă, dublată o fâşie de americă îngălbenită, ocupa jumătate din masa de sufragerie. Batista albă care strălucise, ţeapănă, toată dimineaţa se fanase ca o floare. O trase afară din buzunar şi o lepădă pe masă. Îşi scoase haina şi o plantă, cu mâini nesigure, pe spătarul unui scaun prea îngust. Pantofii şi-i lepădase pe rând. Trecu în dormitor. Îşi descinse cureaua şi-şi lăsă pantalonii să curgă pe covor. Se eliberă de ei fără incident. Mai făcu doi paşi. Era în faţa oglinzii. Din negura ei privea un bătrân cocârjat, cu umeri striviţi de poveri nevăzute şi ochi pustii. Mâinile îi atârnau fără rost. Cu creierul vid, se lăsă, moale, să cadă în patul desfăcut şi de mult neaerisit. La căpătâi, vechiul deşteptător încremenise într-un timp revolut.

NOROCUL ŢINE CU CEI TARI

Şi regii îmbătrânesc. Şi generalii se cocoşează sub talpa vârstei. Tâlharii de rând nu sunt nici ei scutiţi.

Ce nedreptate! Ochi ager, talie subţire, mină rapidă, pas de catifea, hoţul este un temerar dublat de un gimnast sau nu e deloc. Dacă ai spondiloză, nu sari gardurile; cu dureri de şale nu te strecori pe fereastra uitată deschisă; cu degetele deformate de artroză nu subtilizezi bancnote; cu varice la picioare nu faci de „şase” şi nici nu contezi să scapi cu fuga. Nu te introduci în locuinţe străine dacă te-ai căptuşit cu vreun astm bronşic şi rişti în orice moment un puseu de tuse, nici nu ameninţi trecătorii cu şişul strâns într-un pumn ţeapăn de reumatism. Ar fi ca şi cum un bâlbâit ar striga „Banii sau viaţa!”, ca şi cum un mut ar ordona „Sus mâinile!”.

Dar nu toţi hoţii îşi fac suma la termen. Unii au ghinion şi trebuie să continue lucrul ori să-l reia după o neplăcere care s-a lăsat cu pârnaie. Nu e vina lor! S-au străduit din răsputeri să se facă oameni la vreme. Totuşi, fie că au fost prinşi înainte de a strânge un capital serios, fie că au fost vânduţi, unii răufăcători ajung la bătrâneţe cu mâinile goale. Ce oroare! Lipsa de competitivitate îi elimină de pe piaţa marilor lovituri. Iar îngreunarea corpului îi face să ducă prudenţa până la înfometare. Dacă le dă Dumnezeu şi o familie — iar la vârsta părului cărunt şi bandiţii se adună de pe drumuri —, atunci e curată nenorocire. Nu trece zi fără scandal şi reproşuri, care devin încă mai amare datorită comparaţiei ou noii veniţi, găinarii

cu caş la gură, care fac la douăzeci şi cinci de ani ce făceau ei la cincisprezece, dacă nu la cinci!

Drama răufăcătorului bătrân e lesne de intuit, şi nu insistăm asupra ei mai mult decât e necesar pentru a ne aminti cărţile care o evocă. Trişorul miop, falsificatorul care s-a căptuşit cu boala lui Parkinson, proxenetul de care nu se mai teme nimeni — câte subiecte pentru saga celor ce calcă legea!

Uneori însă lucrurile se desfăşoară altfel. Hoţul a îmbătrânit fără să-şi dea seama. Anii au trecut pe nesimţite, şi iată, într-o zi, îl găsim într-un apartament în care a pătruns cu ajutorul cheilor false. Proprietarii nu sunt acasă, căci omul nostru şi-a luat măsurile de rigoare. Un singur lucru nu a prevăzut: că, în timp ce va cotrobăi prin dulapuri şi sertare, va simţi brusc o gheară sfâşiindu-i pieptul, braţul şi umărul stâng şi va şti, ca orice fiu al veacului nostru, că îl paşte un infarct.

Omul a încremenit în poziţia în care se afla, pe jumătate aplecat şi cu mâinile vârâte până la cot în rafturile de albituri. El se îndreaptă încet, ascultând cu teamă toba care îi bate în piept. Apoi, tatonând în jur ca un orb, caută fotoliul cel mai apropiat. Face un pas în direcţia lui, se lasă uşor în braţele moi. Zace astfel o vreme, cu o mină în, dreptul inimii şi fruntea umezită de o sudoare îngheţată. Tremură imperceptibil. Pe patul vast, pe scaune, pe jos, în dezordine — lenjeria de corp şi de pat a cuplului locatar extrasă neglijent din scrin şi dulap în căutarea valorilor puse bine. O brăţară, câteva bancnote atestă, pe o măsuţă, mobilul inopinatei vizite. Din clipă în clipă stăpânii casei se pot întoarce, îl pot surprinde. Pe urmă — poliţia! La gândul acesta, fiecare muşchi vibrează. Intrusul e gata să sară în picioare, s-o ia la fugă. Dar nu o face: un infarct e un infarct! Răufăcătorul trebuie să aleagă: libertatea sau viaţa! A şi ales. Aleasă e viaţa, iubita necredincioasă, gata oricând să-l trădeze, să-l părăsească, lăsându-l pustiu ca o păstaie goală.

înţeleaptă alegere! Odată făcută, omul se linişteşte, muşchii se destind, panica piere. Se lasă astfel în voia timpului care trece.

Şi atunci, aşteptată în taină, invocată fără cuvinte, se produce minunea: gheara din piept se topeşte, inima îşi revine. Atacul se amină pe altă dată.

Hoţul ridică un braţ, mişcă un picior. Îşi încearcă puterile. Merge! Prudent, se ridică din fotoliu cu gesturi line. N-a uitat primejdia. O acceptă.

Sprijinindu-se de dulap, face un pas către uşă, acolo unde în orice moment pot să apară *ei.* Drace! E rătăcit ca un începător. Nimic de mirare. Fiecare din specialităţile raptului îşi are trăsăturile sale. Spărgătorului celui mai îndemânatic îi lipseşte arta confruntării directe, pe care orice amărât manglitor de ceasuri o are la degetul mic. Deschizătorul de seifuri e un adevărat intelectual în lumea interlopă, dar tremură ca un debutant când se gândeşte că nu peste mult clanţa uşii se va înclina, uşa se va deschide, iar în cadrul ei se va ivi mutra tâmpă a păgubaşului.

Ce va face acesta? Va începe să ţipe? Va leşina? Va cădea în genunchi rugându-se să i se lase viaţa?

Iar el, hoţul prins asupra faptului, el ce va spune? Ce va răspunde când va fi întrebat ce caută într-o casă străină, cu ce intenţie s-a introdus aici, cu ce drept?

Omul e un mister nesfârşit. În loc să ducă la ultimele consecinţe aceste gânduri foarte rezonabile şi să ia măsurile ce se impun, mintea hoţului a cotit-o în altă direcţie. Vom fi mai puţin miraţi dacă vom lua notă că tipul era cunoscut în lumea sa pentru modul în care îşi urmărea victimele fixate din timp: atent şi cu încăpăţânare. Multe se întâmplaseră de când se introdusese în apartamentul de la etajul şase, dar dincolo de toate, mai presus chiar decât grija de a părăsi terenul cât mai curând, îl apăsa o nemulţumire: nu găsise prada! Locatarii fie că nu aveau niciun fel de valori, fie dispuneau de o ascunzătoare veritabilă. Şi el care contase pe o acţiune rapidă!

Să se fi înşelat? Exclus! Ochise bijuteriile de luni de zile. Îi urmărise pe posesori până aici. Se informase temeinic asupra detaliilor, iar ca să păcălească broasca specială se introdusese în casă sub un pretext oarecare şi copiase cheile. Cu această ocazie îi studiase în voie.

Ce s-o fi întâmplat? Să fi dat faliment? Să fi purtat bijuterii de împrumut? Aiurea, cine împrumută azi pietre şi aur?! Să fi trecut pe aici vreun confrate înaintea lui? Blocul fusese clădit în ultimii douăzeci de ani, astfel că era exclusă ipoteza unei case de fier înzidite. Doar dacă nu s-au dus la ştrand, ea cu briliante în

urechi şi trei lanţuri de aur la gât, el ou butoni de platină şi ac de cravată cu perlă cât unghia…

Îi spusese lui ceva inima. Nu-i dădea ghes. De aceea şi amânase atât. La ora părului cărunt cu greu mai afli un om de încredere. Tentaţia e să lucrezi de unul singur. Bineînţeles, riscul creşte, nu mai stă nimeni de pază, dar se şi reduce: nu are cine să te uşureze de pradă la capătul operaţiei, nici cine să ciripească…

Drumul spre uşă trecea pe lângă scrin, pe care, într-un cristal imens, trona un maldăr de gablonzuri. Să mai încerce o dată! Cine ştie, poate sunt aici. Femeile astea!…

Într-adevăr, acolo erau, amestecate cu tinichele fără valoare. Ce idee: să amesteci cu imitaţii aurul şi pietrele veritabile!

Abia rostise — în gând! — un comentariu adecvat că încremeni: ce auzea oare? Ce se auzea?! Nu cumva cheia în broască? Celebra cheie în broasca celebră? Ei bine, da! Cineva descuia uşa! De ce nu lăsase naibii afurisitele de bijuterii! De ce nu fugise! De ce barem nu lăsase cheia în broască!…

Desigur, ar fi fost inutil de vreme ce apartamentul avea o singură intrare. Ar fi câştigat însă timp!

Fugi la fereastră: era la etajul şase! Ieşi în balcon. Arhitectul plasase balcoanele asimetric, astfel că dedesubt era hăul. „Ce-i de făcut?” — răcni în sinea lui, pe urmele unui lung şir de clasici. „Nu-i decât o singură ieşire” — îşi spuse. Violenţa corporală nu era pe profilul său, iar în halul de agitaţie în care se afla tot nu putea face mare lucru. O singură scăpare, şi ea foarte nesigură. Totuşi…

Deschizând, peste câteva clipe, uşa dormitorului, doamna Stănescu rămase fără glas la vederea incredibilei dezordini din încăperea pe care, cu un ceas mai devreme, o lăsase în bună rânduială. Ceea ce văzu apoi nu era de natură s-o liniştească: pe tapiţeria nouă a canapelei stătea lungit într-o poziţie forţată un bărbat străin. Cu un deget la gură şi ochii scoşi din orbite, necunoscutul îi cerea, fără cuvinte, dar imperativ, să tacă. Din urmă se apropia soţul blestemând pneul care se dezumflase lăsându-i în drum, obligându-i să părăsească automobilul şi să revină acasă. Apoi amuţi şi acesta, pe măsură ce înţelegea catastrofa. Rămaseră în prag, doi bătrânei care văd o fantomă.

încurajat de primul succes — cei doi tăceau, cum le ceruse! —, hoţul începu să explice prezenţa sa în casă. Nu încerca să-şi ascundă intenţia necinstită. Dar fusese amar pedepsit; o criză cardiacă îl imobilizase, împiedicându-l să-şi ducă intenţiile până la capăt. Dacă nu vor să-şi încarce conştiinţa cu vina morţii sale, să stea liniştiţi câteva minute. Nu vor avea nimic de suferit. În schimb li se va înscrie pe răboj o adevărată faptă creştinească!

Cei doi încremeniseră în uşă, ca hipnotizaţi. Hoţul se nelinişti: când s-or trezi din primul şoc, vor începe să strige, şi atunci va fi pierdut! Singura lui şansă era să păstreze iniţiativa.

Gemu abia reţinut. Nu-i scăpă tresărirea celor doi, antrenaţi fără voie în joc. Se plânse astfel cât putu de sfâşietor, încercând să nu depăşească măsura. Când se convinse că erau impresionaţi, îi puse la treabă. Ceru o pernă, una mică.

— Nu atât de mare! strigă el când, mai curajos, bărbatul înainta şi îi întinse una. Omul se supuse, schimbă perna şi apoi o introduse sub ceafa bolnavului.

— Apă, comandă apoi.

Femeia se repezi la bucătărie, fericită să lipsească din încăpere măcar o secundă.

— Mai repede! strigă iar, cu gândul că ar fi trebuit să taie firul telefonic. Zăngănitul paharului pe farfurioară anunţă însă revenirea femeii în dormitor.

— Fiţi cuminţi, îi avertiză spărgătorul, altfel mor aici. Dacă mor — mor, eu n-am nimic de pierdut, dar pe voi o să vă ia la întrebări: de unde a picat mortul? Cine e? Ce-aţi avut cu el?

— Dar nu avem nicio vină, spuse cu glas pierit bărbatul, dându-i în sinea lui dreptate: un mort străin în casă înseamnă o grămadă de plictiseli!

— Mai încet! aproape că răcni hoţul, spre a continua în şoaptă: Şi cum o să dovediţi că sunteţi nevinovaţi? Dacă nu vă întorceaţi atât de repede, nici nu făceam atacul.

— Cum ai pătruns în casă? întrebă proprietarul. Broasca e austriacă.

— Cheile mele nu se sperie de nicio marcă, bravă spărgătorul, spunându-şi nu fără îngrijorare că dacă îndrăznesc să pună întrebări înseamnă că nu e stăpân pe situaţie. „În jumătate de oră, ăştia găsesc un tertip să pună mâna pe mine! Trebuia să le-o ia înainte.

Alternând ordinele şi ameninţările, izbuti să comande un taxi, dându-i dinainte adresa spitalului de urgenţă. Pretinse apoi să i se strângă micul calabalâc şi, ridicându-se cu mii de precauţii, ajutat de cele două victime, pe care le teroriza cu gemete şi cu şantajul decesului, părăsi apartamentul. În aceeaşi formaţie urcară în lift şi ieşiră în stradă. Taxiul sosise. Cu ajutorul şoferului, bolnavul a fost instalat pe canapeaua din spate, după care maşina s-a lansat în viteză. Cursa o plătiseră cei jefuiţi. Ajuns la spital, hoţul se lăsă condus de taximetrist către camera de gardă, însă ţinu să intre singur. Drept care şi porni, clătinându-se şi sprijinindu-se de pereţi, pe coridorul slab luminat. După câţiva paşi se întoarse. Şoferul nu se mai vedea. Îşi continuă drumul în căutarea celei de-a doua ieşiri.

în drum spre casă intră într-un local să-şi tragă sufletul. Se instală într-un colţ mai retras şi comandă o sticlă de vin. Dar nu se atinse de băutură. Scoase cu grijă din buzunar batista în care ascunsese bijuteriile şi le privi pe furiş. Experienţa, îşi spuse, poate uneori să compenseze avantajele tinereţii. Viaţa primează, dar nici libertatea nu e de lepădat! Iar tot răul e spre bine, îşi aminti o zicală a bunicului. Dacă nu era criza, nu i-ar fi dat prin minte să joace teatru şi n-ar fi scăpat ca prin urechile acului! Trăiască inima lui cea slabă*!*

Dădu să ridice paharul, dar nu izbuti, era greu ca plumbul. Mina, şi ea de plumb, lunecă de pe masă. Capul îi căzu pe un umăr, umărul dureros, cumplit de dureros, ca niciodată. Ar fi vrut să se mire, dar nu avea loc — întreg spaţiul său interior era o mare de durere. Apoi durerea pieri, pe când în el se făcea întuneric şi pace.

VENDETA

De câte ori trec prin faţa primăriei de sector şi nu sunt prea grăbit, întârzii câteva clipe ca să privesc. Printr-un capriciu al arhitectului, scara exterioară, împinsă mult în stradă şi veşnic scăldată de soare în prima ei jumătate, se îngustează şi se întunecă pe măsură ce urcă, printre cele două aripi ale clădirii, la etaj, unde funcţionează oficiul de stare civilă. Efectul e neaşteptat. Câtă vreme suie treptele şi se apropie de inima instituţiei, individul pare a se zgârci şi mohorî. Dimpotrivă, părăsind clădirea, omul îşi regăseşte trăsăturile, personalitatea. Aici în mai toate zilele se oficiază căsătorii, şi nu o dată am

urmărit cu deliciu metamorfoza mirilor necunoscuţi urcând scara martiriului ca să se topească într-o masă cenuşie sau coborând-o, la consumarea ceremoniei, şi redobândind culoare, volum, realitate.

La fel s-a întâmplat şi atunci. Era sâmbătă, ora unu, ziua şi ora ideale pentru încheierea unei căsătorii. Ştiind că spre a le obţine sunt necesare minuni de abilitate diplomatică şi persuasiune, m-am întrebat: cine să fie învingătorii? Scările, pline de un public elegant, purtând flori scumpe, făgăduiau un spectacol de zile mari. Am stat să privesc. De sub arcada intrării şi-a făcut apariţia fericita pereche. Pe măsură ce avansau către lumină, am distins culoarea închisă, castan ori smochină, stropită cu negru a costumului pe care îl arbora mirele; mireasa purta o rochie simplă de lină bleu. De departe păreau scunzi şi cam rotofei. Asistenţa se precipita să-i felicite şi să-i îmbrăţişeze. Între aceste manifestări de simpatie, cei doi continuau să coboare lent, fixând cu o atenţie concentrată treptele. „Trebuie să fie miopi” — mi-am spus, întrebându-mă de ce în acest caz nu poartă ochelari.

Abia când au străbătut cea mai mare parte a scării şi au părăsit umbra edificiului, le-am văzut chipurile şi am înţeles: mirii nu erau la prima experienţă şi aveau o vârstă respectabilă. M-am amuzat un moment pe seama lipsei mele de perspicacitate, dar nu am plecat. Curând perechea s-a oprit pe treapta cea mai de jos. Şi atunci am avut o revelaţie: mireasa îmi era cunoscută.

— Doamna Filofteia!

Astfel am exclamat fără voie. Animaţia piaţetei nu avea cum să permită sărbătoritei să audă un glas de peste drum. Dar în cazul Filofteii Brănescu nu toate legile naturii funcţionează normal. Contrar aşteptărilor, mireasa şi-a desprins privirea de pe florile care i se ofereau în continuare şi a întors capul spre mine. Mi-am scos pălăria şi am făcut o plecăciune vizibilă de departe. Mi-a răspuns printr-un surâs, invitându-mă fără cuvinte să mă alătur grupului.

Am şovăit o clipă. În jur nu se mai zărea nicio florăreasă. Era târziu, îşi terminaseră negoţul. Am traversat cu mâinile goale, să depun un sărut pe mănuşa de dantelă şi să exprim felicitări proaspeţilor căsătoriţi. Doamna Filofteia mi-a mulţumit şi mi l-a

recomandat pe noul ei soţ, un avocat cândva celebru. Bărbatul afişa un entuziasm de circumstanţă. Mi-am spus că repetiţia rămâne benefică dincolo de vârste şi am surâs interior.

Doamna Filofteia se prezenta remarcabil. Cum nu fusese niciodată o frumuseţe, nu suferise nici ravagiile anilor. Trăsăturile regulate de odinioară se păstraseră, atâta doar că se destinseseră, cedaseră parcă forţei gravitaţionale, fiecare linie a figurii având acum o uşoară tendinţă de coborâre, de curbare în jos. Proporţiile menţinându-se, armonia primă trecuse într-o armonie secundă, legitimă şi ea. Ochii aveau o licărire de triumf.

— Nu bei un păhărel cu noi acasă? m-a întrebat.

Dar întârziasem destul. M-am scuzat, i-am felicitat încă o dată pe miri şi am plecat în drumul meu, nu înainte de a trebui să promit a-i vizita cât de curând.

Am plecat, dar nu singur, ci împreună cu *signor* Tase fostul meu coleg mai în vârstă la o instituţie în care pierdusem împreună o mare parte din viaţă. Asistase la ceremonie, dar nu ţinea să întârzie în piaţa primăriei şi nici să participe la festin din motive pe care mi le-a împărtăşit pe loc.

— Ştii, mi-a zis, că în locul avocatului era cât pe ce să fiu eu?

— Serios? am întrebat cât mai neutru.

Ideea că Tase, colegul meu specialist în italiană, pensionar de mai multă vreme, s-ar putea căsători m-a luat pe nepregătite şi a trebuit să mă reculeg o clipă ca să-mi dau seama că avocatul nu era nici el mai tânăr, iar Filofteia dacă avea patru-cinci ani mai puţin decât ei.

— Am fost rivalul persoanei. Am candidat serios la mâna doamnei Filofteia.

— Amor ghebos? am exclamat cu falsă bonomie, căci neobişnuitul situaţiei îmi paralizase umorul.

— Drace, râse fin Tase, la vârsta noastră acţionează un cocteil special: atracţie şi calcul, simpatie şi alegere lucidă. Singurătatea e un cal care pierde întotdeauna. De aceea nu o dată bătrânii strâng rândurile. Deşi rareori se căsătoresc.

— Unii o fac totuşi, am precizat inutil.

— Cred şi eu! Te pui cu baba fatală?

Porecla o mai auzisem, dar în gura pretendentului de până ieri suna insolit.

— Nu cunoşti supranumele Filofteii? a continuat *signor* Tase. Imposibil! I l-a dat cineva după a treia căsătorie. Nu avea decât cincizeci şi cinci de ani, dar lichidase doi soţi. Precum vezi, cel care a blagoslovit-o cu porecla nu s-a înşelat: Filofteia l-a îngropat şi pe-al treilea.

— Şi atunci, dumneata? am zis, dând glas unei întemeiate nedumeriri.

— Ce m-a făcut să umblu după ea când îi cunoşteam faima? Habar n-am. Probabil misterul, picanteria situaţiei. Femeia trebuie să aibă mister la orice vârstă şi cu orice chip. Filofteii, cum vezi, i-a reuşit.

— Cum?!

— Asta n-o mai ştiu, dar aş fi aflat-o dacă în locul avocatului eram eu.

— Şi ai fi riscat?

— Dumnezeule, doar nu vezi în Filofteia o asasină! Pierderea celor trei soţi nu a trecut fără vorbe rele, dar nimeni nu a putut formula vreodată o acuzaţie oricât de fragilă. Autopsia ultimului nu a relevat nimic.

— Dar i-a moştenit pe toţi!

— Evident. Niciodată nu a primit să-şi lege numele «de un bărbat cu familie — copii, fraţi, surori.

— Ţinea să nu împartă cu nimeni…

— Mai ştii?

— Avem, aşadar, mobilul. Avem şi cadavrul. Ce mai trebuie ca să-l identificăm pe criminal?

— Dovezile. Până nu va fi prinsă în mină cu satirul plin de sânge nimeni nu va cuteza s-o acuze. Iar precedenţii au murit şi ei de moarte bună…

— Cele ce-mi spui mă fac atât de curios încât o să dau curs invitaţiei: le voi face o vizită.

— Mai la iarnă, desigur. Deocamdată pleacă la Sinaia, în voiaj de nuntă.

— Ca doi porumbei!

— Fireşte. Pastila trebuie îndulcită. Iar Filofteia e «o persoană vitală. Convieţuirea cu ea trebuie să fie foarte plăcută.

— Până la un punct…

— Punctul terminus. Dar orice pe lume are un asemenea punct.

În octombrie originala pereche a revenit în Capitală şi a lansat invitaţiile de rigoare. Am avut surpriza de a nu fi uitat, astfel că pe la finele lui noiembrie sunam la uşa soţilor Anastasiu. Mi-a deschis o Filofteie radioasă şi calmă.

— Ce bine, a spus în chip de bun venit, o să avem şi tineret!

Am râs confuz: nici eu nu mai aveam treizeci de ani..

În curând am fost zece persoane în apartamentul superb. Am vizitat încăperile, care aveau toate uşile deschise.

— Minunat, am spus celor doi.

— Casa o am de la răposatul Matei, a precizat cu naturaleţe gazda.

Am aruncat o rapidă privire avocatului, care se număra şi el printre invitaţi. Era perfect senin. De-a lungul serii aveam să-i mai arunc şi alte priviri asemănătoare, de câte ori Filofteia, care nu avea simţul gafei — ori brava! — i-a numit pe foştii ei soţi: în legătură cu argintăria de masă, cu haina de blană ori pietrele cerceilor. Pomenirea curentă a morţilor nu şoca pe nimeni, era o practică banală. Mi-am spus: „De ce nu ar aminti Filofteia numele soţilor săi pierduţi dacă are conştiinţa curată?

După câteva degete de coniac am adus vorba despre răposaţi.

— Am avut noroc de soţi foarte buni, mi-a răspuns aproape liric. Aş fi o ingrată dacă aş. Uita ce au făcut pentru mine. Kiki este de aceeaşi părere.

Şi chiar aşa era: Kiki, adică numărul patru, împărtăşea întru totul punctul de vedere al doamnei sale.

I-am revăzut abia prin februarie. Traversam Cişmigiul când i-am zărit. Se plimbau. Înfofolit într-o haină prea groasă pentru vremea blândă, Kiki mi-a părut schimbat. Ronţăia un covrig. Cu gura plină, mi-a răspuns anevoie la salut.

— I-am spus eu să nu ia covrigi. Îşi strică foamea. Mai sunt şi reci, n-au niciun haz.

— Când îi văd, nu rezist, explică el. Şi apoi uscăturile îmi fac bine. Colita…

— Acasă nu mănâncă mai nimic, se plânse Filofteia. Şi doar îi servesc numai regim… De aceea slăbeşte mereu…

Prin martie Kiki mi-a făcut o vizită. Când l-am văzut în uşă, duminică la unsprezece ziua, m-am speriat.

— Întotdeauna m-am întrebat cum arată locuinţa unui scriitor, şi-a justificat Kiki vizita neanunţată.

Mi-am examinat cu îndoială interiorul anonim, invitându-mi totuşi musafirul să intre. Fragil, uşor aplecat pe o parte, se strecură pe uşă. Se instală pe un scaun incomod şi oftă uşurat.

— Am avut o cursă prin preajmă şi mi-am zis ce-ar fi să intru o clipă?

Cuvinte rostite fără convingere, pentru a umple tăcerea.

— Ce să vă ofer? O cafea? Nu: un ceai.

— Ba, te rog să nu te agiţi. Nu-mi trebuie nimic.

În cele din urmă, ceaiul a fost făcut şi băut. După primele sorbituri, spuse:

— Te superi dacă îţi cer o felioară de pâine? Subţire şi oricât de uscată. Ulcerul…

— N-aţi mai scăpat de el? am întrebat şi am continuat ou exces de bună dispoziţie: Sunteţi prea focos! Asta e!

— Focos, dragul meu, cum să nu, mormăi bătrânul cu o sfâşietoare umbră de surâs.

— Doamna Filofteia e bine?

— Bine, acceptă bătrânul placid. Cu gospodăria.

Kiki mesteca încet, metodic. Întâi felia de pâine —

untul oferit rămăsese neatins —, apoi o bucată de plăcintă rece, rămasă din ajun. Terminând, a suspinat uşor, la limita audibilului. Nuanţa cadaverică a obrajilor parcă mai cedase. Peste câteva minute, bătrânul s-a ridicat şi a plecat.

Două luni mai târziu am citit un ferpar: Kiki se prăpădise. Am expediat o telegramă de condoleanţe doamnei Filofteia şi am revenit la treburile mele. Nu fără a medita o clipă la reputaţia ei, confirmată în mod repetat. Întâmplare? Coincidenţă? Gândul refuza să meargă mai departe.

Misterul a fost elucidat la prima mea întâlnire cu *signor* Tase.

— Ai văzut? a exclamat el cu ochi strălucitori în locul oricărui salut.

— Să zicem, am îngăimat, neînţelegând la ce se referă.

— Nu ţi-am spus că moare? îl cunoşteam, era omul meu.

Cum ne aflam la doi paşi de locuinţa mea, l-am invitat la un aperitiv.

— L-ai mai văzut în ultimele luni? m-a întrebat cu nedisimulat interes.

I-am povestit cele amintite mai sus.

— Exact cum îmi imaginasem! a exclamat.

Jovialitatea lui mi se părea cel puţin deplasată. L-am luat ceva mai direct:

— Spune, domnule, ce ai de spus, nu mă fierbe.

— Dacă ţii, mă privi Tase. Cu încântare, îţi spun. Eu l-am omorât.

Am înghiţit anapoda picătura de mastică.

— Poftim?!

— Nu ţi-am zis că eram ca şi logodit cu Filofteia*?* Tipul m-a dat la o parte. Atunci l-am ucis. Era dreptul meu, nu-i aşa?

Ce aţi fi făcut în locul subsemnatului? Unde aţi fi telefonat: la miliţie sau la balamuc? Am spus adio după-amiezii pierdute şi am acceptat să-i ascult confesiunea.

N-a fost prea lungă. *Signor* Tase şi Kiki fuseseră amici. În mai multe rânduri, viaţa i-a despărţit şi i-a readus faţă în faţă. Au ajuns astfel la un grad nesigur al relaţiei, în care puteau la fel de bine să creadă că se cunosc sau nu. Mai perspicace, Tase îl „cumpărase” pe Kiki la slăbiciuni, dar îi neglijase abilitatea şi arta de a plăcea femeilor. Kiki ştiuse să-l înlăture pe rival, dar nu şi să-l împace. Acesta declarase vendeta.

Ideea lui Tase? Una simplă şi nevinovată. Îl cunoştea pe Kiki încă din tinereţe. Avocatul era incredibil de ipohondru. Un strănut, o răceală îl făceau să intre în panică, să ia măsuri drastice de stopare a răului, să se închidă în casă, pierzând întâlniri importante şi chiar termene de judecată de teama unei boli adesea imaginare. Tase nu avea decât să profite de împrejurare.

După ce participase cu jovialitate la căsătoria lui Kiki cu Filofteia, după sărutul de împăcare — *sans rancune!* —, îşi începuse, cu multă răbdare, opera distructivă. Întâlnirile lor nu erau prea frecvente, dar Tase profita de ele ca să vâre morbul în creierul învingătorului.

— Nu ţi se pare suspect că soţii adorabilei Filofteia s-au dus unul după altul, depunând, cuminţi, în mâinile ei alintătoare agonisita lor de o viaţă?

— Ce vrei să spui? se stropşise prima oară noul titular al disputatei cucoane, dar glasul îi şi suna fals alterat de îngrijorare.

— Nimic precis, absolut nimic. În locul tău însă aş lua masa în oraş.

— Vrei să insinuezi că… i-a otrăvit?! se sufocase bietul Kiki.

— Doamne fereşte! Nu vreau nici s-o cred, nici s-o spun. Eu m-am retras din competiţie. Dar un dram de prudenţă nu poate să strice.

— Te-ai retras!? exclamase Kiki. Şi m-ai lăsat să cred că am fost preferat!

— Iartă-mă, prietene, a spus Tase cu glasul său cel mai convingător, plecând capul sub povara remuşcărilor.

Dar Kiki nu mai asculta. Rememora meniul ultimelor mese şi căuta indicii suspecte în comportarea soţiei sale.

Aşa pornise degringolada. Sub cele mai varii pretexte, adesea puerile, Kiki încetase să mai mănânce acasă. Ocupaţiile publice ale pensionarului fiind restrânse prin forţa lucrurilor, Kiki era prea puţină vreme singur, astfel că mai mult ajuna. La vârsta lui, era un lux. În scurtă vreme şi-a subminat organismul, iar prima gripă l-a dat gata. Niciodată nu se va şti dacă a murit de foame sau de teamă.

Dumnezeule, mi-am spus, ce sa cred şi ce nu din această destăinuire? Ce-i răutate sau dor de răzbunare *post-festum* şi ce-i adevăr? Mi-am reamintit cele câteva împrejurări în care îl văzusem pe Kiki şi am rămas pe gânduri.

Tase mă privea cu surâsul plin de sine al celui care a făcut una de pomină şi aşteaptă un premiu. L-am examinat şi eu mai cu luare-aminte. La cei peste şaptezeci de ani ai lui, câteva. Luni contează enorm. Cât era de schimbat! Se aplecase de mijloc, adesea gura îi rămânea întredeschisă, iar în ochii lui se oglindea o satisfacţie puţin liniştitoare. „Să fie posibil? — m-am întrebat. Senilitatea ucide?”

— Şi acum? am spus ca să umplu tăcerea. Te însori cu Filofteia?

Signor Tase a sărit în picioare.

— Ferească sfântul! s-a scuturat ca de diavol. Vrei să mă otrăvească şi pe mine?!

O IDEE DE MILIOANE

Petrecerea înclina spre asfinţit. Prima parte, cu toasturi şi felicitări, decursese ca la carte. Nu în fiecare zi îşi serbează cineva patruzeci de ani de teatru. Macri fusese destul de surprins de iniţiativa direcţiei. Îşi cunoştea prea bine locul în ierarhia scenei: era o utilitate, dacă vreţi, indispensabilă, dar nu

mai mult. Conducătorul instituţiei îşi făcuse însă un mic renume din a onora participarea fiecăruia la ceea ce numea — indiferent cât de sincer — opera colectivă a spectacolului. Elegant pentru o vedetă, nu? Mai ales că aceste sindrofii ocazionale rămâneau în cadrul familiei, nu răzbăteau în presă, nu se transformau în eveniment.

Mai cântărise poate la luarea deciziei şi simpatia de care se bucura Macri în teatru, simpatie datorată tocmai lipsei sale de pretenţii, modestiei sale. Pe nesimţite, încă din primii ani ai carierei, se cantonase într-un tip de personaj — cel care primeşte palmele, cel asupra căruia se manifestă generozitatea prinţului, cel pe umărul căruia plânge victima nobilă, confesorul Julietei sau Gloucester din „Lear”. Fusese la un pas de victorie când, într-un „Hamlet” radiofonic pus la cale cu multe compromisuri, propusese un prinţ al Danemarcei camusian, sceptic şi eroic prin acceptarea fără iluzii a datoriei, ca Rieux din „Ciuma”. Din păcate, până la imprimare luciditatea pălise şi nu mai rămăsese decât resemnarea.

Printr-un proces inexplicabil, personajul pe care îl întruchipa de patru decenii îi cotropise personalitatea, dacă nu cumva personalitatea îi determinase opţiunea estetică. Cert este că în culise juca tot rolurile de pe scenă, fiind singurul om din teatru căruia i se putea încredinţa un secret, singurul în faţa căruia puteai să trânteşti o răutate fără teama că va fi de îndată raportată celor interesaţi. El consola femeile înşelate, el făcea dintr-un eşec indiscutabil o reuşită minată de invidie. Şi tot el se lăsa tapat de tinerii fără căpătâi care invadaseră de la o vreme scena. Simpatia lor gălăgioasa atârnase, de altfel, greu în hotărârea direcţiei, dornică de succes.

Masa festivă s-a depopulat rapid. La mai puţin de un ceas de la destuparea primei sticle, în jurul bunului Macri rămăseseră numai trei „speranţe”, inşi fără obligaţii, pe care nici nu-i aşteptau acasă nevestele şi copiii, nici nu-i asaltau — încă — admiratoarele. Încântaţi să bea pe seama direcţiei la început, apoi a lui Macri însuşi, băieţi profitau. Cum ţineau să achite în felul lor nota, întreţineau conversaţia, care oscila între ironie amicală şi totală ireverenţă gen: „E-adevărat, nene Macri, că matale nu te-ai enervat niciodată de când eşti în teatru?” Şi: „Însurat sau nu, cum se face, nene, că nu te vede nimeni cu o

pipiţă?” Macri răspundea în doi peri, fără să se supere, intercalând la răstimpuri o frază fără legătură: „La şase trebuie să fiu acasă”.

Atât de sobru în mod curent, Macri băuse şi el câteva pahare. Aceasta nu-l împiedica să răspundă coerent, ba chiar spiritual, evitând capcanele insolenţei juvenile. Poate că omul ar fi trebuit să se întrebe de ce tinerii se prăpădesc de râs orice cuvânt ar fi rostit. Nu avea de unde să ştie că băieţii îşi propuseseră să-l îmbete criţă. Iar până să-şi piardă controlul Macri îşi pierduseră ei minţile.

Spre uimirea lor, Maori se lăsa dus. Protestele lui erau tot mai rare şi uitase să-şi mai consulte ceasul, în curând neserioşii îşi atinseseră scopul. Lui Macri i se împleticea limba în gură.

Atunci Bantea, capul răutăţilor, lansă ideea: având în vedere circumstanţele, nu era cazul să-l ducă acasă pe bietul om? Nu era oare o elementară îndatorire a lor să-l predea în mâinile grijulii ale soţiei sale, făcând cu această ocazie cunoştinţă ou ea şi cu bârlogul artistului, de care Macri îi ţinea la distanţă pe toţi colegii?

Bineînţeles! Era o idee de milioane.

Macri aţipise. O mână dibace trase din buzunarul hainei lui actele şi copie adresa. Cheile au fost şi ele găsite, în alt buzunar. Un taxi a fost comandat de urgenţă. Bacşişul anticipat — obţinut din acelaşi portofel — l-a convins pe şofer să execute problematicul transport.

Un sfert de oră mai târziu stopau la intrarea într-un bloc perfect anonim dintr-o extremitate a Bucureştiului.

— Staţi aici. Mă duc în recunoaştere, spuse Bantea. Nu are rost să bâjbâim după apartament cu mortul în braţe.

Hohotele de râs au zguduit maşina.

Iniţiatorul şotiei reveni îndată.

— E O.K. După mine.

Cei trei îşi purtară cu greutate victima pe poleiul trotuarului. Se înghesuiră cum putură în lift, dar la coborâre îl scăpară pe jos. Macri gemu. Încremeniră.

— Dacă apare cineva…

Rusu vru să sune, dar Bantea îi opri mina, arătându-i cheile. Apoi descuie. În interior era întuneric.

Intrară buluc în vestibul şi închiseră uşa.

— Uff! respirară în cor.

Macri lunecă pe parchet. Bantea izbuti să găsească întrerupătorul şi făcu lumină.

în prima încăpere mirosea greţos a stătut. Pereţii erau cenuşii, iar praful forma un strat vizibil pe mobile.

Căutară patul.

— Trebuie să fie în camera cealaltă, opină Bantea, care îşi pierduse tot cheful.

Trecură alături. Patul era într-adevăr acolo, dar nu gol. În el zăcea o femeie.

— De ce… aşa… târziu… îngăimă ea cu glas întretăiat şi fără să deschidă ochii adânc înfundaţi în orbite.

Cei trei încremeniră. În braţele lor, Macri cântări brusc de două ori mai greu.

— Injecţia… mai spuse articulând cu dificultate femeia. Despletit, cărunt şi nu prea curat, părul forma o pată pe albul suspect al pernei.

Auzind glasul, Macri tresări, făcând câteva mişcări dezordonate.

— Mi-e rău, gemu femeia. Mai repede… _Atâtea ore…

— Ce spune asta? întrebă speriat Prodan.

— E suferindă, preciză inutil Bantea.

Cercetară rapid noptiera încărcată de medicamente. Clinchetul flacoanelor o linişti pe bolnavă.

— În sfârşit, spuse. Credeam că mă laşi să mor…

— Ei, şopti repezit Rusu. Ce doctorii ia baba?

— Dracu' ştie, mârâi Bantea furios. Aici sunt vrea douăzeci de chestii.

Macri păru că învie deodată. Făcu ochii mari.

— E şase? E şase? Bolborosi cu spaimă. Injecţia, repede!

Se ridică, păşi către pat şi se prăbuşi.

— Elvira, scânci plângăreţ, Elvira, vin îndată… injecţia… Ţi-am luat două cutii… sunt în palton… încă puţin… sunt foarte… obosit…

Şi adormi. Cei trei îl ridicară şi-l târâră până la un fotoliu hârbuit. În pat femeia horcăia.

— Ce facem? întrebă Prodan.

— Salvarea! Un telefon!

Rusu aproape că striga, în culmea excitării, căutând aparatul. Bantea şuieră:

— Salvarea? Şi dacă e prea târziu? Şi dacă ne întreabă ce s-a întâmplat, ce căutăm aici? Dacă anunţă miliţia?

— O încasăm…

— Atunci? O ştergem!

— Ce facem totuşi cu ei?

Tot Bantea găsi ieşirea.

— Prodane, dă fuga la teatru şi caută-i paltonuL Vezi ce injecţii sunt şi vii cu ele.

— Păi, atâta drum, dus şi întors…

— Taxiul e încă la intrare.

— M-am dus.

Conciliabulele cu portarul au durat un singur minut. Câteva clipe mai târziu, Prodan se afla în posesia paltonului. Cu degete febrile scoase la lumină conţinutul buzunarelor: două cutii de insulină.

— Dumnezeule! strigă în singurătatea cabinei pustii şi o luă la goană pe scări.

Taximetristul intrase la idei.

— Ştiţi ce, mie să-mi plătiţi cursele de până acum. Am văzut eu că sunteţi cu chef. Şi fără supărare.

Prodan avea numai două hârtii de douăzeci şi cinci.

— Ia-le deocamdată pe astea şi dă-i bătaie! Moare cineva!

Şoferul privi chiorâş bancnotele rufoase, dar porni. Traversarea oraşului dură o bună jumătate de oră. Evitară ca prin minune o ciocnire cu un autobuz.

— Nenorocire, strigă Prodan alb la faţă. Numai când mă gândesc…

Taximetristul opri cu scrâşnet de frâne la poarta imobilului.

— Slavă Domnului! exclamă Prodan şi, fără să mai aştepte liftul, urcă în fugă scara.

Năvăli în apartament sufocat, cu medicamentele în mină. Bantea îi făcu semn să tacă.

— Abia am liniştit-o. I-am făcut o glucoză…

În fotoliul dezarticulat, Macri dormea ou gura deschisă.

FASCINAŢIE

Suzana deschise încet uşa dinspre curte a locuinţei proprietarului. Din casă nu venea niciun zgomot. Îşi scoase pantofii şi, cu ei într-o mână, traversă tiptil vestibului. Ascultă la uşa dormitorului. Nimic. Apăsă clanţa» încăperea era goală. Înaintă. Din mers îşi azvârli pantofii în două colţuri ale camerei şi trase de pe ea rochia subţire, de vară. După care sări sprinten pe cuvertura brodată a patului larg şi începu să ţipe.

Ce ţipăt! Ca să-l descriu, mi-ar trebui nu pana unui poet, ci terminologia inginerului de sunet. Dacă în dormitorul mobilat opulent s-ar fi aflat o lustră de cristal „ţurţurii ei ar fi pornit să cânte. Cum însă un asemenea obiect nu se afla în apartament, Suzana trebui să se mulţumească drept efect cu zgomotul calp al unor cioburi. Stăpânul casei îşi prepara un ceai când izbucnise acuta. Mâinile îi tremuraseră şi scăpase pe jos ceaşca şi farfurioara.

Suzana tocmai se întreba dacă nu cumva casa e pustie. Zgomotul porţelanului explodând în zeci de fărâme o linişti. Putea să continue.

Scoase un alt ţipăt, cu o notă mai sus. Urcă astfel un arpegiu care ar fi onorat multe soprane. În partea finală a micului recital interveni şi textul:

— Săriţi! Mă violează!

Pentru mai multă siguranţă, Suzana luă de pe noptieră deşteptătorul şi îl proiectă în geamul cel mai apropiat, spărgându-l.

Odată cu această nouă ispravă, în dormitor intră omul pe care îl incrimina Suzana. În halat şi papuci cu nelipsita lui tichie în creştetul capului şi foarte speriat, Bădărău deschise gura să întrebe ce se întâmplă când auzi glasuri. În faţa ferestrei violate — ea î —, vecinii vociferau. O clipă mai târziu, doi umeri de Samson aruncară cât colo uşa intrării — deschisă, vă amintiţi? — şi două namile năvăliră în apartament.

— Unde-i ticălosul? Unde-i?

Bădărău încremeni. Drept singură armă avea o linguriţă uitată în mână. Dar cei doi nu îi acordară nicio atenţie înainte de a deschide larg cele două ferestre ale dormitorului, răcnind cât îi ţineau plămânii, să ridice cartierul în picioare.

La cei şaizeci şi patru de ani ai săi, Bădărău ar fi trebuit să facă un infarct. Însă principala lui slăbiciune nu era inima, ci

curiozitatea. La el dorinţa de a şti ce se petrece, de a fi la curent prevala în orice împrejurare. Aşa şi cum: în loc să se gândească la rosturile înscenării şi la consecinţele previzibile ale acesteia — fata nu împlinise şaisprezece ani —, Bădărău făcea ochii cât cepele nu de uimire, ci ca să nu-i scape vreun detaliu al ineditei — pentru el — întâmplări.

Cei doi voinici — fraţii fetei — îl ignorară pe Bădărău şi în a doua instanţă. Ei se repeziră la sora lor, întrebând-o:

— Suzano, ce ţi-a făcut?

— A vrut să mă violeze! şi-a reformulat victima prezumtivă acuzaţia.

Lui Bădărău corectura i s-a părut salutară. Redactarea sugera ideea că satirului nu i-a mers, ceea ce însă, printr-o reacţie ciudată, a sporit mânia oamenilor de bună-credinţă situaţi de o parte a ferestrelor sau de alta. Iar tăcerea lui Bădărău nu făcea decât să-l acuze. Al doilea geam a fost şi el spart, în semn de protest.

Acum abia cei doi coloşi se întoarseră spre proprietarul casei:

— Ce-ai făcut, dom’ Bădărău, cu sora noastră? clamară ei.

Deşi speriat, Bădărău simţi în nări gâdiliciul râsului. Prea era teatrală replica! Dacă îl îngrijora ceva, era formula reverenţioasă. Având prea puţine violuri pe conştiinţă, nu se întrebase din prima clipă ce urmăreau agresorii. Era timpul s-o facă. Gorilele îl scuturau, fără duioşie, de reverele halatului. Pensionarul scăpă din mină linguriţa.

— O iei de nevastă sau te belim?

Bădărău trase cu ochiul spre fata puberă, apoi spre ferestre. Câştiga timp.

— Ei? reveniră cei doi, scoţând la iveală vârful grăitor a două şişuri.

Ferindu-se mereu să privească în ochii celor două brute, Bădărău spuse cu o voce de arlechin:

— O iau…

Reacţie bruscă. De afară se auziră urale. Cei doi dădură afectuos mina cu agresorul, iar fata părăsi patul începând să se îmbrace ou aerul cel mai natural. Apoi năvăli pe uşă mama:

— Fata mea! Măritată cu domnul Bădărău! Toanto, nici în visele tale n-ai visat aşa fericire!

Iar spre cel vizat:

— Şi dumneata, domnule Bădărău, ai să fi mulţumit. Aşa fată mai rar!

La ferestre se auziră chiote sărbătoreşti. De undeva ţâşniră sunetele voioase ale unui acordeon, mai multe perechi de degete pocniră a joc. Asistenţa îşi oferea un preludiu la nunta promisă. În bucătărie, uitat pe foc, ibricul de ceai, din care apa dispăruse de mult, încins peste măsură, împroşca ţăndări de smalţ.

Când l-am întâlnit pe Bădărău, trecuseră două luni de la evenimente. Pensionarul bine situat, cu cheag, purta de astă date nişte haine uzate, cârpite de mina lui, cum aveam să aflu mai târziu. La întrebările mele nedumerite a răspuns istorisindu-mi ce păţise.

Am sărit în sus, ultragiat, cum ar fi trebuit s-o facă el însuşi atunci. În clipa următoare înşiram cu o voce care se auzea de pe trotuarul celălalt numele unor avocaţi celebri. Ei îl vor scoate pe bietul Bădărău din încurcătura blestemată în care a intrat!

Bădărău m-a liniştit. Am intrat într-un local, am comandat ceva de băut, ca să putem discuta în voie.

„Ascultă şi vei înţelege” — mi-a spus.

Bădărău o cunoştea pe Suzana de când împlinise «cinci ani. Într-o zi, mezina familiei nou mutate în cele două camere din fundul curţii găsise uşa deschisă. Intrase fără să salute şi începuse să inspecteze apartamentul. În casa proprietarului se aflau sumedenie de obiecte bune de atins, de mângâiat sau numai de privit: statuete, bibelouri colorate, cuverturi de masă pluşate, cu ciucuri, blănuri zvârlite pe fotolii ori pe duşumelele ceruite. Fetiţa trecu în revistă această lume inedită fără să se intimideze şi fără să atingă ceva. Cucerit, Bădărău căută o bomboană pentru vizitatoarea sa inoportună. La un moment dat apăru mama fetei, care o duse în palme până acasă, în ciuda protestelor gazdei. Acadeaua funcţionase însă, aşa încât fetiţa îşi repetă incursiunea. Suzana găsea mereu câte ceva de admirat — o culoare, un parfum, un tuşeu — în casa ţinută ca o farmacie de văduvul care nu mai voise să audă de însurătoare.

Fusese o fetiţă cârnă şi cam urâţică. Apoi se lungi, făcându-se slabă ca o miţă. Abia în ultimii ani se mai împlinise. Pierduse

hazul copilului fără să devină o domnişoară. Cel puţin aşa i se părea lui Bădărău, care îmbătrânise accelerat în deceniul ce se topise pe nesimţite. Cine ar fi putut să prevadă că, peste noapte, Suzana, cea mai lilială fiinţă din lume, o să devină instrumentul crucificării sale?

În primul moment acţionase surpriza. Efectul ei a trecut repede. Ceea ce însă l-a paralizat definitiv a fost trivialitatea mijloacelor. Nicio vampă rafinată n-ar fi putut obţine umbra unei asemenea reacţii la Bădărău, şi cu atât mai puţin maşinaţiile naive, duse în limitele decenţei de o femeie oarecare dornică să-l ia de bărbat. Agresorii îl smulseseră brusc de pe terenul său şi-l aruncaseră într-o lume incredibilă, în care bătrânul se trezea dezarmat. Calculase într-o clipă ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi început să protesteze, oricât de vehement şi argumentat. Parcă şi auzea hohotele de râs ale spectatorilor asociate groteştilor ameninţări ale celor direct implicaţi în afacere. Nu putea să ţină piept unei asemenea ofensive.

„Dar bine — am zis —, efectul primei clipe a trecut, s-a dus şi efectul scenei întregi. Ai avut vreme să judeci, să reacţionezi, să apelezi la prieteni, la justiţie!”

Inexact. Evenimentele s-au succedat într-un asemenea ritm incit Bădărău era veşnic în urmă cu o mişcare. Mai întâi a trebuit să participe la petrecere. Muzicantului apărut ca din întâmplare i s-au mai alăturat doi, prin rândurile asistenţei au pornit să circule mai multe sticle de tărie. În curând s-a încins şi jocul, iar Bădărău, în halat şi papuci, a fost obligat să joace fata. Să refuze însemna să contrarieze câteva zeci de persoane. Se şi auzea, cu glasul său ca un fir de aţă, înşirând aserţiuni palide, neconvingătoare, măturate prompt de protestele asistenţei.

Fusese destul să schiţeze câţiva paşi de dans, mai mult luat pe sus de mişcarea necunoscuţilor, că le şi devenise prieten. În fiecare moment altcineva îl bătea bărbăteşte pe umăr, felicitându-l, nu fără invidie, pentru lovitura pe care o dădea. Să pună mina la vârsta lui pe o asemenea comoară de fată... „Şmecherule — îi spuneau cu ochi lucitori de admiraţie —, bine ai mai ticluit-o! Fata n-a mai avut ce spune, nici scorpia de mă-sa! Au trebuit să înghită hapul!” Şi se prăpădeau de râs.

Remarcile de felul acesta, în care sensul evenimentelor era cu seninătate răstălmăcit, l-au descurajat definitiv pe Bădărău. În

cele din urmă, petrecerea s-a spart, curtea s-a golit şi cele două părţi s-au găsit faţă în faţă. În loc de seara bună, cele două gorile i-au precizat lui Bădărău ora la care, a doua zi, actele urmau să fie depuse la primărie.

Noaptea e un sfetnic bun, şi-a zis prietenul meu, care a început să facă planuri de evadare. Gorilele au patrulat însă necurmat prin curte până la sorocul stabilit, aşa că proiectele lui Bădărău au trebuit abandonate.

La primărie lucrurile au mers ca unse. O clipă Bădărău s-a gândit să se plângă funcţionarei de stare civilă. Aceasta însă, o fiinţă neputincioasă şi plictisită, nu l-ar fi putut sprijini cu nimic în cazul în oare l-ar fi crezut, alternativă puţin probabilă. Iar în spatele fericitei perechi gorilele formau o redutabilă gardă de onoare.

Ascultându-l, am avut o revelaţie: „Toate astea s-au întâmplat pentru că te încăpăţânezi de ani de zile să nu-ţi pui telefon! Prin telefon ai fi putut alerta un prieten, miliţia..” Bădărău m-a liniştit, amintindu-mi că telefonul putea fi mai lesne redus la tăcere decât un om.

În vreme ce povestea, m-a izbit un fapt curios. Indignat cum eram, nu-l remarcasem din primul moment. În ochii lui Bădărău juca o sclipire năstruşnică. Nu, nu era nebunie, ci altceva. „Nu cumva — mi-am zis — omul ăsta îşi bate joc de mine? A L-am luat din scurt, somându-l să dovedească cele spuse. Bădărău surâse şi etală câteva fotografii de la nuntă.

Şi deodată l-am crezut. Fizionomiile celor surprinşi de obiectivul fotografic mi-au părut cunoscute. Nu erau altele decât fălcile late şi ochii bovini ai celor care bântuie pieţele oferind cu jumătate de voce mărfuri de contrabandă sau de furat. Imposibil să tratezi cu asemenea persoane altfel decât pe limba injuriei şi a forţei.

Bietul Bădărău! Ce năpastă căzuse asupra lui! Îl plângeam din suflet. Dar atunci sclipirile amuzate din ochii lui…?

Ca să stimulez confesiunea lui Bădărău, am întors foaia. „Domnule — i-am zis —, cel puţin fata e frumuşică foc şi pare plină de draci. Şaisprezece ani! Tot e ceva! Nu cumva ceea ce pare să te amuze în aşa măsură este faptul că trofeul merită osteneala?”

„Cum, a izbucnit Bădărău în râs, crezi că m-am atins de ea?

„Nu de fata oare te-a şantajat vorbesc, ci de soţia dumitale. Dacă, odată atins ţelul, totul a intrat în normal..

„Ei bine, află că nu m-am apropiat de Suzana mai mult decât dumneata şi nici nu se pune problema. După celebrarea nunţii — pe cheltuiala mea —, familia mi-a pus ritos în vedere să nu-mi închipui că, dacă am în buzunar un certificat de căsătorie, pot să abuzez de fată. E prea tânără, prea gingaşă, mi-au zis şi, rânjind, cei doi fraţi etalau nişte canini mai ameninţători decât cuţitele din ziua de pomină. Pentru mai multă siguranţă am fost închis peste noapte în bucătărie, unde am o canapea. Suzana s-a instalat în dormitor.

A urmat o adevărată lună de miere, în sensul că fiecare zi a fost un şir de surprize. Ca prin minune, cheile casei au dispărut. În schimb a fost încuiată poarta curţii. În fiecare moment, la mine intra cineva, şi nimeni nu ieşea cu mina goală. Mama-soacră a înhăţat din prima zi câteva tablouri. Fraţii minau confiscat ceasul, tacâmurile de argint şi butonii de aur. Suzana a scos la lumină garderoba fostei mele soţii şi a început să aleagă, să arunce, să transforme, să dăruiască. Încercările mele de a protesta treceau pe lângă ea lunecând ca pe un sloi de gheaţă. De altfel o vedeam tot mai rar. În apartamentul meu se mutase tot clanul, eliberândumi-se una din fostele lor camere mizerabil întreţinute şi în care ploşniţele nu mă lăsau niciodată singur.

îşi însuşiseră tot ce aveam de valoare în casă. Mai dificil ar fi trebuit să fie cu carnetele de depuneri. Dar după ce izbutiseră să mă căsătorească împotriva voinţei mele nu le-a fost greu să mă oblige să le lichidez. Cu mijloace la fel de directe m-au făcut să semnez actul de donaţie al casei în beneficiul soţiei mele.”

„Şi acum?”

„Acum sunt lefter. Umblu liber prin oraş, dar nu mă pot plânge fără riscul de a părea senil, atât de puţin verosimil ar suna relatarea. Şi cum nu dispun de probe, şi cum ei au martori ou zecile pentru versiunea lor, nu pot decât să cerşesc. Ceea ce şi fac, deşi am impresia că nu ai băgat de seamă.”

Am roşit pentru el. Nu mi-am putut reţine o replică răutăcioasă: „Văd, într-adevăr, dar mai văd că situaţia pare să te amuze, iar starea ta de spirit e tonică. Ce să înţeleg de aici?”

„E foarte simplu de înţeles. Modul în care am fost jefuit de agonisita unei vieţi întregi are asupra mea o reacţie paradoxală.

Eram un ins retras, fără poftă de viaţă, dezabuzat. Împrejurările prin care am trecut m-au transformat. Mai întâi m-a uluit violenţa neaşteptată căreia îi căzusem victimă. Apoi am fost curios: cum or să evolueze lucrurile? Curios, înţelegi? Când pe mine de mult nu mă mai interesa nimic. Această curiozitate a crescut mereu, într-o escaladă proporţională cu enormitatea lucrăturii. În parte, ea explică neputinţa mea de a reacţiona. Primul şoc, năucitor, a trecut. Acum însă, paralel cu o infinită curiozitate de a vedea ce se mai întâmplă, acţionează un soi de vrajă de nedepăşit, o dezertare a voinţei.

Este fascinaţia urâtului. Dacă violenţa dezarmează câteodată chiar şi cele mai puternice caractere, baia de urât e mai eficace decât privirea hipnotică a şarpelui. Ea face mâinile să cadă neputincioase, moaie picioarele, întunecă mintea. Mai mult: anulează instinctul de conservare şi astfel te predă legat inamicilor tăi. Efectul paralizant al ororii... Câte mişcări obscure pe cele mai mari eşichiere ale planetei se luminează de sensuri dacă le privim sub acest aspect! Frica generează eroi, în vreme ce urâtul, sila fac zilnic regimente întregi să se predea fără luptă.”

„Şi acum?”

„Acum trebuie să aduc zilnic două-trei sute de lei obţinuţi prin cerşit. Exact oa într-un roman de Dickens! Fantastic, nu-i aşa?”

„Nu înţeleg. Despuiat de tot ce posedai, nimic nu te mai leagă de ei. De ce nu dispari? De ce, la nevoie, nu cerşeşti pe cont propriu?”

Bădărău a râs cu şiretenie: „Tocmai acum? Să plec tocmai acum, când e mai palpitant? Nopţi întregi mă frământ încercând să ghicesc mişcarea următoare. Am încheiat zeci de pariuri cu mine însumi privind evoluţia în continuare a lucrurilor. Vremea trece. Fata va trebui căsătorită cu adevărat. Va divorţa? În acest caz, lucrurile vor merge de la sine. Va fi suficient să dovedească printr-un certificat medical că în realitate căsătoria nu s-a consumat. Îşi vor asuma însă riscul de a aduce în casă un străin? Sau vor încerca să repete figura?”

„Dar bine — am strigat —, nu ţi-e teamă? În clipa în care vei deveni o piedică în calea unor planuri ale lor...”

„În acest caz, desigur, mă vor îndepărta. Definitiv. Cum o vor face însă? În ce fel? Trebuie să aflu! Mor de curiozitate să aflu!”

S-a ridicat, mi-a strâns mâna şi a ieşit din local. Privindu-l din spate, puteai să juri că e Bădărău cel dintotdeauna.

SÂMBURI DE CIREŞE

La intrare străjuia, pictat de mină, un afiş cât peretele. Când îşi citi numele scris cu» litere de două palme, inima îi zvâcni îşi o ceaţă uşoară îi cerni privirea. Observându-l că şovăie, cei doi îl sprijiniră cu discreţie. Izbuti astfel să urce, fără incident, cele câteva trepte ale porticului, pătrunzând în hol. Mereu elegant, Ateneul îmbătrânea frumos. Trecu agale printre coloanele de marmură, dornic să le atingă, să le simtă iar sub degete netezimea. Din păcate, nu era cu putinţă, susţinut cum era de ambele părţi şi trebuind să fie atent la fiecare pas. Nu ţinea să bată la ochi. Se bucură constatând că este condus dincolo de scările răsucite în melc, de care se temuse atât. Dar unde îl duceau? Ghici: se îndreptau către scara din fund, a orchestrei, cea mai impunătoare, pe care dorise de atâtea ori să urce pentru a vedea decoraţia părţii superioare, inaccesibilă altfel. Şovăi o clipă, încheindu-şi haina neagră, inutil, numai ca să tragă aer în piept înainte de ascensiune. Atunci băgă de seamă că tinerii săi companioni îi vorbeau. Nu înţelegea nimic, dar tonul era plin de respect. Mulţumi în termeni vagi, universal valabili, după o tehnică învăţată în anii în care deţinuse funcţii administrative şi asculta cu gândul aiurea munţi de inepţii.

Urcă primele trepte. Erau mai repezi decât se aşteptase. Curând se opri să respire. Inima, emfizemul… Transpirase uşor. Se întreba cum o să arate gulerul, ales cu atâta grijă, dar nescrobit — asprimea unui apret grosolan i-ar fi făcut escare. Diabetul…

Reluă urcuşul. Inima nu se potolise, nici răpăitul tobelor din urechi. Nu înregistra niciun sunet din afară.

Auzea numai zgomotele dinăuntrul său, continue şi obositoare. Parcă era locuit de una din acele fastidioase maşinării care nu servesc la nimic, dar pufăie, scrâşnesc, păcăne, ţiuie, tropotesc în comediile de altădată. Din păr îi curgea peste ochi o picătură care îl gâdila. Ca s-o înlăture, ar fi trebuit să-şi elibereze mina dreaptă, dar aceasta însemna un mic război mut ou însoţitorul din partea respectivă, căci nu se simţea în stare să explice împrejurarea. Preferă să se oprească încă o dată. Cei doi se priviră exasperaţi. Pentru prima oară le

surprindea ochii. Trase, cu degete nesigure, din buzunarul de sus al hainei, unde o potrivise ou migală, batista imaculată şi, cu gesturi greoaie, îşi tamponă obrajii şi ceafa.

Se uită peste balustradă, în jos. Foaierul era plin de bărbaţi şi femei în ţinută sobră, de seară. Trecuse pe lângă ei fără să-i vadă, fără să-i salute. Îl aşteptaseră la intrare, făcuseră loc, respectuos, bătrânului care sosea, parcă îl şi aplaudaseră. Nu-i remarcase, dar memoria lui încă activă îi înregistrase mecanic. În chip de scuză, adresă un mic semn de simpatie către întârziaţii din hol care se grăbeau să-şi ocupe locurile. Cei doi schimbară o nouă privire. Descheindu-şi haina, urcă dintr-un foc ultimele trepte.

Pe platforma superioară era o banchetă. Se lăsă pe ea. De îndată îl înconjurară notabilităţile. Îl salutau, fireşte, judecind după atitudinea reverenţioasă. Mai şi prindea câte un cuvânt, dar avea cu totul altă dominantă, înainte de orice trebuia să caute o toaletă. Se îngrozi la gândul că, poate, în această clădire veche aşa ceva nu există la etaj. Nu cumva trebuie să coboare iar?! Necesitatea era imperioasă, iar ceremonia risca să dureze…

Din fericire, toaleta exista. Cum ţinuta lui avea nevoie să fie pusă la punct, l-au condus într-acolo. S-a uşurat îndelung, apoi şi-a răcorit fruntea, obrajii, încercând să se liniştească. A înghiţit cele trei hapuri ţinute la îndemână şi a revenit spre gazde, care îl aşteptau consultându-şi ceasurile. Părea iar jovialul stâlp de cafenea care fusese cu nu prea multă vreme în urmă.

Prezidentul societăţii îi explică ordinea intrării în scenă, indicându-i locul — de cinste — pe care urma să-l ocupe. Mulţimi cu vioiciunea lui obişnuită. Era la dispoziţia lor.

Porniră iar. Deschiseră o uşă, apoi alta şi se trezi în bătaia reflectoarelor. Se opri, orb. Un val de aplauze se prăvăli asupra Lui, ameţitor. Uitase ce avea de făcut. Un braţ prevenitor îl dirijă fără grabă, însă decis, către scaunele prezidiului din centrul avanscenei. Se lăsă pe cel indicat. Apoi îşi dădu seama că sala este în picioare. Prezidentul nu se aşezase nici el şi aplauda, ca toţi ceilalţi, întors pe jumătate spre cel omagiat. Se ridică, încercă să-şi aducă aminte dacă trebuie să aplaude şi el ori numai să mulţumească. Revăzu într-o fracţiune de secundă o preistorică reuniune vag asemănătoare. Atunci îl izbise faptul că

sărbătoritul aplauda cot la cot ou asistenţa. Ciudat fel de a mulţumi, îşi rememoră comentariul mental de atunci. Dar dacă aşa se obişnuieşte? Nu mai era sigur. Bătu şi el din palme, fără convingere, de câteva ori, apoi rugă prin gesturi publicul şi prezidiul să ia loc.

Rotonda rămăsese luminată. Reflectoarele îl speriaseră doar din lipsă de obişnuinţă. În realitate pe scenă lumina era puternică, dar nu supărătoare. Atinse cu vârful degetelor braţul drept al prezidentului, apăsând uşor, a înţelegere, şi se instală definitiv. Sala se linişti la rândul ei, dacă linişte putea fi numită rumoarea presărată de tuse care se dezlănţuise oa la comandă.

Prezidentul rămăsese în picioare, solicitând astfel respectul şi atenţia celor de faţă. Apoi începu să vorbească, definind în cuvinte alese momentul festiv. Spusele lui erau măgulitoare, deşi adjectivele nimereau invariabil cu câteva degete mai sus. Aşa e uzanţa, îşi spuse omagiatul şi, ridicându-şi privirea spre frescă, se rătăci în trecut.

Tresări aproape vizibil. Pe spinare avea o platoşă îngheţată. Nici scena Ateneului, singura închisă, nu era lipsită de curent. Cum transpirase din abundenţă, cămaşa i se lipise de corp ca o compresă rece. Frigul cobora pe braţe, îl cuprindea întreg. Scoase o batistă, ştergându-şi nasul fără zgomot. În realitate şi-l încălzea preventiv. Răceala nu mai. Putea fi evitată, dar să înceapă aici o lungă serie de strănuturi… Îl instalaseră nu pe un scaun uşor, de felul celor pe care şedea prezidiul, ci într-un fotoliu capitonat, ridicat o idee pentru ca ocupantul să fie la înălţimea celorlalţi. Se ghemui în tapiţeria moale, adâncă şi astfel, într-un timp deloc neglijabil, izbuti să se încălzească.

Prezidentul tăcuse. Aplauzele se stinseseră. Aplaudase şi el câteva clipe, întorcându-şi spre conducătorul adunării ochii umeziţi de reziduurile transpiraţiei. Manevra îşi făcu efectul: oricine ar fi putut să jure că era emoţionat până la lacrimi.

Preluând ştafeta, vorbitorul principal înşira cu detalii meritele sărbătoritului, lucrările sale. O făcea cu o agresivitate din care cel puţin o parte se adresa chiar subiectului cuvântării. Bătrânul se răsucise parţial în direcţia lui, fără a-şi desprinde totuşi spinarea de catifeaua salvatoare a fotoliului.

Urmărea fascinat eforturile specialistului de ia demonstra că îi cunoaşte opera mai bine decât autorul ei. Despre aceste lucrări

se scrisese în fel şi chip, astfel încât nu rămânea decât să-l descopere — altul — în postume. Cum asemenea scrieri nu erau cunoscute — în realitate nici nu existau; publicase mai tot ce produsese — răstălmăcea volumele minore, neglijate pe drept cuvânt ori condamnate la uitare, căutând cu furie originalitatea secretă care să dea cuvântării sale dramul de sare obligatoriu. Edificat, scriitorul îşi întoarse atenţia de la el. Ultimul lucru care putea să-l intereseze ar fi fost opinia infatuatului aceluia despre cărţile sale. Rând pe rând le iubise şi le detestase, le regăsise cu speranţă şi se înduioşase de soarta lor, le azvârlise într-un colţ. Acum le ignora. Pentru el îşi pierduseră orice sens. Tinereţea, sănătatea, puterea de muncă, puterea pur şi simplu îl părăsiseră treptat, coborâse implacabil panta decrepitudinii fizice, dar nu ajunsese atât de rău încât să se amăgească singur. Era o epavă, dar nu-şi pierduse simţul valorii şi nici pe cel al ridicolului. Iar pe trişori îi dispreţuia.

Discursul curgea ca un râu vijelios şi plin de cotituri. Ţintuit cum era în avanscenă, ce mai putea face? Să cerceteze sala. Aliniate, recunoscu zeci, sute de chipuri înregistrate Dumnezeu ştie când şi unde. Încercă, în chip de divertisment, să identifice câteva. În asistenţă se afla şi un confrate care făcuse totul ca să-l compromită. Odată îl antrenase într-o discuţie polemică de reacredinţă, denaturând câteva din afirmaţiile sale. Miza — corect! — pe lipsa lui de spontaneitate, pe incapacitatea lui de a expune o idee altfel decât coerent, logic, aşadar plicticos. Acela obţinuse un succes de moment — un moment care durase vreo doisprezece ani... Apoi, fără veste şi parcă de la sine, lucrurile se aşezaseră singure în ordine. Ce se întâmplase? Venise rândul său? Mica lume în care se mişcau se plictisise şi dorea o schimbare? Acţionase vreun binevoitor influent — şi anonim! — care obţinuse punerea la punct necesară? Posibil, deşi greu de imaginat fără zbateri, audienţe, publicări de documente şi confruntări publice, pentru care nu era pregătit. Un binevoitor dezinteresat — fie; dar unul discret — asta întrece orice imaginaţie! Fostul rival era numai cu puţini ani mai tânăr. Locul său ar fi fost în prezidiul adunării. Absenţa de la locul cuvenit a combatantului de ieri nu era de natură să-l bucure. Străin de asemenea satisfacţii, roşi în fotoliul său, pe care dintr-odată îl urî.

îşi mută privirea mai departe. Acum avea în obiectiv doi tineri intempestivi care îl vizitaseră mai mult jefuindu-l de câteva cărţi şi manuscrise rare. Îşi amintea foamea lor de a poseda cele ce văzuseră în biblioteca şi în colecţiile lui. Atunci se îndoise că piesele râvnite îi interesează cu adevărat. Poate numai din punctul de vedere al rarităţii şi al preţului.

Revedea scena. Cu ce curiozitate vie urmărise fazele vânătorii — adulmecarea vânatului, ocolişurile, aluziile, în fine, atacul direct, mai brutal decât ar fi fost necesar, pentru a fi siguri că victima va capitula fără condiţii. Se conformase, mai mult dintr-un sentiment al armoniei, aşa se cădea, trofeul aparţine celui mai tare. Le revenise de drept, îl câştigaseră. Acum aveau cele două exemplare bibliofile, aveau manuscrisele, dar aceasta nu le schimbase cu nimic expresia feţei, în ochii lor nu se vedea împăcarea pe care obţinerea lucrului jinduit ar fi trebuit să le-o dea pentru o bună bucată de vreme, ci aceeaşi neostoită sete de a poseda. Îi părăsi cu o ridicare din umeri şi poposi în ochii evocatori ai unei prietene de odinioară, care îi pândea privirea. Era sincer fericită de clipa lui de triumf. I-o transmitea fără gesturi, fără cuvinte, printr-un simplu surâs, unul atât de omenesc încât celui căruia i se adresa i se făcu ruşine de indiferenţa lui. Îi răspunse aşa cum se cuvenea.

Indiferenţa faţă de soarta lucrărilor după publicare nu era o cucerire a ultimilor ani. Fusese totdeauna mai degrabă sceptic şi nicicând nu căzuse în extaz în faţa operelor proprii. Până după cincizeci de ani avea chiar o spaimă absurdă de a reciti o pagină tipărită sub semnătura lui. Se temea că va găsi o enormitate care a scăpat atenţiei sale obişnuite şi detesta preventiv, superstiţios, întâlnirea cu gândurile lui de cine ştie când, amendate de timp ori chiar sancţionate de el, dar în alţi termeni.

În ultimii ani, memoria începuse să-l părăsească. Într-o zi dăduse peste o carte a sa ştearsă din amintire. De atunci nu o singură dată trebuise să facă eforturi pentru a regăsi în minte ideea unei lucrări proprii ori! chiar titlul ei. Era, fireşte, opera vârstei. Scleroza îşi spunea cuvântul. Nu era nimic de făcut.

De ce atunci nu asculta cu mai mult interes răfuiala vorbitorului cu posteritatea invocată prematur? Era oare cu desăvârşire lipsit de orgoliu? Nu. Avusese, dimpotrivă, destule

ocazii să constate contrariul. Nepăsarea însă cotropea totul, fără cruţare.

În acest moment, de pildă, simţea nevoia să doarmă. Obosise. Pregătirile pentru o ceremonie ale unui bătrân sunt lungi, complicate, istovitoare. Bătăile inimii, ritmul respiraţiei se liniştiseră. Fotoliul îşi făcuse datoria, ajutându-l să se încălzească. Hapurile calmante acţionaseră şi ele. Lumina — de ce îl orbise acum o jumătate de oră? — era dulce. Glasul vorbitorului îşi pierduse şi el parcă asperităţile şi psalmodia undeva, la periferia conştiinţei. Se surprinse cu ochii închişi, trezit dintr-unul din acele somnuri de o clipă an care mai nou i se întâmpla să cadă în cele mai nepotrivite momente. Trebuia să facă un efort. Te dai în spectacol numai atunci când vrei să impresionezi.

încheindu-şi raţionamentul, sărbătoritul îşi lăsă bărbia în piept, într-o poză oare s-ar fi vrut meditativă. O secundă mai târziu dormea dus. De la tribună, vorbitorul împroşca elogiile ca pe sâmburii cireşelor din livada copilăriei în care bătrânul se regăsise tânăr şi fericit.

PORTRET CU MINA PE INIMA

De când se ştia, mama îl învăţase bunele purtări: ce să facă, ce nu, ce să spună, despre ce să nu sufle o vorbă. La trei ani ştia să răspundă anapoda. La cinci — să folosească perifrază. La şapte schimba vorba cu dezinvoltura unui obişnuit al saloanelor.

Universul era cel firesc: fadele bunătăţi ale mătuşii Citi, dureroasele ciupituri ale vecinului Tache, mozoleala umedă a sărutărilor bunicii. Să le refuzi? Să te arăţi rebarbativ? Nici vorbă. „Îţi plac figarourile mele, puişor?” „Sigur, tanti, mai vreau.” „Cum îţi merg treburile, voinicule? „Bi-i-ne" în ritmul ciupiturii nemiloase a vecinului şi cu lacrimi în ochi. „Vin la buna, să te pup!” „Iartă-mă, buno, am transpirat la joacă. Mă spăl şi vin…” Ce băiat bine crescut!

începutul nu e niciodată monstruos. Un copil delicat, un mic om de lume. Mai ţine, maică, un figaro, o acoladă de încurajare, un pupic.

În afara matematicii nu există progresie uniformă. Orice mişcare naturală presupune creşteri şi descreşteri, ezitări, oscilaţii. Trecând pragul grădiniţei, apoi al şcolii, Pavei renunţa în genere la purtările de gentleman şi se păruia după pofta

inimii cu cine avea chef. Arma secretă era folosită numai în caz de nevoie. Când trebuia să nege o vină indiscutabilă, asocia nedumeririi celei mai dar zugrăvite pe chip câteva cuvinte fără sens. Bâlbâiala era luată drept expresie spontană a neînţelegerii, a indignării, mai convingătoare decât orice discurs. Aceeaşi scenă jucată în faţa mamei colegului cu ochiul învineţit sfârşea prin a înduioşat-o până şi pe furia răzbunătoare, în pofida mărturiei acuzatoare a victimei şi asistenţei.

Curând a învăţat să răspundă cu folos la întrebări gen: pe cine iubeşti mai mult, puiule, pe mama sau pe tata? Profitabil s-a dovedit răspunsul-diversiune: „Mai mult şi mai mult îmi place cozonacul cu stafide...” Uimire, ilaritate: „Ce inteligenţă! Ce tact! La vârsta lui!”

„Va fi diplomat? — se întreba mama, de pe acum preocupată de cariera odraslei. Ba nu, va fi actor!” Şi a început să-l târască la tragediile în cinci acte. Pavel picotea când nu adormea de-a binelea, dar nu se plângea spre a nu fi lăsat acasă. Apoi a descoperit că un copil se poate lesne strecura „mai în faţă”, părăsindu-şi locul ca „să vadă mai bine”. Drept care nu o dată a profitat pentru a dispărea din raza vigilenţei materne şi a colinda culoarele teatrului scăldate într-un semiîntuneric promiţător de mistere. Ştia să reapară la momentul oportun. Întrebând se dusese domnişoara în roz pe tava galbenă mai pe la începutul actului, o convingea pe buna sa mamă că nu pierduse nici măcar un gest din baroca desfăşurare a spectacolului.

În curând a trebuit să înveţe să recite lungi tirade menite să ateste un talent incipient. Bucăţile alese îi plăceau totdeauna şi niciodată nu-i turna pe aceia care, ascultându-l, nu îşi puteau stăpâni căscatul.

Scena îl atrăgea prea puţin, dar s-a ferit s-o mărturisească mamei, pe care o simţea nedecisă, şi astfel s-o contrarieze sau chiar s-o împingă spre o alegere definitivă. „Tăcerea e de aur” tocmai învăţase micul filosof, lăsând entuziasmul matern să se stingă de la sine. Ceea ce s-a şi întâmplat.

Pavel era un elev bun, dar evita să ridice mina spre a fi ascultat. Prefera să ofere profesorului surpriza de a-l descoperi pregătit, adăugind la meritul silinţei pe acela al modestiei.

Am insistat cu detalii asupra începuturilor lui Pavel numai pentru a demonstra cât de firească poate fi geneza unui viţel cu două capete.

În primii zece ani de viaţă, copilul s-a mulţumit să facă game, dar următorii zece aveau să-i hotărască linia vieţii. Cine l-o fi învăţat pe micul Pavel că nici prietenului nu e cazul să-i destăinui chiar totul, iar unui duşman trebuie să-i surâzi mai des decât unui frate? Familia, grijulie, i-a îndrumat primii paşi, iar geniul tânărului a făcut restul.

Dacă la începutul deceniului al doilea de viaţă elevul mai transpunea primitiv în practică această linie, la finele aceleiaşi perioade avea o concepţie proprie despre orice. Unui prieten mai tranşant, care i-a reproşat făţărnicia şi rezerva, i-a servit pe loc o teorie de susţinere a poziţiei sale în termenii următori:

„Dragul meu, ştiam că vom ajunge aici. Şi mă bucur că discutăm despre asta. Tu ai de o mie de ori dreptate când observi grija mea faţă de neamici şi relativa | reticenţă faţă de prietenii încercaţi. Pentru prima dintre atitudini pledează slăbiciunea mea. În faţa vieţii vin cu mâinile goale. Singurul meu car de asalt e retragerea.

Cât despre prieteni… Vezi tu, nu mai suntem copii. Când eram de-o şchioapă, ar fi fost normal, poate, să mă supăr când tu ai fi câştigat la ţintar. Stupid, ştiu, dar copilăreşte normal. Acum însă… i Uităm prea des că prietenul nostru este şi el un om ca toţi oamenii. Avem tendinţa de a-l idealiza, de a-i atribui munţi de merite. Şi nu ne dăm seama că astfel depunem pe umerii lui o imensă povară, că îl obligăm să corespundă unui portret infidel, chiar ireal. Rămânând cu picioarele pe pământ, vom avea surpriza de a constata că şi prietenul nostru se simte la largul său, e destins şi binevoitor.

O relaţie bună cu un prieten se întreţine ca şi o floare: fără neglijenţe, dar şi fără excese. Dacă admitem că un om obişnuit poate fi un prieten excepţional — şi o admitem dragă inimă —, nu rămâne decât să aplicăm prietenului măsura omenească. Asta înseamnă, între altele, să nu îl răneşti inutil, să-i menajezi susceptibilităţile, cu speranţa tacită că va proceda la fel. Putem oare socoti că relaţia cu un ins de care nu ne apropie niciun sentiment ar trebui să fie mai delicată decât cea care ne leagă de un prieten sub cuvânt că prietenul suportă orice? Crezi că

sinceritatea ne obligă să-i vărsăm prietenului în faţă, de fiecare dată, micile rezerve care se amestecă în mod curent în substanţa prieteniei? Dimpotrivă, ce avem mai bun, maximum de spirit prevenitor, tact şi delicateţe sufletească vom investi în relaţia cea mai scumpă nouă şi ne vom feri să confundăm prietenia cu o camaraderie cazonă, marcată prin confidenţe scabroase şi buşeli puşteşti.

Sufletul nostru e o bună maşină de calculat. El discerne după ce cântăreşte atent binele şi răul, adună algebric meritele şi slăbiciunile, iar când le trece cu vederea pe acestea din urmă o face numai pentru că socoteşte favorabil totalul general”.

Prietenul mai studiază şi acum acest paragraf.

Mai complicat a fost cu fetele. Pentru nimic în lume n-ar fi vrut să le adreseze un cuvânt care să-l angajeze. „Să-i spun c-o iubesc, o să mă vrea de bărbat. Să-i spun că îmi place, o să se creadă Lolobrigida. Să-i spun că nu arată rău, o să izbucnească în plâns. O să-i spun că e fenomenală şi o să râd primul! Zis şi făcut cu mare succes. Nu în toate cazurile, fireşte…

Nu e de mirare că Pavel a devenit un om de seamă. În fond, ce îţi trebuie pentru a fi cineva? Puţin „capital” şi îndemânarea de a-l folosi. Ei bine, Pavel avea darul de a face capital din orice. Şi, fiindcă ne ocupăm de problemele adevărului, el a furnizat o mare parte din capitalul investit de Pavel. Încă de la primii săi paşi ele sine stătători e aproape sigur să Pavel nu a dăruit nicio informaţie. Tot ce auzea, ce vedea, ce ştia, ce se întâmpla cu sine, cu ai săi se înscria în categoria secretului de stat. Diferenţa este că, în loc să aplice pe aceste date ştampila *top secret,* se rezuma să substituie ştirii aşteptate o minciună sau o diversiune, o inexactitate, la nevoie o variantă.

Ce poţi face cu o informaţie, care, ca şi un ou proaspăt, sfârşeşte prin a se cloci? Ei bine — ţi-ar fi spus el — dacă un singur ou din zece păstrate dă pui, înseamnă că a meritat să stai cloşcă. Oricât ar părea de improbabil în acest veac al comerţului de informaţii, când mii de ştiri se întretaie în aer în fiecare fracţiune de secundă, unele se împotmolesc totuşi pe drum şi nu ajung la cel interesat. „Pasul bătut pe loc de acesta e în favoarea noastră!” — exclama Pavel ori de câte ori izbutea „să ducă” pe cineva. „O zi întârziere şi voi fi înaintea lui, voi şti înaintea lui pe cine să salut până la pământ, cui să cer un

autograf, pe cine să evit înainte oa toate ziarele să facă publică mazilirea!”

Pavel ajunsese să-şi ascundă nu numai informaţiile, nu doar ideile, ci şi starea de spirit. „De ce să creadă subalternii că azi sunt bine dispus şi deci tolerant? Ei cată să tremure. Aşadar să trântim, să bruftuluim, deşi ne cântă inima de bucurie că a venit primăvara. Să ne oreadă sensibili şi deci vulnerabili? Mai bine să ne socotească încuiaţi şi capete pătrate. Va fi lesne, la nevoie, să demonstrăm adevărul. Severitate înseamnă ordine. Pe capul unui şef bine dispus plouă cu cereri de învoire. La un ciufut anticamera e goală. Vivat ciufuţii!

Desigur, sunt şi clipe grele. Atunci telefonul răguşeşte tăcând. Nu sună nimeni. Nu îndrăznesc să formeze numărul nostru. Perfect! De ce să afle cel care nu ştie, de ce să capete o confirmare cel oare ştie ceva, dar se îndoieşte, de ce să jubileze cel care ştie precis? Vom surâde, ne vom veseli, vom ieşi în lume cu familia şi căţelul, ne vom tăvăli în iarbă şi vom da impresia că răul a trecut. Aşa poate că va şi trece! Nu-i exclus chiar să-l intimidăm pe capul răutăţilor. „Nu se poate — se va zice —, o fi el prefăcut, dar prea e destins, o fi ştiind el ceva. Ia s-o lăsăm noi mai moale...

Cel puţin într-una din eclipsele carierei sale aşa s-au desfăşurat lucrurile, şi evenimentele i-au dat câştig de cauză.

S-a căsătorit din dragoste; dar, cum nu credea în acest fel de uniuni, a hotărât să trateze lucrurile oa şi cum ar fi încheiat o căsătorie din calcul. Fata îl iubea şi nu i-a fost greu să constate că şi el o iubeşte. „Da, îmi placi — i-a răspuns el când fata s-a simţit datoare să-i deschidă ochii. Sunt şi eu de părere că vei fi o mamă excelentă pentru copiii mei şi că vom face o pereche frumoasă I când vom ieşi în lume.” Niciodată nu a ştiut femeia, pe i care nimic nu putea s-o înşele, de ce dragul ei soţ nu depăşeşte odată eterna lui sfială de a-şi recunoaşte sentimentele!

Au venit copiii. Colegii au aflat-o de fiecare dată din târg, atât de principial veghea Pavel să nu se amestece factorul privat în viaţa socială. Firitisit, luat la întrebări, mulţumea şi răspundea cu minimum de amănunte. O glumă, o metaforă erau şi ele bune ca să evite un răspuns ferm la întrebarea dacă lui Dorel i-au ieşit dinţii sau Roxana desenează frumos. Copiii înşişi au fost

instruiţi cu severitate să nu răspundă la întrebări gen: ce ai mâncat aseară? Ce săpun foloseşte tatăl tău? La ce film ai fost duminică? Datele mai de seamă privind viaţa familiei — planurile de viitor, bugetul — rămâneau e taină pentru copii, adesea şi pentru mama lor. Dornic să-i scutească de orice grijă, Pavel monopolizase măsurile care priveau mersul navei familiale, ducând lucrurile până acolo că la plecarea în concediu nu divulga celorlalţi direcţia de mers, ei trebuind s-o deducă din derularea drumului, ca într-un istovitor joc de-a ţinerea limbii.

Notele primite la şcoală nu erau nici ele menite să fie divulgate oricui. Pavel nu le comenta niciodată global, ci le discuta în doi cu împricinatul, demonstrând respectivului, totodată, că nu are cu ce se lăuda în plen şi cu atât mai puţin în lume. În caz de nevoie, copiii puteau folosi tehnica driblingului, care, se ştie, constă în a face ca mingea (în cazul nostru conversaţia) s-o apuce nu în direcţia dorită de adversar, ci conform intereselor noastre. Şi mai concret: subiectul periculos trebuie „jucat” până ce adversarul, în derută, o apucă pe calea cea mai puţin profitabilă pentru el.

Precum vedeţi, Pavel nu s-a încurcat într-un sistem stufos de minciuni concrete. Acestea erau prezente zi şi noapte, dar partea leului o avea minciuna prin omisiune. Faptul nu făcea sarcina lui mai uşoară. Să ţii minte politica faţă de fiecare! A trebuit să opereze tipizări. Minciuni de» rangul I pentru categoriile A, B şi C. Minciuni de rangurile II şi III pentru alte cincisprezece litere din alfabet. Ş.a.m.d.

Tehnica specială a relaţiilor lui Pavel cu lumea l-a făcut să creadă orbeşte în sănătatea lui. La controalele de rutină, declara invariabil că se simte bine şi îşi însoţea spusele cu surâsul cel mai optimist. Primul convins era el însuşi. Ideile liniştitoare îi potoleau zbuciumul inimii şi astfel investigaţiile indicau în linii generale o stare acceptabilă a cordului. Atunci când medicul, totuşi, l-a pus în gardă contra pericolului unui accident, vascular, prima lui grijă a fost să nu se afle. Pentru ca nici medicul să nu rămână cu impresia că e bolnav, a inventat pe loc o întâmplare care putea să explice datele pe care se baza concluzia specialistului. Acasă.

! la lucru nu a suflat un cuvânt. „Să afle duşmanii, să-mi scoată vorbe că-s prăpădit, ramolit, nu o mai duc mult, n-am

nicio perspectivă, e cazul să fiu înlocuit? Nu!” Desigur, cuvintele acestea nu le-a rostit niciodată Pavel, nici nu le-a gândit în termenii citaţi. Ele reprezintă o traducere plată a proceselor din gândirea sa bine antrenată.

în pragul bătrâneţii, lucrurile se desfăşurau de la sine. Dimpotrivă, fiecare frază corectă, corespunzătoare adevărului pe care trebuia s-o rostească îl costa un consum triplu de energie şi era nevoit s-o elaboreze atent, altminteri subconştientul ar fi deturnat-o în cine ştie ce minciună enormă. Pavel minţea irezistibil, la fel «cum un cleptoman fură. Nu era vorba de mitomani, boală în care subiectul crede în propriile sale minciuni. Minciuna programatică nu e o boală clinică, ci una socială.

Avertismentul medicului nu trecuse pe lângă Pavel. Şi-l amintea, cutremurat, în fiecare zi. Noaptea îl obseda, împiedicându-l să doarmă. Dacă soţia lui se neliniştea, îi risipea îngrijorarea prin câteva cuvinte calme, după care se întorcea la insomnia sa, vegheată de anxietăţi.

Bătrâneţea lui Pavel a venit pe nesimţite. Pentru ceilalţi! Cum dintotdeauna îşi ascundea vârsta — nu din cochetărie, ci din principiu —, nimeni n-a prins de veste că deceniile trec fără întoarcere şi pentru el. Lipsa punctelor de reper care sunt aniversările şi micile festivităţi ce le marchează pe orice meridian s-a dovedit salutară. E drept, nu i s-a urat niciodată viaţă lungă. Lipsea ocazia. Poţi oare din senin adresa cuiva o asemenea urare în societatea noastră atât de codificată? Acelaşi principiu al secretului l-a determinat să-şi „corijeze” culoarea părului înainte încă de primele fire albe, dar gândindu-se la ele: ce poate fi mai bătător la ochi decât părul cănit? Un şampon de culoare adoptat din vreme poate fi însă continuat indefinit, făcând invizibilă apariţia ghioceilor la tâmple. Cine îşi va mai aminti culoarea reală a părului nostru? Încă o informaţie scoasă din domeniul public!

În plină criză, Pavel era cât se poate de rezervat strigătele de durere şi le reţinea din frondă masculină „iar între puţinele exclamaţii care îi scăpau răspundea sucit la întrebări. În pragul delirului, scuturat de frisoane, Pavel nu putea trece peste sine până la a spune: mă doare aici şi aici, mă tem de cutare sau cutare boală. Chestionat de medici, nu-şi descleşta dinţii decât

ca să mai arunce o perdea de fum, să mai pornească pe cineva într-o direcţie falsă, părind a uita că în joc este chiar viaţa lui. De câte ori para o întrebare, trântea un răspuns anapoda sau reuşea să se strecoare cu o întorsătură de frază, simţea că a mai Smuls morţii o clipă, de parcă recunoaşterea răului, numirea lui singură l-ar fi putut învinge. Rând pe rând, medicii au capitulat, renunţând să trateze un pacient atât de puţin înţelegător. Zadarnic la căpătâiul bolnavului se perindau soţia şi copiii în lacrimi, implorându-l să vorbească până nu va fi prea târziu. Pavel îşi rostogolea capul pe albul pernei într-un refuz fără margini. Un mare neurolog adus de urgenţă nu a putut decât să ridice din umeri. Nimic nu poate sili să vorbească un om hotărât să tacă, mai ales dacă are un antrenament de jumătate de secol. „Nu avem cum să citim gândurile — a spus neurologul —, dar nici dacă am putea-o face n-am fi în stare să depăşim blocajul interior, cenzura totală.”

Se poate conchide că Pavel a murit cu zile. S-a stins cu dinţii încleştaţi, pe faţă cu o nejustificată expresie de învingător. Impresionată după tragicul sfârşit pe cât era de revoltată înainte, familia nu a permis autopsierea. „Dacă a ţinut atât la secretul său, secret să rămână” — a decis văduva. Nu vom şti, aşadar, niciodată ce rău l-a doborât pe Pavel. Pe mormântul său ar trebui să scrie: „A iubit atât de mult adevărul încât nu l-a rostit niciodată”.

DIMINEAŢA LUI PAVELCU

1

Pavelcu intră în baie închizând cu grijă uşa. Se apropie de oglinda ceţoasă şi-şi examinează chipul. Obrajii prelungi par cenuşii, fruntea bombată apasă ochii obosiţi. Muşchii feţei, lăsaţi, pleoapele umflate, cearcănele nu sunt în măsură să placă. Umerii coboară abrupt, pielea de pe gât, striată, atârnă, de prisos.

Bilanţul e dezolant, dar Pavelcu nu se formalizează. Ştie cum s-au instalat, rând pe rând, aceste atribute ale vârstei. Sunt în deplină legitimitate. Privindu-le, nu încearcă niciun regret. În universul intim al băii, de-a lungul celor douăzeci de minute de solitudine matinală netulburată, Pavelcu are mai curând un sentiment de duioşie faţă de corpul său.

Nu-i deloc sigur că astăzi îşi vede toate ridurile. Uneori, în dimineţi mai întunecate, se trezeşte mahmur fără motiv. Atunci îşi descoperă faţa mâncată ca lutul măcinat de ploi, o faţă pe care nu şi-o cunoaşte. Chipul de fiecare zi, o ştie, nu e chipul său din ziua aceea, nici chipul de odinioară, ci un contur abstract, imaginea sa mentală despre sine, gata cenzurată, retuşată de calculatorul cerebral. A fost cu adevărat uimit când a citit, mulţi ani după această descoperire, că ordinatoarele revizuiesc fotografiile planetelor luate automat, eliminând aberaţiile optice, diferenţa de expunere, disproporţia dintre imaginile parţiale care trebuie unite, precizând anume detalii şi lichidând erorile spre a oferi în final o fotografie care, deşi nu s-a imprimat niciodată pe film, reprezintă imaginea fidelă a locului dorit.

În dimineţile fără iluzii, întâlnirea cu nasul mare, dar inexpresiv, cu sprâncenele groase, rărite însă inegal şi la fel de inegal încărunţite, dar mai ales cu plasa de riduri care-i strânge obrajii într-un pumn fără viaţă îl pun în faţa unui străin, a unui ciudat intrus care a dat buzna în oglinda lui. Atunci clipa de intimitate matinală se spulberă.

Azi însă lucrurile decurg normal. Spaţiul avar al băii are luciri de faianţă şi crom obosit. Uşa închisă retează orice comunicare cu lumea. Cabina oblongă îi transmite ceva din zvelteţea ei. În claustrul său, omul se simte curat.

îşi trece mâna peste obraji. Ceea ce scapă ochiului cu greu scapă degetelor. Dotate cu o inteligenţă autonomă, buricele lor sensibile coboară pe liniile nevăzute ale muşchilor feţei, lunecă pe maxilare, de-a lungul jugularei, în căutarea fiinţei care nu există.

În primii ani, baia era un loc de tortură. Spaţiul strimt ceda parcă sub apăsarea zidurilor, iar albul cenuşiu al peretelui placat pe jumătate nu făcea decât să accentueze impresia că se află într-o prelungire a celulei. În transa matinală, când aburii nopţii întârziau să se risipească, monotonia gesturilor zilnice îl cobora într-un alt somn. Era destul să facă un singur pas ca să se trezească iarăşi acolo şi calvarul să reînceapă.

Nici vorbă să tragă zăvorul de jucărie. Asta crea probleme — Valeriu era foarte impulsiv —, dar Pavelcu nu întindea mâna să împingă limba minusculă de metal.

Situaţia nu-l împiedica să se bărbierească zilnic, deşi nu ar fi fost absolut necesar. Operaţia îi făcea plăcere. Trecând rece peste obraji, briciul elimina o nevăzută coajă de noroi.

— Se poate?

Mai aude întrebarea morocănos-repezită a lui Valeriu, un Valeriu acum la fel de înalt ca Pavelcu. Tatăl executa o jumătate de rotaţie şi uşa se deschidea. Chip cât pumnul sub o căciulă de păr, fiul nu îi acorda nici măcar o privire. De altfel era orb la ceasul barbar al deşteptării. Mască vie, încruntată a mâniei de a fi, trăsăturile lui concentrau liniile lui Pavelcu pe o suprafaţă cu mult inferioară. O brăzda, un haşur capricios, menit să voaleze asemănarea izbitoare la extrem.

Baia era neîncăpătoare pentru două persoane, dar Pavelcu întârzia să iasă. Valeriu trebuia să-şi radă şi el cele câteva tuleie. Pavelcu flutura fără rost cămaşa curată şi bâjbâia în preajma butonilor, trăgând cu ochiul. Băiatul se măsura îndelung în oglindă, ca după un chef monstru. Nu-i plăcea din cale-afară tipul care se zgâia la el. Privea cu genele pe jumătate închise, temându-se parcă de şocul cotidian, imaginii sale.

— Ai dormit bine? întreba tatăl fără să pară că observă mahmureala fiului.

Acesta ridica din umeri: ce întrebare stupidă!

— Aş avea o rugăminte la tine, încerca Pavelcu să lege un crâmpei de conversaţie. Duminică n-ai putea să stai cu mama? Eu plec vineri la Prunduri şi nu mă întorc decât sâmbăta cealaltă.

— Duminică avem serată la liceul de fete, mârâia Valeriu.

— Asta înseamnă şapte seara?

— Asta înseamnă patru după-masă. Iar dimineaţa e meci pe „Gloria”.

Replici seci, fără drept de apel. Pavelcu renunţa. Ieşea din baie:

— Eu am isprăvit.

împinsă cu bruscheţe ca un zăvor de catedrală, închizătoarea suna calp, a tinichea.

Atunci când, într-o zi, Pavelcu a văzut în vitrina magazinului de consignaţie plăcile de faianţă cu desen strident, policrom, a intuit că i se oferea o soluţie. Clădirea de pe strada Merindei nu ar fi meritat o asemenea investiţie. Faianţa veche îşi pierduse

strălucirea, dar era intactă. Pavelcu nu a şovăit însă nicio clipă. A intrat, a cerut întreaga cantitate necesară şi a plătit o sumă destul de mare. Acasă nu a putut evita explicaţiile. În schimb, cu câtă plăcere a demontat placajul de faianţă albă, cu câtă grijă şi răbdare a preparat mortarul şi a vegheat ca plăcile cele noi să adere!

Efectul final i-a lăsat placizi pe ai casei. „Prea ţipător” — i-au spus. Pavelcu era de aceeaşi părere. Dar în sfârşit se terminase cu aerul de penitenciar.

Mai rămânea zăvorul. Când l-a smuls din carnea uşii, înlocuindu-l cu o piesă nouă, strălucitoare, de nichel, un graţios buton rotativ menit să facă acelaşi oficiu, cea din urmă obsesie şi-a luat râmas-bun.

Ţârrr!

Tăcere în orga scării. Urechea e atentă, ochiul scrutează ager prin lentila vizetei. Uşa se deschide pe jumătate. Catană…

— Tu erai?

Cine altcineva…

— Mă duc după unt. Vii şi tu?

Privire la ceas. Ora nouă.

— Îndată. Să pun ceva pe mine.

— Am plecat.

Pavelcu bombăneşte revenind în baie. Nu-i place să fie tulburat atât de devreme, ţine să nu i se zdruncine ritmurile incerte ale treziei pe jumătate. Îşi întinde cu două degete pielea sub lama briciului tradiţional, moştenire de la tata. Oţelul trece lin peste perii cărunţi, invizibili în spuma de săpun, lăsând în urmă o brazdă proaspătă, netedă. Continuă peste accidentele maxilarelor — aici este mai atent.

încă o idee de tătuc sub bărbie. Aici rămâne veşnic o umbră de barbă prost rasă. Briciul ager pe beregată în sus, o aplecare uşoară înainte ca lama să muşte — jocul secret al bărbaţilor. Apoi apa, o cascadă de apă, un dulce înec voluntar în prospeţimea ei, şi s-a născut un chip nou, liber de umbre, spălat de coşmaruri.

2

A fost o noapte oarecare, amestec de rătăcire în vag şi manevre fiziologice. Nimic special: tuşea de la trei, unghiul favorabil al pernei tari, masa jur în dreptul copilului. Ziua va fi şi ea oarecare, presărată cu tribulaţii gratuite, fără substanţă, abia răscumpărate de avantajele respiratorii ale staţiunii verticale.

Primul ceas al dimineţii lui Pavelcu este cel mai plăcut. Aerul de vagă responsabilitate nu s-a risipit încă, i obligaţiile diurne, câte sunt, întârzie să se facă simţite, iar plăcerea de a trage aer în piept poate fi gustată în u voie. Apa caldă, ca o mângâiere, trezeşte la viaţă epiderma obosită.

Sunt puţinele clipe în care se simte curat. Se primeneşte cu acelaşi sentiment de luxură pe care l-a cunoscut când l*-a* întors de la Năradca şi s-a putut bucura iarăşi de binefacerile civilizaţiei. De atunci persistă senzaţia că încalcă o interdicţie, că va urma o sancţiune. Curgerea vremii a înghesuit strângerea de inimă într-un colţ uitat, dar nu a făcut-o să piară.

Alegerea cămăşii este însă o jubilaţie cu vechime. Cămaşa era unicul său răsfăţ. Una pe zi, la ocazii — două. O servitute? O risipă? Singurele.

Are multe cămăşi, peste douăzeci. Stivuite separat: cele albe — un bloc de zăpadă. În altă stivă — cele colorate.

Alege îndelung. Unui ochi superficial, cămăşile albe i-ar părea identice. Dar Pavelcu observă lesne deosebirile. Mai întâi materialul: grosime, tuşeu, ţesătură. Apoi croiala. În fine, starea. Gulerul celei de un ivoriu palid are o pată invizibilă. Un vârf de ac ruginiu. Manşetele celei albe cu guler italian încep să se tocească. Pavelcu o ştie, dar nu se poate despărţi de ea. O lenjereasă cu ifose va consimţi, după insistenţe, să repare manşetele.

Un singur privilegiu: să simtă pe corp întâia mângâiere a unei cămăşi proaspete, să se învăluie în aroma ei inconfundabilă. Cerea prea mult? Dorea ca Lavinia să se ocupe în persoană de cămăşile sale, iar ea o făcuse, cu anume religiozitate. După lunga lui absenţă însă, lucrurile s-au schimbat. Acum femeia le clătea în silă şi le călca neglijent. Privea cu ochi umbrit când el scotea una s-o îmbrace, aşteptând un cuvânt de nemulţumire, o încruntare ca să reverse un potop de vorbe rele. În cele din urmă protestă de-a dreptul: a pune în fiecare zi o cămaşă curată

e inutil. Ifos de ciocoi. Pavelcu tăcuse, mortificat. Femeia rupsese ultimul fir.

După divorţ le dăduse la spălătorie, dar, nemulţumit de starea în care se întorceau de acolo — cu apretul grosolan, călcate mizerabil şi nu o dată sfâşiate —, decisese să se îngrijească singur de cămăşi. Le spăla migălos, numai câte una o dată, cu solemnitate. Le usca potrivit. Călcându-le, simţea cum renasc sub fierul ţinut cu delicateţe, cum îşi reiau forma, redevin ele însele. Insista îndelung să elimine orice cută, chiar şi acolo unde n-ar fi văzut-o nimeni. În zile mai puţin inspirate, netezind piepţii, şifona spatele sau imprima mânecilor dungi rebele. O lua de la capăt până reuşea. Iar dacă urmele persistau ciclul se repeta: clătea uşor cămaşa, o zvânta şi relua călcatul până socotea că poate fi mulţumit.

Valeriu nu purta niciodată cămăşi, numai bluze tricotate. De preferinţă cu mâneci lungi, pe care le sufleca pe jumătate. Uneori îşi trăgea un pulover pe pieptul gol, şi atunci împletitura cu aspect aspru, de un cenuşiu metalic, părea că profanează pielea subţire, catifelată.

Efectul era sigur. Pavelcu avea să se convingă într-o seară când, revenind spre casă, ajunsese din urmă un cuplu tinăr. Ea îşi trecuse braţul pe sub cenuşiul bluzei, îmbrăţişând talia lui. Mai întâi a fost frapat de asemănarea puloverului, apoi a constatat că îl poartă chiar Valeriu. A fost şocat: când crescuse băiatul? S-a oprit locului pe trotuar, simţind cum îl pătrunde frigul. Avea o senzaţie de intruziune în universul său intim. Al său? Valeriu îi aparţinea prea puţin. De altfel, acesta perora fără să acorde vreo atenţie adulatoarei sale.

Pantofii lustruiţi pe îndelete, ciorapii întinşi bine pe gambele osoase, costumul periat din vreme. Controlul atent al buzunarelor. Nicio scamă. O batistă albă, imaculată. O ultimă perie pe creştet. Inevitabilul examen final în faţa oglinzii. Cu ochiul critic, neiertător. Neclintit în principiile sale. Nicio concesie măruntă. Ajung cele mari.

Ţrr!

Catană. Era de aşteptat.

— Ţi-am luat şi ţie.

Gâfâie triumfător.

— Şi lămâi. Şi apă minerală.

Fruntea i-e roşie, umedă, dungi orizontale o brăzdează plat.

— Ţi-am înnoit şi abonamentul.

Depune, satisfăcut, pe masa din bucătărie cumpărăturile şi chitanţa de la poştă.

— Nu eşti mulţumit?

— Ba da, e foarte bine.

Se întoarce spre oglindă. Ţinuta e impecabilă. Păcat. Nu mai are de ce să coboare.

Dar, bine, cravata? Cum a putut s-o uite?

Alegerea nu e dificilă. Una singură se asortează la costum.

Alcătuieşte cu grijă nodul. Mătasea îi lunecă uşor printre degete. Când strânge, delicat, laţul, se simte totodată victimă şi călău.

OMUL DIN LUNA

Cariera lui Alexe Bratu a luat sfârşit la fel de intempestiv cum începuse, cu trei decenii în urmă. Într-o zi i-a fost prezentată persoana care avea să răspundă pe viitor de mersul întreprinderii. După ce i s-a mulţumit pentru activitatea de până ieri, i s-a indicat să predea în timpul cel mai scurt.

Alexe Bratu fusese un executant dintre cei mai prompţi. În acelaşi spirit s-a purtat şi acum. Formele de predare a întreprinderii au fost încheiate într-un termen record.

Şi a venit ziua în care nu mai avea nimic de predat. „Aşa e viaţa — şi-a spus Alexe —, de mult era vremea să ies la pensie.” Şi, fără să-şi piardă cumpătul, a urcat la secţia muncă şi salarii să-şi facă formele. De pretutindeni îl urmăreau priviri jenate, chiar triste, de rămas bun. Alexe însă nu le-a remarcat. Niciodată nu-şi privise în ochi subalternii. Ar fi fost ridicol să înceapă acum.

Funcţionarul extrem de tânăr care deţinea prestigioasa lui carte de muncă s-a înroşit din creştet până-n tălpi când a realizat semnificaţia evenimentului şi a început să se agite neajutorat şi fără spor. Alexe l-a înţeles şi, cu tactul său binecunoscut, l-a făcut să se liniştească şi să ducă la bun sfârşit operaţiile indicate de lege.

Operaţii numeroase, ca la orice desfacere a contractului de muncă. Trebuiau culese nenumărate semnături de la foştii săi

subalterni oare să ateste că tovarăşul Alexe nu rămâne cu nimic dator întreprinderii. Tânărul de la muncă şi salarii s-a oferit să culeagă el adeverinţele şi semnăturile necesare, dar Alexe l-a convins că îi va face plăcere să-şi îndeplinească singur aceste obligaţii.

Ceea ce a şi făcut, cu sânge rece şi eficacitate, cum îşi făcuse totdeauna datoria. Cu maximă răbdare, i-ar fi determinat pe toţi cei pe care i-a întâlnit în acea zi să nu se simtă nici vinovaţi, nici stânjeniţi. Plecarea lui din post era un moment normal într-o evoluţie normală ti şi trebuia să se desfăşoare normal.

Vreme de câteva ore cât a urcat şi a coborât scările întreprinderii, a dat ochii cu mai toţi foştii săi subalterni şi de fiecare dată a găsit cuvântul necesar şi tonul potrivit. La capătul operaţiei arăta la fel de proaspăt şi scrobit ca la sosire. Nici măcar un fir din părul său grizonat nu se clintise din aliniere.

Apoi a trebuit să intre la noul conducător al întreprinderii, pentru viza finală. Era un moment greu. Palidă şi cu buze tremurătoare, secretara l-a introdus în biroul care îi aparţinuse. Înlocuitorul său a rostit exact i cuvintele aşteptate, iar Alexe i-a răspuns la fel, spre uşurarea amândurora. Odată încheiate formele de predare, cei doi şi-au strâns englezeşte mâinile. Fiecare se şi gândea la ziua de mâine.

Aici s-ar fi sfârşit banala noastră istorioară dacă n-ar fi fost urmarea.

Alexe străbătuse cu bine clădirea în lung şi în lat. Vorbise cu fiecare fără să se bâlbâie. Salutase o ultimă dată portarul — gestul său de supremă eleganţă — şi ieşise în stradă. Coborâse cele patru trepte şi se oprise, încurcat pentru prima oară în acea zi, care numai uşoară nu fusese. Gata, trecuse, acum totul era în regulă…

Totul? Nu. Îl sâcâia o absenţă. Care?

Un moment mai apoi îşi dădu seama ce se întâmplă: din faţa intrării lipsea Dănilă. Şoferul era cine ştie unde, la datorie, iar acum, când predarea se încheiase, această datorie nu mai consta în a-l transporta pe Alexe acolo unde îl chemau treburile.

Normal! Deplasat ar fi fost să se întâmple altfel. Iar dacă voia să nu pară el însuşi deplasat era necesar să nu mai zăbovească în faţa întreprinderii. Se conformă, luând-o în direcţia în care pornea şi Dănilă atunci când îl ducea spre casă.

Alexe îşi cunoştea oraşul pe dinafară, intersecţie cu intersecţie. Ar fi putut să descrie fără ezitare pieţele urbei, sălile de spectacol ori de adunări, stadionul, câteva mari magazine. Cunoştea toate aceste repere ale cetăţii, însă n-ar fi ştiut să ajungă la ele. Nici drumul spre casă nu-l ştia — se miră Alexe —, deşi îl străbătuse de două ori pe zi vreme de trei decenii.

îşi continuă câteva minute drumul căutând o soluţie. Să telefoneze soţiei? Ca să-i spună ce? Şi apoi numărul i-l forma de obicei secretara. De unde să-l ia?… De la informaţii? Era secret…

În cele din urmă găsi. Se retras? Lângă zidul unei clădiri şi, scoţându-şi buletinul de populaţie, află adresa cât ai clipi. „În regulă — îşi spuse. Acum să căutăm un taxi.” Dar taxiul se dovedi o himeră.

Ce mai era de făcut? Ceva foarte simplu: să ia un autobuz. Ca să afle care anume, întrebă un trecător. Altul îi indică staţia, în care aşteptau câteva zeci de persoane. După un timp care lui, preocupat cum era de potopul noutăţilor, nu i se păru prea lung, autobuzul opri în staţie. Oamenii se îmbulziră către uşi, începând nişte manevre de neînţeles, menite parcă să împiedice, nu să faciliteze urcarea. Vehiculul plecă arhiplin fără ca Bratu să facă un gest. Avea să aştepte altul.

Alexe lăsă astfel să treacă vreo trei maşini. La capătul unei ore avea o părere foarte înaltă despre agilitatea concetăţenilor săi, bine antrenaţi în sportul acesta fără nume.

Cum obosise aşteptând, hotărî să se dezmorţească. „Până la staţia următoare” — îşi spuse şi porni. Merse ce merse până se văzu într-una din acele intersecţii semaforizate prin care şoferul Dănilă îl ducea zilnic. Priveliştea familiară îl reconfortă.

Cum stătea pe marginea trotuarului, lângă stâlpul purtător de lumini verzi-galbene-roşii, chiar în faţa lui opri un autobuz. Smulse din ţâţâni, uşile lui atârnau mizerabil. „Ce contează? — îşi spuse Alexe. Bine că nu se înghesuie nimeni să urce.” Şi se precipită spre vehicul. Abia pusese însă un picior pe treapta metalică, lustruită de milioane de tălpi, că vehiculul se smuci din loc, pornind în trombă. Dezechilibrat, Alexe căzu sub roţile neiertătoare ale colosului. În clipa lungă cât o viaţă — a căderii, mai avu vreme să regrete că primul său drum cu autobuzul sfârşeşte atât de prost.

TREI PROZE RETRO

VÂNĂTOAREA DE DROPII

1

Primăvara 1928 a fost extrem de capricioasă. Măturat de furtuni şi de ploi violente, centrul Europei aştepta ou nerăbdare instalarea definitivă a noului anotimp. Vremea instabilă îl obligase pe Mihai B. Să arboreze *trench-coat-ul* achiziţionat la Londra pentru el de frumoasa Zâna în cursul voiajului din anul precedent. Încheiat la toţi nasturii, cu gulerul ridicat, chipeşul tânăr inspira cu voluptate umezeala rece a zilei şi mirosul sportiv, modern al cauciucului care impregna ţesătura fină.

Ţinta lui Mihai B. În această dimineaţă o formau birourile unei celebre firme din Stuttgart, producătoare de avioane. Descendent al unei foste familii domnitoare, fusese primit cu deferenţă de conducerea firmei, care îi prezentase cu belşug de informaţie tehnică produsele uzinei, adaptate celor mai diverse necesităţi şi pretenţii. Un pilot aflat în serviciul firmei era gata, pe terenul de zbor, să demonstreze în aer calităţile oricăruia dintre modele. Mihai B. Acceptă invitaţia directorului comercial şi urcă în automobilul acestuia, pornind către periferia oraşului, unde se aflau şi uzina, şi aerodromul.

Cochetul june colinda Europa spre a da moştenirii părinteşti o întrebuinţare foarte departe de intenţiile înaintaşilor. Cucerit de performanţele şi bărbăţia pilotajului aerian, convins că viitorul aparţine aviaţiei, tânărul în *trench* negru punea în acele zile bazele aviaţiei sportive în ţara sa. De altfel venea de la Paris, unde se instruise atent în privinţa modului de organizare a cluburilor aero, iar aparatul pe care îl căuta la Stuttgart avea să alcătuiască zestrea primei asociaţii cu acest profil. Încruntaţi în portrete, strămoşii nu puteau să ştie că activitatea extravagantă a descendentului va da numelui lor o strălucire nouă.

Prinţul era un amator avizat. Avea limpede în minte criteriile după care urma să selecţioneze avionul. Acesta trebuia să fie robust, însă uşor manevrabil, sprinten, dar mai cu seamă simplu, apt să asculte de comanda unor începători cum era el însuşi.

Urmărise cu interes evoluţia precisă a unui mic aparat cu dublă comandă, pe care pilotul neamţ îl stăpânea ca pe un cal bine dresat. Odată încheiată demonstraţia, nu îşi arătase

încântarea, rezumându-se să dea binevoitor din cap. Fabricanţii, ca şi pilotul mulţumiră plecat. Cu aceeaşi degajare, Mihai îşi manifestă dorinţa de a încerca el însuşi virtuţile aparatului. Nimic mai simplu, spuseră producătorii, în cazul în care tânărul are asupra sa certificatul de zbor. Cum nu aceasta era situaţia, Mihai declară că renunţă, dar incidentul va întârzia cu mai multe zile încheierea tranzacţiei, timp necesar pentru a-l chema din ţară pe specialistul său autorizat. Directorii se înclinară fără să arate vreo umbră de scepticism.

Strângerea de mină pe care le-o acordă ilustrul client nu trăda nicio fărâmă din dezamăgirea lui. Rigiditatea producătorilor era firească şi nu făcea decât să sporească încrederea în probitatea lor. Cât despre ceea ce numise atât de sonor specialistul său, acesta exista şi avea toate competenţele necesare. Sursa iritării era o împrejurare minoră, peste care Mihai avea să treacă în aceeaşi zi, expediind pilotului o telegramă prin care îl invita să se prezinte cât mai degrabă la Stuttgart.

Pilot strălucit, dar de origine modestă, Ovidiu Manta susţinea cu multă convingere proiectul tinărului de familie, pe care şi începuse să-l instruiască în arta stăpânirii manşei. Cei doi se înţelegeau de minune, talentul organizatoric şi viziunea largă ale unuia găsindu-şi în mod fericit complementul în competenţa şi măsura celuilalt. Paradoxal însă, tocmai ceea ce preţuia la Ovidiu îl irita pe Mihai. Prinţul nu-şi putea reprima neplăcerea faţă de superioritatea lui Manta, deşi aceasta se rezuma la competenţa tehnică. Ceea ce ar fi trebuit să-i lege definitiv — nepăsarea sportivă în faţa pericolului, sfidarea prudenţei, orgoliul trapezistului — mina în realitate relaţia. Mihai manifestase din plin aceste calităţi în alte sporturi şi chiar în împrejurări în care ideea de joc era cu desăvârşire absentă (de pildă, câteva dueluri). Ovidiu se situa cu un cap înainte numai în domeniul aviaţiei, şi aceasta pentru că, lipsit de atuuri ereditare, făcuse din ea o profesie. Handicapul nu era mai puţin resimţit ca atare. Sobrietatea pilotului, lipsa totală de poză şi faptul că succesul părea să-l caute fără să fi fost provocat îl făceau şi mai enervant. Corolarul era dependenţa — relativă, desigur — a lui Mihai B. De Ovidiu Manta, singurul profesionist care îl sprijinea cu adevărat.

Credincios lucrării la care se angajase, Mihai revenea la firma germană, patru zile după ce o vizitase, însoţit de un tânăr de o vârstă egală aproape cu a sa. Specialistul nu avea distincţia patronului, dar era la fel de prezentabil şi eficient. După o scurtă trecere în revistă a maşinilor de zbor şi a datelor tehnice ale acestora, Ovidiu se fixase fără dubiu asupra micului aparat remarcat de Mihai. Acesta exulta. Spre deosebire de alţi vizitatori ai firmei, pilotul îşi scosese sacoul impecabil, îşi suflecase mânecile cămăşii albe ca zăpada şi îşi vârâse mâinile până la coate în viscerele aeroplanului, vrând să vadă şi să pipăie totul. Apoi îşi trase din buzunar casca de pilot şi, suind la comenzi, porni „să facă un tur" însoţit de reprezentantul companiei. După manevrele clasice ale încercării unui aparat de zbor, Ovidiu începu să forţeze, lansându-se în câteva figuri de virtuozitate. Mihai îl urmărea cu încântare. Directorii puteau fi liniştiţi, maşina era pe mâini bune. La fel de mulţumit se dovedi şi Ovidiu atunci când ateriză, însoţit de camaradul neamţ, alb la faţă ca varul.

Un ceas mai târziu contractele fiind iscălite, actele de proprietate puse la punct, iar cheile remise noului proprietar, acesta le trecea, cu eleganţă, celui în drept să conducă avionul. Cât de curând cei doi aveau să pornească spre ţară.

2

Drumul a fost un adevărat examen atât pentru aparat cât şi pentru pilot. Peste şase sute de kilometri de zbor — aproape o treime din ruta ocolitoare ia care îi obliga puterea modestă a motorului — s-au luptat cu furtuna şi cu ploaia. Testul a fost însă luat cu brio, iar după efectuarea calculelor definitive Mihai şi Ovidiu aveau să se felicite pentru viteza medie de nouăzeci şi trei de kilometri pe oră obţinută în condiţii de zbor atât de vitrege.

Era târziu după-amiază când, ia treia zi de la pornire şi după escale multiple, avionul ateriza la Pipera. Un spectator de mai târziu ar fi privit cu duioşie insolita îmbinare de structuri metalice, mahon şi pânză impermeabilă a biplanului, ca şi frumoasa lui linie retro. Motorul făcea un zgomot asurzitor, iar elicea de lemn, bine şlefuită, strălucea în aer, formând un iluzoriu disc argintiu. Bondarul fragil rula săltat pe iarba pistei, trecând cu o graţie de jucărie peste hopurile niciodată eliminate.

Avionul mai înainta pe roţile cu spiţe de oţel când spre el porniră în pas gimnastic mai mulţi tineri în cămăşi cu guler înalt, purtând bretele late şi pălării de pai. În urma lor veneau doi mecanici în salopetă şi un adolescent cu pantalonii prea largi şi mâinile murdare de ulei.

Din avion coborâră mai întâi pilotul, apoi proprietarul. Cei doi îşi traseră cu o nepăsare jucată bonetele de piele moale, salutându-i de la distanţă pe cei care se grăbeau în întâmpinarea lor.

Ceremonia revederii a fost expediată în termeni sportivi. Odată încheiată, Ovidiu reveni spre avion cu oamenii săi. Aceştia coborâră bagajele celor doi şi începură să tragă aparatul spre locul ce i se rezervase într-un hangar. În drum, pilotul îşi trecu degetele prin părul vâlvoi al băieţandrului. Titi — acesta era numele lui — se îmbujoră de plăcere. Pentru el zburătorul era fără discuţie un supraom, iar aparatul de zbor un miracol, unul cu atât mai tulburător cu cât putea fi atins cu mina.

Titi era departe de a constitui o figură originală la Pipera. În jurul terenului de zbor gravitau zeci de copii din zonele înconjurătoare, la fel de vrăjiţi ca şi el de tainele zborului. Uneori trebuiau alungaţi efectiv de sub roţile aparatelor gata să decoleze. Misiunea de a face ordine pe aerodrom şi-o asumase Titi cu de la sine putere şi o dusese la capăt cu preţul a nenumărate conflicte soldate cu ochi vineţi, zgârieturi adânci şi un deget întors — definitiv — pe dos.

Băiatul era departe de a fi cel mai bun de pe teren. Cea care a învins a fost încăpăţânarea. Devenise atât de sâcâitor încât îi făcuse pe micii amatori de căscat gura să se sature ca de mere pădureţe şi să accepte bariera până la care puteau înainta. Cu astfel de mijloace cucerise băiatul drept de cetate la Pipera. Ceea ce însemna că nu poate lipsi de la memorabilul moment al primirii patronului.

Titi se înhămase la o aripă a bondarului pe care mai stăruia colbul Europei. Dar un magnet invizibil îi atrăgea privirile către singurul petic de umbră de pe teren. Acolo, supravegheată cu sârg de o englezoaică antipatică, strălucea o apariţie de basm. Era, se înţelege, o fată, o tânără cu profilul prelung şi pometţii proeminenţi. Tenul deschis, bine ferit de soare, punea în valoare ochii violacei, care priveau pe sub postavul fin al pălăriei trase

până la sprâncenele voluntare, poate prea marcate pentru o făptură atât de suavă. Silueta gracilă abia dacă se ghicea sub rochia dreaptă, coborând sub genunchi, dar nu mai puţin şocantă prin avangardism.

Era o prezenţă insolită pe un teritoriu până atunci rezervat exclusiv bărbaţilor, şi nu fără obiecţii acceptase Miss năstruşnica idee a pupilei sale de a da buzna într-un spaţiu în care soarele pârjolea nestingherit. Realitatea confirma previziunile cele mai sumbre: vântul ridica trâmbe de praf, iar indivizii aceia nu se sfiau să umble fără sacou.

Aşa cum stăteau în aşteptare, păreau două universuri: pe de o parte, juna infatuată, care privea pe deasupra capetelor — insolenţă? Sfială? În urma ei, guvernanta oarbă şi surdă la orice nu privea odorul păzit. În spatele lor, şoferul neamţ, cu veston şi caschetă verde, gardian credincios al familiei şi al onoarei acesteia.

La vederea fetei, Titi îşi pierduse respiraţia, iar atunci când simţise că se sufocă trebuise să-şi dirijeze conştient şi penibil funcţia plămânilor, care îşi uitaseră datoria. Cum stătea la limita razei vizuale a grupului nobiliar, poate ar fi rămas neobservat dacă figura lui rotofeie, încă impersonală, nu ar fi căpătat culoarea sfeclei. Dar tinerii prinseră de veste, obrajii lui ardeau ca un far, iar ochii pierduţi şi gura uşor întredeschisă nu lăsau nicio îndoială asupra cauzelor care acţionau asupra lui. Junii sportivi îşi dădură coate, glumiră pe seama frusteţii băiatului fără ca Titi să bage de seamă. Toate simţurile lui aspirau către un ţel unic: să-şi graveze pentru vecie în memorie linia graţioasă, ţinuta mândră, culorile stinse, asortate savant, şi parfumul, care, împreună, alcătuiau această capodoperă, fruct al conlucrării naturii cu civilizaţia. Iar ele, simţurile, lucraseră excelent. Ani îndelungaţi această imagine avea să persiste în faţa lui cu pregnanţa realităţii.

Titi nu a mai înregistrat mare lucru din cele văzute în continuare. Soarele ce se lăsa către apus. O boare de vânt care flutura dantelele de la umbreluţa englezoaicei.

Prinţul se apropiase afabil de logodnica sa şi îi scuturase bărbăteşte mâna. De ce atunci impresia de nemulţumire care — Titi putea s-o jure — i se citea pe faţă? Ce vorbe scurte şi tăioase îi repezise, pe furiş, întâi fetei, apoi guvernantei? Şi de

ce Zâna l-a sfidat surâzând provocator celorlalţi, în vreme ce ochii englezoaicei păreau că aruncă fulgere?

Zâna ieşi din imobilitate ca să facă un pas către Manta, care, pierzându-şi firescul, aproape că-şi pocni călcâiele milităreşte înainte de a-i săruta mâna. Jocul privirilor între cei trei forma o pantomimă bine ascunsă printre atitudinile banale şi de circumstanţă. După zeci de ani, lui Titi i se părea că vede persoane din public dându-şi coate — ou maximă discreţie şi aproape imaterial. Dar putea să jure că e vorba de falsă memorie, de o imagine retroactivă născută din cunoaşterea ulterioară a relaţiilor dintre protagonişti. O clipă mai târziu, domniţa urca în automobilul care o adusese la Pipera şi pornea spre Capitală.

În lunile care au urmat, cei doi tineri care au conlucrat în cele mai bune condiţii. Instruit de Manta, prinţul se pregătea să obţină un brevet la şcoala de pilotaj sportiv, care demarase cu brio. Cei doi bravau ori uitaseră incidentul. Dacă nu cumva el se petrecuse doar în mintea înfierbântată a lui Titi… Prietenia uşor distantă dintre cei doi părea mai solidă ca oricând. Cât despre frumoasa cu ochi violacei, ea nu s-a mai arătat pe câmpul de zbor şi nu a fost niciodată evocată în vreun dialog la care ar fi putut asista ucenicul de la Pipera.

3

Venise toamna. Pe teren, antrenamentele erau în toi. Culorile câmpiilor din jur se schimbaseră de mai multe ori. Cei şase viitori piloţi se bronzaseră şi aveau un aer cât se poate de viril.

într-o zi, administratorul şcolii şi mâna dreaptă a prinţului în afaceri extra sportive îl chemă pe Titi şi-l întrebă dacă ar vrea să dea o mână de ajutor, peste câteva zile, la o vânătoare organizată lângă Urziceni. Titi acceptă automat. Orice activitate a prinţului respira un aer generos şi proaspăt. Mai târziu avea să se întrebe dacă nu sperase în taină, încă din prima clipă, că acolo o va vedea pe Zâna.

Zilele au trecut ca în febră. Amintirea lor avea să piară fără urmă… Atot devoratoare, aşteptarea bruia orice impresie, dând orelor o strălucire de Crăciun.

De câteva zile persista un cer acoperit. Vremea era răcoroasă, excelentă pentru vânătoare. Adăposturile de pândă bine camuflate fuseseră săpate din vreme şi căptuşite cu brazde

groase de iarbă. Titi ştia, ca toţi localnicii, că dropiile sunt agere, bănuitoare şi că, odată speriate, părăsesc locul alergând cu o viteză care le face infailibile.

Excentricul descendent al familiei princiare ţinuse să vină cu avionul. Cum încă nu avea brevetul de pilot, la manşă era Ovidiu Manta. Aterizaseră într-o latură a moşiei, nu departe de corturile sedentarilor, ale invitaţilor care ţineau în mâini mai degrabă paharul decât arma şi care aveau să urmărească vânătoarea de pe deal, cu binoclurile.

Printre invitaţi se număra, fireşte, şi Zâna, mai frumoasă ca oricând. Lui Titi parcă i se muiară picioarele când o văzu. Avea o privire nouă, ai fi zis, uşor voalată, se uita ca printr-o dantelă. Zâna nu a părăsit acest aer absent nici ca să asculte cuvintele rostite numai pentru ea de Mihai. Încordarea îi înroşise acestuia fruntea, dar fata nu se tulburase, îndepărtându-se fără să-i mai acorde atenţie cât fu ziua de lungă.

S-a cinat devreme, vânătorii urmând să-şi ocupe ascunzişurile în cursul nopţii. Atmosfera era destinsă, clinchetul paharelor ţinea loc de muzică, la fel ca râsul cristalin al invitatelor, care în acel an descoperiseră ostentaţia. Pândind un moment de acalmie, Zâna îl întrebase pe Manta dacă e mulţumit de adăpostul ce i s-a pregătit. Pilotul răspunsese telegrafic, dar Zâna continuă. Referindu-se aparent la şcoala de zbor, ea ironiză la nesfârşit stângăcia vânătorilor care se preparau ca pentru asaltul unei redute când nu aveau drept inamic decât nişte biete dropii. Manta răspunse didactic în limitele politeţii. Zâna insistă, invitându-se în adăpostul pilotului. Acesta sări în picioare — numai pe jumătate, ce-i drept —, după care îşi reveni, explicând că vânătoarea de dropii e strict solitară. Cum se goliseră destule pahare, gugumanii de faţă se întrebară fără să coboare glasul în ce ar putea consta plăcerea solitară a unui vânător de dropii. Se râse isteric, pe când Manta pălea. Refugiat la celălalt capăt al mesei, Mihai fierbea de gelozie.

Zâna însă nu-l uitase. Întorcându-se în direcţia lui, îşi manifestă din senin dorinţa de a se plimba. În curând avea să răsară luna. În auzul tuturora, îl invită pe prinţ s-o însoţească în grădină. Care logodnic ar Ti putut să refuze? Cei doi se plimbară îndelung, vorbind vrute şi nevrute.

Se făcuse târziu. Vânătorii se retrăseseră de mult, iar personalul strânsese. Numai Titi nu avea somn şi urmărea de la fereastra podului de fin al conacului, unde ţinuse să doarmă, cele două siluete abia ghicite străbătând negura subţire a nopţii.

Spre dimineaţă, pe Titi îl trezi un schimb de cuvinte, în curte, stăpânul moşiei şi organizatorul vânătorii se contrazicea cu prinţul. În esenţă îi reproşa că nu-şi ocupase locul din vreme. Acum, când se lumina de ziuă şi doar puţine ceasuri îi mai despărţeau de începerea vânătorii, nu se mai putea pătrunde pe teren. Mihai, plin de ciudă, insista. Se înroşise ca un copil tras pe sfoară şi acuza de complot persoane pe care nu le numea. Conlocutorul protestă fără să-şi piardă calmul, ceea ce îl scoase pe tânăr definitiv din minţi. El pufni ameninţător şi se retrase trântind un incomensurabil număr de uşi.

4

Vânătoarea era mai curând plicticoasă. Ascunşi în gropile bine mascate, amenajate în zonele frecventate de dropii, vânătorii aşteptau cu arma în bătaie să se apropie păsările. Ca un făcut, acestea îşi găseau de lucru aiurea, ocolind pe departe vizuinile de unde le urmăreau ţevile carabinelor. De altfel, vânătorul nu s-ar fi putut desconspira nici după atingerea unei dropii, căci ar fi deranjat cârdul, iar ceilalţi vânători ar fi rămas cu gloanţele netrase.

Dar cel mai plicticos era pentru invitaţii şi invitatele fără orgoliu cinegetic. Rătăcind prin acareturi ca să-şi alunge plictiseala, Zâna îl surprinse pe Mihai întocmind, împreună cu Titi şi un căruţaş al gazdei, un soi de cazemată mobilă pe platforma unei căruţe. Tânăra lăudă în doi peri atitudinea hotărâtă a prinţului, care ţinea să-i pună totuşi la picioare un trofeu. Bărbatul se prefăcu ocupat şi nu răspunse provocării. Când totul era gata, ţăranul urcă lângă Mihai, care se întinsese pe burtă. Titi presără peste amândoi crengi de tei bine înfrunzite şi dădu căruţaşului frâiele. Ciudatul atelaj porni astfel spre câmpul de bătaie.

Ceasul următor a fost cel mai de necrezut din viaţa lui Titi. După ce îi provocase prinţului atâta sânge rău, Zâna ţinea să-i urmărească isprăvile pe teren. În acest scop se instală fără fasoane în gura podului de fân, alături de Titi.

Vizibilitatea era mizerabilă, dar cei doi putură să-şi dea seama că intruziunea căruţei printre vânătorii ascunşi în adăposturi nu făcea decât să încurce ordinea vânătorii. Urmau să afle mai multe atunci când, la capătul unui ceas de chin, Mihai avea să se întoarcă furios şi cu buzele umflate. Mai întâi, minarea cailor din poziţia culcat pusese la grea încercare posibilităţile căruţaşului. Prezenţa lui în spaţiul îngust al vehiculului îl stânjenise, în schimb, grozav pe vânător. Câteva ocazii au fost ratate din această cauză. Pocnetul armei neliniştise caii care de fiecare dată când prinţul apăsa pe trăgaci se fereau într-o parte, făcând ca proiectilul să pornească în altă direcţie decât dorea vânătorul. În cele din urmă, o roată a căruţei nimeri într-o groapă, din care ieşiră numai după multe încercări şi epuizarea unui mare număr de imprecaţii. Din fericire, locul incidentului se afla în afara terenului de vânătoare propriu-zis.

Ascultând relatarea ţăranului, Zâna se amuza copios, fără să-şi ascundă plăcerea. Escaladă astfel ironia, conform prostului său obicei, până la limita insuportabilului. Nu putea să admită că ea singură va rămâne fără trofeu şi se căina de a nu-l fi descoperit mai din vreme pe Mania. Mihai ascultase destul. Înciudat, se întoarse brusc şi plecă, lăsând-o pe Zâna să-şi prezinte numărul doar în faţa lui Titi şi a căruţaşului.

Reuşită sau nu, vânătoarea se apropia de sfârşit. Pe mirişte, mai multe păsări zăceau, în aşteptarea norocoşilor care le doborâseră. Aceştia nu se puteau ivi decât la finele partidei. Nimeni din cei de pe deal nu mai urmărea mersul ostilităţilor. Se încălzise, iar invitaţii căutau răcoarea.

Deodată păcănitul îndepărtat al unui motor prefăcu în ţăndări liniştea câmpului. În groapa lui, Manta ciuli urechile. Era chiar avioneta prinţului. Cine avea neobrăzarea să pornească motorul? Pilotul se văzu rupt între nevoia de a da fuga spre aparat şi cavalerismul care îl oprea să tulbure vânătoarea. Zgomotul produs de motor, până atunci uniform, îşi schimbă intensitatea şi frecvenţa. Ovidiu era paralizat: cineva făcea avionul să decoleze! Urechea lui antrenată distingea după sunet fiecare manevră a celui de la manşă.

Aparatul se apropia. În ascunzătorile lor, vânătorii proferau blesteme. Nechibzuitul zburător avea să alunge definitiv

dropiile! Acestea priveau neliniştite cerul, agitându-se în jurul cârdului.

Brusc, avionul apăru peste mirişte. Zbura jos, la numai câteva zeci de metri. Ovidiu zvârli cât colo paravanul ce astupa groapa şi sări afară. La manşă era prinţul. Pilotul strigă din răsputeri, inutil, descreieratul tinăr nu avea cum să-l audă. Acesta o pornise pe urmele cârdului principal de dropii, care fugea cu viteza struţului. Pe marginea carlingii apăru ţeava unei arme de vânătoare. Ce făcea prinţul? Pilota şi vâna concomitent? Cât era câmpul de întins, vânătorii îşi părăsiseră ascunzişul ca să urmărească neobişnuita cursă. În câteva momente, avionul ajunse din urmă cârdul. Răsună un foc de armă, dar imprecizia tirului se traduse printr-un rateu. O clipă mai târziu, aparatul depăşea cârdul, care o cotea către stânga. Avionul execută un viraj, revenind asupra dropiilor. Un foc, altul. Zadarnic. Încă unul. O dropie se poticni. Dar aparatul se dezechilibrase şi el. O manevră de ultimă clipă îl ajută să se redreseze. Dropia lovită se ridică şi o porni pe urma suratelor ei. Avionul viră iarăşi. Acum venea drept spre vânătorii care priveau din apropierea gropilor de pândă. După o clipă de stupoare, în derută, se aruncară cu toţii în gropi, înjurând birjăreşte prin larma chinuitoare a motorului. Dropia lovită nu izbutea să ajungă cârdul. Aparatul porni pe urma ei. Arma ţinti îndelung înainte de a tresări sub impulsul exploziei. Atins! Dropia se rostogoli, învinsă. Dar avionul, scăpat de sub control, se prăbuşi câţiva metri mai încolo, arând cu elicea câteva brazde şi pulverizând în jerbe tocătura de paie.

Liniştea bruscă izbi ca o lovitură de tun toate timpanele. Privind cu prudenţă în jur, vânătorii ieşiră din gropi. Apoi apărură ceilalţi invitaţi, muşcaţi de curiozitate. În curând fugeau spre aparat, care rămăsese cu botul înfipt în pământ.

Primul ajunse la el Ovidiu. Pilotul îl zgâlţâi de umeri pe tinărul care atârna peste bord. „Pentru ce?! — urlă el. Pentru ce?! Mihai deschise ochii pe jumătate, dar nu răspunse. Ovidiu înregistră uluit pe faţa rănitului o urmă de surâs, care se topi de îndată într-un leşin binevenit.

5

Accidentul avea să treacă fără urmări. Cele câteva leziuni făceau mai curând bine pe blazonul temerităţii juvenile a lui

Mihai. Iar aparatul putea fi înlocuit, ceea ce s-a şi întâmplat, deşi nu fără plictiseli. De neşters avea să rămână amintirea evenimentului pentru Titi. Privise cu ochii lacomi zbenguielile prinţului şi se temuse la fiecare tiraj. Spectacolul dropiei fugind peste mirişte urmărită de pasărea cu elice îi provocase un adevărat delir.; îl detesta pe prinţ fără a înceta să-l admire şi murea să fie în locul lui. Când Mihai pierdu controlul maşinii, Titi o simţi pe loc. Începu să tremure ca în toiul iernii, iar privirea lui se lumină de o neobişnuită forţă interioară. Era întreaga lui fiinţă în acea privire materială, densă, încercând să susţină aparatul iremediabil atras către sol. În acele momente de trăire supraintensă îi venise ideea. Instinctiv şi rudimentar. Se ruga fără vorbe: catastrofa trebuia evitată! Nu putea cere aparatului să încremenească în aer, să formeze împreună cu aerul un bloc inert de gheaţă. Îi putea cere însă altceva: să cotească, să facă o mişcare — una singură — lateral, să vireze brusc, dar oare ar mai fi fost acesta un viraj? Să treacă pur şi simplu, fără tranziţie, de la căderea în unghi ascuţit la zborul orizontal. Evident, miracolul ar fi fost împotriva firii şi nu s-a produs. Dar în acea fracţiune de secundă Titi *a văzut* aparatul făcând mişcarea dorită atât de arzător. Nu avea s-o uite niciodată.

Văzuse mişcarea, o visase. Nu însă şi mijlocul de a o realiza. În imaginaţia lui, avionul îşi schimbase pur şi simplu direcţia de zbor, fără ca vreo manevră s-o ceară în mod necesar.

Transportat de urgenţă la Bucureşti, eroul accidentului a fost internat la Colţea. Când a ajuns şi Titi în Capitală, spre seară, tânărul vlăstar al familiei B. Se afla în afara oricărui pericol. Fără un cuvânt, băiatul s-a postat la uşa rezervei, gata să respingă orice încercare de a-l clinti de acolo. Avea o expresie atât de hotărâtă că nimănui nu i-a dat prin minte să-l alunge, fiecare socotind că face parte dintre oamenii tânărului aristocrat. În cele patru zile care au urmat, prin faţa lui Titi au defilat multe celebrităţi. Când nu erau conduse cu deferenţă, întrebau de rezerva prinţului. Titi le deschidea uşa, prilej de a zvârli o privire spre patul de suferinţă al eroului. Printre ei, părinţii în lacrimi, surorile, admiratoarele cu sfieli jucate în rochiile uimitor de scurte în acest an de tranziţie. Aduceau buchete mici, aranjate savant, cu flori necunoscute lui Titi, acoperindu-le mirosul, dacă îl avuseseră, cu propria lor trenă de parfumuri alese.

într-o zi, bolnavul a strigat, a sunat clopoţelul, dar infirmiera care îi fusese afectată nu răspundea. În alarmă, Titi s-a repezit înăuntru. Mihai l-a privit cu mirare: „Eşti aici?” „De la început.” Prinţul nu a insistat. Nu dorea decât gazetele. Se plictisea. Titi a dat fuga să i le procure. A doua zi, părăsind spitalul, Mihai l-a întrebat dacă vrea să-l însoţească la moşie, unde avea să-şi petreacă o scurtă convalescenţă. Titi nu a stat pe gânduri.

A fost o perioadă prea puţin profitabilă. Aici, la ţară, l-a vizitat, într-o zi de arşiţă întârziată, Zâna. Superbă într-altfel decât până atunci, avea o ţinută mândră, era distantă, nu recunoştea pe nimeni. Titi a fost uimit să audă, pe fereastra larg deschisă către grădina trecând în ruginiu, schimbul de reproşuri dintre prinţ şi logodnica sa. Curând alte ferestre s-au dat de perete, câteva slugi au apărut în diferite colţuri ale grădinii. Protagoniştilor nu le păsa de opinia personalului, nici de a familiei. De ce s-ar fi neliniştit atunci Titi? Fusese totuşi pe punctul de a da buzna peste cei doi pentru a închide fereastra. Şi nu se ştie până când ar fi rezistat dacă nu i-ar fi deturnat gândul pronunţarea unui nume: Ovidiu. Pilotul amestecat în capricioasa idilă Mihai — Zâna? De necrezut pentru nevinovatul Titi, care tocmai făcuse primele şedinţe de zbor cu instructorul şcolii. Nedreptatea îi aduse lacrimi în ochi. Dar evenimentele aveau să-l contrazică. Logodna princiară a fost ruptă — de Zâna, fireşte. Iar Ovidiu a părăsit şcoala, lăsând locul altui pilot, recomandat de el însuşi.

6

La vârsta lui Titi, doi ani înseamnă o epocă. În 1930 tânărul care îşi căuta locul rezervat la tribună cu ocazia mitingului aviatic de la Băneasa nu mai aducea cu adolescentul de odinioară. Constantin Filipescu purta un costum corect, cumpărat de gata la un mare magazin, în buzunarul interior avea certificatul de pilot. De la spectacol nu lipseau nici prinţul, uşor maturizat, nici Zina, mai frumoasă ca niciodată, strălucind într-un buchet de ilustre personalităţi. Aglomeraţia uriaşă, atmosfera hibridă — festivitate şi circ totodată — aveau să-i distragă atenţia.

Spectacolul a entuziasmat publicul. Aruncări din aer la punct fix, lansări cu paraşuta, zboruri în formaţie au smuls ropote de aplauze. Cele mai aşteptate însă erau numerele de acrobaţie aeriană. Ele au stârnit ovaţii, strigăte de admiraţie şi lacrimi de

grijă şi emoţie. Titi le urmărea cu interes, dar era nerăbdător să-l vadă pe Ovidiu. În ultimii ani acesta devenise celebru prin temeritate şi fantezie. O evoluţie a lui la Paris nu fusese onorată cu premiul meritat din cauza lipsei de măsură, a sfidării oricărei prudenţe.

Nici de astă dată Ovidiu nu avea să-şi dezamăgească publicul. După câteva exerciţii care au ridicat lumea în picioare, acrobatul înconjură terenul, înscriindu-l parcă într-un cerc magic. Lumea privea, în aşteptare. Apoi păru că aparatul ia foc. Tresăriră. Din coada lui se torcea un fuior subţire de fum roz. Ovidiu ţâşni spre înaltul cerului şi se lansă într-un şir de viraje şi lupinguri aparent haotice, descreierat de imprudente. În urma lui, mulţimea sufocată citea pe cerul fără pată, literă după literă, numele Zânei. Se lansase în ultima volută când la bord s-a întâmplat ceva şi Ovidiu n-a mai putut redresa. Tribuna s-a ridicat în picioare, ţipetele au acoperit cerul. Pasărea moartă a coborât undeva, dincolo de zidul uman şi nu s-a mai văzut.

A fost o clipă atroce, pe care fiecare a înregistrat-o într-altfel. Pe dinaintea ochilor lui Titi defilară haotic avioane rudimentare şi gâtlejuri sugrumate de gulere tari, umbreluţe cu volane şi mănuşi de dantelă, totul încheindu-se cu picajul lui Ovidiu. Şi atunci, oa şi cu doi ani în urmă, văzu aparatul redresându-se. Mai mult: văzu manevra de redresare. Direcţia i-o schimba nu mişcarea palonierelor, ci a aripilor în întregimea lor. Le văzu rotindu-se cu zece-cincisprezece grade în jurul unei axe care străbătea avionul din aripă în aripă. Aparatul îşi modifica mişcarea înainte ca fuzelajul să revină la orizontală. Corpul avionului avea să se întoarcă la unghiul normal faţă de aripă în minutele următoare, lin, fără a mai modifica unghiul aripii faţă de sol şi evitând prăbuşirea.

Toate acestea se petreceau în mintea lui Titi, în vreme ce mulţimea urla de oroare. Apoi spectatorii părăsiră în goană tribuna ca să alerge la locul impactului. Cu ochii întunecaţi de revoltă şi durere, sub un cer dintr-odată de plumb, Titi rătăcea printre pălăriile uitate ale amatorilor de senzaţional.

în 1937 Parisul descoperea paianta. În jurul Turnului Eiffel, pe un teren condamnat de peste un veac să nu poarte decât construcţii efemere, se înălţau câteva zeci de palate pentru un sezon.

în acest al patrulea deceniu al veacului, Oraşul-lumină simţea că îşi pierde supremaţia legendară. Alte metropole atrăgeau atenţia lumii: Berlinul tot mai zgomotos, New Yorkul mereu mai vertical. Dacă voia să recâştige timpul pierdut, capitala tradiţiei şi avangardei spirituale avea nevoie de o lovitură de teatru.

Marea ocazie de a scutura de pe umeri spectaculos şi rapid colbul secolelor fără a afecta poezia lor a fost Expoziţia universală. Arhitecţii au sacrificat vechiul Trocadero, înălţând Palatul Chaillot şi slobozind tunurile de apă ale fântânilor de modă nouă. Pe întregul Champ de Marş se înşirau pavilioane uşoare, dând Parisului aerul unui târg în zi de iarmaroc. Mulţimea forfotea între aceste barăci de lux, care puneau la încercare materialele de o vară şi transplantau pe malul Senei arhitectura de mausoleu a lui Albert Speer, fără să priceapă că asistă la debutul invaziei germane.

Dincolo de paradisul de paiantă, Parisul rămânea Paris. Epuizând fascinaţia eclecticului, miile de vizitatori porneau să redescopere farmecele lui dintotdeauna.

Printre aceştia, de nerecunoscut într-un costum foarte corect şi cu pălărie, bătea străzile un tânăr bucureştean. Constantin Filipescu îşi cheltuia pe marile bulevarde pariziene onorariul primit pentru invenţia sa opus nr. 1, brevetată şi achiziţionată.

Nu era vorba de aparatul cu aripă pivotantă. Ideea era prea bună pentru veacul grăbit, iar Titi prea fraged ca s-o poată materializa într-un proiect inginerесc apt să fie prezentat unui juriu. Costumul la două rânduri, biletul de tren şi cele două săptămâni de hotel şi le câştigase propunând un mecanism de văcsuit încălţămintea.

Titi nu era primul analfabet la Paris. Bulevardele gemeau de persoane de cele mai felurite vârste care nu rupeau boabă franţuzească. Turismul popular, această recentă descoperire, avea drept singură condiţie restrictivă un minimum de numerar.

Se înserase. Reflectoarele inundau spaţiul, prelungind siluetele pavilioanelor. Acum lumea nu avea ochi decât pentru pianul artezian. Jucându-şi degetele pe o claviatură, vizitatorii făceau să se înalţe din oglinda unui bazin lujere fine de apă, şiruri de crini transparenţi ori cascade generoase. Un savant joc de lumini colorate prefăcea divertismentul în magie. Pe măsură ce se întuneca, rândurile amatorilor de arpegii acvatice sporeau.

La un moment dat capetele se întoarseră iritate spre o persoană care monopolizase jocul. În vacarmul general, Titi desluşi vorbă românească.

— E cu Dassault! Cred şi eu că-şi permite?

Tânărul tresări. Numele constructorului de avioane francez era celebru şi pe malurile Dâmboviţei. Dar nu apariţia lui în public îl şocase pe Titi, ci figura celei pe care o însoţea. Era Zâna. Orbitoare într-o toaletă albă, tânăra femeie, conştientă că face senzaţie, privea cu seninătate în jur. Mut de admiraţie, Titi rămăsese în aceeaşi grăitoare postură ca şi cu zece ani în urmă.

Drept care inevitabilul se produse: Zâna îl remarcă şi îl recunoscu.

— Titi! exclamă teatral şi întinse către tânărul înmărmurit un braţ de o albeaţă fără cusur. Ce bine îmi pare! Vino la noi!

Titi nu avu încotro. Îşi scoase pălăria şi începu să-şi facă loc prin mulţime. Asistenţa profită de incident ca să ocupe ingenioasa jucărie.

La braţul unui bărbat între două vârste, Zâna părea extrem de tânără. Atunci când Titi ajunse destul de aproape, îi trecu pe după gât o mână plină de bijuterii, se cocoţă pe vârfuri şi îl sărută uşor pe ambii obraji. Tânărul roşi îngrozitor, dar Zâna păru că nu remarcă. Acum îi vorbea lui Dassault despre Titi, scornindu-i o biografie de roman. Într-un singur punct nu greşi. De unde cunoştea Zâna pasiunea lui Titi pentru aeronautică? De la Mihai? De la Ovidiu? Neologismele de specialitate făcură băiatul să ciulească urechile şi să ghicească substanţa discursului:

— Lăsaţi, domnişoară, nu trebuie, protestă el moaie.

Dar Zâna nu îl asculta. Străbătură astfel o mare de oameni, reuşind să ajungă pe o terasă care avansa până în stradă. Tânăra ciripea în două limbi. Îi prezenta lui Titi personalitatea marelui Dassault, iar industriaşului palmaresul — în bună măsură imaginar — al noii lui cunoştinţe. Francezul îl cântărise rapid pe tânărul atât de stângaci şi urmărea cu deliciu eforturile Zânei de a face din el un personaj. A fost nevoie de o întrebare precisă a lui Dassault pentru ca Titi să poată aminti de modestul său brevet, etalând o fotocopie. Zâna trepida, traducând cu exaltare şi exagerând spusele tânărului. Fabricantul avea însă o vastă experienţă de viaţă. El izbuti să reducă lucrurile la

proporţiile lor adevărate. După care îl întrebă direct pe Titi dacă ar accepta să lucreze într-una din uzinele lui.

Titi rămase mut. Prea multe impresii se succedaseră în atât de puţină vreme. Nu era obişnuit să ia fulgerător decizii cu efecte incalculabile.

întotdeauna însă apare o ieşire. Dacă nu o găseşte cel care o caută, i-o serveşte destinul.

Era cât se poate de normal. Cine nu se afla în acele zile în capitala Franţei? Şi atunci, de ce ar fi lipsit Mihai B.? Titi nu fu mai puţin uluit să-l zărească fără veste apropiindu-se de masa lor.

Cu aerul cel mai firesc, Zâna îl anexă pe loc:

— Mihai! Ce bine îmi pare! În cazanul ăsta de smoală nu te mai vezi cu nimeni! Dassault, nu spui nimic?

Cel numit se ridică afabil, invitându-l pe Mihai să ia loc la masa lor. Prinţul acceptă şi cei doi bărbaţi îşi strânseră mâna ca două cunoştinţe vechi.

Întâlnirea cu Zâna îi interesa prea puţin pe Mihai. Era o boală de care se vindecase.

În schimb îl intriga prezenţa lui Titi. Filipescu era fericit de împrejurare, dar în acelaşi timp încurcat. Avea sentimentul că înşelase pe cineva şi fusese demascat. Ceilalţi erau oameni de lume, nu-şi etalau sentimentele, dar Titi ar fi putut să jure că aerul de pe terasă este încărcat cu electricitate.

— Ce spui de Titi? exclamă Zâna. Nu arată senzaţional?

Mihai nu putu decât să fie de acord.

— E cuceritor, insistă Zina. Va trebui să mă ocup de el, altfel frumoasele Parisului or să ni-l răpească.

— Nici vorbă, spuse prinţul. Gândurile dumnealui zboară în altă direcţie.

— Cine ştie unde zboară gândurile unui tânăr aflat pentru prima oară la Paris, interveni Dassault, care contempla cu amuzament eforturile Zânei de a înscrie puncte împotriva prinţului.

— Cred că eu sunt cel mai în măsură să ştiu, declară Mihai. Domnul Filipescu preferă zborul cu motor.

— Nu ai aflat, reluă Zâna, ce propunere senzaţională i-a făcut lui Titi domnul Dassault. Îl angajează la uzinele sale!

Să fi fost numai o impresie ori Zâna prezenta întâmplarea ca pe un succes personal? Mihai simţi un imbold secret: să spulbere mulţumirea de sine a femeii trădătoare, care avea aerul că obţinuse o victorie asupra lui.

— Foarte generos, prinţul se înclină imperceptibil spre Dassault, dar mă tem că domnul Filipescu nu este liber.

O pauză de o clipă, apoi:

— Ca reprezentant al tinerei aeronautici româneşti, el îşi are locul alături de promotorii ei. Sunt convins că domnul Filipescu, deşi mişcat ca şi mine de propunerea ce i s-a făcut, nu va primi târgul şi-şi va dezvolta în continuare marile posibilităţi sub culorile noastre.

Titi abia reuşea să urmărească jocul celor trei. Prin structură, ca şi prin formaţie, tânărul era străin de orice sofisticare. Nu bănuia că e manevrat într-un turnir de orgoliu.

Dassault ştia însă destul despre foştii îndrăgostiţi ca să perceapă corect sensul războiului subteran la care, fără voie, lua parte. El se amuză să supraliciteze, oferindu-i lui Titi condiţii de care se bucurau numai specialiştii de renume. Ştia că nu riscă nimic şi era dornic să vadă până unde va merge adversarul. Să fi fost un spirit versatil, Titi ar fi putut profita de ocazie pentru a se opri la una din ispititoarele variante pe care le risipea, generos, Dassault, omul de afaceri şi omul de spirit. Zâna l-ar fi obligat pe industriaş să-şi onoreze cuvântul.

Cinstea nativă nu putea, din păcate, să-i ofere lui Titi resursele necesare pentru a prinde ocazia din zbor.

O singură atitudine îi era la îndemână: aceea de a-l susţine pe seniorul său legitim. Când vorbi, Titi confirmă drept real angajamentul imaginar de care pomenise Mihai. O făcu din instinct, fără să calculeze avantaje şi riscuri. Nici prin gând nu i-ar fi trecut că îşi creează astfel un ascendent asupra celui pe careul sprijinea, putându-l obliga să răspundă în mod adecvat. Prinţul însuşi primi gestul tânărului ca pe un act de loialitate ce I se cuvenea.

A doua zi, Titi se urca în trenul de Bucureşti. Pentru el scurta vacanţă pariziană se încheiase. Ducea cu el un roi de amintiri fulgurante ca nişte jocuri de artificii şi un plic adresat directorului fabricii de avioane. Plicul conţinea o recomandare din partea prinţului, concisă ca un ordin. Împuternicitul parcurse

fără plăcere cuvintele scrise cu o neglijenţă voită şi îi comunică aducătorului că este angajat.

S-a curmat astfel poate o promiţătoare carieră internaţională. Avionul cu aripă pivotantă avea să aştepte o jumătate de veac, pentru ca în cele din urmă să se nască pe planşeta unui alt vizionar.

DINCOLO DE ZARE

1

Copilăria lui Pavelcu a fost legănată de povestirile din război ale tatălui său. Participant la luptele care au pregătit Oituzul, Pavelcu-senior a fost îngropat de un obuz, rămânând câtva timp fără cunoştinţă şi aproape sufocat. Descoperit prin prăbuşirea unui mal subminat de alte proiectile, Costache Pavelcu a petrecut restul războiului prin spitale. Victoria l-a găsit pe picioare, total refăcut; păstrase însă ticul de a-şi povesti la nesfârşit păţania şi un rău periodic: la intervale mereu mai mari, era cuprins de o teamă surdă. Atunci nu suporta uşi închise, camere întunecoase şi prefera să-şi treacă vremea pe afară. Întrebat ce se întâmplă, nu răspundea, conştient că purtarea lui este rizibilă, dar incapabil să se opună pornirii. După care îşi revenea. Instabilitatea umorală, războiul perpetuu adus ou sine de pe front de Costache Pavelcu i-au ruinat căsnicia. După mai multe fugi de acasă ale femeii îngrozite de crizele nocturne — deşi rare — în care fostul militar o trezea în strigăte de ajutor, după câteva tentative de a obţine divorţul — nereuşite —, mama lui Dinu Pavelcu a dispărut pur şi simplu de la domiciliu. Convins că va reapărea, Costache nu a căutat-o deosebit de asiduu. Era şi pentru el clar că aşa lucrurile nu mai puteau merge. Fără îndoială, femeia se refugiase la părinţi, într-un sat depărtat. Adâncimea prăpastiei apărea fără dubiu din faptul că plecase fără copil. Într-un târziu femeia încercase, prin terţe persoane, să-l recupereze, însă nu reuşise. Pavelcu era hotărât să-şi păstreze fiul. Iar faptul că mama părăsise domiciliul avea s-o împiedice să-l recapete vreodată pe căi juridice.

Ascensiunea fascistă în Italia, dar mai ales a hitlerismului în Germania, norii care se adunau pe cerul Europei au tulburat pacea scuturată de convulsii a lui Pavelcu. Dezlănţuirea conflagraţiei a înrăutăţit şi mai mult situaţia. Oroarea lui de război îl apropiase, firesc, de cercurile pacifiste româneşti.

Devenise, la scara cea mai modestă, o prezenţă în aceste cercuri, în care pleda împotriva revanşei nemţeşti şi a simpatizanţilor ei. Copil unic, Pavelcu-junior se forma în spiritul fricii de viitor.

Într-o zi, tatăl său l-a întrebat, după ocolurile de rigoare, dacă ar accepta să-l urmeze undeva, departe, lăsând în urmă întreg universul cunoscut. În cazul în care lucrurile aveau să continue astfel, până într-un an-doi se va dezlănţui războiul. Tocmai atunci tânărul va împlini vârsta recrutării. Decât să-şi vadă fiul plecând pe front, mai bine să-l ştie înstrăinat, dar în siguranţă. Adolescentul a răspuns bâlbâindu-se, incapabil să elaboreze o judecată atât de angajantă şi convins că are de-a face cu o nouă toană a tatălui său. Traiul în doi nu îl făcuse mai pătrunzător, iar termenii în care fusese pusă problema erau atât de vagi!

Urmară câteva luni de calm relativ. Costache Pavelcu părea că îşi revenise. Era mai activ, în acelaşi timp mai echilibrat. Faptul că vânduse câteva mobile şi alte lucruri de oarecare valoare nu avea de ce să mire pe nimeni. Renunţase ori îşi impusese o discreţie absolută? Câteodată îl nedumerea totuşi pe fiul său, asigurându-l din senin că lucrurile vor merge cât se poate de bine. Atunci când, spre vară, tatăl i-a făcut cunoscut că în curând vor porni în vilegiatură, nimic nu i-a sunat anormal tânărului, nici măcar locul ales, undeva în nord-estul ţării.

Au ajuns la E. Pe înnoptate. În coasta unei gări mici, uitate, îi aştepta o şaretă. Au mers cu omul care o conducea mai mulţi kilometri. Au poposit la marginea unui sat, într-o casă pe jumătate ruinată. Se întunecase, dar nimeni nu se gândea să aprindă o lampă. Au luat astfel, fără lumină, o gustare în trei, după care s-au lungit, îmbrăcaţi, pe laviţele casei părăsite. Când l-au trezit pe băiat, era noapte profundă. Vorbeau în şoaptă. Totul mergea de minune, numai să nu scoată o vorbă, orice s-ar întâmpla.

Aveau de străbătut o bucată de pădure. Au trecut-o tresărind la trosnetul fiecărei crengi frânte sub picior, la ţipătul oţărât al fiecărei păsări. După un timp, ambianţa sonoră s-a modificat. Rezonanţele pădurii au tăcut. I-au luat locul altele, nedefinite. Cupola s-a lărgit, zgomotele mici s-au pierdut. Călăuza i-a predat altui om, şi mai tăcut, dacă era cu putinţă. Acesta i-a dus la o apă întinsă, i-a instalat pe fundul unei bărci mari, cu

vârfurile ţuguiate şi a lăsat vâslele în apă fără să scoată un singur plescăit. A vâslit apoi îndelung, în tăcere, cu gesturi încete, care păreau că nu se vor sfârşi niciodată, sub cerul negru, fără luna de mult apusă. Monotonia şi ora înaintată l-au doborât pe Dinu, care nu-şi mai aminteşte nimic până la sosire.

A tresărit, atins de mâna îngheţată a tatei. Tremura. Suportase greu întunericul. Iar el, fiul, îl părăsise ca să doarmă! A fost gândul său de mai târziu. Atunci atenţia lui întreagă era îndreptată spre figurile noi care-i înconjurau. Prima geană de lumină se ridica, cenuşie, undeva, la marginea cerului, în altă latură decât era obişnuit să vadă începând ziua. Glasurile sunau diferit, cuvintele înseşi parcă se rostogoleau altfel în gura oamenilor. Au fost conduşi într-o casă. La lumina unei lămpi cu petrol, Dinu a tresărit văzând că interlocutorii tatălui său purtau o uniformă necunoscută. Ochii lui Costache Pavelcu treceau fără linişte de la unul la altul. Arata nişte hârtii, rostea nişte formule neînţelese, la care ceilalţi răspundeau căzând pe gânduri.

În cele din urmă au plecat mai departe. Au ajuns la un sat care părea pustiu. Numai soldaţi pretutindeni, şi câteva femei. Niciun copil. Niciun câine. Aici Pavelcu-tatăl şi-a înşirat hârtiile pe masa unui militar abia trezit din somn. Omul nu se deosebea de ceilalţi decât prin ton. Militarul: punea întrebări, tatăl răspundea; primul răstit, agasat, al doilea prevenitor. Din timp în timp, soldatul făcea o pauză şi se. Scărpina în creştet. Apoi a dat un ordin. Cei doi au fost conduşi la o casă. Aici au primit de mâncare şi s-au putut spălat pe mâini şi pe obraji. Pavelcu a profitat de răgaz ca să-şi liniştească fiul. Neîncrederea este şi ea un dar omenesc. Dinu era departe de a înţelege, dar nu obişnuia să pună întrebări şi a tăcut. După-amiază a vrut să iasă din curte, în recunoaştere. Pavelcu l-a oprit s-o facă. Mai bine să se odihnească, să prindă puteri. „Nu rămânem aici?” — întrebase Dinu. „Cred că nu” — a sunat răspunsul.

Bănuiala lui Costache Pavelcu a fost confirmată. Spre seară veni un emisar. Îi anunţă să fie gata de plecare. Un ceas-două mai târziu se urcau într-o căruţă trasă de doi cai bine hrăniţi. Un soldat mai vârstnic mina echipajul, un altul, mai tânăr, împărţea cu noii veniţi incomoditatea voiajului. Însoţitorul vorbea o limbă ciudată şi avea pometii obrajilor proeminenţi, ceea ce-i îngusta o idee ochii, mai ales când surâdea. Şi surâdea necontenit.

Şedea în căruţă senin, fără să arate că zdruncinătura continuă l-ar supăra cu ceva. La piept strângea o puşcă mare, sprijinită cu tocul de podeaua căruţei. Tatăl şi fiul se lungiseră pe paiele care formau provizia cailor. Soldatul îi îndemnase s-o facă, dând vesel din cap, mulţumit că poate oferi oaspeţilor acest confort.

Se lăsă noaptea. Răsări luna. Peisajul se reduse la o linie ondulată pe orizont, care despărţea două nuanţe de negru. Căruţa se cutremura la fiecare pas al cailor, de parcă drumul nu ar fi fost decât o plasă cu ochiuri prea mari. Multă vreme Dinu s-a ţinut cu mâna de o loitră a căruţei, convins că mai devreme sau mai târziu aceasta se va dezmembra. Dar nu s-a întâmplat nimic din ce ar fi putut umbri surâsul însoţitorului.

Drumul s-a dovedit mai lung decât bănuise. A vegheat multă vreme, atent la fiecare meandră a drumului, la fiecare salt al roţilor. Apoi l-a biruit somnul, ca şi pe tatăl său. Când s-au trezit, era noapte adâncă. Soldaţii au tras de sub călători câteva braţe de paie şi le-au pus în faţa cailor. Au mâncat şi ei. Dinu a refuzat brânza cu miros diferit. Atunci tatăl s-a pierdut în lungi explicaţii privind motivele refuzului. Nu-l asculta nimeni, iar surâsul celui cu arma oricum nu putea fi mai larg.

Au pornit iar, de astă dată la pas. Culcuşul scăzuse simţitor. Coastele îndurerate cereau schimbarea regimului de mers. Costache Pavelcu i-a fricţionat băiatului spinarea şi umerii, culcându-l apoi în braţele sale. Ascuns de noapte, Dinu a plâns puţin, fără ca nimeni să bage de seamă, adormind iar.

Era zi când au ajuns într-un mic oraş, cu multe case fără etaj. Zdruncinăturilor de pe drum le-au luat locul altele, pe piatra de râu care pava străzile. Se ridicaseră cu toţii în picioare şi, sprijinindu-se de spătarul „canapelei” din faţă, îşi îndreptau şira spinării.

Localitatea era plină de viaţă. Aici au văzut primele automobile. Trecătorii îi priveau cu curiozitate neascunsă, oprindu-se în drum ca să-i urmărească din ochi. Au traversat oraşul până în centru. Aici au poposit în faţa unei clădiri mai răsărite, cu trepte largi la intrare şi două coloane rotunde, purtând un mic fronton alb. Nici această clădire nu avea etaj. Primul a coborât soldatul. Acesta i-a încredinţat căruţaşului arma, după care a intrat în clădire. După o vreme a ieşit şi a transmis celuilalt un ordin. Au pornit iarăşi. Acum traversau

oraşul dinspre centru către periferie, dar în direcţie contrară. Au oprit în faţa unei porţi înalte de lemn, peste care trona o firmă enigmatică. La cererea militarului, poarta s-a deschis şi au putut pătrunde în incintă. Au fost uimiţi să constate că în cuprinsul acesteia forfotea o mulţime de oameni. Într-un colţ era cocoţată o gheretă în care moţăia un paznic.

După noaptea petrecută în căruţă, picioarele lui Dinu tremurau, iar pământul îi părea instabil. Şi-a revenit însă curând, sub acţiunea unui ceai fierbinte şi a unei hălci de pâine neagră. Soarele încălzea generos. Cei doi s-au aciuit într-un colţ şi au început să observe lumea din jur. Era foarte pestriţă. Numai bărbaţi, unii falnici, spătoşi, călcând maiestuos printre grupurile instalate pretutindeni, foarte siguri de sine dacă nu erau luate în considerare agitaţia care-i mâna de colo-colo şi privirea tulbure; alţii, pricăjiţi, copleşiţi de gânduri ca de o povară fizică ce le-ar fi strivit umerii, şedeau pe pământul gol, încercând să ocupe cât mai puţin loc. Vorbeau şoptit celor din apropiere, cu ochii lunecând sperioşi, la pândă. Cu toţii purtau îmbrăcăminte mai groasă decât ar fi cerut anotimpul. Printre pilcurile instalate din gard în gard circulau inşi obscuri care scoteau cu fereală din buzunare obiecte neidentificate înfăţişându-le cumpărătorilor prezumtivi. O persoană în vârstă citea, imperturbabil, o carte format de buzunar, în scoarţe negre. Un alt bătrân se lamenta de unul singur, fără să se zbuciume prea mult, deşi se bătea cu pumnul în piept. Un fel de rugăciune, i-a explicat Pavelcu fiului său. Acesta însă adormise. Iar. Tatăl i-a urmat pilda. Cei doi au dormit îndelung, să se vindece de somnul celălalt, care le îndurerase corpul.

S-au trezit spre prânz, chemaţi la un şef. Dinu a rămas pe coridor, iar tatăl a fost introdus într-un fel de birou, unde a răspuns la întrebări cu ajutorul unui tălmaci. Băiatul a urmărit cu atenţia pe jumătate trează mişcarea de pe coridor, aşa cum avea să mai facă de multe ori. Era ca sub anestezie. Revărsarea necunoscutului declanşase această reacţie de apărare, o adevărată perdea de fum senzorială, care i-a folosit adesea în viaţă. O prostraţie irezistibilă, dar acceptată — iată definiţia pe care i-a dat-o el însuşi mai târziu. De acum înainte avea să doarmă mult, la orele cele mai neaşteptate, iar trezia urma să reprezinte o formulă de compromis, într-adevăr, situaţia s-a

repetat adesea, pe măsură ce înaintau în acest continent fără capăt: tatăl trebuia mereu să explice, să răspundă la întrebări, în vreme ce fiul aştepta privind ca prin ceaţă oameni şi locuri la care nu putea să adere. Curând băiatul a încetat să mai pună întrebări cu privire la cele discutate de părintele său cu autorităţile, iar Pavelcu-tatăl renunţă cu bucurie să mai relateze versiuni care şi aşa erau incomplete şi nu o dată ermetice.

Sfârşitul a venit pe neaşteptate. Într-o bună zi, cei doi au fost conduşi spre gara oraşului şi îmbarcaţi într-un vagon spaţios, de modă veche, cum nu mai văzuse Dinu. Primiseră traiste mari cu alimente. Au călătorit câteva zile şi nopţi, când lunecând pe şine fără grabă, când poposind, uitaţi, zile întregi prin fundăturile unor gări. Peisajul trecea printr-o metamorfoză lentă, dar constantă. În cele din urmă, verdele câmpiilor cedă unui galben pământiu. Apoi au venit munţii acoperiţi de păduri şi iar câmpia netedă. Soarele părea că frige mai puternic, iar vegetaţia nu supravieţuia decât în perimetrele îngrijite de om. Casele, scunde şi până acum, s-au teşit încă şi mai mult, iar locul cărămizii l-a luat, cel puţin în parte, lemnul.

Aveau să-şi petreacă oare tot restul zilelor în tren? Dinu se obişnuise într-atât cu mica sa cuşetă încât a fost luat prin surprindere când i s-a vestit că voiajul s-a terminat. De astă dată, oraşul era întins. Mii şi mii de case ocupau spaţiul cât vedeai cu ochii pe valea uşor marcată. Între ele, câteva străzi neîngrijite, dar largi, din care curgeau meandrele ulicioarelor. Prin curţi, ca şi în afara lor, arbori familiari. Costumaţia era de operetă, cu anterii lungi, colorate bătător la ochi, femeile parcă ferindu-şi chipul cu mâna, iar bărbaţii purtând, fără excepţie, tichii brodate rudimentar, chiar şi la costum nemţesc.

Tatăl şi fiul s-au lăsat călăuziţi din instituţie în instituţie o zi întreagă. Spre seară au poposit definitiv în casa mărginaşă a unui localnic. Acesta i-a primit cu temenele făcute pe jumătate şi priviri neîncrezătoare, în palmă ţinea ca pe un cărbune aprins ordinul scris înmânat de însoţitorul militar care surâdea de vreo zece zile. În noaptea aceea, după ce s-au instalat în colţul care avea să fie al lor, Dinu a întrebat pentru prima oară: „Unde suntem?” „La capătul lumii — i-a răspuns tatăl. Aici n-o să ajungă niciodată războiul.” Avea dreptate.

2

Trei ani a petrecut familia Pavelcu în acest oraş. Ani straniii. Sub arşiţa soarelui, gheaţa s-a topit. În cele din urmă, tatăl şi fiul s-au obişnuit cu cerul alburiu, cu amiaza fierbinte, cu verdele exploziv al vegetaţiei, cu praful străzilor şi strălucirea zăpezii pe munţii din zare. S-au împăcat cu feţele rotunde şi părul de abanos ale oamenilor, cu vorbirea ciudată şi scrisul înflorit. Undeva, departe, Hitler pârjolea lumea. Războiul trimitea până aici trenuri lungi de orfani şi înfometaţi, de răniţi. Veneau apoi alte trenuri, cu fabrici întregi strămutate. În clădiri vechi, sub şoproane ori chiar în aer liber, câţiva muncitori turnau fundaţii, montând pe ele, înainte ca betonul să se zvânte, maşinile dezmembrate de bombardamente şi transport.

Celor doi ambianţa li s-a părut în continuare străină până în ziua în care au distins în mulţimea de pe străzi vorbire românească. Au rămas locului, crezând că li se pare. S-au privit şi s-au înţeles. Trăgându-se din albia fluviului uman, au ascultat o lungă serie de banalităţi, cea mai lungă din câte au fost ascultate vreodată cu sufletul la gură. Pe urmă s-au apropiat, s-au prezentat şi au pus întrebările care-i ardeau. Erau destui români în zonă, cei mai mulţi de prin apropierea ţării. Pavelcu a făcut ochii mari. Cum au nimerit ei în mijlocul Asiei? Războiul? Ceilalţi au dat din cap: războiul ca războiul, dar pacea te face să ajungi unde n-ai crede. Dumnealor însă cum au ajuns pe meleagurile astea? Pavelcu a roşit, dar le-a spus adevărul. Ascultătorii nu s-au mirat. „Mai avem câţiva refugiaţi, o să-i cunoaşteţi. Deocamdată beţi un ceai cu noi.” Şi i-au poftit în casă. Căldura primirii şi lipsa oricărei constrângeri i-au făcut să se simtă mai bine. Bătrânii au scos şi ceva tărie, iar fetele i-au surâs lui Dinu.

Lucrurile păreau să se aşeze. Locuiau în continuare în casa în care poposiseră clintii. Oraşul era foarte aglomerat, dar gazdele s-au dovedit binevoitoare, chiar atente. Atunci când modestul câştig le-a permis celor doi români să înceapă a-şi plăti culcuşul, stăpânii casei au fost mai degrabă stânjeniţi. Au primit, desigur, aveau tot dreptul, după ce se strâmtoraseră ca să-i poată găzdui. Iar modestia plăţii aproape că o reducea la un simbol.

Lui Costache Pavelcu i se făcuse rost de o slujbă la una dintre şcoli, iar Dinu a trebuit să lucreze într-o fabrică. S-a învăţat greu. Elevul disputat de părinţi, înconjurat de tatăl său cu o grijă

bolnăvicioasă, nu cunoscuse nici efortul fizic susţinut, nici atmosfera puţin academică a marilor concentrări umane. Din fericire, aici se păstra ceva din idila manufacturieră, iar puţinii lucrători trimişi să asigure producţia conduceau grupe mari de localnici temători. Aceştia văzuseră prea rar strunguri sau raboteze. Naturaleţea cu care lucrătorii versaţi se strecurau printre curelele de transmisie în plin mers, îndemânarea unora dintre ei, care manevrau cuţitele de oţel înainte ca maşina să stopeze cu adevărat, până şi gestul pueril de a-şi vârî braţele până la coate în munţii de şpan, când îl puteau elimina cu o coadă de mătură, le tăiau răsuflarea noilor veniţi la marele ospăţ al industriei. Cei mai naivi, mai orgolioşi au primit provocarea, lăsându-se marcaţi încă din primele zile de însemnele lipsite de glorie ale neascultării şi lipsei de prevedere. Căci bătrânii meşteri nu oboseau să-i înveţe de bine pe neofiţi, fără a ignora elementele rudimentare de protecţie a muncii. De unde să aibă habar meşterii dispersaţi de cine ştie unde că aici o cicatrice valora mai mult decât o tăietură de spadă în universităţile germane şi, de când armele albe fuseseră interzise, căile de afirmare a bărbăţiei şi temerităţii se îngustaseră simţitor.

Dinu era prea puţin atras de maşini. Grija de a nu atinge piesa în lucru până la oprirea definitivă a strungului şi alte precauţii care, la început, i-au adus laude din partea dascălilor industriali se datorau fricii de a-şi apropia mâinile de mandrina în rotire. Prudenţa, timiditatea îl făceau să piardă foarte multă vreme. Curând evidenţierilor le-au luat locul observaţiile pentru rămânere în urmă. Obiceiul nu interzicea camarazilor să-l ia în derâdere pe cel căzut. Aflat pentru prima dată în situaţia umilirii publice, Dinu a suportat greu ironiile amicale ale celor de-o vârstă cu el. Incapabil să se bată — şi încă cu toţi cei şapte-opt care ar fi meritat-o —, a izbucnit într-o criză de furie, potopindu-i cu cele mai grele insulte. Fireşte, monologul a fost rostit în limba română. Se vede însă că vehemenţa are darul de a transmite un text dincolo de graniţa limbii de vreme ce asistenţei nu i-a fost greu să deducă sensul diatribei. Tinerii au rămas uluiţi de forţa replicii. S-au mulţumit să ridice din umeri şi să întoarcă spatele celui care îi pusese la punct. Rămas în elementul său, Dinu a gustat amarul unei victorii nerecunoscute.

Incidentul a transpirat. Văzându-l deprimat, tânăra fiică a proprietarului i-a surâs lui Dinu trist şi consolator, mergând cu temeritatea până la a-i mângâia mâna. Băiatul a roşit până la rădăcina părului. Violenţa emoţiei i-a umezit ochii şi l-a lăsat fără grai. Frumoasa — probabil, după normele locale — nu s-a mulţumit cu atât şi a intervenit în favoarea lui, astfel că a doua zi Dinu a cules o bogată recoltă de priviri ameninţătoare. Cum în asemenea împrejurări dracul nu ezită să-şi vâre coada, câteva ore mai târziu, strângând fără convingere mandrina, piesa grea de fontă a scăpat, fiind proiectată departe, în celălalt capăt al atelierului şi la numai câteva palme de ţeasta supirantului titular la graţiile amintitei frumuseţi. Acesta n-a putut să interpreteze întâmplarea decât ca pe un atentat, pe care nu a ezitat să-l pedepsească, împreună cu prietenii săi. A doua zi, Dinu a înregistrat o primă — absenţă nemotivată, obligat fiind să rămână în pat, sub îngrijirea fetei şi a tatălui său, îngroziţi să citească adâncimea conflictului în culoarea vânătăilor şi în gravitatea contuziilor. Mâna uşoară a fetei a grăbit efectul curativ al compreselor. A doua zi, bătrânul Pavelcu, liniştit de tânăra cu ochi înguşti, era expediat la şcoală, iar Dinu primea o nemeritată recompensă pentru martiriul său. Peste încă o zi revenea la lucru cu fruntea sus, lăsându-i pe toţi martorii înfrângerii sale într-o confuzie nemăsurată. Tinerilor localnici nu le-a fost greu să dezlege misterul, ceea ce Dinu ar fi putut observa lesne dacă obiectul nevinovat al disputei nu s-ar fi ferit o vreme din calea lui. Băiatul a dat pe seama pudoarei feciorelnice o purtare care nu făcea decât să ascundă de toţi ai casei urmele pedepsei îndurate. Cum să nu se bage de seamă dispariţia uneia dintre cele două cozi lungi până la brâu — mândria oricărei fete din lume? Scandalul nu a putut fi înăbuşit. Cei doi români au trebuit să-şi caute altă locuinţă. Pavelcu-tatăl s-a făcut luntre şi punte să-i găsească fiului său alt loc de muncă, dar când a venit cu vestea cea bună — avea o ofertă cel puţin la fel de tentantă — s-a izbit de un refuz: Dinu prefera să continue.

3

Când l-au cunoscut pe Vancea, bănăţeanul era un bărbat încă tânăr, bine clădit, cu glas puternic, trandafiriu în obraji, animat de convingeri simple, ignorând orice dubiu. Vancea îi atrăgea pe

oameni prin siguranţă de sine şi autoritate nativă, trăsături care marchează un lider. Cei doi Pavelcu au început şi ei să-l frecventeze. Seara la el se desfăşurau, cu uşile deschise, adevărate şezători, la care uneori asistau, fără să înţeleagă păsăreasca românilor, curioşi de prin partea locului. Se vorbea cu glas tare, se glumea — lucru rar în anii aceia dureroşi —, se cânta şi se plângea. Fără să-şi propună una ca asta, Vancea epura gândurile negre şi extirpa lacrimile stăpânite, descărcând nervii exact atâta cât era necesar pentru ca mâine s-o poată lua cu toţii de la capăt. La sărbători — care, de când nemţii se lăbărţaseră prin Europa, nu însemnau şi zile de repaus —, uneori se şi dansa în hârâitul unui patefon. Şi nu o dată ritmurilor demodate le succedau jocurile de acasă, acompaniate cu strigături. Localnicii căscau ochii la mişcările străine, sfârşind însă adesea prin a învăţa pasul şi a porni, stângaci, după râsete sfielnice, să bată sârba.

Pe urmă au început să curgă veştile despre partizani. Războiul dus în spatele frontului avea ceva fascinant, iar lipsa de informaţii le prefăcea în mit pe cele ce răzbăteau până la ei. În casa lui Vancea, râsul şi jocul au tăcut. Bărbaţii cumpăneau, se sfătuiau. Nemţii îşi făceau de cap şi pe teritoriul românesc. Iar ei se ţineau de şezători... Desigur, tancurile care burduşeau trenurile ce părăseau oraşul înmagazinau şi ura lor, dar într-o formă atât de filtrată, de alambicată! Era topită într-un aliaj în care devenea de nerecunoscut.

Vancea sfârşi prin a lansa un grup de iniţiativă. O listă de voluntari a fost deschisă. Paralel, câţiva bărbaţi au începu să bată scările instituţiilor. După un număr de încercări, primul succes a fost înregistrat. Autorităţile înţelegeau sentimentele românilor. Ei trebuiau să aştepte punerea la punct a unei soluţii globale a problemei, care să-i includă pe toţi românii dispersaţi de război în această parte de lume.

Să aştepte! Fără termen! În vreme ce nemţii dictau în oraşele ţării! Vancea s-a jurat să nu aibă linişte până nu va obţine dezlegările necesare. S-a zbătut ce s-a zbătut şi a primit autorizaţia de a-şi pleda cauza mai departe, la centru. A pornit condus de întreaga obşte românească.

Desigur, numai un mic număr dintre simpatizanţii lui Vancea formau viitorul detaşament de luptă. Pentru a face parte din el

era nevoie nu numai de curaj, ci şi de tinereţe, sănătate, forţă. Aveau să răzbată prin zăpezi, să bată munţii pe ploaie, pe vânt şi nu o dată să lupte pe nemâncate. Discuţiile şi frământările au făcut ca lista iniţiată de Vancea să crească şi să scadă, să crească iar, să-şi schimbe compoziţia în fel şi chip. Odată consumat elanul prim, din cei paisprezece candidaţi numai nouă au rămas pe poziţii, iar dintre aceştia şase corespundeau exigenţelor unei asemenea încercări a puterii.

Cum s-a trezit pe listă Dan Pavelcu? Opţiunea lui a fost mai curând etică decât militară. Tânăr, sănătos, ba chiar destul de vânjos de când munca fizică, adesea în în aer liber, devenise pâinea lui zilnică, Dinu era totuşi departe de a fi un atlet. Cu atât mai puţin putea să se laude cu agerimea corpului. Există însă momente în viaţă în care prioritate capătă nu ce gândeşti tu însuţi, ci mai curând ceea ce se gândeşte în legătură cu tine. Frecventarea cercului Vancea l-a scutit pe Dinu de obligaţia de a se înscrie pe lista temerarilor. El s-a descoperit într-o bună zi printre potenţialii eroi şi nu s-a putut recuza. Tatăl, alarmat, a fost îmbărbătat cu vorbe. De altfel, totul părea o poveste în contextul de irealitate al întregii lor existenţe.

Conciliabulele nocturne, desfăşurate în şoaptă sub plăpumile de vată cu feţe din petice alternate artistic, se prelungeau din ce în ce. Opoziţiei paterne — Costache Pavelcu alterna rugăminţile cu protestul — Dinu îi răspundea liniştitor. Nimic nu grăbea o decizie. Av» a să urmeze calea destinului, ca toţi ceilalţi. Destinul şi-l face omul, protesta Pavelcu-senior. Cum altfel am fi ajuns aici? Ei bine, rostea Dinu, mai mult de dragul replicii, a bănuit cineva că vom ajunge în acest oraş, în această casă? Şi că aici vom discuta despre întoarcere înainte de încheierea războiului? Desigur, nu. Asta înseamnă că, alegând, alegem acelaşi implacabil destin. „Şi dacă n-am fi părăsit ţara?” — insista Pavelcu-tatăl, iar şoapta lui avea tonuri paroxistice. „Atunci am fi înţeles că destinul nostru este să rămânem.” Dialogul nu se încheia în niciun fel. Dimineaţa, bărbatul între două vârste care era gazda şi care nu înţelegea boabă românească îl ameninţa, în glumă, cu degetul pe tată, în vreme ce pe fiu îl bătea voiniceşte pe umăr. Băiatul său era, fireşte, pe front. Soţia lui îl privea pe Dinu cu ochi mai strălucitori ca

niciodată, făcând balanţa, echilibrată cu efort în speculaţiile nocturne, să se încline ameninţător.

Dinu n-ar fi crezut niciodată că se va obişnui atât de repede cu trăsăturile acestor oameni. După primele luni abia dacă mai observa o diferenţă între ochii înguşti, migdalaţi ai localnicilor şi cei ai celorlalţi, între tenul rumen, ocru, al fiicelor soarelui şi albul fetelor de acasă. Dinu a început să iasă cu tineri şi tinere de vârsta lui, români şi localnici. Plimbările în grupuri pe malul râului apropiat erau continuate de taifasuri vesperale în jurul unui mic foc improvizat ori de cucerirea în bloc a câtorva locuri în picioare la puţinele reprezentaţii cinematografice, unde se prăpădeau de râs văzând comedii vechi, uneori chiar filme mute. Intimitatea oferită de aceste ocazii nu trecea decât rareori de nivelul jocului — mici fugăreli pe taluzul râului, urmate de regăsiri cu răsuflarea tăiată, scurte îmbrăţişări, glume şi tachinării. Uneori totuşi îndrăzneala tactilă a fetelor din partea locului îl stupefia pe Dinu, care nu o dată a făcut figură de imbecil numai din cauza surprizei. Ascunzându-şi secole în şir elanurile sub feregea, fetele nu aveau rafinamentul europencelor, care ştiu să facă din candoare o formă a cochetăriei şi viceversa. Aruncate în marea veşnic agitată a libertăţii de moravuri, supuse concomitent invitaţiei spre libertinaj pe care o constituie societatea continuă a bărbaţilor, ca şi moralei tradiţionale predicată fără succes de părinţi, fetele nu aveau măsura lucrurilor, lăsându-i cel puţin lui Dinu o impresie de instabilitate, de neîncetată pendulare între pruderie teatrală şi trivialitate. În aceste condiţii, sfielile deveneau descurajante, iar avansurile ar fi făcut să roşească orice bărbat. Rezerva naturală a lui Dinu, pe care aventura consumată recent nu o atenuase, făcea şi mai tentantă cucerirea lui ori simpla lui punere în dificultate. Tânărul a trebuit să suporte şi să răspundă cât mai puţin rizibil unor agresiuni repetate şi nu a izbutit să lepede rolul de papă-lapte decât în momentul în care a început să mimeze, deşi fără entuziasm, răspunsul mai din topor al băieţilor din jur la provocarea sexuală. Treptat prudenţa excesivă a cedat, bărbatul în formare s-a decrispat, dar cinismul mărunt al don-juanilor de ocazie a continuat să-i zgârie urechea şi sufletul.

Vedea instalându-se între el şi tatăl său o răceală nedorită, dar ireversibilă. Bătrânul nu se plângea, nu-l certa nici măcar cu o privire. Sensibilitatea lui Dinu înregistra totuşi semnale neliniştitoare, fără a şti să le răspundă. Tatăl îşi făcea reproşuri, conştient că provocase o situaţie fără ieşire şi regretând că nu trecuse peste angoasele proprii, că nu-şi acceptase soarta. Din când în când, noaptea, tresărea din somn, smulgându-se coşmarurilor în care iarăşi un val de pământ îl îngropa, îi apăsa pieptul, îi tăia respiraţia, ca odinioară.

O săptămână după ce plecase, Vancea s-a întors fără să fi obţinut ceva. Era însă edificat asupra drumului pe care trebuia să-l urmeze. Demersurile individuale nu se bucurau de audienţă. Aveau să acţioneze împreună.

Oamenii au rămas pe gânduri. Încotro porneau? Ce-i aştepta dincolo de această radicală cotitură a vieţii lor? Greu de prevăzut. Vancea însă antrenase în grupul său oamenii cei mai de nădejde. Niciunul nu şi-a călcat cuvântul.

Pentru Dinu orice schimbare ar fi fost binevenită. Băiatul nu putea să adere la realităţile străine. Iar prăpastia dintre tatăl său şi el se adâncea necontenit. Oricât de penibile aveau să fie tribulaţiile lor, era o ieşire din această situaţie de două ori falsă.

Dinu punea mult suflet în ceea ce întreprindea. Erau mereu alte forme de împlinit, alte memorii de redactat, de tradus, de transcris la maşina cu semne ciudate. Învăţă să se descurce în labirintul instituţiilor, să deschidă o uşă, să obţină bunăvoinţa secretarelor — fără îndoială bunice în anii aceia, în care tineretul era chemat spre alte activităţi. Delegaţii nu osteneau să explice autorităţilor hotărârea grupului român de a merge pe front. A fost nevoie de multă stăruinţă şi răbdare pentru a le face să înţeleagă faptul că dorinţa lor este legitimă câtă vreme ţara se află sub apăsare nemţească. Un funcţionar cu părul tuns perie se încăpăţâna să le recomande încredere în armatele aliate. Frazele lui copiate din comunicatele de presă i-au ţinut în loc multă vreme. Nu au putut depăşi această treaptă decât în momentul în care un succes dureros al nemţilor a infirmat logica univocă a insului.

O. Altă mică mărime la care au ajuns a opus "cererii românilor o cascadă de cuvinte. Stilul era diferit, se vorbea de la suflet la suflet, părăsindu-se chiar cenuşiul biroului pentru încăperea din

fund a unui local în care băutura ţinea loc de agrement. A fost un regal de discursuri, de întorsături de frază, de pumni izbiţi în masă cu satisfacţia cuvântului bine găsit. S-ar fi zis că luptătorii trebuie să treacă un test de dialectică înainte de a primi o armă. În baia de vorbe, personajul cazon părea că-şi pierde conturul, se dizolvă, scapă din chingile pielăriei care îl strângea ca pe un balot. Ostilităţile s-au menţinut pe frontul retoricii până ce, într-o zi, unul dintre tineri a făcut o criză de nervi, izbucnind în lacrimi de furie şi neputinţă. La vederea spectacolului, mica mărime, care până atunci fraternizase fără scrupule, a părut că slăbeşte instantaneu, pierzându-şi rotunjimile, aplombul, jovialitatea şi regăsindu-şi dimensiunii regulamentare. Diagonala şi pistolul s-au trezit brusc la locul indicat, înapoind personajului prestanţa temporar pierdută. Era un semn: siguranţa de sine se topise. Încercarea eroică de a stăvili dorinţa de luptă a străinilor înregistrase un eşec. Intruşii trebuiau pasaţi pe o linie moartă.

Trimişi la o garnizoană pierdută undeva, la poalele munţilor pe care îi priviseră de departe, dădură peste un moşneag aplecat sub povara decoraţiilor oxidate, de care nu se despărţea nici în somn. Avea să fie o grea încercare: bătrânelul era tare de urechi. Garnizoana se număra, fără îndoială, printre cele mai zgomotoase locuri care se pot închipui. Nimeni nu pătrundea în cabinetul răpănos al comandantului fără a trânti uşa, iar în locul formulelor de salut consacrate subordonaţii răcneau cuvinte jignitoare pentru orice auz. Colonelul părea că nu are habar de hărmălaia din jur, de hohotele de râs ale trupei aliniate în front sau de chefurile nocturne cu muzică şi chiuituri. Ce a putut face pentru români rezervistul atât de cumsecade a fost să-i încadreze într-o subunitate administrativă. De altfel, cei şaptezeci-optzeci de militari aveau peste cincizeci de ani, iar ocupaţiile lor ţineau mai mult de grijile unui internat decât de pregătirile unei unităţi de luptă.

Purtând uniforme fără epoleţi, românii s-au putut simţi o vreme satisfăcuţi. Dar încadrarea birocratică în armată era ca şi nulă câtă vreme rămâneau la mii de kilometri în spatele teatrului de luptă. În schimb, noua lor condiţie de militari le îngrădea libertatea de mişcare. Localul neconfortabil al garnizoanei provinciale era o plasă cu ochiuri strânse, dar nu într-atât încât să nu te poţi strecura prin ele. Ţinuţi de corvoadă

în curtea supradimensionată a unităţii, croită pentru vremuri de pace, când era menită să înghită câteva mii de recruţi, odată, românii se pierdeau în dedalul de construcţii legate în fel şi chip şi sprijinite unele de altele prin soluţii din cele mai pitoreşti. Cine ar fi stat să-i numere s-ar fi trezit în faţa unei enigme: dimineaţa, la prinz ori seara, grupa românilor avea de fiecare dată un alt efectiv. Practicată ia început din motive de divertisment, evadarea periodică a dus la găsirea soluţiei. După ce i-au obişnuit pe cei din jur cu imprevizibilul în comportament, cu imposibilitatea de a şti numărul exact al românilor şi a cunoaşte ocupaţiile lor în. Cadrul regimentului, protagoniştii povestirii noastre s-au evaporat pur şi simplu, fără ca lipsa lor să fie cu adevărat remarcată. Lepădând o uniformă care nu era a lor şi nu-i angaja cu nimic, fără să calce vreun angajament sau jurământ militar, ei au pornit, într-o bejenie de-a-ndoaselea, către apus.

Nu era lesne să circuli astfel, fără rost, printr-o ţară aflată în război şi care se ferea prin toate mijloacele de inamici dinafară şi dinăuntru. Principalii duşmani erau însă frigul şi foamea. Aceasta din urmă i-a şi pierdut. După ce au risipit minuni de ingeniozitate ca să treacă neobservaţi, au dat nas în nas într-un lan de porumb cu nişte ţărani ieşiţi şi ei la furat. Hoţii legitimi nu au putut înghiţi afrontul. Cu o ardoare de patrioţi autentici, i-au luat pe sus pe venetici, ducându-i cu alai la starostele satului. De aici, în mai puţin de o săptămână au ajuns la o capitală de provincie, unde au fost închişi. Chestionaţi îndelung, uneori luaţi zilnic la întrebări, altă dată părăsiţi săptămâni în şir, pribegii au răguşit explicându-şi mobilurile.

Nimic nu anunţa sfârşitul învârtirii în cerc. Obosiseră. Erau în pragul abandonului. Un singur gest, şi ar fi renunţat, ar fi primit orice, numai să pună capăt coşmarului. Gestul nu veni însă. Fură uitaţi o lungă perioadă, în care, istoviţi, se refugiară toţi ca unul într-un somn fără vise.

Când, într-un târziu, cineva îşi aminti de ei şi le bătu la uşă, cei şase tresăriră nedumeriţi. Un val de energie făcea instituţia să trepideze: venise un ins de la centru. Acesta se bucura de toate împuternicirile ca să trateze. Românii profitară ca să-şi expună — a cita oară? — doleanţa. Noul venit îi ascultă mângâindu-şi mustaţa pe oală printr-un gest menit să evoce o

eminentă personalitate. Scopul nu a fost atins, detaliul fiind necunoscut românilor.

După o matură gândire, persoana oferi o soluţie. Undeva prizonierii români urmează să formeze unităţi militare care vor lupta pe teritoriul României. De ce nu s-ar încadra în ele? Câteva întrebări spulberară speranţa care mijise: proiectul nu avea un termen, modalităţile de încadrare a unor simpli civili printre militarii cu experienţă nu i-ar fi scutit de fricţiuni. În fine, istoviţi de aşteptare, solicitanţii doreau o soluţie *acum* şi *aici.*

Tratativele au durat, cu întreruperi pentru consultări cu foruri misterioase, şi numai peste o lună şi ceva înaltul personaj a fost în măsură să comunice vestea cea mare: cererea românilor primise aprobările necesare. Detaliile concrete urmau a fi stabilite la nivelul marii unităţi la care vor fi vărsaţi.

A fost o adevărată sărbătoare între zidurile neprimitoare ale penitenciarului în care mai erau găzduiţi. În aceeaşi zi, o scrisoare plină de curaj era expediată bătrânului Pavelcu, părăsit în sudul îndepărtat, de unde nu mai avea să revină vreodată.

4

Marea unitate era instalată într-un sat pe jumătate părăsit. Absenţa cvasitotală a ţăranilor era în parte acoperită de prezenţa în exces a bonetelor cazone, care circulau necontenit şi aparent fără treabă între casele bătrâneşti. Forfota continuă nu izbutea să alunge impresia de pustietate, de stagnare, pe care nu o tulburau nici ordinele răcnite uneori, nici rafalele de mitralieră ale motocicletelor fără tobă de eşapament ori ale maşinilor, extrem de rare. Satul trecea printr-o metamorfoză lentă, insesizabilă. Este ceea ce l-a neliniştit din primele zile pe Dinu. Deprins cu pribegia, tânărul, deşi fără aptitudini militare speciale, învăţase să se orienteze destul de repede, prindea din zbor cele câteva repere care-i permiteau să ştie oricând unde se află dacă grupul său rămânea locului mai mult de două zile.

Satul acesta însă avea ceva, nu se lăsa învăţat, imaginile lui se prelingeau printre degete. Nil o dată a rămas Dinu în contemplare stupefiată în faţa câte un colţ de uliţă, întrebându-se de unde ciudata impresie de vreme ce prin aceleaşi locuri trecuse şi ieri, şi alaltăieri. A trebuit să-i surprindă mai mult decât o dată pe localnici sau pe militari tăind lemne pentru foc

până să se dumirească: oamenii distrugeau şi puneau pe foc gardurile. Astfel parametrii exteriori ai străzii piereau, casele se descopereau în spatele grădinilor sălbăticite ori călcate în picioare, după caz, oferind mereu alte geometrii ochiului neavizat şi făcând locurile de nerecunoscut.

Satul rămânea ciudat — fără tineri, fără femei, fără câini. Cele câteva javre rămase dădeau târcoale bucătăriei, riscând în orice clipă să primească o cizmă în coaste ori o oală de apă fiartă în cap. Scheletici, ologi, răpciugoşi, continuau să se vâre în sufletul oamenilor, gudurându-se făţarnic în faţa torţionarilor cu scufă de bucătar.

Marea unitate nu era o garnizoană oarecare. Frontul se afla numai la câteva zeci de kilometri şi în zilele în care direcţia vântului era favorabilă putea fi auzită canonada. Românii hotărâră să aibă răbdare, să nu se vâre în sufletul comandantului care-i acceptase. Li se pusese la dispoziţie o casă încăpătoare, dar goală. Improvizaseră laviţe pe care aşternuseră efecte vechi dobândite de la magazia unităţii şi, în lipsă de geam, îşi astupaseră ferestrele, după tehnologia locală, cu scânduri smulse din garduri. Mai greu era cu iluminatul. Seara se culcau devreme, stând însă de poveşti, pe întuneric, până târziu. În zori, Vancea deştepta grupa încercând să-i insufle un oarecare spirit cazon. Cu o voioşie debordantă, bănăţeanul scotea trupa la exerciţii fizice, obligându-l apoi pe fiecare să se spele până la brâu cu apă rece. Alergau chicotind ca nişte băieţandri prin grădina devastată. După gustare, Vancea îi alinia şi trecea la instrucţie. Explicase tuturora că pentru a se bucura de credibilitate este necesar să dovedească dorinţă şi pregătire de luptă. „La dreapta, la stângă, la stânga-mprejur!” — comanda Vancea aşa cum învăţase el însuşi când făcuse armata. Îi punea să mărşăluiască în jurul casei, pe uliţele desfundate. Uneori cântau cu toţii vreo arie puerilă, bine ritmată, atrăgând atenţia militarilor, care-şi lăsau treburile ca să-i urmărească, surâzând cu înţelegere. Era prea devreme ca să ceară arme. Făceau instrucţie cu puşti de lemn improvizate de ei înşişi. Domnea o atmosferă de veselie şi speranţă. Viaţa comună esenţializase relaţiile lor. Acceptaseră de mult autoritatea lui Vancea şi aveau încredere în steaua lui.

Trecuseră vreo zece zile de; la sosire, şi nimeni nu-i deranjase. Optimismul general stagna. Vancea îşi dădu seama şi încercă să ajungă la un ofiţer superior. Nu reuşi să treacă de un sergent major reangajat, care îl linişti cu vorbe bune şi bătăi pe umăr. „Acolo e război — explicase omul arătând cu degetul spre apus —, acolo se merge cu tancurile.”

5

Într-o noapte au fost deşteptaţi din somn de strigăte şi uruit de maşini, de căruţe. Nedumeriţi, au ieşit pe pragul casei aşa cum se aflau, în izmene şi cămăşi, desculţi, Vancea cu pieptul gol. Pe uliţă era o agitaţie neobişnuită. Un şir de camioane desperecheate şi de căruţe încărcate cu oameni traversa localitatea. Uneori câte un geamăt se distingea din zgomotul general. Erau răniţii. În pragul caselor ieşiseră cei cazaţi şi îi urmăreau tăcuţi cum trec, hurducaţi de făgaşurile uscate ale drumului.

Istovit sau poate mort, dintr-o căruţă se prăbuşi un băiat. Dinu se repezi în uliţă. Ceilalţi îl urmară. Strigătele lor au atras atenţia celorlalţi răniţi, care moţăiau, istoviţi de drum şi de suferinţă. Cel ce mina caii a oprit. Rănitul nu mişca. Era greu şi rigid. Îl ridicară cu efort la loc în căruţă şi o urmăriră înaintând agale şi pierzându-se în beznă. S-au întors în casă făcuţi, s-au lungit în aşternuturi şi au vegheat până în zori. Dinu se gândi la tatăl său, la fel de neajutorat, cu infirmitatea lui, pierdut în inima unui continent străin, şi pentru prima oară îi fu milă de el.

în ziua următoare, Vancea nu s-a mai desfăşurat cu atâta exuberanţă. Ceva mai târziu, cineva sosi cu vestea că răniţii au fost instalaţi în clădirea şcolii, golită la ordin. Dinu se întrerupse din curăţatul ghetelor, stătu pe gânduri un moment, apoi o luă agale pe uliţa mare. Căută spitalul improvizat şi îl găsi. La poartă nu se vedea nimeni. Intră. Curtea era plină de bănci stivuite la întâmplare. La fel coridoarele. În sălile de clasă pe saltele întinse direct pe podele zăceau răniţii, partere mari de suferinţă, uniforme pătate de noroi şi sânge, bălţate de albul dubios al pansamentelor. Câte unul gemea, altul bolborosea cuvinte neînţelese, al treilea repeta la nesfârşit numele mamei. Dinu trecu mai departe. Rănitul de azi noapte nu se vedea.

încheiase turul celor patru încăperi fără ca nimeni să-l întrebe ce caută. În cele din urmă zări într-un colţ un morman de

zdrenţe din care nu se distingea niciun chip. Se apropie. Să fie acela? Palid, cu ochii şi acum închişi, cu faţa la perete, părea că tot nu respiră. Dinu se apropie. Îl privi o vreme, încercând să surprindă o mişcare. Nimic. Un alt rănit culcat alături îi adresă băiatului câteva cuvinte. Dinu se întoarse. Nu înţelegea. „Vrei ceva? — întrebă în româneşte. Ţi-e sete?” Privi în jur, căutând un vas. Găsi o gamelă goală. Arătă spre ea. Rănitul aprobă cu un suspin. Dinu ieşi, căută fântâna, scoase apă, spălă gamela şi o umplu. Intră cu ea în încăpere, dar nu izbuti să ajungă la cel ce i se adresase. Un altul, de lângă uşă, întinsese mina după gamelă. Avea buzele crăpate de febră. Îl ajută să bea. Apoi bău altul. Gamela se goli. Se duse după altă apă. Refăcu astfel drumul de câteva ori până reuşi să dea de băut celui care-i ceruse primul. Abia încheiase, şi cel de lângă uşă îi făcu semn. Iar i se uscase gura. Dinu îi spuse să aştepte. „Ce-i cu el?” — întrebă arătând spre rănitul de astă noapte. „Doarme” — îi răspunseră ceilalţi, iar Dinu, fără să ştie cum, înţelese. „De mult?” „De mult, de zile în şir.” Nu era sigur că a înţeles bine. Dialogul s-a repetat cu mijloacele copilăreşti ale mimei. Îşi reluă apoi gamela şi dădu de băut celor care voiau. În cele din urmă se apropie de contuzionat. Căută o zdreanţă, o udă, o stoarse, şi îi spălă necunoscutului faţa murdară de sânge, praf şi sudoare. Un medic obosit vârî un moment nasul în încăpere, îl zări pe Dinu şi întrebă cu severitate: „Ce faci aici? Cine eşti dumneata? Dinu ghici sensul general şi întinse mâinile arătând gamela şi cârpa umedă. Omul îl privi cu ochi goi, prea ostenit ca să înţeleagă, apoi se retrase. Dinu continuă.

Veni şi a doua zi, şi a treia fără să spună o vorbă alor săi. Răniţii îl cunoşteau, îi cereau mici servicii, să le răsucească o ţigară, să le caute un foc. Medicii, felcerii, infirmierii îl acceptară pe nesimţite. În acele condiţii, orice mină de ajutor era mană cerească.

în curând s-au ales apele. Muribunzii se duseră pe drumul fără întoarcere. Ceilalţi începură să se întremeze, de parcă atât aşteptaseră. Singur în colţul său, mereu mai palid, rănitul vegeta. Şi într-o zi se întâmplă minunea. Chipul necunoscutului învie sub mina lui Dinu. Băiatul se cutremură şi scăpă gamela pe jos. Omul deschise ochii încercănaţi peste măsură. Dinu îşi reveni. Umezi o bucată de pânză curată, adusă de el şi îi

tamponă buzele. Ochii, a căror culoare nu o putea distinge, prăbuşiţi cum erau în golul orbitelor, îl priveau fără să clipească. Dinu încercă să-i zâmbească încurajator, dar nu izbuti decât o grimasă. Ochii dl fixau cu o expresie indescifrabilă. Tinărul rămase o vreme locului, încurcat, lăsându-se privit. Situaţia devenea stânjenitoare. Din fericire însă, nimeni nu observă duelul acesta mut. Câteva momente încă, şi Dinu se smulse din raza fascinantelor priviri ale rănitului, făcându-şi de lucru în altă parte.

Medicii şi personalul îl adoptaseră de mult. Nimeni nu se înghesuia să ofere o mână de ajutor la spital, unde răniţii începuseră să vină mai în fiecare zi. Dinu aducea apă, spăla podele şi geamuri, făcea mici servicii pacienţilor. Din când în când se apropia de „al său”, veghind să nu-i lipsească ceva. E drept că omul nu cerea niciodată nimic. Puţina mâncare pe care o accepta i-o dădea cu linguriţă. Tot el îi dădea să bea. Odată îi pasase o jumătate de ţigară aprinsă fără îndemânare. Ochii rănitului sclipiră. Trase adânc, dar se înecă. Tuşi dureros, privirile i se tulburară. Dinu intră în panică. Recuperă ţigara căzută aprinsă în aşternut şi încercă să calmeze tuşea bolnavului. Vreme de două zile acesta refuză hrana. Nu primea decât apa, pe care o sorbea încet, îndelung, temător.

Dinu ar fi vrut să ştie câte ceva despre el: cine este, de unde vine, cum a fost rănit. Dar. Omul nu putea vorbi. Se mulţumea să privească ţintă în ochii lui Dinu, căutând acolo răspuns la întrebări nerostite.

Românii îl luau peste picior, convinşi că-şi pierde vremea cu vreo frumuseţe locală descoperită cine ştie unde şi ţinută în taină. Protestele lui Dinu sunau neconvingător. Cum în satul părăsit nu se arăta nicio femeie — personalul medical venise de aiurea —, îl urmăriră, într-o zi, să-l prindă asupra faptului. Când îl văzură intrând la spital, se dumiriră iute: lui Dinu i se aprinseseră călcâiele după vreuna dintre infirmierele bondoace care se agitau pe acolo. Băiatul nu se grăbi să infirme o ipoteză care îl scutea de corvoada de a explica o realitate greu de justificat.

I-ar fi fost imposibil să spună ce îl aducea zilnic, la căpătâiul necunoscutului. Nu era o atracţie morbidă, iar mila nu tălmăcea întreg sentimentul. Nu era nici remuşcare, nici curiozitate.

Simpatie? De unde? Mediul era mai degrabă respingător, iar un rănit incapabil să se îngrijească nu putea fi o companie plăcută. Pentru ca Dinu cel crescut departe de urâtul vieţii, Dinu cel ce abia de curând făcuse cunoştinţă cu efortul, iar corvezile cazone le acceptase ca pe o treaptă spre un ideal, Dinu să-şi asume de bunăvoie obligaţii penibile, care ar fi întors oricui stomacul pe dos, motivul trebuia să fie puternic.

Poate nu era decât fascinaţia morţii. Omul fusese *acolo,* trecuse frontiera dintre fiinţă şi nefiinţă, şovăise îndelung pe muchea de cuţit care le desparte, mai purta pe retină peisaje de dincolo, de aceea ochii lui, grei de viziuni, se înfundau parcă mereu mai adânc în ţeasta chircită. Dacă ar fi fost obligat s-o facă, ar fi distins printre altele senzaţia obscură că reprezintă pentru rănit un fel de funie salvatoare, o punte spre viaţă, că necunoscutul primeşte prin el un fluid binefăcător, care altfel i-ar fi fost refuzat. Dinu însă nu se simţea capabil să-şi definească sentimentul. De altfel nici nu-şi punea problema. Se purta aşa cum simţea nevoia, revenind zilnic şi fără motiv la căpătâiul omului de dincolo.

6

Veniră zile memorabile. Manevrele lui Vancea urniseră lucrurile din punctul mort. Comandantul marii unităţi, persoană ocultă, rar vizibilă, de care se vorbea cu un respect amestecat cu teamă, ţinuse să-i vadă, ca şi comisarul său. A fost o întrevedere memorabilă, un mic duel în care curiozitatea lupta cu neîncrederea. Elocinţa lui Vancea trebuia să depăşească handicapul cunoaşterii defectuoase a limbii. Generalul, care depăşise şaizeci de ani, o rupea pe franţuzeşte, o franceză solemnă, cu întorsături baroce. Franceza şcolară a lui Dinu a fost pusă şi ea la bătaie. Cu eforturi comune, dialogul s-a legat. Românii trebuiră să-şi istorisească iarăşi păţaniile care-i aduseseră. Departe de ţara lor şi mobilurile care-i determinau să se întoarcă. Vancea, elocvent pe româneşte, era stângaci într-o limbă străină, pe care o amesteca din plin cu expresii neaoşe şi gesturi largi. Vocabularul sărac al fostului licean ucidea nuanţele, făcând ca pledoaria să sune destul de puţin convingător. De aceea poate, printre întrebările deschise, fireşti, ale bătrânului militar, celălalt strecura chestiuni mai întortocheate. Traducerea trădătoare anula însă abilităţile de

formulare şi micile perfidii ale căpitanului cu buze subţiri, în ţinută foarte îngrijită şi mereu cu pistolul pe şold. Care îl seconda pe general. Din intervenţiile acestuia răzbătea o neîncredere abia disimulată, menită să-i pună în încurcătură pe interlocutori. Dar Vancea şi Dinu făceau asemenea eforturi pentru transpunerea fiecărei fraze dintr-o limbă într-alta încât o bună parte din idee se pierdea pe drum. Ofiţerul superior aştepta calm derularea răspunsului. Profita însă de orice ocazie ca să reia iniţiativa, iar atunci o făcea la modul său, fără ascunzişuri. Nimeni nu ridica tonul, afară de Vancea, care o făcea uneori din dorinţa de a fi mai convingător. Amândoi ofiţerii rosteau cuvintele rar, distinct, păstrând unul faţă de celălalt o atitudine respectuoasă. Din tot răzbătea însă un conflict surd.

La început succedarea celor două moduri ale interogatoriului l-a deconcertat pe Vancea. Curând însă omul şi-a dat seama de diferenţa de ton şi semnificaţia eL Vocea lui a început să trădeze îngrijorare. Trebuie să înţelegeţi, spunea în esenţă ofiţerul cărunt, suntem în vreme de război, nemţii nu au niciun fel de scrupule, este necesar să ne apărăm chiar şi în interior. Ceea ce spuneţi sună atât de neobişnuit încât nu puteţi avea pretenţia să fiţi crezuţi pe loc. Aveţi răbdare şi nu vă pierdeţi credinţa. În cele din urmă, adevărul va ieşi la lumină, iar dacă va fi cazul vă vom ajuta. Tânărul îi privea fără să clipească, rămânând în picioare chiar şi când ceilalţi şedeau.

Una peste alta, discuţiile au fost duse cu bine la capăt. Generalul nu le-a promis decât atâta sprijin cât o vor permite ordinele superioare, el urmând să ceară dezlegările trebuincioase unui demers atât de neobişnuit. Totuşi, a mai întrebat bărbatul cărunt, uşor adus de spate: îşi dau ei seama ce vor? Ştiu ei oare cât de păcătos este războiul şi cum arată el în afara parăzilor militare? S-au gândit vreodată ce gust are înfrângerea? Doresc să ducă luptă de partizani. Ştiu ei ce înseamnă un război fără front, în care nimic nu te apără între două bătălii, în care nu te poţi bizui decât pe tine şi pe ai tăi, totdeauna puţini? Nici natura înconjurătoare nu este un aliat fără greş. Niciodată pădurile nu vor fi destul de adânci, râpele destul de ferite. Iarna este prea frig, vara prea cald, merindele sunt pe sponci. S-au gândit la toate acestea? Dar la luptele propriu-zise? Se consideră apţi să stea la pândă, să urmărească

îndelung un soldat inamic, până ajung să-i cunoască obiceiurile, slăbiciunile, şi apoi să-l ucidă cu sânge rece pe acest om, care nu va mai fi un necunoscut? Iar dacă ar cădea în mâinile nemţilor, ar şti ei să se poarte cum se cuvine? S-au gândit vreodată la tortură? La moarte? S-au gândit la ele cu adevărat? Şi erau gata să le înfrunte?

în loc de răspuns, o clipă lungă de tăcere. Înţelegeau că întrebările generalului urmăreau să-i provoace nu la declaraţii sonore, ci la meditaţie. Vancea îşi făcu datoria de a rosti fraza care se cerea, după care au fost lăsaţi să se retragă.

A urmat un interludiu de alte câteva săptămâni. Vancea profită pentru a relua cu toată seriozitatea instrucţia grupului. Dinu îşi găsea vreme zilnic să se repeadă până la spital.

Au trecut astfel două luni din iarnă. Satul ciudat îşi schimba fizionomia într-un ritm viu. Mai multe case au fost demolate pentru a li se arde lemnăria. Românii au dat şi ei o mină de ajutor. Era o senzaţie neobişnuită să intri astfel într-un univers familial străin, să scoţi la lumină cotloane rămase în umbră de la facerea lumii. Cocoţat pe căpriori, Dinu privea roată satul. Începuse să se orienteze în spaţiu şi ghicea uliţele după şirurile de acoperişuri. Sub el, casa se căsca despicată ca de o ghilotină imensă, şarpanta podului înfăţişând coastele scoase la lumină de marele atentat. Avea senzaţia că îşi face drum cu sabia în viscerele unui animal fabulos, îşi aminti de căminul lor de acasă, rămânând pe gânduri, cu toporul în mână, călare pe o bârnă afumată. Crivăţul, veche cunoştinţă, îi tăia obrajii. Dinu însă îl ignora, surâzând amintirii şi propriei sale copilării.

7

Cele două luni au trecut repede. Şi într-o bună zi cei şase au fost convocaţi la comandant. Acesta era însoţit, ca şi data trecută, de comisarul cel tânăr. Generalul îi felicită: tentativa lor fusese aprobată. Aveau să-şi revadă ţara, să lupte pentru eliberarea ei. Spunând aceasta, nu era deloc voios. Rostea cuvintele mai degrabă încruntat, concentrat asupra unui gând al său. Românii însă mai că nu chiuiră de bucurie. În sfârşit, fuseseră ascultaţi, înţeleşi! Chipurile li se îmbujorară sau păliră, după temperamentul fiecăruia, ochii li se umeziră, iar în palme îi furnica nerăbdarea de a acţiona. Căpitanul cel tânăr interveni şi el, precizând: aveau să fie paraşutaţi, după pregătirea de

rigoare, într-o zonă pe care nemţii o credeau invulnerabilă. Astfel vor putea să aplice inamicului lovituri grele. Să vedem, reluă generalul. Frontul poate fi trecut şi pe sol. Poate că e mai practic. Nu cred, reveni căpitanul. Ordinele sunt categorice. Vor fi paraşutaţi. Foarte bine, strigă Vancea. Aşa o să facem. Noi nu ne temem, nu dăm înapoi! Ceilalţi îl susţinură, cu sau fără cuvinte.

Principalul, reluă comandantul, este să vă pregătiţi pentru luptă. Duşmanul va fi necruţător. La partizani domneşte o disciplină militară. Să se prepare pentru o viaţă aspră, să facă trageri, să înveţe să se târască, să se piardă în teren, să pândească nevăzuţi ore în şir, să rabde în tăcere de foame şi sete, fără să obosească, fără să strănute, fără să-şi facă nevoile.

Să nu uite, adăugă mai tânărul ofiţer, că războiul se duce fără duioşie. La război trebuie să ucizi, iar dacă îţi tremură mâna s-ar putea ca tu să fii cel ucis. Trebuie să se obişnuiască cel puţin cu gândul: vor ucide cu sânge rece, cu precizie, la ordin. Vor ucide atacând, şi nu doar în apărare. Partizanii sunt răzbunătorii poporului. Pentru a executa sentinţele acestuia, partizanii nu pot instala un scaun electric, nici convoca un tribunal. Uneori pentru a lovi duşmanul poate fi necesar să dobori şi un ins> nevinovat sau să împuşti un trădător. Să tragi în cineva pe care până ieri îl socoteai de-al tău. În prietenul cel mai bun! Dacă aşa cere ordinul, aşa faci. Comandantul ştie mai bine. Comandantul răspunde. Ori vei fi în stare să te porţi astfel, ori vei cădea în câteva zile.

Ascultaseră încruntaţi acest program sumbru. Auziseră multe despre război, dar niciodată nu se gândiseră la el ca la un mecanism inexorabil şi nici la ei ca la nişte călăi lipsiţi de personalitate. Vancea salvase ca de obicei situaţia cu o frază generală, mulţumitoare pentru toată lumea.

Plecaseră gânditori. Vancea îi linişti. Războiul nu-i o joacă de copii, o ştiuseră de la început, nu-i aşa? Cine nu se simte pregătit mai poate da înapoi. Fără supărare. Cât priveşte ultima parte a discursului, fără îndoială că ofiţerul exagerase tocmai pentru a-i trezi la realitate, în ce îl priveşte, o să practice o instrucţie la cataramă „şi cine n-o să-l urmeze n-o să capete girul său.

începură chiar de a doua zi. De unde ştia Vancea toate secretele milităriei? Marşuri lungi cu mâncare pe sponci, săpări de tranşee, căutări de urme, căţărări în copaci, amenajări de adăposturi, concursuri de camuflaj „exerciţii de observare atentă a terenului, de sesizare din zbor şi fără greş a reperelor, de apreciere corectă a distanţelor. Din când în când îi asista câte un subofiţer „care le corija cum putea erorile, încurajându-i însă, cu destulă admiraţie pentru voinţa şi perseverenţa lor.

în câteva rânduri fuseseră duşi la trageri, pe un mic teren improvizat pentru trupă. Acolo, în sfârşit, puseseră mina pe armă — una singură, cât aduseseră pentru antrenament cei patru gradaţi care-i însoţiseră.

Dinu ţinea pentru prima oară în mină o puşcă. Descoperea cu mirare că e un obiect mai degrabă plăcut. Se înţelesese din prima clipă cu ea. Patul i se înfipsese în umăr aşa cum scrie la carte. Se înverşunase împotriva ţintei, care se refuza glonţului. Un subofiţer îl potolise: mai liniştit, mai rece, mai calculat. Sufletul furtunos nu avantajează siguranţa mâinii. Trăirea nu poate ţine locul tehnicii. Îi descompusese operaţia în elemente şi îl obligase să le înveţe. Separate erau nişte gesturi anoste, fără sens. Le reluase mecanic, şi — surpriză — glonţul se înfipsese în cercul al doilea. Tehnica învinsese pasiunea.

Dinu repetase operaţia cu acelaşi succes. Era sincer deconcertat. Sensul războiului se pierdea undeva între chichiţele unui mecanism şi aberaţiile optice. Trecând să-şi vadă rănitul, care se afla în aceeaşi stare de vegetare, Dinu se întreba dacă nu căzuse şi el astfel, dacă pentru neamţul care îl doborâse nu fusese şi el o ţintă neînsufleţită, ochită cu sânge rece şi fără mişcări de prisos, un exerciţiu de balistică. Pesemne că da. Se cutremură. Ţinta se afla, vie, lângă el, deşi mută şi aproape nemişcată, strigând numai cu privirea şi aceasta doar când îl simţea pe Dinu aproape.

8

„Şi dacă ne lansează din avion?” — întrebă într-o seară unul dintre tineri. Era limpede că bătrânul combatant este de altă părere, dar dacă totuşi?... Saltul cu paraşuta se învaţă şi el. Apoi nu oricine este gata să se arunce în gol de la bordul unui avion. „Tu ce-ai face, te-ai arunca?” — sună inevitabil întrebarea finală. „Cred că dau — se auzi răspunsul destul de puţin angajant al lui

Dinu. Ideile lui despre saltul cu paraşuta erau total imprecise. Nu văzuse niciodată un asemenea exerciţiu. Câteodată îl asocia cu beatitudinea zborului, alteori cu prăbuşirea. Nu sărise nici măcar la trambulină în vreunul din ştrandurile care împânziseră Bucureştii înainte de război.

Când îi veni iarăşi rândul la procurarea lemnelor de foc, se sui pe bârnele casei în demolare şi privi în jos.

Podeaua se afla numai la doi-trei metri. Sări elastic „lăsându-se să cadă pe o parte. Repetă figura până ce stârni revolta celorlalţi — îi ardea de joacă pe gerul acela? De atunci veni zilnic, la ore mai liniştite, făcându-şi micul antrenament în secret, un secret oare îl ferea de ridicol, căci doi metri şi jumătate — ce însemnau ei oare în comparaţie cu sutele, poate cu miile de metri de la care aveau să fie lansaţi? Socotise însă că nu căderea prin aer poate fi primejdioasă, ci contactul cu solul. Dacă ştii să cazi, eşti salvat, gândea. După câteva zile, se cocoţase pe ultimii căpriori ai acoperişului şi sărise de acolo. Se alesese cu o scrântitură care îi umflase glezna. I-a fost cam greu s-o disimuleze, întrucât se trezea strâmbându-se de durere. Dinu era însă încăpăţânat, aşa că tăcu până la vindecare.

într-o zi, la tragere veni să asiste căpitanul cel tânăr. Urmări în tăcere modestele lor performanţe, corijă câteva erori şi plecă înainte ca băieţii să aibă curajul de a-i pune vreo întrebare. Apoi viscolul îi ţinu câteva zile în casă. Nu şi pe Vancea, care îşi asuma treburile de făcut pe afară. Dinu îl urma. Nu putea renunţa să treacă pe la spital. La întoarcere o tăia prin câte o curte pustie, pe care o străbătea târându-se, încercând să se facă mic şi să păstreze intact un paravan alb între inamic şi el. Iar trecând pe lângă vreo clădire pe jumătate demolată se căţăra pe zidul îngheţat şi sărea de acolo, rostogolindu-se în zăpada moale. „Dacă am avea norocul să pornim cât nu se topeşte zăpada” — îşi spunea. Zăpada se bătucea, se înnegrea, dispărea sub altă zăpadă, apoi sub alta, şi ei tot în satul părăsit se aflau. Iarna dezlănţuită retezase mult din avântul celor şase, al căror spirit combativ scădea văzând cu ochii. Vancea însuşi începea s-o lase mai moale. La urma urmei, cât poate dura un elan fără susţinere? Primul pe care îl revolta însă o asemenea mentalitate era chiar el. Cum, după ce depăşiseră etapele cele

mai grele, ale neîncrederii, ale îndoielii, tocmai acum să dea înapoi, acum când, poate, dintr-o clipă în alta…

9

Câteva zile mai apoi se treziră într-o hărmălaie de nedescris. Încă nu se crăpase de ziuă. Îşi traseră pe ei scurtele vătuite şi ieşiră să afle ce înseamnă vânzoleala din jur. Marea unitate îşi muta sediul cu câteva zeci de kilometri spre vest. Ofensiva de iarnă îi împinsese pe nemţi înapoi. Ostaşii alergau de colo-colo. Se încărcau camioane cu lăzi de hârtii şi mobilier de birou. Transmisioniştii îşi demontau instalaţiile, bucătarii îşi adunau cazanele şi polonicele.

Românii nu aveau ce strânge. Rămaseră în aşteptarea unui ordin pentru a se alătura trupei. Vancea îşi stăpânea cu greu neastâmpărul. Era tentat să fugă la comandament şi să ceară lămuriri, dar socotea mai înţelept să aştepte. Dinu sta şi el ca pe ghimpi. Spitalul rămânea oare pe loc? Tare ar fi dat o fugă până acolo, dar Vancea i-o interzisese formal. Trebuiau să fie în formaţie completă oricând ar fi venit ordinul de deplasare. Au aşteptat astfel până spre seară. Începea să se întunece când, fără un cuvânt, Dinu se ridică şi ieşi. Forfota se mai potolise. Uliţele păreau şi mai pustii ca de obicei. Dinu goni până la spital. Era încă la locul său. Personalul se agita fără rost. Mutarea urma să aibă loc a doua zi.

Rănitul său avea ochii închişi. Dinu îi puse mâna pe obraz. Nasul era îngheţat, la fel pometţii ascuţiţi de slăbiciune. Respiraţia nu se mai simţea. Dădu să-şi tragă mina când rănitul, cu o mişcare stângace, o întinse pe a lui şi i-o prinse. Cinci gheare descărnate şi reci se agăţară de ea. Tânărul nu cuteză să se retragă. Răspunse strângeri de mină prin alta şi-şi lăsă o vreme degetele să se amestece cu ale rănitului. Între timp vorbea cu ceilalţi, încercând să afle încotro va fi transferat spitalul şi dacă va rămâne în apropierea marii unităţi. Nu cumva bolnavii vor fi dispersaţi? Ce se va alege de rănitul său? Răspunsurile contradictorii nu-l puteau linişti. Vru să agaţe un medic ce trecea prin faţa uşii însă rănitul îl reţinu şi Dinu renunţă să plece.

Se întunecase de-a binelea. Încăperea era luminată numai de mucurile câtorva ţigări. Dinu înţepenise într-o poziţie puţin comodă. Încercă să-şi retragă mâna dintr-a rănitului. Nu izbuti.

Degetele celuilalt erau încleştate pe ale sale, care amorţiseră. Încercă iarăşi. Întunericul era de partea lui. Luptă îndelung, fără zgomot, fără a-i lăsa pe cei din jur să ghicească ce se întâmplă, pentru a desface, deget după deget, mâna mortului de pe a sa.. Când reuşi, se ridică în picioare, se sprijini de zid, ţeapăn, incapabil să umble, cu mâna înstrăinată. Omul murise fără un cuvânt. Nimeni nu-i va şti vreodată numele. Îl aşteptase oare ca să moară? Ce reprezentase pentru el tânărul străin care îi umezea câteodată buzele? Acolo în întuneric, printre aştrii cu mişcări lente ai ţigărilor. Dinu plânse nedreptatea care i se făcuse.

10

Drumul spre casă i se păru nesfârşit de lung. Atunci când ajunse, găsi locul pustiu. Porni să-i caute pe băieţi. Nu i-a fost uşor să dea de urma lor. Într-un târziu află plecaseră în mare grabă cu un camion după ce primiseră uniforme şi arme. Venise după ei un avion! Unde? Cine putea şti unde aterizase avionul!? Oceanul de zăpadă înconjurător i se păru dintr-odată nemărginit. Dinu se simţea singur, părăsit pe o insulă pustie. Casa care găzduise comandamentul redevenise o primărie oarecare de sat. În soba caldă încă, un vraf de hârtii arse mai amintea de «cei care părăsiseră locurile. Exploră îndelung satul. Şi astfel descoperi, la marginea lui dinspre apus, o ultimă hodoroagă motorizată, supraîncărcată şi rămasă în pană. Cu ea porni, în ziua următoare, către noul sediu al marii unităţi.

Era sfâşiat de regrete. Cum, după atâtea sacrificii, chinuri şi umilinţe, să rateze totul dintr-o întâmplare stupidă?! Ajuns aici, se întreba cum ar fi putut să-l abandoneze pe muribund, care-i solicitase atât de imperios prezenţa. Se mai întreba unde or fi acum Vancea şi ceilalţi, cum trecuseră marea probă a paraşutării, cum fuseseră primiţi în detaşamentul de partizani spre care porniseră? Avea să afle vreodată?

La comandament l-au privit cu îndoială: cum de dispăruse tocmai când se apropia momentul plecării? Desigur, nu avea de unde să ştie, dar era de datoria lui să răspundă oricând la apel. Vancea fusese negru de supărare. Generalul comandant nu voia să-i vadă în ochi. Voluntar şi dezertor — cine a mai auzit una ca asta?

Dinu era roşu la faţă şi transpira abundent sub ochii căpitanului, care îl privea cu ironie. Îşi povesti păţania, dar pe măsură ce istorisea îşi dădea seama cât era ea de neverosimilă şi ce jalnic putea să sune — o minciună improvizată — în urechile ofiţerului. Acesta nici nu se osteni să tragă concluziile care se impuneau. Îi ordonă să se prezinte la batalionul de corvoadă. Nu era pentru multă vreme. Curând a fost vărsat la o unitate de prizonieri, unde a rămas până după sfârşitul războiului. N-a mai încercat niciodată să explice cuiva cele întâmplate. Numai bătrânul Pavelcu — se stinsese de mult, părăsit, fără ştiri — crezuse poate că fiul său a devenit eroul care nu a putut fi el însuşi.

După 1945, Dinu Pavelcu se zbătuse din greu pentru a obţine repatrierea. Rămăsese aproape singur spre finele deceniului al şaselea în preeriile asiatice unde îşi petrecuse ultimii ani. Era un caz neobişnuit. Şi trebuiră să intervină lichidarea unităţii şi bunăvoinţa unui om de suflet ca să fie asimilat celorlalţi prizonieri şi să se încheie astfel o aventură care şi aşa durase prea mult.

11

întors în ţară, se văzu pe drumuri. În ultimii ani devenise însă un electrician de întreţinere onorabil. Se angajă la o fabrică, îşi improviză un cămin, o familie. Se însură cu o fată simplă, fără pretenţii. Avură un copil. Lucrurile merseră bine un an, doi, trei, cât dură anestezia. Se ducea la fabrică. Îşi îndeplinea câteva minime obligaţii casnice. După care se retrăgea în cotlonul său şi citea. Era în urmă cu o sută de ani. Refuza însă orice ieşire. Nu lua parte decât la şedinţele obligatorii. Nu avea prieteni. Lavinia, copilul nu erau decât altfel de străini.

Abia mai târziu se topiră sloiurile. Prăpastia culturală dintre el şi cel care ar fi putut fi se reducea încet. Năzbâtiile copilului începură să-l înduioşeze, şi uneori încerca o milă nesfârşită pentru femeia de lângă el. Apoi se trezi extinzând aria milei asupra unor inşi abia cunoscuţi. Era irezistibil şi reconfortant. Într-o zi simţi un junghi în inimă văzând o boabă de sânge pe degetul împuns al dracului de copil. Dinu Pavelcu revenise la viaţă.

Operaţia era plină de riscuri. Câtă vreme somnolase putuse crede în fragilitatea memoriei. Acum nu mai avea nicio scuză.

Un gând îl domina zi şi noapte: să-i afle pe Vancea şi pe ceilalţi, să le spună că nu i-a părăsit, nu a dezertat.

îşi luă inima în dinţi şi le scrise. Adresele şchioape le reţinuse din poveştile lor despre sine. Răspunsurile, câte au venit, erau simple ridicări din umeri. Nu mai trăia nimeni? Atunci măcar amintirea!

Consultă un specialist în mişcarea de partizani. Acesta nu auzise de oamenii lui Vancea. Îşi rezervă un concediu ca să colinde ţinuturile aflate în memorabila iarnă sub cizmă nemţească şi în apropierea frontului. Trecu dintr-o localitate în alta, interogând autorităţile locale şi chestionându-i pe bătrânii proptiţi în baston la porţile caselor. Nimic până în E. Aici găsi un fir foarte subţire, care îl aduse în satul F. Era o comună temeinic întocmită, cu multe sute de case. Deodată firul păru că se rupse. Şi s-ar fi rupt dacă în disperare de cauză n-ar fi trecut în revistă mormintele din cimitir şi astfel n-ar fi dat peste groapa «comună a cinci necunoscuţi având o dată a morţii care se potrivea cu evenimentele.

Ca să verifice valoarea descoperirii sale, Dinu Pavelcu văscoli satul. Bătu la toate uşile, învinse toate reţinerile, căutându-i pe vârstnici, şi printre ei pe martori. Nimeni nu ştia cine poate să fie insul cel apucat şi ce urmăreşte. Astfel, prima dintre atitudini fu o muţenie care ar fi scos din minţi pe oricine. Îndârjirea lui Dinu, care nu se dădea bătut şi părea că se instalase pe veci în satul uitat de istorie, sfârşi prin a zdruncina inerţiile. Mai întâi timid, apoi mai cu inimă, limbile se dezlegară şi atunci mărturiile curseră într-un şuvoi torenţial. Întreg satul fusese de faţă ori cel puţin auzise de nemaipomenita întâmplare. Şi cum ar fi putut s-o uite? Oare în fiecare zi te trezeşti cu un aeroplan inamic deasupra capului? Nu mai auziseră aeroplan. Intrigaţi, ieşiseră în uliţă, cu mic, cu mare. Aparatul strălucea în lumina zorilor, parcă era de argint viu. Şi deodată de avion se desprinse o formă umană, şi încă una, şi iarăşi. Cinci paraşute se deschiseră cu pocnet şi începură să se legene peste sat. Stăteau cu toţii gură-cască şi priveau cum coboară mingile de pânză.

Apoi răsună o armă. Şi încă una. Din pridvorul primăriei ocupate de nemţi, trei soldaţi în uniforme măslinii trăgeau în ţintele abia mişcătoare. Tresăriră pe rând, iar atunci când

atinseră albul zăpezii — pe uliţe şi prin curţi, pe unde căzură — îl pătară cu sânge.

Răcnind furios şi trăgând în aer, nemţii siliseră lumea să se închidă în case. Adunaseră pe urmă leşurile în faţa primăriei. De la ferestre, prin ochiurile perdelelor, oamenii îi văzuseră buzunărindu-le. De ce-or fi fost lansaţi atunci şi acolo, cu ce gând? Imposibil de ghicit. A doua: zi, nemţii scoseseră oameni la săpat şi-i îngropaseră pe toţi cinci la un loc, fără cruce, la marginea cimitirului. După război, popa Marcu se îndurase să le pună la cap o cruce de stejar.

O confirmare mai limpede nu se putea spera. Dinu aştepta totuşi, înfrigurat, un detaliu, o notă falsă, ceva care să nu concorde cu cele ştiute sau imaginate de el, ceva care i-ar mai permite să nădăjduiască. Dar informaţiile se legau simplu, direct. Şi nu lăsau loc pentru speranţă.

12

Reveni în Capitală cu sentimente confuze. Păţania lui n-o cunoştea nimeni în afara Laviniei, care ascultase câteva relatări fragmentare cu sentimentul că Pavelcu istoriseşte un basm. Valeriu era prea mic. Neputinţa de a vorbi îl măcina pe Dinu. Oricine are dreptul să se disculpe. De ce nu şi el? Cineva i-l răpise. Avea să poarte veşnic în suflet vina de a nu fi fost atunci alături de ai săi.

par ce poate fi mai împovărător decât un secret? Nu rezistă. Apucat de o furie a ponegririi de sine, povesti în dreapta şi în stânga. Făcând-o, era departe de a se simţi eliberat. Rudele îmbătrânite, pe care le regăsise cu eforturi de memorie afectivă, ascultau perplexe cuvintele lui Pavelcu. Unchii şi mătuşile parkinsoniene, verii principiali îşi aveau îndoielile lor cu privire la fiul eroului de la Oituz, a cărui dispariţie bruscă, în urmă cu ani, îi nedumerise la fel de mult ca reapariţia inexplicabilă a lui Dinu, ca mariajul său precipitat şi, pare-se, neinspirat.

Doi-trei oameni de inimă îl sfătuiră să renunţe. De altfel nu putea fi sigur de nimic. Probabil că Vancea şi ceilalţi trăiau cine ştie unde, iar cei cinci din F. Erau străini de insomniile lui Dinu. Puţinii colegi şi amici, achiziţii de dată recentă, îl ascultau cu jenă, refuzând orice comentariu. Cu ei avea senzaţia că vorbeşte într-o cameră goală. Singurul ecou cert al cuvintelor

sale fu ancheta la care trebui să răspundă. Pavelcu socoti sub demnitatea lui să retragă o acuzaţie pe care nu o formulase.

„Şi-a căutat-o cu luminarea” — comentase şeful anchetei. Dinu trebuia lăsat să cântărească evenimentele din nou, în linişte şi fără grabă. Pentru aceasta nu era greu de găsit un claustru adecvat. L-a şi aflat, şi pentru destulă vreme. Părăsindu-l, mulţi ani mai târziu, Pavelcu avea răspuns la toate întrebările.

NICIODATĂ TOAMNA

Soneria se auzi scurt şi înăbuşit. Maria coborî scara îngustă, privi prin ferestruica practicată în uşa de stejar afumat şi spuse destul de tare ca Rebedea să audă: „Au venit.”

Deschise. Era tot locotenentul cu gât subţire şi lung, ocolit la distanţă de gulerul mantalei aspre. Lângă el, înghesuiţi pe ultima treaptă, meschină, a peronului, doi soldaţi îmbătrâniţi şi absenţi. „Poftim” — zise Maria, făcându-le loc să intre. Ceea ce o mira era faptul că venea de fiecare dată acelaşi ofiţer; soldaţii erau mereu alţii.

închise şi porni să urce în urma celor trei. Rupse în trecere foaia calendarului. Înregistră mecanic data: 5 noiembrie. „Răspoimâine va fi ziua lui Ghiţă” — îşi spuse. La fel de mecanic revăzu o clipă imaginea lui din seara în care, ascuns în casa lor, îşi amintise că e ziua lui. Îl sărbătoriseră pe şoptite. De atunci nu-l mai avuseseră niciodată atât de aproape.

Rebedea îi primi în capul scării, fără mirare. Ascultară în tăcere scurta explicaţie stereotipă: „Ordin… percheziţie… părăsirea casei pentru două zile…” Nu aveau de ce să fie surprinşi. Era pentru a treia oară în anul acela. Ca şi anul trecut… „Foarte bine — spuse Rebedea. Aşa trebuie, aşa e bine.”

Pe Maria o trecu parcă un fior. Dacă acest noiembrie ar fi fost mai puţin umed, mai puţin îngheţat…

Maria examină biroul. Rebedea făcuse să dispară stiloul, cele două creioane mecanice şi fotografia în ramă de argint care o reprezenta pe sora lui mai mică, ucisă la bombardament. Nu aşteptase ca locotenentul să le atragă atenţia, ca de obicei, să fie cu ochii în patru, nu răspunde pentru lucrurile mici. Acum tânărul examina încăperea, rotindu-şi capul ca o turelă în blindajul circular al gulerului. Ceilalţi trăgeau cu zgomot

sertarele. Scoteau rufele albe, împăturite atent, apoi le puneau la loc, totul cu o anumită duioşie, parcă ar fi atins nişte fiinţe lipsite de apărare. Ridicată fără efort, canapeaua din mijlocul încăperii s-a bucurat de un tratament ceva mai brutal. Rebedea îşi reprimă un reflex: era cât pe ce să se încrunte. Covorul fusese împins la o parte, în căutarea unei posibile ascunzători în podea. Hainele au fost şi ele scoase din dulap şi stivuite pe canapea. Dulapul însuşi, examinat în fugă, a fost îndepărtat de perete, apoi împins la loc.

Mai greu a fost cu biblioteca. Cele câteva sute de cărţi umpleau rafturile unei mobile uşoare, ocupând un colţ al încăperii. Deşi clădite fără mare grijă pentru aspectul estetic, erau aşezate în ordine, ordinea inventată de Rebedea şi necesară lui. Maria încercă să-l îndepărteze: „Nu vrei să dai jos geamantanul?” Locotenentul o făcu el însuşi. Îl trase cu grijă de pe dulap, îl scutură uşor, îl deschise — era gol —, apoi i-l întinse Măriei.

Rebedea începuse să scoată cărţile din rafturi cu mâna lui. Un soldat îl admonestă: „Nu e voie”. Locotenentul îl înlocui pe stăpânul casei, dar, cum apuca prea multe cărţi deodată, sfârşi prin a le scăpa pe jos. În curând în faţa bibliotecii era un morman inform de cărţi în suferinţă, deschise la întâmplare, cu paginile îndoite.

Maria scoase din scrin două cămăşi pentru Rebedea şi le puse în valiză. Trebuia să se grăbească. Împături o rochie, un pled, un prosop şi se opri. Ca să ia periuţele de dinţi din baie, trebuia să aştepte cercetarea ei.

Se gândea la cine să ceară găzduire de data asta. Nu putea să uite ce figură lungă făcuseră Nora şi Miti ultima oară când se treziseră cu ei la uşă, cât de prost primiseră explicaţiile lor. „Nu se poate — protestase Miti — ca oameni cinstiţi să fie scoşi din casă în ajunul demonstraţiei, Maria explicase acolo, în prag, configuraţia terenului. Privind sub un anumit unghi, de la fereastra băii se vedea, peste două străzi, fanfara. Miti cunoştea bine cartierul. În iulie 1944 se ascunsese şi el în locuinţa lor. „Nici măcar nu e la bulevard. Şi apoi, la cinci ani după eliberare…” Rebedea intervenise: „Dacă nu înţelegeţi imperativele majore ale timpului…” „Au sigilat toată casa, trei etaje — insistase Maria. Nu e vorba de noi, ci de poziţia clădirii.”

Înnoptaseră tot la Silvia, ca şi prima dată. Jucaseră cărţi şi băuseră cafea toată noaptea. În pătucul de fetiţă al Silviei nu puteau dormi decât pe rând. Rebedea refuzase să se culce şi adormise pe scaun, cu o carte în poală.

„Arme — auzi Maria ca prin vis —, am găsit arme.” ’ Era unul dintre soldaţi. Locotenentul îi privi plin de reproş pe stăpânii casei. Din doi paşi era dincolo. Rebedea şi Maria înmărmuriseră. Locotenentul reveni înjurând, în mâini cu binoclul de câmp. Tremura de enervare că nu reuşeşte să-l determine pe subaltern să privească prin instrumentul optic. Renunţând, i-l întinse Măriei cu aceeaşi privire întunecată.

„Sunteţi gata?” — întrebă. Maria culese iute din baie obiectele de toaletă şi le azvârli în geamantan. Rebedea trecu în revistă ferestrele, să vadă dacă sunt bine închise, şi încercă robinetele. Locotenentul scoase din largile buzunare ale mantalei cele necesare şi aplică sigiliul. În faţa porţii se salutară cu Avrameştii de la parter. Bătrânii stăteau pe o valiză întărită cu şipci de lemn şi colţuri metalice. La vederea grupului se ridicară. Locotenentul ordonă unui soldat să ia valiza. Acesta o ridică fără să-i privească. Porniră cu toţii spre staţie. Locotenentul şi celălalt soldat intrară în curtea vecină. „Urci valiza în tramvai şi vii aici, la numărul şapte” — spuse locotenentul. Soldatul răspunse cazon.

Ieşiră în bulevard. Cocoţaţi pe scări de lemn, mai mulţi tineri întindeau cablurile instalaţiei de amplificare. Fluierau pe întrecute. Rebedea înainta în pas de marş. Mergând în urma lui, Maria privi un timp o frunză mare, galbenă, de tei care se lipise de tocul pantofului bărbătesc şi nu se lăsa dusă. Revenindu-şi, respiră aerul umed şi îşi spuse că de astă dată mersese mai uşor.

ALTE MODURI DE A LUNECA PE O COAJA DE BANANA

IDILA

1

— N-am găsit spanac. Am luat untişor.

— Nu mănânc.

— E la fel de bun ca spanacul. Bunica ţinea o prăjină de loc numai ca să aibă untişor. Curăţă sângele.

— Spanacul curăţă sângele. Trebuia să iei alaltăieri.

— Alaltăieri a fost luni. Piaţa goală.

— Atunci ieri.

— Ieri am dus rufele la spălat. Numai de spanac n-am avut vreme.

— Pentru că se găsea.

— Nu pot să le fac pe toate.

— Nu te roagă nimeni.

— E-n regulă…

În vremuri imemoriale, Măricuţ a fost ordonanţa comandorului de aviaţie Mihai B. Anii au trecut, aripile parcă nici n-au fost. Ordonanţa s-a integrat în familie. Până la un punct.

— Încetează să te porţi cu mine ca şi cu un debil mintal.

— Spune cineva ceva de felul ăsta?

— Nici să n-o gândească!

Măricuţ descarcă sacoşele: untul şi brânza de vaci — pe masă; detergenţii — direct în cămară.

— De ce nu spui nimic?

— La ce bun?

— Adică nu-s debil mintal, ci senil.

— Aveţi chef de harţă? Eu n-am.

— Tu n-ai niciodată chef! Cu tine moare omul de urât!

2

— Ce pui pe foc?

— Laptele, nu se vede?

— Nu-mi place.

— Dar nu beţi lapte în fiecare dimineaţă?!

— Beau, dar nu-mi place.

— Atunci o să beţi şi azi.

— Nu. Vreau cafea.

— Cafea? Nu aveţi voie. Interzis de doctor.

— Nu beau lapte!

— Perfect.

— Beau cafea!

— Nu am cafea.

— Du-te şi cumpără.

— Nu se poate. Nu se mai cultivă.

— Măricuţ!

— Fiţi om de înţeles. Organismul are nevoie de lapte. Vă face bine. Şi dacă l-am cărat până aici…

— Bea-l tu, că tot eşti anemic…

Măricuţ cântăreşte nouăzeci şi opt de kilograme.
— Vedeţi cum sunteţi?
— N-am chef să beau lapte şi n-am să beau.
— Bine, bine. Ştiu eu că o să beţi, dar numai după ce o să-mi scoateţi sufletul.
Mihai B. Iese din bucătărie trântind uşa. Măricuţ nu-şi pierde cumpătul. Despachetează untul şi brânza, scoate ceşti, pune tacâmuri pentru micul dejun, taie pâine. În mijlocul unei felii se opreşte, atent la un semnal numai de el ştiut. Lasă plinea. Aruncă o privire spre vasul de lupte, micşorează flacăra şi părăseşte bucătăria. Se îndreaptă spre baie. Uşa e închisă.
— Aha, trebuia să prevăd.
îşi trece necăjit palma peste chelia impunătoare. Un minut mai apoi revine.
— Tot acolo sunteţi?
Mihai nu răspunde. Măricuţ încearcă uşa. Închisă.
— Gata?
Dinăuntru se aude o voce străină:
— Cine-i acolo?
— Terminaţi cu prostiile!
— Doreşti ceva?
— Da!
— Am luat notă.
— Iar, domnule?!
— Ce anume iar?
Măricuţ se întoarce bombănind să păzească laptele. După alte două minute bate la uşa băii. Ascultă. Nimic. Ba da, un foşnet de ziar.
— Nu vreţi să citiţi morţii în balcon?
— Mă simt foarte bine aici.
— Încetaţi odată!
— Poftim?!
— Bine. Am plecat. Vedeţi că e laptele pe foc. Măricuţ trânteşte uşa, coboară scara în viteză, sună alături la Popeşti.
Mihai ascultă o clipă, apoi deschide, iese. În bucătărie, laptele începe să se umfle. Îl priveşte cu gura încleştată. Apoi urmăreşte fascinat revărsarea lentă a diluviului alb. Un miros de lapte ars umple bucătăria. Primul val trece, laptele se potoleşte şi continuă să fiarbă liniştit. Caimacul de pe vas îşi pierde

albeaţa, se închide la culoare, trece în bej, în cafeniu, până la negru.

Măricuţ revine, constată dezastrul şi se ia cu mâinile de cap.

— Sunteţi mulţumit? strigă exasperat şi trage de pe foc vasul condamnat.

în tava plitei de aragaz, o baltă de lapte se rumeneşte lent. Mihai părăseşte solemn bucătăria cu ziarul în mină.

— Douăzeci de minute am stat la lapte. Acum o să beţi ceai. Dacă o să vi-l faceţi singur.

Mihai nu-l mai aude. A luat de la capăt „Mica publicitate”.

3

Salatele au frunza creaţă şi plină de unghere secrete. Măricuţ deşartă sacoşa în chiuvetă şi lasă apa să curgă. Văzând cu ochii, verdele devine şi mai verde.

În uşa bucătăriei apare Mihai.

— N-am nimic de valoare. Numai verigheta. E bătrânească. Aur bun. Ia-o.

— Ce să fac eu cu ea?

— Altceva n-am. Ia-o şi du-te.

— Unde să mă duc?

— Unde vezi cu ochii. Acasă la tine, la Slatina.

— Nu mai am pe nimeni la Slatina.

— Atunci în altă parte. Oriunde.

— Vreţi să plec?

— Ai înţeles până la urmă! Da, lasă-mă cu Dumnezeu, cu nenorocirile mele, cu bolile mele, cu senilitatea mea, dar lasă-mă, dă-mi pace şi du-te!

Măricuţ priveşte cu gura uşor deschisă. Are mânecile suflecate, mâinile ude. Urmăreşte spectacolul, căci textul nu-i e decât prea familiar. Prinţul întoarce spatele şi iese. Cu un calm fără îndoială anormal, Măricuţ se întoarce la salata din chiuvetă. O spală frunză cu frunză pe ambele feţe şi depune recolta în salatieră cu sare, ulei şi o lacrimă de oţet…

Din apartament se aude zgomot de sertare trase cu violenţă. Măricuţ nu ia seama decât mai târziu. Atunci îşi zvântă mâinile, intră în casă. Mihai este în camera ordonanţei. Ce face acolo? Titularul încăperii deschide uşa. Rămâne în prag. Uşile dulapului sunt deschise larg, îmbrăcămintea e vraişte pe mobile. Sertarele îşi revarsă conţinutul. Albiturile, batistele, articolele de toaletă

— pe scaune, pe mescioara de-o palmă, pe jos. În mijloc, o valiză enormă, antică, foarte grea.

— Ce faceţi?! exclamă inutil Măricuţ.

— Nu eu: tu! Îţi faci bagajele! Pleci!

Măricuţ îşi schimbă greutatea corpului de pe un picior pe altul.

— Acuma mă daţi afară?

— De ce nu? Ori vrei să-ţi faci buletin de Capitală pe spinarea mea!

— Am buletin de Bucureşti.

— Ţi l-au şi făcut?

— Îl am de douăzeci de ani.

— Bravo! Ei, acum, că l-ai obţinut, poţi să te cari.

— Lăsaţi, de ce vă montaţi? Iar o să faceţi tensiune…

— Ce tensiune? Isprăveşte cu tensiunea! Numai un fătălău ca tine se sperie de tensiune!

Măricuţ tace. Niciun muşchi nu tresare pe faţa lui. Stă ce stă, apoi se întoarce şi pleacă. Mihai este cu spatele la uşă. Nu îl vede părăsind încăperea. Dar o simte. Regretă vorba proastă şi nedreaptă. Furios pe sine, strigă la Măricuţ:

— Vei fi având pretenţia să-ţi fac eu bagajele! Pune mâna şi speteşte-te singur cu valiza lui tata Noe! Puţin îmi pasă!

Şi iese trântind cu sete uşa. Măricuţ ascultă, şi o milă imensă îi încălzeşte sufletul, atins cu o clipă în urmă de o aripă îngheţată.

4

— Ce film joacă la „Dâmboviţa”?

— Aveţi ziarul în mână.

— Nu-i un motiv să mă repezi.

— Nu ştiu ce film joacă.

— Deşi ai trecut prin fata cinematografului.

— Când?

— Când ai fost la pâine.

— Azi am luat-o de dincolo.

— Bineînţeles!

— N-aţi vrut mere? Am fost la piaţă. Cu drumul am luat şi pâine.

— Joacă un film cu Louis de Funes.

— Uah.

— Eu am gusturi proaste. Vreau să văd filmul.

— Vă opreşte cineva?

— Mutrele dumitale, domnule.
— Vreţi să-mi tai degetele? Şi aşa nu-s expert în tocatul verzei.
— O tai şi prea mare.
— O tai cum pot. Aniţa nu mai vrea să ne gătească. Ştiţi de când.
— Insinuezi că… am ciupit-o eu?
— Nu insinuez nimic. Duceţi-vă la cinema.
— Mă clatin pe picioare. Nu merg singur.
— Atunci staţi acasă.
— La închisoare ar fi fost mai vesel! Şi la mănăstire!
— Vreţi să chem un taxi ca să vă ducă până la colţ? Sau să arunc varza tăiată? Trebuie să termin de tocat şi s-o pun să dea măcar un fiert.
— Ca de obicei.
— Cum adică?!
— Lasă, dragă, ştiu că îţi dai toată silinţa. Cine poate cere mai mult?
Măricuţ priveşte ca un taur înfuriat.
— Las varza şi mergem.
— De ce? Nu te deranja.
Şorţul e zvârlit într-un colţ.
— Am chef să văd un clovn.
— Şi varza.
— S-o ia naiba.
— Spune drept, eşti fericit să scapi de ea.
— Nu varza e pasiunea mea.
— Te-ai spălat suficient? Eşti destul de fercheş? Putem porni?
— Poate ar fi bine să mă şi încalţ.
— Ce muncile lui Hercule? Alea erau nişte fleacuri… De ce scoţi pardesiul meu?
— Ca să-l îmbrăcaţi.
— E cald.
— E şi vânt.
— Nu vreau!
— Ascultaţi-mă pe mine, am fost jos, nu e de mers în talie.
— Mă sufoc! Mă sensibilizezi. Vrei să mă omori.
— Da, dar fără urme. Va fi o crimă perfectă.
— Acum de ce nu cobori?

— Încui uşa. Luaţi-o înainte.
— Ca să cad, să fac o fractură, să mă bagi în spital.
— Aţi ghicit!
— Ar fi trebuit să iau şi fularul.
— Poate.
— De ce nu mi-ai spus?
— Ajungem îndată.
— În faţă nu sunt locuri?
— Printre copii? Mai bine lateral.
— Crezi că nu sunt şi aşa destul de orb?
— Nu ştiam de ce citiţi fără ochelari.
— E curent.
— În sala închisă?
— Şi scaunul e tare.
— Data viitoare venim cu aşternutul.
— Gura, acolo, în faţă! Vrem s-auzim!
— Hi-hi! De când ştiu ăştia franţuzeşte, Măricuţ?

ARIA CALOMNIEI

1

— Bună seara. Îmi daţi voie?

Pavelcu se trage deoparte, cu toate că necunoscutul are loc destul pe bancă.

— Nu cred că mă cunoaşteţi, dar eu vă cunosc. Am fost multă vreme administratorul casei.

— Ştiţi, spune Pavelcu destul de rezervat, eu comunic prea puţin cu vecinii.

— Totuşi vă cunosc. Sunteţi domnul Pavelcu.
— Şi?
— Aţi ghicit: mai e ceva.
— Spuneţi, se aude Pavelcu rostind.
— Nu v-am văzut niciodată la alegerile noastre.
— E un reproş? Pavelcu ridică sprâncenele.
— De astă dată însă v-aş ruga să veniţi.

Pavelcu mimează defensiva:

— Aşa? Se poate şti pentru ce?
— Ca să vă exercitaţi dreptul de vot.

Surâs distant:

— De unde ştiţi că aş vota pentru dumneavoastră? Surâs bonom:

— Pentru mine oricum nu veţi vota. După opt ani de muncă neîntreruptă m-am retras. E rândul altora.
— Atunci? De ce insistaţi?
— Sunt mai mulţi candidaţi. Stoian de la trei, Viţu şi Poloacă.
— Există atâţia însetaţi de onoare?
Poziţie de drepţi interioară:
— Înainte de toate e o responsabilitate: douăsprezece apartamente!
— Vreţi să spuneţi că din patru locatari unul candidează? Sau poate şi dumneavoastră — dar nu dumneavoastră depuneţi mandatul.
— Chiar aşa. Şi nu e tot una cui predai frâiele.
Nedumerire.
— De ce? Nu sunt oameni cumsecade?
— Vai de mine, dar nici nu intră în discuţie”.
— Atunci? Mi se pare că se pune la vot, nu? Indiferent care dintre ei…
Arătătorul înfipt în aer:
— Tocmai asta e: nu-i deloc indiferent.
— Înţeleg; unul este mai gospodar, mai apt pentru această funcţie.
— Sigur, dar nu despre asta e vorba.
— Nu?!
Pavelcu este sincer uimit. Celălalt începe cu un calm făcut:
— Văd că nu prea sunteţi în temă. Eu am o experienţă. E foarte important ca noul administrator să aibă însuşiri potrivite cu funcţia, dar mai sunt şi alte criterii. Când urci pe cineva într-un post, cată să te gândeşti şi la perspectivă.
— Adică?
— E mai prudent să pui în faţă ce e mai rău.
— Şi ce e mai rău?
— Cum să spun? Rău e când cel ales îşi uită îndatoririle.
Pavelcu nu-şi mai formulează întrebările. Păşeşte pe un teren străin.
— Unii se fălesc atât de tare cu meritele lor încât n-o mai scoţi la capăt cu ei. Uită de unde vin, uită cui trebuie să-i mulţumească. Se bat cu pumnul în piept: ei sunt incoruptibili, intransigenţi, intangibili. Pricepeţi? La un moment dat,

apucăturile astea devin supărătoare, atârnă mai greu chiar şi decât meritele lor.

— Serios? Există ceva mai de seamă decât meritul?

— Orgoliul macină totul. Martoră e istoria. Dacă Alexandru cel Mare s-ar fi oprit la vreme, dacă Napoleon…

Surâs perplex:

— Mergeţi foarte departe.

— Încerc să fiu limpede. Un erou nu va fi niciodată un funcţionar model. Or, eu de un funcţionar am nevoie, nu de un prim-consul care să se poată încorona oricând.

— Şi atunci?

— Depinde. Dacă l-ai ales cu cap, îl inviţi sa lase altuia locul.

— Şi el?

— Nu are încotro.

— Altfel?

— Dacă e un cavaler fără pată, un intransigent, n-ai cum să-l influenţezi. Te freacă după voie. Periculos, foarte periculos!

— Aceasta înseamnă că omul potrivit ar trebui să fie puţin hoţ, niţel escroc, şperţar cu măsură. Am înţeles bine?

— Într-un fel. Un răufăcător dovedit, chiar şi un simplu găinar nu poate fi nici ales, nici numit.

— Atunci?

— Se ia un om obişnuit. În prezent — numai merite şi calităţi. Dar undeva, în trecut, uitat de toată lumea, e bine să existe un detaliu neînsemnat, o rătăcire trecătoare, un păcat minuscul, iertat de mult, dar care în caz de necesitate să poată fi scos la iveală.

— Nu-i acelaşi lucru? Odată adus la lumină, păcatul ascuns devine, public, ceea ce îl scoate din competiţie automat.

— Dar nimic nu devine public! Nimeni nu trebuie să ştie. Când e cazul, câteva cuvinte între patru ochi îi dau de înţeles celui nedorit că nu e infailibil şi trebuie să se dovedească mai suplu, să coopereze sau chiar să părăsească postul fără scandal.

— Este o idee, pot spune, genială. Aţi aplicat-o des?

— Dar nu-mi aparţine! Asta e tehnica.

— Ia te uită! Şi candidaţii noştri ce fel de oameni sunt?

— Poloacă e priceput, as la socoteli, un adevărat contabil.

— Perfect!

— Dar şi Stoian e foarte bun. Are şi cunoştinţe de instalaţii. Se descurcă şi singur cu apa şi căldura.

— Grozav! Pe cine să votăm deci?

— Mai bun ar fi însă Iliescu. S-ar descurca şi cu treburile.

— Nu ca Stoian sau Poloacă?

— Nu. În schimb foarte de înţeles. Ştiţi, când era elev a fost prins şterpelind albumul de amintiri al unei colege.

— Aşa?

— S-a făcut mare tapaj, era să-l dea afară din şcoală. A trebuit să schimbe liceul, să înveţe în alt cartier.

— Şi credeţi că un asemenea fleac…

Politicianul sare în picioare:

— Am impresia că m-aţi înţeles greşit! Nu am de gând să promovez asasini!

— Vai de mine, dar nici nu am gândit…

— Iliescu ăsta însă e un şmecher.

— Da?

— El nu candidează. Pot spune chiar că ocoleşte adunările locatarilor. Înţelegeţi?

— N-aş putea să jur…

— Se fereşte! Rana e încă vie!

— După atâta vreme?

— Întocmai. Ce ziceţi? Nu-i aşa că e omul potrivit?

— Cam sensibil…

— Dar noi apreciem sensibilitatea, insul de suflet, omul subţire. Şi dumneavoastră, dacă v-aţi fi gândit să candidaţi, aţi fi avut sprijinul meu sincer.

— Serios? Vasăzică mă bucur de încredere?! Şi eu care credeam că locuiesc aici. „incognito!

— Nu vă formalizaţi, fiecare avem păcate mai mult sau mai puţin grave. Credeţi că eu…

— Cum, şi dumneavoastră?

— Să nu mă înţelegeţi greşit. De altfel contez pe discreţia dumneavoastră.

— Voi fi mormânt!

— O slăbiciune, una singură. Mai exact: o nostalgie. Toată viaţa — o viaţă de om i — am fost al doilea, obscurul, cel uitat la împărţirea bucatelor. Nici când mi-am luat inima în dinţi şi am arătat că am şi eu merite, nici atunci nu m-am ales cu nimic.

Dar, odată ieşit la pensie, m-am gândit să realizez ce n-am putut face toată viaţa.

— Şi aţi devenit administrator! Noroc că nu v-a întrebat nimeni de păcate.

— Aşa credeţi? De ce atunci nu am fost niciodată propus? De ce?

Ridicare din umeri:

— Într-adevăr, de ce?

— Până la urmă mi-am dat seama: eram prea curat, le scăpăm printre degete.

— Şi ce aţi făcut? Aţi şterpelit luminări de la biserica din colţ?

— Nu. Am… simulat!

— Cum?

— Am scăpat, ca din întâmplare, ici-colo câte un cuvânt nesupravegheat despre o aventură cu o secretară, un moment nesemnificativ, păcatele tinereţii.

— Şi…

— N-am avut niciodată o secretară! Nici aventuri la locul de muncă, slavă Domnului!

— Aşadar, v-aţi inventat păcatul!

— Întocmai.

— Şi a mers?

— Perfect! în acelaşi an am devenit administrator.

— Superb. Şi atunci cum se face că… vă retrageţi?

— Nu se mai putea. Se aflase.

— Că sunteţi inocent!

— Exact..

— Asta v-a fost fatal.

— Mi-a fost cum ziceţi.

— Aşadar, sistemul funcţionează.

— Şi încă cum!… Ei, cum rămâne, veniţi la şedinţa de bloc?

2

Ţrrr.

— Bună dimineaţa, domnule Pavelcu…

— Dumneavoastră, doamnă Tolina?

— Ştiu că te deranjez, dar nu e la dumneata domnul Catană?

— Nu. Lipseşte două zile. S-a dus la ţară, la nişte veri.

— Ce mă fac… Am luat o broască nouă la intrare şi contam să mi-o pună el…

— Se pricepe?
— Se pricepe la toate, ştiţi bine. Şi e atât de amabil…
— Dar nu staţi în uşă, intraţi.
— Nu, altă dată, poate. Când o mai fi cineva.
— Cum aţi spus?!…
— Mulţumesc, domnule Pavelcu.
— Sărut mâinile…
*
Ţţ, ţţ, ţrrr.
— Madam Tolina! Ce bine că te văd! Am atâtea să-ţi apun. Dar de ce eşti aşa palidă? S-a-ntâmplat ceva? Intră repede. Cicoarea e pe foc. Să nu mă refuzi! Ştii că fac o cicoare ca nimeni alta!
— Sunt disperată. Nu-l găsesc pe domnul Catană să-mi monteze o broască.
— Ţi s-a stricat broasca! Ţi-au spart-o! Te-au călcat hoţii!
— Nu, madam Preoţescu, dar vreau s-o schimb.
— S-o schimbi? Te temi de ceva. Ai vreun semn? Te cheamă străini la telefon? Sună la uşă?
— Nu pot. Să-ţi spun, mi s-a zis cu jurământ.
— Madam Tolina, te rog eu, nicio vorbă!
— N-am mai avut pace, n-am mai pus geană pe geană.
— Vai de mine! Uite cafeaua… Vezi că arde!
— Iliescu…
— Ce?
— Nu ţi-a părut ciudată purtarea lui? De opt ani de când s-a mutat, niciun cuvânt afară de bună ziua. O săptămână încheiată n-am ştiut cum îl cheamă.
— Şi? Şi?
— Cuminţenia pământului. Cel mai serios. Cel mai reţinut. La locul lui.
— Şi ce-i, ce-i?
— Ştii cum a luat-o pe nevastă-sa?
— Cum?!
— Prin viol.
— Ce spui?!?
— Aşa cum auzi: viol!
— Nu înţeleg.
— Ce-i greu de înţeles, femeie? Întâi a violat-o, apoi a ieşit scandal şi, când să-l dea familia în judecată, a luat-o.

— Nu se poate!
— Ba se poate!
— Când, unde, cum?
— Păi când s-au luat ei, că au făcut nunta de argint. La ei, la Titu, de unde sunt. Acolo s-a întâmplat.
— Ce vorbeşti, madam Tolina! Un om atât de aşezat de cuminte… Cine ar fi crezut…
— Cuminte? Un monstru! Un satir!
— Dar ea? Aş, ea e de vină! Dacă nu vrea femeia nu se face…
— Ce să vrea? E vorba de viol.
— Viol pe dracu! mai întâi s-a grăbit şi pe urmă n-a ştiut cum s-o dreagă. Las' că le ştiu eu pe mironosiţele astea…
— E o victimă.
— Victimă, dar violată! Pardon! Eu am alte idei.
— Voia dumitale. Eu atâta ştiu, că mor de frică. Dacă nu pun broasca, eu nu mai dorm acasă.
— Dar de ce, madam Tolin?
— Cum de ce? Dacă vine peste mine? Faţă în faţă stăm, singură sunt… Până nu pun broasca, n-am linişte! Poate domnul Victor când vine acasă…
— Soţul meu n-are nimic de-a face cu violurile dumitale!
— Cum, ale mele?
— Cine-i de. Vină că te amesteci în toate scandalurile, în tot ce-i murdar şi deocheat?! Nu e adulter, nu e deflorare fără dumneata! Nu pui dumneata mâna pe Victor al meu! Marş afară!
*
— Bună dimineaţa, doamnă Tolina.
— Bună dimineaţa.
— S-a întâmplat ceva? Vă văd abătută.
— Eh, madam Iliescu. Necazuri.
— Aşa.
— A trebuit să dorm la soră-mea, în Baltă.
— E cineva bolnav?
— Eu, doamnă, eu, că n-am pace la mine-n casă.
— Cum aşa? Doar locuiţi singură.
— Aia e, că sunt singură şi toţi abuzează de mine.
— Ce spui, doamnă Tolina? Atâta lume te respectă.
— Dar nimeni nu-mi întinde o mână de ajutor.

— N-aş fi zis…
— Ieri am umblat prin tot blocul să înduplec pe cineva să-mi pună o broască la uşă.
— Ti?
— Eşec pe toată linia.
— Cum se poate? Parcă altădată nu aşa te lăudai.
— Altădată! La nevoie se cunoaşte omul.
— Ai dreptate. Şi? Ai găsit o broască bună?
— „Bună”! La o adică, nicio broască nu e destul de bună.
— Atunci de ce ai schimbat-o pe a dumitale? S-a stricat?
— Nu, dar prea o ştie toată lumea.
— Cum adică „o ştie”?!
— Păi câtă lume nu mi s-a perindat mie pe la uşă…
— Dar, ce, dumneata primeşti pe oricine?
— Nu, doamnă, dar parcă mai ştii cu cine vorbeşti? Azi stai de vorbă cu un bătrân cocoşat şi cărunt şi mâine afli că e autor de violuri.
— Am impresia că exagerezi. Înţeleg că nu-i plăcut să locuieşti singură de atâta vreme, dar să-ţi faci asemenea gânduri… La noi în bloc stau oameni de treabă, cel puţin aşa socotim noi…
— Eh, cum ne mai înşelăm… Degeaba trec anii. Credulă am fost, credulă am rămas. Din când în când mi se deschid ochii, vine câte un moment de iluminare, de mă trec fiorii…
— Şi atunci înlocuieşti broasca de la intrare!
— Chiar aşa! Ha-ha! Vorbind cu dumneata, parcă mi-a mai venit inima la loc.
— Uite ce vreme frumoasă! Lasă gândurile negre, doamnă Tolina, şi bucură-te de viaţă!
— Dacă zici dumneata…
*
Ţâr-ţâââr! Ţâr-ţâr-ţââââîrrr!
— Vai de mine, ce-i, coană Tolino!
— Închide repede, că mă sufoc!
— Stai jos, să te stropesc cu apă! Să nu-mi leşini că mor de frică!
— Dumneata să mori? Eu, dacă n-am murit, dacă n-am făcut infarct…
— Ce-a fost, pentru Dumnezeu?!
— Mersi pentru apă. Uite cum îmi tremură mâna…

— Ei, ei!
— Nu ţi-am spus că mi-am luat broască?
— Ba da.
— N-am umblat ca nebuna să mi-o pună careva? Nimeni.
— Şi?
— Mi-a pus-o.
— Da?
— Mi-a pus-o, auzi?!
— Bine, bine, dar ce-i cu asta?
— Cine crezi că mi-a pus-o?
— Habar n-am. Spune odată ce s-a-ntâmplat.
— Dar ştii de ce am luat broască?
— Parcă mi-ai zis.
— Iliescu, violul…
— Aşa! Ei, nu cumva…
— Chiar el! Sună la uşă. Eu, proastă, deschid. Păi ziua, la cinci… Când îl văd, să cad jos. El — cu un ciocan în mină. Ca Rimam…
— Nu…
— Îmi spune ceva, dar eu nu auzeam decât clopote în urechi. De ce ţi-e frică, de aia nu scapi, îmi zic. El vede că nu-i a bine, mă pune în fotoliul meu oranj de catifea, îmi aduce un pahar de apă şi începe.
— Ai?!
— Scoate o şurubelniţă, suceşte şi învârteşte nu ştiu ce acolo, şi broasca veche e în mina lui. Cât ai zice peşte.
— Aşa!
— Pe urmă întreabă: „Unde-i broasca?" Eu: „Care broască?" Parcă mă prostisem. El: „Broasca de vrei să ţi-o pun". Eu: „Broasca… Unde-o fi?…" Ia şi caută broasca, Tolino, când eu nu mă ţineam pe picioare… Până la urmă am găsit-o. Mi-a pus-o în zece minute. „M-a trimis nevastă-mea — zice —, mi-a spus că sunteţi necăjită." „Da — zic eu —, mulţumesc, domnule Iliescu, sunteţi foarte drăguţ." Şi s-a dus… Ce zici, doamnă Pantea?!
— Ce să zic…
— Păi cum aşa, fără ruşine, când ştie ce ştie, şi ştie o lume…
— De, ştiu eu…
— Adică?

— Iartă-mă, ar trebui să mă duc să-l schimb pe Pantea. S-a dus până la magazin.

— Ei, dacă eşti grăbită.

— Nu-s grăbită, dar i-o fi şi lui destul. Las' că mai vorbim noi.

— Înţeleg. Adică nu-nţeleg o iotă. Te gândeşti cumva că eu cu Iliescu, Iliescu şi cu mine…

*

— Aşadar, tot domnul Iliescu v-a scos din încurcătură, doamnă Tolina. Elegant!

— Era de datoria lui, domnule Pavelcu. Fără el aş fi dormit liniştită şi cu broasca veche.

— Dar acum, cu broasca nouă la uşă, cum este somnul dumneavoastră?

— Tot iepureşte dorm. Doar nu s-a schimbat nimic!

— Serios?

— Nu vă înţeleg: în ce fel ar fi putut întâmplarea să-mi spulbere neliniştea?

— Un gest amabil, ca între vecini, desigur, nu e nimic neobişnuit, recunosc. Totuşi el poate fi considerat o declaraţie de bune intenţii, un angajament de bună purtare.

— Dimpotrivă! Eu văd aici o confirmare a celor mai negre temeri ale mele. Dacă până să se prezinte la uşa mea mai nutream o speranţă, acum — aleluia. Sunt sigură de adevărul celor auzite de mine.

— Ferice de dumneavoastră, oameni ai certitudinilor!

— De altfel am noi motive pentru a nu putea să-l văd în ochi. De când a fost la mine, o bună parte dintre vecine mi-au întors *mie* spatele… Asta întrece puterea mea de înţelegere. Victima condamnată! E prea mult…

— Dacă nu v-aş cunoaşte, aş putea să jur că vă aflaţi în situaţia lui Iliescu.

— Până aici, domnule Pavelcu! Totul are o limită! În ce mă priveşte, nu am violat pe nimeni!

3

— Bună seara, bună seara, domnule Pavelcu, nu v-am văzut de mult.

— Într-adevăr, domnule…

— Îl cunoaşteţi pe domnul Iliescu?

— Poate din vedere. Încântat.

— E noul nostru administrator.
— Aşa?!
— Bună seara, domnule Pavelcu.
— Bună seara. Luaţi loc.
— Şi aşa, iar nu aţi venit la alegerile noastre.
— Parcă se amânaseră, îmi spunea cineva.
— A trebuit să temporizăm până să se clarifice câteva detalii. Dar s-a făcut lumină, şi acum nimic nu mai poate opri mersul nostru înainte!
— Simt nevoia să mă ridic în picioare…
— Inutil, domnule Pavelcu. Dumnealui glumeşte.
— Până la un punct! Am avut onoarea să discut altă dată cu dumneavoastră despre spinoasele probleme ale răspunderii. În materie de răspundere nu se glumeşte!
— Am reţinut spusele dumneavoastră şi datorită unei prietene comune am putut urmări eforturile pe care le-aţi depus… Dar domnul Iliescu ce spune? Ce program are?
— Un program generos, credeţi-mă, generos şi, totodată, ambiţios. E un administrator de bloc despre care se va mai vorbi! Îl aşteaptă o mare carieră.
— Entuziasmul este o condiţie a succesului. Nu mă las influenţat de faptul că domnul Iliescu refuză să-l exteriorizeze. Îl asigur de înţelegerea mea.
— Are nevoie, credeţi-mă — ha-ha! —, ca şi de sprijin. Dar nu trebuie să se teamă. Voi fi alături de el. Nu-i aşa, domnule Iliescu? Împreună la bine şi la rău! Până la capăt!…

ÎN AMURG

— Ce-o mai fi făcând Titi? se întrebă într-o seară, cu glas piţigăiat, prinţul.
Măricuţ îl învălui într-o privire tandră. Uscăţiv şi extrem de ridat, octogenarul avea o graţie fragilă de frunză moartă. Intui starea de spirit a lui Măricuţ şi îl repezi îngheţat:
— Fii pe pace, nu am de gând să-l racolez. Are şi el vreo sută de ani. Prea bătrân pentru comploturi.
Celălalt se ridică, puse scaunul la loc, părăsi încăperea. Până să închidă uşa, mai înghiţi o replică:
— Puteai să dai mâine alarma! La opt seara miliţia se ocupă de spargeri!

Măricuţ îşi termină manevra sub semnul aceluiaşi calm plat. Ridică mina de pe mânerul clanţei de alamă lustruită de vreme şi trecu în bucătărie. Ieşi în balconul cel mic, se lungi voluptuos în şezlong şi desfăcu ziarul oare-l aşteptase, lăsându-l să-i cadă pe faţă.

Telefonul era instalat în sufragerie, pe o măsuţă orientală bătută în aramă. Peste marginile tăbliei atârnau ciucurii croşetaţi în spirală ai unui lucru de mână din secolul trecut.

— Aha, comentă Mihai ridicând numai o idee glasul, cât să se audă, prin fereastra deschisă, în balconul bucătăriei. Mă lasă cu telefonul, pe care de-o săptămână nu l-a mai şters de praf. Mă crede naiv!

în şezlongul său, Măricuţ nici nu clipi. Se putea dezvinovăţi: nu mai departe decât luni, surprinzându-l că şterge praful de pe telefon, îi spusese: „Mai cu nădejde, băiete, dă-i lustru, altfel ies năclăite amprentele”.

Patru decenii de suspiciune… Se jurase să nu mai şteargă praful de pe telefon.

— Dacă nu-l sun pe Titi e nu ca să-ţi cruţ dumitale nervii, ci ca să economisesc o convorbire interurbană.

De când ieşise la pensie, Titi Filipescu trăia la un frate stabilit la Ploieşti.

Măricuţ aţipise. Mihai îşi luă bastonul şi făcu înconjurul mesei din sufragerie, apoi al apartamentului întreg, aşa cum îi prescrisese doctorul să procedeze în zilele urâte.

— În casa asta poţi să crăpi, n-ai cu cine schimba o vorbă.

Pocni bastonul de parchet, se împiedică de uşă cu zgomot. Fără folos. Măricuţ dormea dus.

A doua zi uitase. Dar după încă una formă ca din întâmplare numărul unei surori a lui Titi măritată în Capitală.

— Mihai B. La telefon. Cu cine vorbesc?

— Sărut mâna, se fâstâci femeia. Eu sunt, Firiţa.

— I-auzi comedie, se miră prefăcut prinţul. Dau să sun la Pantazi, iau numărul de alături şi nimeresc la matale. Ce-i nou pe la calea ferată?

Socrii Firiţei lăsaseră fiului lor o casă la doi paşi de Gara de Nord.

— Vreţi să vă dau ora exactă? De unde stau se vede ceasul de pe un peron…

— Mulţumesc, mi-ajunge săptămâna, şi aceea în linii generale. Pentru ocupaţiile mele…

Firiţa râse. Era cea mai bună soluţie.

— Dar fratele cum o mai duce cu sănătatea?

Firiţa se încruntă. Titi nu mai părăsise casa de câteva luni. O fi ştiind prinţul? Iar dacă nu, să-i spună?

Până să opteze ea între o minciună sau alta, Mihai se scuză pentru deranj şi închise.

Firiţei nu-i era greu să desluşească tâlcul apelului telefonic. În aceeaşi seară îşi sună fratele. Acesta se revoltă:

— Ce vrei, să comand o salvare ca să mă duc la Bucureşti? I-am telefonat, mai demult, însă ultimele dăţi n-a catadixit să răspundă personal. Era obosit, indispus, o făcea pe prinţul.

Vorbitorul era el însuşi inabordabil din cauza unei copioase liste de neplăceri fiziologice. Câteva zile mai târziu îşi chemă totuşi nepoţica în vârstă de douăzeci şi unu de ani şi o rugă să-i facă hatârul de a-l vizita în locul său pe Mihai.

— Tare singur trebuie să se mai simtă dacă a sunat-o pe Firiţa. Chipurile a greşit numărul. Du-te la el, spune-i în ce hal sunt, că nu mai cobor scările, ba uneori nici din pat nu m-aş da jos. Mai spune-i însă că nu l-am uitat. Fii drăguţă cu el.

O sută de lei. Pentru drum şi flori însoţiră rugămintea. Bătrânul se rătăcise de mult în dialectica preţurilor. Dar tânăra nu se formaliză. În duminica următoare îşi puse cea mai candidă beretă, cumpără cincisprezece trandafiri superbi şi luă personalul de Bucureşti. Junele Ciprian urma s-o aştepte la întoarcere.

Când tânăra vizitatoare sună la uşă cerând să-l vadă pe prinţ, Măricuţ se scărpină în creştet. După care îi explică: prinţul este suferind, nu primeşte pe nimeni.

Fetei nu-i fu greu să descifreze în cuvintele lui o lecţie învăţată pe dinafară. Se încruntă, îşi scoase bărbia înainte, cu încăpăţânare, şi declară că nu a venit de la Ploieşti ca să plece fără să-l vadă pe bolnav.

După câteva replici, Măricuţ părăsi încăperea. De alături se auziră conciliabule desfăşurate cu jumătate de voce. Din când în când răzbătea deasupra valurilor surde ale glasurilor câte o exclamaţie rostită muribund: „Nu pot, abia respir, nu am putere”.

Un sfert de ceas mai târziu, Măricuţ reapăru. Sprijinea de un braţ o epavă care cu celălalt braţ manevra un baston. Mihai B. Gemea. Glasul pierit, de pisoi, era modulat suplimentar de un tremolo menit să frângă inimile.

Fata îl salută, îi oferi florile, pe care le puse ea însăşi într-un vas. Apoi începu să explice de ce se prezenta în locul lui Titi. Vorbi despre boala şi suferinţele unchiului, cu senzaţia penibilă că totuşi acela era mai zdravăn decât omul din faţa ei. Această dulce stânjeneală o făcu să încurce de mai multe ori nuanţele. Roşi compătimindu-l pe unul în faţa celuilalt. În cele din, urmă tăcu.

Atunci prinţul, prăbuşit într-un jeţ care fusese nou pe la începutul veacului, începu să se văicărească. Bătrân, bolnav, ostracizat, a fost uitat de toată lumea, şters din memoria ultimilor supravieţuitori ai epocii sale. În schimb lui numele lor i-au rămas gravate în suflet. Pe patul de suferinţă, în izolarea pe care i-o impune viaţa, el nu oboseşte să rememoreze ceasurile de neuitat când… împreună cu… şi alături de…

În vreo două rânduri, frumoasei ploieştence i se păru că surprinde în ochii lui Măricuţ o privire stranie, perplexă, dar nu-i dădu atenţie. De altfel, după *o* vreme bărbatul între două vârste, solid, chiar puţin rotofei, care le ţinuse o companie tăcută, se retrase într-un colţ neştiut al apartamentului.

Mihai B. Continuă spectacolul, ridicând, la răstimpuri glasul ca să sublinieze, poate, autenticitatea trăirilor sale dar tânăra nu-şi putea reprima impresia că o face ca să fie auzit de Măricuţ. „Duc o viaţă de pustnic, mi-am câştigat cu greu pâinea şi apa, nu mă tem de moarte.” Acestea şi alte asemenea expresii trecură zidul spre misteriosul însoţitor al bătrânului. Efect aveau însă asupra vizitatoarei, care primea fiecare cuvânt ca pe un reproş. Curând era roşie la faţă şi încercănată. Ochii ei priveau pe furiş în jur, dezorientaţi.

încheindu-şi monologul, Mihai începu să gâfâie. Tânăra se sperie, îl strigă pe Măricuţ. Acesta veni calm, îl observă pe bolnav o clipă, îi aduse un pahar cu apă şi-l sili să-l golească. Fata se scuză şi se grăbi să plece, nu înainte de a-i dori bătrânului însănătoşire grabnică şi de a-şi repeta mesajul. Prinţul o privi cu ochi înlăcrimaţi şi îi spuse:

— N-o să-l mai văd niciodată pe Titi. Îmbrăţişează-l din partea mea, domnişoară, şi dăruieşte-i ceva din suflul dumitale tânăr. Eu sunt bine, nu am nevoie de nimic. Du-te, domnişoară, te aşteaptă zile frumoase, ani frumoşi, du-te şi uită-mă, şi iartă doi bătrâni care ţi-au irosit *o* duminică pierdută pentru totdeauna.

Când ieşi din apartament, fata simţea pe umeri un sfert de veac în plus. Nu ştie cum a ajuns la gară. Trenul se târî ca melcul până la Ploieşti. Logodnicul îşi îneca plictiseala în bere la restaurantul gării. Revoltată, nu se osteni să-l anunţe că sosise, ci luă un taxi şi alergă la pieptul unchiului, care trebuia prevenit că acolo, la Bucureşti, se produce iremediabilul.

Spre indignarea ei, Titi izbucni într-un râs homeric, repede convertit într-o chinuită tuse.

Tânăra îşi ieşi din fire: dacă nu o crede, pentru ce a mai trimis-o în Capitală? Iar dacă nu mai simte nimic pentru prinţ, poate să i-o spună direct. Oricum pe viitor să-şi transmită personal mesajele, nu irosind irecuperabilele sale duminici!

Vehemenţa fetei şi întorsătura de frază luată de la Mihai sfârşiră prin a convinge. Omul acela număra nişte ani în plus. De sănătate nu mai putea fi vorba. Dacă lucrurile au evoluat într-adevăr aşa cum pretinde nepoata? Titi îşi ceru scuze şi rămase pe gânduri. Tânăra ieşi pe vârfuri, să nu tulbure procesul de conştiinţă al unchiului, apoi fugi să-şi recupereze alesul, care acum alerga nedumerit de pe un peron pe altul.

Psiholog încercat, fata lăsă timp câteva zile unchiului să se reculeagă şi logodnicului să se căiască, apoi oferi tanăului rătăcit o şansă de reabilitare: dacă pentru duminica următoare făcea rost de o maşină cu număr adecvat, conceda să se lase dusă la Bucureşti împreună cu venerabilul unchi. Logodnicul îşi mobiliză resursele, sfârşind prin a găsi un cunoscut care să accepte aranjamentul. Cu argumentul motorizat la îndemână şi după pregătirea psihologică la care procedase din timp, fetei nu-i fu greu să-şi convingă unchiul să accepte o expediţie la Bucureşti.

în dimineaţa respectivă, tânăra se plasă în faţă, lângă şofer, ca un şef de trib ce se afla. Bărbaţii se instalară în spate, supuşi. Drumul decurse în tăcere, tânăra singură făcând conversaţie din când în când stăpânului maşinii, care privea cu ochii destul de speriaţi.

Nu peste mult, automobilul frână uşor şi opri. Ajunseseră. Fata urcă treptele şi sună. După câteva reveniri, constată că locuinţa e pustie. Prin mintea ei fragedă trecură cu iuţeala fulgerului cele mai triste adrese: spitalul, morga, cimitirul. Undeva, la frontierele conştiinţei, pâlpâia un gând: n-ar fi trebuit să telefoneze înainte de a porni? Aceeaşi idee se născu sub frunţile celor trei bărbaţi, dar niciunul nu cuteză să-i dea glas. Între timp, fata improviza un plan. Aveau să viziteze în serie instituţiile de sănătate, până la descoperirea celui dispărut. Se instală în maşină şi comandă: înainte şi la dreapta.

Dăduseră colţul când îi văzu. Cei doi veneau agale spre casă, Măricuţ doborât sub greutatea celor două plase cu sticle de bere, Mihai perorând, cu bastonul în mină, drept ca luminarea şi ţanţoş. Omul de la volan frână instinctiv, atât de pregnantă fusese uimirea vecinei sale de drum. Execută un viraj, după care opri la câţiva metri în faţa perechii. Cei trei coborâră din maşină în stilul serialelor de odinioară, mai precis al scenei în care poliţiştii surprind vinovatul şi îl înhaţă.

Prinţul nu păru nicio clipă mirat.

— Îmi pare bine că te revăd, copilă dulce, declamă el, după care se întoarse către vechiul martor al tinereţii sale, continuând însă a-i vorbi tinerei:

— Vezi, domnişoară, că nu e dracul atât de negru? Degeaba m-ai speriat că unchiul dumitale ar fi pe ducă. Uite că e şi el dornic să evadeze, ba e-n stare şi de *o* escapadă auto.

Şi spre acesta, care, deşi ajutat, cobora cu dificultate din automobil:

— Bravo, frumos ne şade! Călcăm în picioare prescripţiile medicului, lăsăm patul, ne părăsim domiciliul tentaţi ca nişte copii de un tur cu maşina. Nu e bine „Titi, băiatule, trebuie să te păzeşti!

După care, alături de Filipescu, porni, marţial, în fruntea cortegiului.

Nu insistăm asupra schimbului de priviri dintre cei trei tineri, în care se întâlneau nedumerirea, indignarea şi chiar frustrarea. Fiecare se socotea în felul său victimă a credulităţii. Curând însă dinspre perechea căruntă se auzi primul hohot de râs pe două glasuri. Brusc, atmosfera se destinse. Măricuţ distribui plasele şi

alergă înainte, să deschidă, iar tinerii zâmbiră de parcă li se făcuse un dar.

AMITIE AMOUREUSE

1

Poate că întâmplarea pe care vă voi povesti-o nu s-ar fi produs dacă protagonistul ei ar fi avut în limbaj cuvântul *hobby.* Era însă la începutul pătrunderii în limbă a noţiunii şi, cum vârsta seniorilor este refractară la nou, personajul nostru aproape că o ignora.

Expert în cifre şi funcţionar model, Mânu putea fi găsit numai la datorie şi în exerciţiul funcţiunii. Niciunul dintre colegii săi nu putea să se laude că l-a întâlnit vreodată altundeva, într-unul din acele locuri în care se văd oamenii atunci când nimeni nu-i obligă s-o facă.

Nu avea prieteni şi nu era căsătorit. În afara timpului pontat şi înscris în cartea de muncă părea că existenţa lui se suspendă.

Nu lăsa niciodată frâiele. O indispoziţie? Un ceas de reverie? Un dor de ducă? De neconceput pentru Mânu. Cravata în august şi pantofii în februarie aminteau oricui că Mânu încarnează corectitudinea în forma ei cea mai scrobită. Această înfăţişare sugerând că Mânu şi noaptea, şi duminica întocmeşte statistici nu era, după cum, fireşte, aţi ghicit, decât o poză. Întreg eşafodajul său de calităţi era înălţat şi menţinut cu trudă pentru a disimula o mare slăbiciune: lui Mânu, hârţogarul ideal aflat în pragul pensionării, îi plăcea să se joace! După orele de lucru „în singurătatea bârlogului său, omul întorcea de două ori cheia în broască şi, întinerit fără veste, alerga la jucăriile cărora le consacra orele libere.

Veţi conveni că divulgarea unei asemenea slăbiciuni ar fi fost mană cerească pentru bârfa cotidiană, iar Mânu avea bune temeiuri să se ferească de mai tinerii săi colegi. O făcea bine, cum făcea totul. Îşi obişnuise de ani lungi camarazii cu o anume rezervă care dădea un aer normal faptului că, efectiv, nu ştiau nimic despre viaţa lui particulară. Se mutase în mai multe rânduri, cu scopul de a se îndepărta de slujbă. La instituţie, adresa lui era veşnic în urmă cu o etapă. Optase pentru o casă veche, unde nu risca să se trezească vreodată cu vecini cunoscuţi, ca în aglomerările de blocuri. Preferase ultimul etaj, pentru ca nimeni să nu i se uite pe fereastră. Se căţăra cu

stoicism pe scara maşinii aglomerate, iar în lunile de iarnă simţea, sub tăişul de brici al viscolului, cum îi sângerează obrajii. Dar nu se descuraja. Urca sufocat cele două etaje ale clădirii de modă veche şi îndura fără să se plângă umezeala care nici vara nu părăsea încăperile prea înalte şi lipsite de soare.

Cel care ar fi fost la curent cu aceste detalii ar fi căzut la bănuială: omul ăsta ascunde ceva! Ce anume? Desigur, ceva de preţ, ceva de care ţine să nu se afle! Să fie o femeie? Sobrietatea, chiar modestia vestimentaţiei lui ar fi pledat mai curând pentru avariţie. Dar cine ar fi putut şti?

Adesea revenea spre casă în etape, mai ales vara. Părăsea cel din urmă biroul şi, dacă era posibil, clădirea instituţiei, după care o lua pe jos către o staţie anterioară a liniei de autobuz. Urcând, rămânea în preajma uşii, gata să coboare dacă ar fi apărut vreun chip familiar. În cazul în care totul mergea bine, rămânea în vehicul.

Cobora în centru. Aici începea o manevră derutantă: rătăcea o vreme pe bulevarde, cercetând vitrinele şi făcând unele cumpărături, după care lua un al doilea vehicul într-o direcţie oarecare. Şi numai după mai multe staţii parcurse inutil căuta o legătură pentru cartierul său.

îşi irosea timpul şi forţele fără să regrete. Aceste complicaţii alcătuiau ele însele un joc. Iar Mânu era mulţumit că putea fi relativ în siguranţă dincolo de poarta zăvorită a inexpugnabilei sale cetăţi.

Aminteam că între cele două tronsoane de drum insul nostru colinda bulevardele. N-o făcea numai pentru a scăpa de cine ştie ce „coadă” imaginară. Ceea ce îl atrăgea erau magazinele universale. Lua liftul şi urca la ultimul etaj al unuia dintre acestea, vizitând apoi, sistematic, fiecare cat şi raion. Dar nu ocolea nici insignifiantele tarabe de solduri. Aici răscolea mărfurile cu dexteritatea unei gospodine. Totuşi numai rareori cele cumpărate se înscriau printre obiectele de utilitate directă. Cine ar fi trecut în revistă roadele unui asemenea colind ar fi avut de ce să se mire. În pachetele lui ar fi găsit eşantioane de materiale divers colorate, nasturi minusculi, bucăţi de dantelă şi panglici. Rătăcit printre ele, vreun vagon minuscul de tren electric ori un tanc de un lat de palmă..

Omul nu era lipsit de fantezie, nici de umor. Uneori se amuza întrebându-se ce ar face un agent al ordinii publice deosebit de zelos care ar descoperi capricioasele sale itinerare, ocolurile pe care le făcea în drum spre casă. I-ar fi părut nespus de suspect. Urmărindu-l, n-ar fi putut decât să se întărească în bănuielile sale. Atunci l-ar fi înhăţat şi, ducându-l la secţie, i-ar fi dat ordin să-şi golească buzunarele. Mânu îşi imagina cu deliciu mutra uimită a poliţistului lungindu-se fără încetare pe măsură ce ar fi înşirat pe biroul comisarului ciudatele achiziţii din acea zi. „Ce-i asta? Îţi baţi joc de mine?!" — ar fi răcnit omul cu bastonul ca în serialele de pe vremea când mai avea un televizor. Şi ar fi trecut la o percheziţie în regulă. Inutil însă, căci în buzunarele goale nu ar fi găsit nici arme, nici documente compromiţătoare, nici măcar un plic de scobitori subtilizat la magazinul alimentar.

Desigur, miliţianul ar fi cerut explicaţii. Nu le-ar fi dat. Şi atunci uniforma l-ar fi somat să-l ducă acasă. „Cu plăcere" — ar fi răspuns. Şi l-ar fi condus direct în apartamentul său. Aici i-ar fi înfăţişat fiecare obiect şi s-ar fi amuzat copios observând reacţia poliţistului» confuzia şi nedumerirea lui. „Ce-i asta!" — ar fi repetat junele în uniformă, foarte încurcat. Iar el i-ar fi prezentat pe îndelete pe micii săi colocatari.

Mai întâi păpuşile: brune şi blonde, cu ochi negri sau albaştri, în picioare, şezând ori culcate. Aristocrate cu malacof şi perucă alături de ţărăncuţe cu fustă creaţă, doamne cu *toumure* şi spălătorese cu maiul în mână, tiroleze în roşu şi verde, frizone cu bonete de dantelă şi spanioloaice cu evantai şi coc; o Cleopatră, o Dalilă, o Cio-cio-san, o Mata-Hari şi chiar o Suzi Quatro cu pantaloni de piele neagră şi o chitară spânzurându-i de gât. Alături, un amiral Nelson, un toreador, un husar cu fireturi, un olandez cu pipă, un turc în şalvari şi cu fes, un samurai, un pompier. Mai departe, casa păpuşilor, cu două caturi şi opt încăperi, mobilată la scară în stiluri diferite. Şi mai departe atelierul cu traforajul demodat şi cutiile de vopsea, apoi foarfecele, acele, panoplia de materiale şi aţe colorate ale croitoriei păpuşăreşti. Într-un colţ, patul pliant ar fi trecut neobservat.

înainte să-şi revină, vizitatorul ar fi fost invitat în cealaltă încăpere, cea mare. Aici era imperiul trenului electric. Aproape cincizeci de metri de cale ferată miniaturală constituiau o

ţesătură ameţitoare. Şinele argintii dădeau ocol perimetrului rezervat, ca să se lanseze apoi în meandre greu descifrabile, să urce munţi de câteva degete şi să coboare pante ameţitoare. Vagoanele de-o palmă se aruncau în tuneluri din oare ţâşneau victorios, traversau temerar viaducte transparente şi piereau în păduri fără capăt. Relieful accidentat combina Sahara cu Amazonia şi jungla cu Cercul Polar. Garniturile opreau în faţa reproducerilor unor gări celebre ca Victoria din Londra, Atocha din Madrid şi Termini din Roma. Peste fluvii şi cascade erau aruncate poduri pe piloţi, dar şi suspendate, poduri de vase, dar şi poduri mobile, care se ridicau şi se lăsau după cum trenurile se îndepărtau ori se apropiau de ele. Nu lipseau serpentinele calme, rezolvate savant printr-o buclă la nivel sau o galerie în pantă şi era imposibil să nu ai o strângere de inimă văzând cu câtă uitare de sine se repede la vale şarpele de tinichea. Erau şi zone de nocturnă, la traversarea cărora, în gări, la triaje, în tuneluri şi chiar în vagoane, se aprindeau zeci de lumini. Semafoare şi schimbătoare de macaz cu felinarul roşu executau docil comenzile teleghidate. Toate acestea sub ochii încântaţi ai proprietarului şi cei uimiţi ai vizitatorului. Sfârşitul n-ar fi putut fi decât destuparea unei sticle de bere şi încingerea în doi a unui joc pe cinste.

Cam aşa îşi imagina Mânu o descindere la el acasă atunci când încâlcitele sale drumuri îl reţineau în oraş mai mult decât prevăzuse. De sperat spera însă ca niciodată să nu fie pus în situaţia de a trebui să primească vreun musafir nedorit.

2

Logica povestirii noastre cere ca în acest moment să descriem aventura târzie a lui Mânu. Condeiul însă are trac. El simte primejdia. Se poate face o pagină de literatură serioasă din descrierea unei relaţii puerile? De ce nu? — veţi spune. Şi totuşi…

Un celebru autor a „fugit de acasă” la o vârstă respectabilă cu poştăriţa. Cum să nu te pufnească râsul când asociezi grotele de cleştar ale poeziei lui cerebrale cu. Şotia de adolescent? Vinovate sunt numai cuvintele. Marele autor putea fi un bărbat adânc frustrat, iar poştăriţa o tânără sensibilă şi cultă, eşuată întâmplător în lumea plicurilor şi a mandatelor poştale. În sfârşit, una e să înfrunţi societatea şi să-ţi periclitezi cariera pentru o

ultimă dragoste şi alta „să fugi de acasă”, cum sună formula trădătoare.

Personajul nostru nu şi-a pus în joc numele şi averea „nu şi-a părăsit domiciliul, nici măcar nu s-a îndrăgostit. Iar dacă femeia s-a dovedit o gâscă, apoi eroul nostru nu e primul bărbat dezamăgit din istorie.

Dar iată faptele. Un eveniment banal — reorganizarea unei direcţii — a făcut să apară în serviciul lui Mânu o dactilografă. Postul era ocupat de o tânără femeie foarte drăguţă. (Sper că lectorul surprinde rezerva de care se încarcă acest *foarte* absolut lângă incertul *drăguţă.)* Persoana număra treizeci de ani bătuţi pe muche şi avea o experienţă de viaţă cel puţin medie. Faptul n-o împiedica să asocieze calităţilor sale profesionale acel dram de infantilism şi auto alintare la care automat recurge, intrând într-un colectiv de bărbaţi, orice femeie. Prin forţa lucrurilor o astfel de fiinţă devine oaza de lumină a serviciului, pata de culoare, semnul de umanitate ce spulberă monotonia de automate pe care o capătă funcţionarii (îi numesc pe bărbaţi) când îmbătrânesc la un loc de muncă — poate în afara momentelor în care se ia în dezbatere actualitatea sportivă. Indiferent de viaţa personală a numitei, rolul ei va fi de muză inspiratoare. Din când în când, ceilalţi îşi ridică ochii de pe coloanele de cifre şi-şi odihnesc privirea contemplându-i, prin geamul boxei care i-a fost confecţionată, profilul, nu totdeauna ideal. Când cineva îi adresează cuvântul, ia naştere un mic dialog şugubăţ, care descreţeşte frunţile. Atunci masa amorfă învie. Păreau striviţi definitiv de aceeaşi talpă aridă a vieţii, dar din mulţimea nediferenţiată se ridică fără veste fostul curtezan al tuturor fetelor care îşi reia rolul glumeţ cu aceeaşi dăruire ca odinioară. Iese apoi la iveală părintele ocrotitor, persoana la care frumoasa găseşte sprijin fără primejdia de a i se cere vreo răsplată. Şi mai apare uneori tipul care face conversaţie, cel mai agreabil, întrucât nu angajează cu nimic, dar e într-adevăr amuzant şi interesant. Numărul rolurilor nu e limitat.

Spectacolul e vivifiant. Asistenţa însăşi devine activă. Cei de faţă se amuză, gustă, invidiază sau dispreţuiesc, sunt pentru sau contra, există cu adevărat. E o întoarcere la viaţă, care se datorează feei şi pentru care toţi îi sunt recunoscători.

În asemenea ocazii nu prea contează că femeia are bărbat şi copii ori că nasul ei a luat-o iremediabil spre dreapta, nimicind opera naturii. Sau, ca în cazul nostru, uşoara împleticire a limbii care îl defineşte pe insul peltic devine un atu generator de duioşie.

Unei asemenea femei i se iartă şi mâinile cam din topor, şi rochiţa de confecţie, şi colonia ieftină, şi ţigările proaste, iar ignoranţa, lipsa de orizont, de intuiţie şi profunzime nu-i vor fi niciodată obiectate. Altele sunt păcatele capitale care o pândesc, şi anume lipsa de tact, favorizarea fără compensaţii a unui singur bărbat din birou (serviciu etc.) trădarea grupului în favoarea cuiva din afara lui şi — păcat capital — dragostea veritabilă. Îndeobşte însă chiar şi femeia cea mai simpla ştie să-şi gospodărească zona de influenţă şi fără îndoială că de aici a pornit cel care a spus că şi ultima dintre femei ar putea fi ministru. Desigur, se poate întâmpla ca, într-o împrejurare sau alta, „anecdota să primeze”, succesul de moment să facă să fie uitată măsura, iar trădarea să-şi scoată colţii. O întâmplare tristă, care trece fără urme într-un mediu omogen, dar nu când, aşa cum sună premisele puse de noi, femeia e singură între bărbaţi, iar aceştia sunt mai în vârstă decât ea.

Sosirea Melaniei a îngropat în uitare de la o zi la alta întreg evul anterior. (Rămâne stabilit că acelaşi efect l-ar fi obţinut orice altă femeie relativ tânără şi nu din cale-afară de pocită!) Ca de obicei, tot ce o privea era obiectul curiozităţii generale, iar în curând figura pe lista de merite. Faptul că vorbea politicos, că accepta lucrările fără obiecţie, că avea o purtare cuviincioasă, dar lipsită de ostentaţie a fost înscris treptat pe lista cu semnul plus. În completare au fost notate păcatele pe care nu le făcea: nu trântea uşa la venire, nu se băga în vorbă, nu avea opinii deplasate, nu se farda, nu bârfea (cu cine?).

Trecerea timpului a spart gheaţa şi a corijat portretul Melaniei în bine, ca şi în rău. Treptat atmosfera s-a relaxat, bărbaţii şi-au mai părăsit expectativa, femeia a renunţat şi ea la rezerva totală. După care derularea filmului a decurs ca la carte. Arapu şi-a dat la curăţat celebrul veston care mirosea a pivniţă. Apoi Hangu a început să se bărbierească zilnic şi a eliminat usturoiul din pacheţelul diurn, Mangău a concedat să-şi văcsuiască

pantofii, iar Sotir a suspendat pentru o vreme lamentabilul său obicei de a înjura printre dinţi fără nicio adresă.

A urmat regăsirea personalităţii. Primul s-a desprins de contingent Dondi Văcaru, care şi-a scos de la naftalină celebrele cravate ce răscoliseră instituţia prin anii 70. Când Marina şi-a schimbat pieptănătura, Melania îşi putea de pe acum permite să-l felicite şi să-l încurajeze.

A urmat mişcarea generală. Filip a scos din arhivele modei un sacou pepit cu motivul de un deget şi chiar o lavalieră. Singurul eşec l-a constituit barba pe care şi-a lăsat-o Fanetti — cine putea să prevadă că va fi căruntă când omul nu avea fir de păr alb?

Rolurile erau bine precizate. Dondi îl juca pe micul amorez comic, primul care se amuza fiind el însuşi. Postura de părinte ocrotitor şi de apărător într-un moment dificil — întârziere la serviciu, acoperirea unei raite prin piaţă, eroare într-un material pentru direcţie — îi reveni lui Filip cel sfătos.

Neaşteptată a fost numai postura lui Mânu. El era omul sobru, persoana de încredere, cel căruia i te destăinui. Cu el Melania sta de vorbă. Ceilalţi au fost destul de miraţi. Mânu era cel mai corect dintre oameni, dar nimic la el nu promitea o conversaţie interesantă, nici în stilul serios, nici în cel amuzant. Faptul că Mânu era singurul celibatar nu putea să explice lungile lor colocvii desfăşurate în faţa tuturora la început, apoi prelungindu-se după program, când o conducea la maşină. Vara se întâmpla să meargă împreună pe jos o staţie, două, ba chiar mai multe pentru a continua nevinovata desfătare a dialogului.

Explicaţia consta în faptul că Mânu era „un drăguţ”, un delicat, că o amuza fără să ceară nimic, nici măcar să-i corijeze nodul cravatei. Colegii mârâiau. Secul, uscatul de Mânu, mutul, spuneau ei acum, ia te uită cum s-a dezgheţat!

Erau nedrepţi. Mutul nu obişnuia să bată la ochi nici măcar prin rezervă. O recunoştea însă: niciodată nu perorase atât, nu avusese atâtea amintiri nostime din adolescenţă şi tinereţe, niciodată nu-şi expusese atât de cursiv şi cu atâta încântare opiniile ca în faţa Melaniei.

Uneori se întreba ce îl stimulează în prezenţa ei. La cei aproape şaizeci de ani ai săi vedea cu limpezime şi ridurile de pe gâtul femeii, şi locurile în care rochiile fuseseră lărgite atunci

când posesoarea lor se rotunjise dincolo de prevederi. Auzea limpede rarele dezacorduri gramaticale din vorbirea ei şi era departe de a crede că este o zână. Eternul feminin îşi făcea totuşi datoria. Bărbatul nu putea decât să constate că relaţia perfect inocentă cu Melania îi face plăcere.

Confidenţelor lui aproape complete le-au răspuns ale ei. Melania simţea pentru prima oară bucuria eliberatoare a confesării către un bărbat. Nu era deloc sigură că surprinde corect diferenţa dintre o destăinuire făcută prietenei celei mai bune şi cea produsă în faţa lui Manu. Interlocutorul îi dădea o inexplicabilă senzaţie de securitate. Rostite în faţa lui, detaliile nu mai erau vulgare, mobilurile nu mai sunau minor, motivele se iveau fără efort; lumea devenea logică, ea însăşi apărea mai coerentă, mai consecventă, chiar mai înţeleaptă.

Uimitor era faptul că în faţa necunoscutului care nu putea controla niciuna din afirmaţiile ei fusese mai sinceră, mai neiertătoare cu sine decât în faţa oricărei femei. Îi mărturisise cu simplitate iluziile de fetişcană, experienţele copilăreşti şi gravele chemări la ordine ale unei adolescenţe bruscate. Făcuse un portret onest soţului său şi relatase fără falsă pudoare cât sentiment şi cât calcul o minaseră să încheie această căsătorie la fel de imperfectă ca toate. Şi mai recunoscuse cât ar fi putut face în favoarea acestei relaţii şi nu făcuse, numindu-şi cu un rar simţ al diagnosticului just micile răutăţi, laşităţile, conformismul, resemnarea care îi îmbătrâniseră pe amândoi.

Ceilalţi habar nu aveau până unde ajunseseră în relaţia lor, dar se accepta îndeobşte că Manu rămăsese credincios rolului de om de încredere pe care şi-l alesese. Iar dacă în lumea lor ar fi fost cunoscută expresia *amitié amoureuse*, le-ar fi aplicat-o fără reţinere. Şi fără să greşească, am adăuga noi. Evoluau lent şi păreau că evoluează în cerc. Era vădit că nu se îndreptau spre un final erotic, simptomele lipsind cu desăvârşire. În primul rând, relaţia rămânea publică. Cei doi nu se ascundeau, nu părăseau bulevardele pentru a se afunda în parcuri, el nu încurca rubricile, ea nu arbora o nouă cochetărie, iar tenul ei era departe de a străluci cu acea sănătate a celulei pe care o dă numai dragostea împărtăşită.

3

Inspiraţia joacă în viaţă un rol mult mai important decât am fi dispuşi să acceptăm. În viaţa celor mai calculaţi, mai prudenţi dintre oameni există clipe de uitare de sine, de scuturare a jugului bunei creşteri, de refuz al rezonabilului şi de tentaţie irezistibilă de a face anume ceea ce ştiu că e interzis, neuzitat ori cel puţin şocant.

Dar cât capriciu e oare în gestul unui Mânu? Mai degrabă pare a fi efectul seriei de mărturisiri; destăinuirile polimerizează, se leagă între ele, o amintire o trage pe alta, o scoate din uitare, din nefiinţă, şi astfel ajungi să pui la bătaie şi ultimele rezerve, cele intangibile. Te trezeşti apoi că ai ridicat cortina mai mult decât ai avut intenţia s-o faci. Este o adevărată voluptate a sincerităţii. Greşelile sunt scoase în evidenţă brutal, slăbiciunile etalate cu un soi de mândrie: ia priveşte cât sunt de slab, de vulnerabil, de normal! Şi deschis! Nu am ambiţia să par mai bun decât sunt şi-ţi indic punctele mele slabe tocmai pentru că nu mi-o ceri şi nu ai avea cum să mă sileşti s-o fac.

Acestea sunt, în linii mari, trăirile pe fundalul cărora s-a consumat vizita Melaniei la locuinţa lui Mânu. O, nu vă gândiţi la rău! Nu era în intenţia lor nimic în stare să deturneze sensul relaţiei spre un banal adulter. Nu. Mânu a deschis în faţa Melaniei universul său numai pentru a duce la capăt opera de autodefinire. Niciodată omul n-ar fi putut spune despre sine: „Ştii, eu ascund şi zone de negrăită delicateţe, de nostalgie a copilăriei. Mi-am jurat încă de timpuriu să recuperez bucuriile pierdute şi am făcut-o. Iar dacă niciodată nu m-a bântuit o mare iubire a fost poate pentru că nu eram copt, nu eram eliberat de spiritele benefice ale inocenţei refulate!...” N-ar fi putut să spună toate acestea şi nici nu-i convenea să ascundă la nesfârşit esenţa personalităţii sale în faţa celei care i se destăinuia cu atâta uitare de sine. Şi, cum era vorba de ceva „mai degrabă de văzut decât de povestit”, într-o zi Mânu a luat un taxi şi, dirijând şoferul pe un itinerar anume încurcat — ultimele zbateri ale prudenţei sale de până ieri —, a descins cu Melania la domiciliu.

Nici dacă şi-ar fi condus mireasa în viitorul cămin al amândurora n-ar fi trebuit să fie mai emoţionat. Era bucuros şi era mândru şi, totodată, se temea de reacţia vizitatoarei, care avea destule motive să fie surprinsă.

Nu se poate spune că Melania a păşit pragul casei fără o strângere de inimă. Invitaţia era fie încercarea unui bărbat de a trece relaţia în alt registru, fie ceva cu adevărat neobişnuit. Dar ce putea fi neaşteptat la omul acesta, care vorbise atâta despre sine? Şi ce se putea cere „mai degrabă văzut decât povestit”? Urcând scara casei bătrâneşti cu etaj, Melaniei îi tremurau genunchii ca unei fecioare păşind sub acoperişul alesului. Pentru o femeie cu experienţă era de neiertat. Ştia prea bine ce atitudine să ia în caz că primirea i-ar displăcea. Dar nu a fost cazul.

Mânu a intrat primul, a făcut lumină mare şi a condus-o spre colţul păpuşilor. Melania rămase în extaz. Colecţia însă, fermecătoare în sine, nu spunea totul. Abia vizitând colţul de lucru a înţeles Melania proporţiile şotiei: adorabilele costume erau opera lui! Aici femeia nu s-a mai putut stăpâni şi a început să bată din palme de bucurie. Şi de ce nu s-ar fi bucurat? Costumele erau superbe, iar descoperirea nu făcea decât să confirme achiziţia — Mânu era, iată, un romantic iubitor de secrete şi un amor de vreme ce i se destăinuise totuşi. Într-adevăr, nimeni nu dorea să abuzeze de ea, Melania putea fi liniştită.

Amestecul de magie şi proză al jocului a cucerit-o de îndată. Destinsă, a luat păpuşile în braţe, rând pe rând, le-a schimbat poziţia, le-a corectat coafura, în vreme ce Mânu prepara o cafea. Cu ceştile în mână, au trecut dincolo. „Cum, nu s-a terminat?” — a exclamat Melania. Uitase păpuşile, care îi evocau o maternitate ratată. Jocul mecanic era mai adevărat.

Supertrenul electric a intrat în funcţiune. Mânu a prezentat vizitatoarei detaliile marii jucării, a povestit episoade din vânătoarea de piese. A enumerat greutăţile întâmpinate la montare din cauza secretului în care se zidise. Ce fericire să poţi în sfârşit vorbi, să te lauzi cuiva, să te plângi, să te bucuri cu cineva! Bărbatul a sărutat mâna femeii, care l-a mângâiat pe obraji.

A fost pentru amândoi o seară de basm. Niciodată Melania nu s-a simţit mai puternică, Mânu mai inspirat. Manevrând cu stângăcie comenzile, ea făcea mii de gafe, declanşând lanţuri de accidente, pe care Mânu le primea cu hohote de râs.

A studiat cineva relaţia dintre joc şi sex? În niciun caz Mânu. Asupra Melaniei, această activitate deconectantă, în acelaşi timp acaparatoare, avea un efect straniu. Descinderea în micul univers al bărbatului doborâse bariere pe care le credea de netrecut.

Ceasuri în şir, cei doi au înconjurat în genunchi labirintul feroviar, urmărind mersul garniturilor fragile. Părea că, odată cu statura, cei doi şi-au pierdut şi vârsta. Erau liberi, scăpaţi de orice apăsare, de orice răspundere.

Concentraţi asupra jocului, nu-şi dădeau seama de nimic. Fiecare uita de celălalt până când se întâlneau pe culoarul ce dădea ocol Alpilor de carton. Atunci, se redescopereau. Îşi aruncau, în treacăt, o privire şăgalnică, un surâs aferat, alergând acolo unde îi chemau vagonul răsturnat, macazul trădător, viaductul prăbuşit. În frenezia jocului îşi amestecau respiraţia şi părul. Aerul căpătase un gust de şampanie.

Apoi s-a petrecut inevitabilul, o fatală eroare de manevră provocând un dezastru: două lungi garnituri s-au ciocnit pe buza îngustă a unei râpe şi s-au prăbuşit peste a treia. Locomotivele s-au răsturnat, vagoanele s-au risipit, peisajul însuşi a fost deteriorat. Melania, integrată fără rezerve în realitatea secundă a jocului, a trăit catastrofa cu toată convingerea. Îngrozită, s-a lipit de pieptul lui Mânu, cerând protecţie şi iertare. Bărbatul i-a mângâiat umerii care tresăreau de plâns, i-a şoptit cuvinte de consolare, i-a sărutat fruntea şi ochii. Suspinând încă, Melania l-a îmbrăţişat. El a strâns-o la piept. Şi atunci ea i-a oferit buzele tremurătoare. În spontaneitatea lui, gestul nu avea nimic forţat, nimic vulgar sau grăbit. Melania trăia una din rarele clipe în care destinul arată bun gust. Aştepta un răspuns pe măsură, natural, sincer, liber de orice calcul. Mânu a înţeles-o în felul său. El i-a mângâiat părul, i-a sărutat ochii şi mâinile. „Vino, hai” — a spus femeia. Dar sexagenarul vibra pe altă lungime de undă. Singurătatea şi taina îi tociseră instinctul. Avea mâini îngheţate şi picioare de lut.

Clipa s-a dus, aburul s-a risipit. Melania şi-a revenit, a deschis ochii. Vraja pierise. A înţeles în ce postură se găseşte. S-a ridicat

în picioare, privind rătăcită în jur. Mânu o urmărea mut. Cu un geamăt, Melania s-a năpustit spre uşă.

Urmând-o, Mânu se scuza în termeni vagi pentru o vină neprecizată. Încerca să umple cu vorbe vidul ucigător.

Nu-l asculta nimeni. Melania cobora scările în goană. Ieşind în stradă, a pornit cu pas hotărât într-o direcţie oarecare. Când a găsit un taxi, i-a făcut semn, descleştându-şi cu greu dinţii ca să spună adresa.

Mânu a revenit în casă plin de umilinţă. Şi-a petrecut seara dându-şi cu pumnii în cap şi tratându-se de imbecil.

4

A doua zi, Melania a întârziat la lucru. Fusese la coafor şi arbora o rochie nouă, foarte serioasă. Pe măsuţa de lucru o aştepta un imens buchet de trandafiri albi. Mânu inventase un pretext oarecare spre a justifica prezenţa lor în ochii colegilor. Melania însă a luat florile şi, fără un cuvânt, le-a zvârlit pe fereastră. După care s-a instalat la lucru ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Cei de faţă au rămas o clipă cu gura căscată, după care toţi ochii s-au îndreptat în direcţia lui Mânu. Acesta s-a mulţumit să mormăie ceva, după care şi-a luat servieta şi dus a fost.

Situaţia se complica. Prin forţa lucrurilor, cei doi trebuiau să se vadă zilnic. Mânu făcea imposibilul pentru a reduce la minimum orele de lucru la birou, sărind asupra fiecărei ocazii de a părăsi sediul instituţiei. Câtă vreme era obligat să rămână pe loc, se făcea literalmente mic, lucrând cu nasul în ¡hârtii şi refuzând orice relaţie.

Această retragere însă nu a servit la nimic. Melania era departe de a se fi liniştit. Purtarea ei devenea pe zi ce trecea mai provocatoare. Lucrările lui Mânu erau veşnic ultimele când nu erau de-a dreptul uitate. Cota greşelilor de maşină a crescut brusc la materialele lui, şi puţin a lipsit ca unele dintre ele să ajungă neobservate până sus de tot. Funcţionarul nu protesta. Plătea din buzunar ca să-şi refacă lucrările la o dactilografă externă. În cele din urmă a renunţat să-i mai ceară Melaniei ceva. Defensiva bărbatului nu era însă de natură s-o calmeze. Numele lui Mânu rostit de cineva o făcea să izbucnească într-un râs teatral.

Micile şicane erau destul de bătătoare la ochi, şi doar intensitatea violenţei pe care o exprimau i-a făcut pe colegi să nu treacă de îndată la întrebări. Chestionat aparte, Mânu a rămas mut.

În a patra zi de la întâmplarea relatată, urgenţa unei lucrări l-a obligat să recurgă iar la serviciile Melaniei. Două ore mai târziu şi-a găsit, nebătută, lucrarea în coşul de gunoi al dactilografei. Mânu a rămas înlemnit. Situaţia era fără ieşire. Să nu reacţioneze ar fi fost cel puţin suspect.

Făcând observaţiile de rigoare, declanşa scandalul pe care îl dorea Melania. În ambele cazuri, taina sa, păzită cu devotament, devenea obiectul deriziunii.

Înainte ca Mânu să se decidă asupra tacticii de urmat, femeia însă a trecut la atac. Orizontul secret pe care Mânu şi-l clădise în ani lungi s-a văzut măturat dintr-o singură rafală. Întâi au fost demascate jocurile morbide, „cu păpuşi, pricepeţi dumneavoastră! Asistenţa, convinsă că înţelege, sorbea de pe buzele furiei detaliile scabroase.

Mai târziu aceleaşi jocuri s-au dovedit o momeală, o capcană pentru femeile slabe. Odată aduse în apartament sub pretextul originalei colecţii, urma agresiunea. Dar dacă Dumnezeu vrea să-şi bată joc de cineva, îi ia minţile. Agresorul îşi supraapreciase forţele. El a înregistrat cel mai ruşinos eşec, şi nu pentru că Melania, femeie slabă, ar fi putut să opună rezistenţa necesară, ci din chiar neputinţa subiectului, care înainte de atac nu se întrebase dacă este în stare să-şi onoreze pretenţiile. Iată adevărata faţă a colegului lor atât de respectabil! Şi să nu mai apară în faţa ei dacă vrea să evite o traducere în justiţie!

Publicul era stupefiat. Mânu, paralizat de la prima frază a filipicei, a trebuit s-o asculte în întregime. Când femeia a tăcut, s-a instaurat o tăcere de gheaţă. Direct sau în ascuns, toţi ochii priveau spre vampir. Acesta era traversat de frisoane. Paralel cu incriminarea, lui Mânu îi veneau pe limbă cuvintele apărării, ale dezvinovăţirii. Dacă nu le dădea frâu liber era nu din mândrie sau demnitate — amândouă terfelite fără speranţă —, ci din cauza rezonanţei caragialeşti care trecea involuntar din cuvintele acuzatorului în punerile la punct ale apărării. Să mai adauge la baia de ridicol în care se găsea era prea mult. Drept

singur comentariu, Mânu şi-a făcut o cruce mare şi apăsată, după care a părăsit încăperea.

În chiar ziua următoare, funcţionarul-model şi-a cerut detaşarea în alt serviciu, iar forurile competente i-au aprobat-o fără să acorde atenţie vorbelor care circulau prin instituţie. La noul său loc de muncă, Mânu avea să fie şi mai rezervat, şi mai corect, de-a dreptul respingător.

Soluţia aleasă de el i-a surprins pe foştii săi camarazi, convinşi că omul, dacă nu va părăsi oraşul, cel puţin va schimba slujba. Ei nu aveau de unde şti că incidentul, oricât de penibil, era latura minoră a problemei. Mai gravă pentru Mânu a fost înstrăinarea de propriul său univers. Întreaga lui existenţă privată îşi pierduse farmecul. Dintr-o dată, păpuşile s-au dovedit nişte pocitanii de celuloid îmbrăcate grotesc, iar trenul electric un obiect la fel de străin ca o coropişniţă. Vederea lor nu făcea decât să-i rememoreze la nesfârşit acuzele Melaniei şi să le dovedească temeinicia. În prima duminică a demontat eşafodajul de tuneluri, munţi şi păduri, rezistând cu greu pornirii de a-l face bucăţi cu toporul. Resturile de placaj laolaltă cu zecile de vagoane şi locomotive preţioase au umplut la refuz două lăzi de gunoi. Descoperind comoara, copiii cartierului şi-au disputat cu larmă fiecare piesă. Păpuşile au luat calea focului.

Fără ele însă casa rămăsese inadmisibil de goală. Mânu s-a văzut silit să renunţe la vechea locuinţă, mutându-se într-o garsonieră oarecare. Ieşind la pensie câteva luni mai târziu, a cumpărat întreg fondul de romane poliţiste al unei biblioteci particulare de împrumut şi, întorcând pentru totdeauna spatele vieţii, s-a îngropat în ele ca într-un cavou.

FRIG

Era zece seara şi Isabela mai citea din cartea de poveşti. Citea silabă cu silabă, mişcând buzele, aşa cum învăţase cu cincizeci de ani în urmă. Zadarnic i s-a explicat că atunci când citeşte în gând mişcarea buzelor nu are niciun rest. Dacă citea fără să mişte buzele, nu pricepea nimic.

Se rupse cu greu din lumea poveştii cunoscute pe dinafară. Era târziu, iar mâine avea să se simtă obosită. Puse cu grijă pe noptieră volumul frumos ilustrat, ale cărui file abia se mai ţineau şi stinse lumina. Mai urmări, cu ochii deschişi în beznă, câteva mişcări ale personajelor somptuos costumate de imaginaţia

desenatorului, apoi adormi. Se visă tânără şi frumoasă, evoluând fără piedici într-o lume curată, fără complicaţii, fără mistere.

Se trezi proaspătă, cu poftă de muncă. Se spălă iute cu apă rece-rece, apoi părăsi podul spitalului unde îşi avea cămăruţa, coteţul pe care îl refuzaseră toţi. Aici se afla micul ei univers.

Dimineaţa trecu sub semnul grabei. Fuga focurile la bucătărie. Iute spălarea coridoarelor de la parter, înainte să apară primul medic. La urmă saloanele. După-amiază e rândul birourilor, al cabinetelor de consultaţie.

— Isabela! Cum ai dormit?

— Pe cine ai visat, Isabela?

Dimineaţa bolnavii erau puşi pe glume, iar ea îi surprindea în aşternut, ceea ce îi făcea să se gândească numai la prostii. Isabela spăla dalele cenuşii, strecurându-se pe sub paturi de parcă n-ar fi avut cocoaşa. Glumeţul de la patru n-o lăsa niciodată să treacă fără să se lege de ea.

— Isabelo, eşti salvată! Cocoaşa e la modă!

Femeia chicoteşte bucuroasă, dar nu îi acordă nici măcar o privire. Nu are timp! Ştie însă că în colţul opus chelul acela cumsecade îl ameninţă pe glumeţ cu pumnul, iar sfiosul cu plete de lângă uşă a roşit auzind gluma groasă. Pe ea nu o supără, mai degrabă o amuză, în fond e un semn de atenţie. Iar ea simte sub cuvântul dureros căldura unui suflet adevărat.

La trei nu e treaz decât sportivul. Iar nu a închis ochii toată noaptea. Îl doare piciorul tăiat. Când o vede, îi surâde amar şi o cheamă. Îi bagă în buzunarul halatului ciocolata şi merele primite în ajun. Are vizite în fiecare zi, dar nu mănâncă nimic. Cei doi se înţeleg fără cuvinte, prin gesturi, ferindu-se să fie surprinşi de ceilalţi. Isabela îl ceartă prin semne că nu se hrăneşte. Sportivul surâde şi o linişteşte. În jur, toţi continuă să doarmă. Acest minut de comunicare mută, în care Isabela îl consolează pe tânăr, îi umple inima de mulţumire şi viaţa de sens.

Odată încheiat scurtul dialog, Isabela deschide cu zgomot geamul, dând astfel semnalul deşteptării, şi trece la îndatoririle ei diurne.

La doi o aşteaptă, ca de obicei, un munte de ziare şi reviste. În loc să le arunce, bolnavii le stivuiesc lângă uşă. Sunt ale ei. Toţi

ştiu că Isabela citeşte şi o aprovizionează. Ea le duce în coteţul din pod, unde, în orele libere, le răsfoieşte, silabisind câte un titlu. Aşa l-a descoperit pe sportiv într-o poză cât palma. Nu i-a venit să creadă. A rupt o bucată de ziar şi a doua zi i-a pus-o în faţă întrebându-l: e chiar el? Băiatul a izbucnit în plâns. Imaginea îl reprezenta pe podiumul de câştigător. De atunci multă vreme Isabela n-a mai citit ziare şi reviste.

Pină la opt trebuie să fie gata. N-a întârziat niciodată! Atunci coboară la bucătărie, îşi face un ceai şi mănâncă. Se odihneşte o jumătate de oră ascultând pălăvrăgeala bucătăreselor şi trece la cartofi. E bine la cartofi că stă jos şi nu trebuie să vorbească. Vara îi cojeşte chiar în pivniţă, singură-singurică. Doar ea şi poveştile.

Bucătăresele ştiu totul despre fiecare, sănătos ori bolnav. De la ele s-a lămurit că zilele glumeţului sunt numărate, că pletosul e desfigurat de un cancer al pielii, iar chelul are anus contra naturii. Bieţii oameni! Ascultând ce vorbesc fiecare de la bucătărie, Isabela simte cum i se frânge inima, de milă pentru fiecare şi lăcrimează neobservată în colţul ei.

Neobservată până azi.

— Ce-i, soro, ţi-a căzut vreunul cu tronc?

Isabela îşi zvântă ochii.

— Cu tine vorbesc, Isabelo!

Cocoşată tresare, priveşte în jur hărţuită.

— Pe care îl plângi, toanto?

— Ei, pe care, pe frumosul ăla blond, pe ăla care fugea suta de metri.

— Are gust Isabela…

— Dar şi el, ce să-ţi spun!

Râsetele ascuţite o ard.

— Isabelo, te-ai pricopsit!

— Când jucăm la nuntă?

Isabela înghite dumicatul pe care nu l-a putut birui în prima parte a scenei şi surâde umil. Fetele mai trag un ropot de râs, apoi o gonesc la treabă. Iar ea e fericită că poate pleca.

Şi că nu i-au dibuit secretul. Bietul sportiv! Pentru el i se frânge sufletul ca unei mame. Dar inima ei tresare în faţa glumeţului. Ce o atrage la urâtul de la patru? Forţa pe care o respiră, vitalitatea, poate şi lipsa lui de menajamente. Când este

cu ceilalţi, cocoaşa o apasă. Duritatea glumeţului pune lucrurile în ordine. În ochii lui trista podoabă nu e un stigmat, ci o realitate, una normală, deşi poate cam particulară — normală pentru Isabela. În prezenţa glumeţului, femeia îşi îndreaptă instinctiv spinarea, nu se mai strecoară, ci merge, nu trage cu ochiul, ci priveşte.

Singură în pivniţa slab luminată, Isabela trece în revistă evenimentele dimineţii. Memoria ei fără cusur îi reproduce fiecare cuvânt auzit, fiecare gest observat.

Rămâne cu lama cuţitului în aer. Ce spuneau fetele de la bucătărie? A înţeles bine? Glumeţul are zilele numărate! Glumeţul să moară? Nu! Ipoteza o paralizează. Orele zboară, iar ea întoarce pe toate feţele ştirea care a lovit-o în adâncul fiinţei sale. Orele trec, cei câţiva cartofi pe care i-a curăţat se înnegresc în lighean, ca mâinile Isabelei, mâinile ei lipsite de spor. Astăzi cartofii nu vor fi gata la vreme. Isabela prevede scandalul, batjocura care o aşteaptă, dar perspectiva nu o impresionează. Dacă se întoarce la îndatoririle sale o face nu din sentimentul răspunderii, ci pentru că ele nu-i împiedică gândul să călătorească liber înainte de culcare, Isabela citeşte fila din ziua respectivă a calendarului de la secretariat. O rupe în fiecare după-amiază, când face birourile, şi o pune în buzunar.

Astăzi merge mai greu cu cititul. Textul de pe spatele filei e plin de cuvinte neînţelese. Mai ales unul… Isabela îl repetă cu încăpăţânare, urmărind silabele cu arătătorul şi rostindu-le cu glas tare:

— Cri-o-ge-ni-e…

Nu biruie şi atunci renunţă. În pat, reia poveştile de unde le lăsase. Numai în lumea lor fără griji e Isabela fericită.

A doua zi coboară cu fila de calendar în buzunarul halatului. Glumeţul o întâmpină gălăgios, dar astăzi Isabela nu se intimidează. Ia să vedem cum se descurcă el cu vorbele alea. Şi îl roagă să-i lămurească cele scrise în calendar.

— Ura, Isabelo! Suntem salvaţi! Nu mai murim! Strigă nebunul dând fără noimă din mâini şi din picioare.

Isabela îşi vede înainte de treabă, dar e numai urechi.

— Ştii ce scrie aici? Că s-a găsit o metodă de conservare a vieţii prin frig. La fel ca pentru alimente. Le pui la rece şi nu se

strică. Aşa şi omul: îl pui la gheaţă şi îl ţii proaspăt până în anul 2000!

— Ce tot spui? bombăne vesel Isabela ca să-l determine să mai zică o dată.

Glumeţul pricepe şi o ia de la capăt. Cocoşată râde ca proasta.

Glumeţul explică:

— Dacă omul e bolnav, pui bolnavul la gheaţă până se inventează medicamentul care să-l facă bine. Atunci îl trezeşti, îl vindeci, şi totul e în cea mai perfectă ordine!

Aşadar, aseară Isabela nu era departe de a înţelege. Şi atunci cum de nu-şi dă seama glumeţul că descoperirea ei îl salvează de la moarte? Să i-o spună de-a dreptul se sfieşte. Întreabă totuşi:

— Cum adică: trezeşti bolnavul?

— Păi, acolo, în patul lui de gheaţă, omul amorţeşte, doarme fără vise, ca urşii iarna în vizuinele lor. Nu mănâncă, nu bea. Şi nu îmbătrâneşte! La soroc, se scoală tânăr şi frumos cum s-a culcat!

— Isabelo, tună în final glumeţul, când vine camionul cu gheaţă la cârciuma din colţ, ia-l pe şofer şi adu-l aici la mine! Am o afacere cu el!

Isabela iese năucită de potopul de impresii şi gânduri, prin care însă răzbate ca un memento refrenul din fiecare dimineaţă: „Mai iute! Mai iute!”

Seara, Isabela se retrage în pod să ia de la capăt lectura foii de calendar. Parcă i s-a luat o ceaţă de pe ochi. Deşi unele cuvinte se ridică şi acum ca un baraj în faţa ei, sensul general nu-i scapă, iar el confirmă spusele glumeţului. Târziu, când spitalul s-a potolit şi nu mai riscă să întâlnească ţipenie de om pe coridoarele întunecoase, Isabela coboară la duşuri. Zăvorându-se cu grijă, se dezbracă şi, aprinzând luminile, se priveşte goală în oglindă. Pentru vârsta ei arată destul de bine. Are o faţă senină, destinsă, aproape fără riduri. În păr, niciun fir alb. Picioarele voinice şi mâinile de bărbat sunt blonde, niciodată văzute de soare. Să nu fi fost cocoaşa… Sare cât mai repede peste gândurile care se înlănţuie de obicei după aceste cuvinte. Ce să mai vorbim despre ce ar fi putut să fie dacă tatăl ei nu se îmbăta de fericire că are e fetiţă, dacă nu ţinea morţiş s-o joace în palmă şi n-o scăpa pe jos…

Acum altceva o preocupă. Se măsoară dintr-o parte, din alta. Încercând să se imagineze fără nedorita podoabă. Rezultatul e destul de încurajator.

Câţi ani să aibă glumeţul? Faţa lui e numai riduri, o bună parte din părul mereu vâlvoi pare de cenuşă. Are dinţii galbeni de tutun, iar mâinile late, fierbinţi. Ştie de când odată a înghesuit-o de faţă cu întreg salonul.

Amintindu-şi, Isabela e scuturată de un fior. O ultimă privire în oglindă şi gata. Hotărât, e mult mai frumoasă ca el. E şi mai tânără. Cât despre cocoaşă, i-a spus ei de mult un doctor că peste un timp, douăzeci, treizeci de ani, orice chirurg va putea s-o dea jos.

Isabela se spală rapid şi fuge în coteţul ei să citească, să doarmă şi să viseze.

A doua zi se scoală cu noaptea în cap. Coboară tiptil scările până în pivniţă. Cunoaşte bine terenul. În dreapta se înşiră boxele cu alimente, în stânga vin cazanele instalaţiei de încălzire, apoi magazia de materiale. Ultimele încăperi conţin lucruri date la reformă: paturi deşelate, scaune rupte, ligheane ruginite, bucăţi de linoleum roase până la urzeală, cuiere şchioape, oale găurite. În fund, căzile scoase pentru înmulţirea duşurilor, când a sporit capacitatea spitalului. Aici e veşnic răcoare.

Isabela nu stă pe gânduri. Are atât de puţină vreme! Îşi face loc până la căzi. Se apleacă peste cea mai ferită şi începe s-o golească de troacele zvârlite în ea de-a lungul timpului. După o vreme tresare. Un simţ al ei particular i-a spus că e timpul să urce. Obligaţiile zilnice o aşteaptă. Isabela trage bine uşa boxei şi fuge la treburile sale.

A doua zi continuă. Două din căzile plasate cel mai departe de uşă sunt goale. În ziua următoare coboară cu o găleată plină cu detergent. Freacă îndelung cele două căzi, îmbâcsite parcă de un mâl unsuros. Insistă până reuşeşte. Smalţul nu e intact, ba pe alocuri s-a pătat cu galben şi ruginiu, dar străluceşte de curăţenie. Dintr-o cârpă de praf nefolosită face două ghemotoace cu care astupă găurile de scurgere. E gata.

A mai trecut o zi. A trecut cu folos. Isabela s-a înţeles cu şoferul camionului care trece în zori să lase în dreptul cârciumii peste porţia zilnică a localului o jumătate de bloc de gheaţă

pentru dânsa. I-a plătit dinainte pe patru zile. A şi dus în pivniţă prima bucată. A învelit-o într-un ştergar şi a trecut cu fruntea sus prin faţa portarului, deşi murea de frică. Dar se temea degeaba. Moşul e atent numai la ce se scoate din spital, nu şi la ce intră pe poartă. Isabela s-a strecurat în pivniţă şi a pus bucata de gheaţă într-una din căzi, împachetând-o în cârpe. Are îndoieli: n-o să se topească până mâine? Seara îi face o vizită. Gheaţa parcă a mai scăzut, dar nu atât cât se temea.

în zori adaugă încă o jumătate de bloc. Acum cele două bucăţi or să-şi ţină de frig una celeilalte.

Astfel, zile în şir, douăzeci de zile de-a rândul, Isabela cară în pivniţă destulă gheaţă ca să umple căzile pe jumătate. Râde rememorând scandalul făcut de bucătăreasa şefă când a dispărut satirul ei favorit. Cu el a mărunţit gheaţa care acum formează un pat omogen. Răcoarea pivniţei împiedică topirea gheţii.

Între timp a schimbat dispoziţia lucrurilor înconjurătoare. A îngrămădit în faţa celor două căzi munţi de obiecte, astfel că nici acela care ar intra în boxă nu ar observa căzile.

În sfârşit, e gata. În ultima seară, Isabela reciteşte a suta oară fila de calendar, care a devenit o zdreanţă, Ştie textul pe de rost, dar vrea să fie sigură.

Acum totul e în regulă. Isabela îşi face o bocceluţă. Pune în ea furoul cel mai bun, o pereche de ciorapi noi, pantofii de duminică şi toate mărgelele. Numără cu grijă banii puşi deoparte, îi leagă într-o batistă pe care şi-o strecoară în sân, după care adaugă bagajului cartea de poveşti.

Apoi stă şi aşteaptă. Când va fi miezul nopţii, când spitalul va dormi, atunci. Aşteaptă îndelung. Apoi moţăie. Adoarme. Tresare. Ascultă. Moţăie iar. E perfect liniştită. Acum nu mai are de ce se terne. Nu ca în zilele în care strecura pe sub nasul portarului bucăţile de gheaţă şi leşina de spaimă să n-o prindă, s-o ia la întrebări…

Gata! Isabela nu are ceas, dar ştie că e timpul. Îşi ia bocceaua şi porneşte cu paşi de pisică. Părăsindu-şi odaia, stinge lumina şi întoarce cheia, lăsând-o în broască. Apoi coboară. Lunecă pe coridoare ca o umbră. Deschide cei îţi metru cu centimetru năbădăioasa uşă a salonului care scârţâie din te miri ce. Zile în

şir a studiat-o Isabela, iar acum, în mâna ei, uşa nu scoate niciun sunet.

În salon e întuneric, dar femeia se orientează perfect. Ocoleşte nu numai paturile, ci şi scaunele pe care jucătorii de cărţi le-au lăsat în dezordine, şi papucii zvârliţi la întâmplare. Nu ea pune la locul său fiecare lucru?

Ajunge astfel cu bine la patul bolnavului. Acum e acum. Să-l trezească fără să-l sperie. Să-l facă să tacă fără să i-o spună. Şi-a imaginat de sute de ori scena. Trage aer în piept şi trece la fapte. Mângâie uşor cu degetele fruntea bărbatului, apoi se retrage. Ascultă. Nimic. Încă o dată. Şi iar. Acum! Ritmul respiraţiei s-a modificat. Începe trezirea. Încă o dată. Inima îi bate cu zgomot. Bolnavul tresare, mâna lui mare prinde mâna mititică a Isabelei. Ea îi apucă un deget, îl strânge uşor: Atenţie! Omul a înţeles. Tace şi o ţine de mână. Ea îl trage uşor. El înţelege iar. Coboară din pat, o urmează, în dreptul uşii, ea îi lasă mâna, oprindu-l din mers. El aşteaptă. Ea deschide uşa cu acelaşi succes ca la intrare.

Pe coridor e lumină.

— Ce-i? întreabă glumeţul, buimac de somn.

— Sst!

Isabela îl trage după ea. Străbat amândoi coridoarele, coboară scările.

— Unde mergem? întreabă omul intrigat de mister.

— Taci, să nu ne audă! şopteşte Isabela.

Tace, dar e neliniştit. De temut nu se teme. E un munte de bărbat. Ce i-ar putea face Isabela?

În pivniţă trebuie să-l conducă pe pipăite.

— De ce nu aprindem lumina? întreabă iar.

— Nu trebuie, nu trebuie, repetă ea liniştitor.

Au ajuns.

— Ce-i asta? întreabă iar omul. S-a împiedicat de un scaun. L-a ridicat şi s-a aşezat pe el. Scaunul scârţâie sub greutatea lui.

— Ia zi, fată, ce s-a întâmplat?

Isabela îşi caută vorbele.

— Nimic, nimic. Dar ştii cum spune în calendar. Dacă mă îngrop în gheaţă şi aştept câţiva ani, o să se poată opera orice. Cocoaşa mea…

— Aşa?

Bărbatul îşi drege glasul.

— Şi ce ai hotărât?

— Am pregătit gheaţa.

Apucă mina glumeţului şi o conduce încet spre stratul umed şi zgrunţuros. Mâna tresare atingându-i, se retrage.

— I-auzi idee! Şi ce vrei? Să te bag eu în gheaţa? Să te am pe conştiinţă? Ce, am înnebunit?

Şi râde. Un râs urât, fără haz, un râs îngheţat.

Pe Isabela reacţia bărbatului nu o surprinde. I se pare firească. Ea explică atât de prost! De obicei glumeţul înţelege din zbor, dar e noapte, întuneric, în pivniţă e frig. Iar el pare gata să plece!

— Nu! strigă Isabela.

într-o clipă e lângă el, îl apucă de mână, îl trage înapoi. Între cei doi se dă o luptă. Uriaşul slăbit rezistă cu greu femeii micuţe, călită de o viaţă de muncă. Lupta se dă muteşte. Cu un efort, bărbatul se smulge din mâinile femeii. Aceasta se repede să-i taie calea, se împiedică şi cade lovindu-se dureros în fluierul piciorului. Durerea e insuportabilă. Lacrimile nu mai pot fi stăpânite. Le dă drumul să curgă în voie.

Deodată se face lumină. Glumeţul a dibuit comutatorul.

— Ia să vedem, zice reluându-şi locul pe scaunul şubred. Ce-i în capul tău, fetiţo?

Isabela plânge cu hohote. Piciorul nu o mai doare. L-a uitat. O doare incapacitatea ei de a se face înţeleasă. Cuvintele sunt zănatice, nu o ascultă, mai degrabă o trădează, îi divulgă mobilurile şi sentimentele. Încet, încet, reuşeşte să spună ce are de spus. Doar nu la cocoaşa ei se gândise întâi şi-ntâi, ci la măduva lui putredă. Povesteşte cele spuse la bucătărie şi plânge cu hohote când repetă sentinţa care îl condamnă. Pentru el pregătise patul de gheaţă, pentru salvarea lui! Ea nu vrea decât să-l însoţească, să nu-i fie urât, să nu se teamă pe drumul acela nesigur dintre viaţă şi moarte. Dacă totuşi acolo, în viitor, va putea şi ea să-şi lepede nedorita povară, el nu avea să se supere, nu avea să se împotrivească, nu-i aşa?

Isabela îl soarbe din ochi. Glumeţul e palid. Priveşte în gol. Nu cumva totuşi s-a supărat? S-a supărat pe ea!

Omul îşi revine, o vede, înţelege. Surâde — o umbra a surâsului de până ieri. Un surâs totuşi. Se apleacă, şterge

lacrimile fiinţei pierdute de lângă el, o ridică, o aşază pe un alt scaun, alături. E atent, răbdător şi serios — vai, cât de serios! De nerecunoscut. Articulează cuvintele clar şi rotund. Dar parcă vorbesc numai buzele lui. În sufletul bărbatului ceva s-a stins, ceva s-a prăbuşit. Ce anume? Isabela e numai urechi, vrea să prindă înţelesul ascuns al vorbelor, dar acesta îi scapă. Ascultate astfel cuvintele înseşi nu mai înseamnă nimic.

Şi totuşi... De obicei, când îi adresează cuvântul, în salonul plin de viaţă, glumeţul paie că vorbeşte nu pentru ea, ci pentru ceilalţi. Acum nu e nimeni de faţă, doar Isabela. Pentru *ea* întârzie bărbatul în umezeala rece a pivniţei, *ei* i se adresează. Iar în cuvintele lui despre *ea* e vorba. Isabela este prea epuizată ca să şi înţeleagă, nu-i nimic, o să priceapă mai târziu, esenţialul rămâne clipa, faptul că omul vorbeşte cu *ea,* pentru *ea.*

A terminat. E în picioare. Îi întinde mina. Isabela se ridică, îl urmează. Cei doi străbat fără zgomot spitalul. Urcă scările ca două umbre. El o conduce până la coteţul din pod. Îi urează noapte bună şi aşteaptă până ce cocoşată se strecoară în ascunzişul ei şi închide uşa. Chipul pe care îl vede femeia privind pe gaura cheii este absent, rătăcit. Omul rămâne astfel o clipă, apoi cel care a fost glumeţul se întoarce cu spatele şi începe să coboare scara cu paşi de bătrân.

I SE SPUNEA JAPONEZUL

1

Porecla i-a dat-o, cândva, o femeie, răzbunându-se astfel pentru indiferenţa de care se izbiseră avansurile ei. În mintea celei ultragiate mai acţionau poncifele privind japonezul impasibil vehiculate de o anume literatură de serie. Greşea unde credea că nimerise. Nimerise totuşi, dar mult mai profund, esenţial.

Rebedea îşi amintea uneori de ea. Nu prea fusese asaltat de femei, încât l-a epatat gestul Simonei, care profitase de acalmia orelor de după-amiază spre a ocoli secretara, dezertoare pentru douăzeci de minute, şi a i se oferi. Îi răspunsese cu blândeţe de după biroul masiv. Îi spusese că datoria îi mobiliza toate forţele sufletului. Îi mulţumise pentru generozitate şi delicateţe, îi promisese discreţie absolută şi o trimisese înapoi la lucru.

Privise îndelung uşa pe care femeia umilită o închisese în urma ei şi se întrebase: Ce urmărea? Să-l pună la încercare? Să-l

compromită? Imposibil de aflat. La urma urmei putea fi sinceră. Nimic nu avea să-l clintească de pe poziţie.

A rezistat pornirii de a o sancţiona pe secretară, singura vinovată. Menţinuse relaţia cu Simona exact la diapazonul de până atunci şi refuzase primul transfer solicitat de ea, acceptându-l totuşi pe al doilea, câteva luni mai târziu.

Această împrejurare minoră îl caracterizează pe Rebedea, omul datoriei într-o epocă fără drepturi. Zăbovea la lucru şaisprezece ore în şir, pretinzând, fireşte, celor din jur să procedeze identic. Ar fi fost sincer indignat să afle că unele subalterne mai fugeau de la lucru pentru a „prinde” la piaţă câteva kilograme de cartofi ori de ceapă, fără să se întrebe cum se face că la masa lui alimentele nu lipseau. Să fi aflat că Maria complotează cu şoferul, cu secretara, că uzează de numele lui pentru a umple cămara sa cu bunătăţi, ar fi fost neiertător cu ei şi nu s-ar fi cruţat nici pe sine. Din fericire nu i s-a dat ocazia.

Când pentru prima oară un subaltern întors din străinătate îi oferise o atenţie, o amintire, îl admonestase foarte sever şi refuzase. Omul s-a întrebat dacă fusese prea zgârcit ori dovedise lipsă de tact. În realitate, Rebedea nu putea concepe un asemenea gest de slugărnicie, mai ales că nu îi făcuse funcţionarului său niciun hatâr. Japonezul era sincer, dar principialitatea lui, dusă la ultimele consecinţe, îl făcea să pară prefăcut.

Memorabilă rămâne împrejurarea în care un şef i-a cerut să nimicească un potenţial adversar al său. A făcut-o fără nicio remuşcare, semnând, fireşte, personal sentinţa şi preluând asupră-şi oprobriul public atunci când, situaţia modificându-se, adversarul a devenit aliat, iar maşinaţia împotriva lui a fost condamnată de acelaşi personaj care o iniţiase. Rebedea tăcu şi înghiţi fără ca un muşchi să tresară pe faţa lui. Când consecinţele administrative l-au eliminat din post şi din locuinţa somptuoasă, iar Maria, simţindu-se nedreptăţită, a protestat, Rebedea i-a explicat că prioritate au considerentele superioare.

Plasat într-o funcţie obscură la o instituţie situată aproape de vechiul său loc de muncă, japonezul a fost nu o singură dată zeflemisit de către foştii subalterni. Rebedea nici nu s-a gândit să ceară un transfer, ci, înghiţindu-şi amarul cu stoicism, a mers înainte, aşteptând ca umoriştii de duzină să tacă, iar noii colegi

să-i aprecieze hărnicia. Avusese dreptate, căci ironiştii s-au plictisit în cele din urmă, iar tovarăşii de muncă s-au obişnuit cu felul său de a trage, încărcându-l cu mii de corvezi.

Pe aceeaşi schemă s-a derulat şi viaţa lui privată. Nicio intervenţie pentru un loc la cămin. Niciun protest pentru vreo notă nedreaptă la geografie sau la purtare. Nicio încercare de a obţine altfel decât pe baza legii o locuinţă corespunzătoare situaţiei familiale. Şi niciun cuvânt de nostalgie pentru ziua de ieri. Ideea imperativului categoric îl ocrotea de orice dubiu.

2

A venit însă bătrâneţea şi a venit boala. Una teribilă şi fără speranţă. S-a felicitat: venise târziu. Copiii erau la casele lor. Maria — încă în putere. Făcuse ce avea de făcut, îşi împlinise menirea. Putea să plece.

Uşor de zis, chiar şi de gândit o clipă, două. *Â la longue* însă, ideea morţii ajunge să-i cutremure şi pe cei mai tari.

Nu a mărturisit alor săi sentinţa doctorilor. O purta în el ca pe o tumoare. Spera să reziste până la capăt în acelaşi spirit bărbătesc.

Şi totuşi apropierea morţii îl măcina. Într-o zi avu o revelaţie: trăise degeaba. Sfârşitul era iminent şi oribil. Iar fiinţa lui slabă refuza să uite, se lăsa obsedată şi înfricoşată. Mereu mai des trebuia să-şi reprime reflexul — necunoscut pentru el până atunci — de a se plânge, de a căuta consolare. Se simţea nedemn.

într-o zi şi-a reamintit de un unchi al Măriei. Jucător pătimaş, veşnic presat de scadenţele datoriilor, era socotit un ratat exemplar. Omul acesta s-a trezit peste noapte moştenitor al câtorva fabrici. A fost un şoc benefic. Noul proprietar a încercat şi în parte a reuşit să se ridice la înălţimea răspunderilor sale. Câtă vreme s-a simţit nesigur, lucrurile au mers de minune. Rătăcit într-un domeniu străin şi alunecos, nu făcea faţă decât muncind fără preget. Ştia că, invidios, clanul nu aştepta decât un semn de slăbiciune ca să-l sfâşie. A fost greu, dar omul ştia să joace tare. A reuşit.

După o asemenea victorie, avea dreptul să se relaxeze. Şi astfel s-a produs nenorocirea. Industriaşul improvizat îşi aminti fascinantele nopţi de ispitire a norocului la ruletă, la *chemin de*

fer. Câteva invitaţii la o partidă de poker şi o escapadă la Sinaia l-au costat jumătate din avere. Pe cealaltă a pierdut-o la Nisa.

Consternată, familia se străduia să ghicească mişcarea următoare. Au fost lansate presupunerile cele mai hazardate, din care nu lipsea un mariaj de convenienţă. Păgubaşul a refuzat să dea satisfacţie babelor, preferind să-şi tragă un glonte în tâmplă.

Istorioara făcuse carieră, fiind evocată periodic în cele mai diverse ocazii. Rebedea fusese totdeauna de părere că personajul era un iresponsabil, un scelerat. Acum îl privea cu alţi ochi. Nefericitul nu avea de ales. Ratase pentru a doua oară. Iar a doua ratare nu poate fi scuzată.

Era zguduit. Condamnase ori de câte ori se ivise în discuţie fuga din faţa vieţii a celor slabi. Îi condamnase pe sinucigaşii din toate timpurile, individual şi în bloc, anonimi sau celebri. Acum începea să-i înţeleagă.

îl cuprinse o adevărată furie a lecturii. Căuta în romanele lui Ştefan Zweig şi Jack London, în poemele lui Esenin simptomul primordial, dispreţul faţă de viaţă şi nu îl găsea. Căuta premisele gestului fatal, eşafodajul de idei care i-a condus către autodistrugere. Spre nedumerirea sa, opera lor întreagă respira o nesecată sete de a trăi, un gust al, plăcerilor materiale şi spirituale nealterat. Iar dacă în Hemingway tresărea o vină morbidă, până şi ea purta forma nostalgiei după o viaţă plenară.

Rebedea medită îndelung la destinul marilor sinucigaşi, sfârşind prin a le acorda un dram de simpatie. Aceste mutaţii se petreceau însă în forul său intim. Nimic nu răzbătea în afară. Cui i-ar fi servit să afle că are asemenea preocupări? Maria s-ar fi înspăimântat, copiii ar fi intrat la bănuială, prietenii l-ar fi blamat, iar duşmanii şi-ar fi frecat mâinile, bucuroşi. Mai presus de orice însă nu dorea ca prin gestul său să aducă vreun prejudiciu principiului acceptat după care, în orice condiţii, viaţa merită să fie trăită.

în lunga lui activitate fusese şi în situaţia de a convinge un sinucigaş potenţial să renunţe la gestul său. Ţinea minte împrejurarea. Din cauza suprasolicitării nervoase, un bărbat încă tânăr devenise un fel de lunatic al zilei. Suferinţa lui era numită de medici astenie nervoasă. Reacţia mediului a fost bizară: un lung hohot de râs! În epocă, bufonii fără brevet îşi permiteau în

mod curent să batjocorească o nevroză, ceea ce nu şi-ar fi permis dacă ar fi fost vorba de o crampă la stomac. Disperat, bolnavul îşi pusese ştreangul de gât când l-a surprins nevasta, care îl supraveghea de la distanţă. Cât de uşor găsise Rebedea cuvintele necesare pentru a-l remonta pe insul dezarmat! Nu se sfiise de sofisme, toate mijloacele fiind bune în vederea unui scop atât de nobil. Sinceritatea sa fundamentală nu se altera cu nimic: esenţial era să smulgă morţii un om în putere, apt să mai dăruiască societăţii bunuri demne de ea.

Îşi repetă lui însuşi în faţa oglinzii argumentele de odinioară şi găsi că nu se mai potriveau. De produs încetase să producă, iar la suferinţa nu participa niciun element subiectiv. Să fii o povară celor din jur, să le oferi vreme de un an-doi întristătorul spectacol al degradării fizice, să-i obligi să te servească, să te asiste, să te compătimească ascunzându-şi dezgustul, iritarea, plictisul — ce oroare!

Nu! Ar fi fost inutil şi nedemn. Trăia o împrejurare tipică în care moartea devine un aliat al omului. Şi deodată s-a simţit solidar cu sinucigaşii dintotdeauna. Hotărârea lui era luată. Avea să părăsească viaţa câtă vreme mai era pe picioare.

Rămânea un impediment. Unul singur. N-ar fi vrut ca gestul să fie luat drept o înrolare în rândul dezertorilor din faţa vieţii, ca o renegare a ceea ce trăise şi făcuse. Apoi ar fi vrut să evite spectacolul şi rumoarea pe care o tragedie de acest ordin ar fi stârnit-o. În plus, ar fi fost nedrept ca Maria şi copiii să poarte în veci povara vinii de a nu fi ghicit, de a nu-l fi înţeles şi mângâiat, care îi marchează pentru totdeauna pe apropiaţii unui sinucigaş. Era destul ca să renunţe şi o bună bucată de vreme. Şi-a găsit alte preocupări.

3

Informaţiile au o viaţă a lor. Ele utilizează căile cele mai puţin probabile şi nu o dată lasă impresia că circulă autonom.

La fel s-au petrecut lucrurile când Rebedea şi-a cumpărat o maşină. Vestea s-a difuzat de la sine. Zeci de oameni care îl uitaseră s-au crucit când au aflat că, pieton convins până atunci, pensionarul a trecut de partea cealaltă a baricadei.

Mulţi au aflat, puţini au crezut. Nu o dată, pentru a convinge, noul proprietar a trebuit să prezinte factura şi talonul de înmatriculare.

Omul nu-şi schimbase comportarea cu nimic. Nici vorbă la el de ifosele, voluntare sau nu, ale proprietarului de cai-putere. Nici chei jucate distrat pe degetul arătător, nici mărunte scăpări de limbaj care fac ce fac şi revin la şoferi şi şofaj. Rebedea se comporta ca unul care ar fi avut maşină de la cincisprezece ani şi neîntrebat nu vorbea despre „Dacia” lui mai abitir decât despre şezlongul din balcon.

Întrucâtva mai volubil a devenit pe durata şcolii de şoferi. Încercările prin care trece un candidat la carnetul de conducere ar scoate din impasibilitate şi o stană de piatră. Japonezul nu era decât un om.

Rebedea împlinise şaizeci şi patru de ani, ceea ce vrea să spună că reţinea greu şi uita lesne, că îşi pierduse facultatea de a învăţa, iar mâinile lui erau departe de a fi îndemânatice. În aceste condiţii, cursurile au durat mult şi s-au împletit mereu cu temeri, cu. Nervi consumaţi fără folos. Pe frig, pe ploaie şi polei, Rebedea putea fi văzut, la ora stabilită, în punctul fixat de instructorul său. Acesta se prezenta sau nu, fără nicio remuşcare, după capriciul aranjamentelor proprii, se ocupa sau nu de Rebedea, după dispoziţie şi — oroare! — în concordanţă cu atenţiile pe care aspirantul, atât de integru până ieri, era obligat să i le ofere. Ba uneori nici acest contract nescris nu era respectat, parcă anume pentru a demonstra elevului cărunt că lumea e departe de a fi perfectă..

Pentru Rebedea, om al punctualităţii, colaborarea cu tehnicianul boem a fost o tortură, şi acum se înregistrează primele conflicte şi altercaţii cunoscute din biografia lui. Câteodată indignarea îl făcea să se plângă, ceea ce pentru pudoarea lui socială era senzaţional. „Se schimbă Rebedea!” — exclamau prietenii, cunoscuţii. Şi nimeni nu se întreba de ce.

Rezistăm tentaţiei de a prezenta un inventar complet al chinurilor la care s-a supus Rebedea pentru a căpăta în cele din urmă carnetul roz. În mai multe rânduri, Maria şi copiii l-au rugat să renunţe, îngrijoraţi — *hélas!* — de nervii lui. Dar japonezul nu a dat înapoi. A schimbat patru instructori, a căzut la cinci examene, dar nu s-a descurajat.

Antrenaţi de muza satirică, totuşi nu am uitat că între timp boala făcea progrese. Forţa fizică a lui Rebedea încă nu scăzuse prea mult, dar subminarea continuă a organismului nu putea

duce decât la istovirea bolnavului. Pentru el, aşadar, nu era indiferent cât vor dura tribulaţiile. Avea nevoie de carnet câtă vreme mai putea să se urce la volan. A fost cât se poate de greu, dar l-a avut. Al şaselea examen s-a încheiat cu succes.

Două luni mai târziu, Rebedea se prăbuşea cu automobilul într-o prăpastie. A doua zi un comentator auto avea să-i rostească pentru prima oară numele la un post de radio.

Numai medicul, complicele lui Rebedea în tăinuirea bolii sale, a înţeles. Istorisindu-mi cazul, mult mai târziu, a încheiat spunând ca epitaf: „Ani în şir i s-a zis japonezul. Dar numai atunci şi-a onorat porecla”.

ŞOTRON

1

E ora plimbării de seară. Din umbra camerelor îngheţate de o iarnă perpetuă apar bătrânii. Îşi părăsesc insulele de tăcere şi aer stătut pentru o scurtă împăcare cu lumea. E ceasul de armistiţiu dinaintea evadării în somn.

Ieşirea în public rămâne o ceremonie. Pe străzi, în parc — procesiuni fără Dumnezeu. Trec bărbaţi care au strălucit odinioară. Trec albiţi, cocârjaţi, cu mâinile inutile. Trec femei care au apus de mult. Singuri, perechi, trec mereu fără să-şi vorbească. Întrebările s-au sleit pe buzele decolorate. Răspunsuri nu se mai nasc de-o veşnicie. Obrajii le sunt pârjoliţi de un plâns fără lacrimi.

Ce tratate secrete împart locurile de plimbare? Itinerarele celor cărunţi sunt ocolite de tineri. Dacă uneori totuşi drumurile lor converg, atunci se întretaie şi se despart fără să se atingă.

Parcul este un mic univers. Aleea principală îşi exhibă florile proaspete, iarba tunsă la vreme, pietrişul greblat. La doi paşi în dreapta şi în stânga începe jungla. O junglă modestă, paşnică, temperată. Un spaţiu al plantelor care nu cer îngrijire. Din aprilie până în octombrie, de-a lungul aleii principale se agită grădinarii montând arabescuri dansante. În rest, un imperiu al naturii lăsate în părăsire.

2

Pe o bancă uitată într-un colţ de parc s-au retras doi bărbaţi. Aparent nimic nu îi apropie. Trecătorii nu par să-i zărească, iar pentru copii sunt lipsiţi de relief ca un tapet. Când vreo minge

poznaşă eşuează la picioarele lor, tresărirea copiilor, mereu alţii, e de surpriză: nu se aşteptau ca decorul să reacţioneze.

Colţul obscur se bucură de un avantaj. Aici bitumul este înlocuit cu nisip. O crenguţă uscată şi poţi desena tot ce îţi trece prin minte.

în tihna vesperală, Catană trasează, visător, pe nisipul prăfos o linie, alta. Pavelcu, absent, priveşte în gol. Nu pare să-i vadă schiţele, dar le corectează:

— Baia la stânga.

Catană rămâne o clipă cu beţişorul în aer, apoi se reculege:

— Baia personalului. A internaţilor e aici.

— Şi fereastra de aerisire?

— Uite-o.

Tăcere. Stylul desenează mai departe. Păsările tac. E prea devreme pentru serenade.

Catană a mai adăugat un corp de clădiri. Precizează inutil:

— Aripa stângă.

— Şi capela?

— Era dezafectată, nu?

Un mic dreptunghi, o absidă întregesc desenul.

— Ai fost vreodată înăuntru?

— Era interzis.

— Şi pentru voi?

— Acolo se depozitau bunurile scoase din uz. Era vorba că le casează, dar se adunau mereu. Am dus acolo un radio în timpul războiului. Fusese la corpul de gardă. Pe urmă nişte cartuşiere scorojite, nişte tacâmuri. Odată ne-au repartizat din greşeală vreo trei sute de cuţite. Cuţite la puşcărie! Rugineau în capelă.

— Era decorată?

— A pictat-o, de mult, un deţinut. Ani în şir a lucrat acolo. Era cam nebun. Cât a pictat, n-a lăsat pe nimeni să intre. Când a fost gata, o căruţă de popi a venit să facă recepţia. Când au văzut ce pictase omul, s-au crucit, au scuipat şi au fugit blestemând. A râs tot natul.

— Şi pictorul?

— Şi el.

— N-a păţit nimic?

— Ce să păţească? Era vieţaş.

3

O plăcută seară de amintiri în răcoarea parcului.

Pavelcu l-a cunoscut pe Catană la Năradca. I l-au recomandat veteranii. Naiv, dar de treabă. Gardian fără vocaţie. Gardian totuşi. Nu trebuia să-l contrariezi, nici să-i râzi în faţă. Cei mai mulţi preferau să-l aibă aliat. Mai aflau o veste, un semn din afară. Îl întrebau despre familia lui şi se îmbătau ascultând cuvinte banale despre griji banale. Reparase gardul. Spoise cocina porcului. Îl pocnise pe ăla micu: două zile chiulise de la şcoală! Ce credea el, că merge aşa, fără obligaţii?

Generaţiile şi-l pasau pe Catană ca pe un bun de preţ: unul căruia uniforma nu i se lipise de piele.

Pe urmă Pavelcu a părăsit Năradca. A încercat să ia viaţa de la capăt. Nu se mai putea. Lavinia l-a părăsit, Valeriu la fel. Cunoscuţii, amicii pieriseră. Parcă dăduse o molimă. Nimeni, de nicăieri? Nimeni. Trecea printre oameni şi parcă străbătea un peisaj selenar. Se agitau, strigau, dar nu pentru el. „Bună ziua.” „Bună ziua, domnule Pavelcu.” „Aş vrea să plătesc întreţinerea.” „Poftim chitanţa.” „Bună ziua.”

Apoi l-a întâlnit pe Catană. Înainte de a-l recunoaşte, şi-a simţit inima tresărind. Pe urmă a înţeles: şi gardienii ajung la pensie…

Catană rămăsese văduv. Copiii fuseseră luaţi de cele două cumnate. Şi el se simţea singur. I-a spus-o pe loc. Pavelcu nu i-a răspuns. Nici n-a fost nevoie. Catană i-a dibuit lesne vizuina. Într-o zi a sunat la uşă democratic şi surâzător.

Lui Pavelcu i-a fost lene să-l alunge. Totul îi despărţea în afară de singurătate şi de Năradca, de anii lăsaţi acolo ca o investiţie în deşert.

Gardianul nu era pretenţios. Dacă Pavelcu nu avea chef de compania lui, îl gonea fără menajamente. Catană nu se supăra. A doua zi suna iar la uşă.

Prietenii ţi-i alegi când nu ai un trecut. De aceea se şi leagă amiciţiile în tinereţe. Timpul cerne fără milă. Rămâne numai aurul curat. Când rămâne ceva. Când sita nu e spartă, iar timpul nu se împotriveşte, el care are — singur! — dreptul de veto.

4

Aici, în fundul micii jungle uitate, pe aleea unde nu ajung tulumbele grădinarilor, unde copacii rămân adesea ne tunşi, iar în câte o vară omizile îmbracă arborii într-o altă coajă, unde

ploile macină băncile condamnate, aici, la ceasul înserării, uneori Catană ia un beţişor şi trasează pe nisip schiţa locului în care şi-au îngropat amândoi viaţa. Desenând, vorbeşte monoton. Şi e seară, ora plimbării. Aici ca şi acolo.

Pavelcu sare în picioare. E tot un semn de exclamaţie şi un refuz. Pavelcu se scutură ca de omizile verilor lungi. Nu tot ce-i trecut are drept la nostalgie!

Cu tremurându-se, pleacă fără o vorbă. Catană priveşte în urma lui. E nedumerit. Nedumerit cu măsură, căci nu-i prima oară. Înainte de a porni după el, şterge cu talpa şotronul infam.

CINCI FANTEZII

ÎNALTA DRESURA

Nu o ascultase pe Matilda şi bine făcuse. În prima clipă, aerul rece al străzii îi dăduse un uşor vertij, dar trecuse, iar acum se simţea perfect. Era normal să fi slăbit în această săptămână de şedere la pat. Matilda încercase imposibilul ca să-l pună pe picioare, şi reuşise. Curând se va înzdrăveni de-a binelea; şi totul va reveni la normal. Îngrijindu-l, Matilda pierduse şi ea câteva kilograme şi era palidă ea hârtia. Puţin lapte, o bucăţică de unt şi odihnă, multă odihnă, iată ce-i trebuia: Acum, că el putea să-şi reia modestele atribuţii, Matilda vă căpăta cele necesare, se va menaja, şi astfel se va reface în câteva zile.

Bătrânul respira greu. Se grăbise. Puse jos. Plasa cu sticlele de lapte, să se odihnească. Fruntea i se umezise uşor. Şi-o tamponă cu batista.

— Huş, pleacă de-aici! alungă un câine care se apropiase şi adulmeca în jurul plasei.

Apucă cele două toarte şi porni mai departe spre casă. Deşi nerăbdător să ajungă, îşi potrivi mai atent ritmul mersului. Prudenţă, dragul meu, prudenţă…

Doi copii alergând îi tăiară drumul, cât pe ce să-l răstoarne. Fiecare avea câte un pahar de îngheţată verde ca iarba. Bătrânul se opri să privească în urma lor.

— Nişte descreieraţi…

Cei doi fugeau mai departe. Unul din ei scăpase, pe jos paharul de îngheţată. Revărsată, pasta verde însemna cu un stigmat obrazul neted al străzii.

— Descreieraţi…

De undeva îşi. Făcură apariţia doi câini. Se apropiară de mica baltă verde. Linseră frăţeşte îngheţata, după care cel mai mare apucă paharul şi o luă la picior. Celălalt — după el, mimând în joacă intenţia de a-i smulge trofeul. Partenerul se feri şi o luă la trap spre tunelul de gunoi, urmat de prietenul său. Ajunse primul. Zvârli paharul sfărâmat pe gura largă a tunelului şi se întoarse către al doilea sosit, gata de hârjoană.

Bătrânul îşi reluă mersul. Cei doi litri de lapte atârnau greu. Trebuia să cumpere unul singur. Dar se gândise că astfel scutea drumul de a doua zi.

Câinii trecură în goană pe trotuarul pustiu, mistuindu-se după colţ. Bătrânul urmărise atent modul în care debarasaseră strada de singura pată care îi ştirbea curăţenia. Primăria era de admirat. În urmă cu numai doi ani oraşul părea că se îneacă în murdărie. De mult sistemul clasic de înlăturare a gunoiului nu mai făcea faţă, iar produsul unei zile de repaus ori al unui *week-end* nu apuca să dispară înaintea noii recolte. Din cutiile neîncăpătoare, gunoiul se revărsa ca o caricatură a cornului abundenţei. Pietonii, maşinile călcau pe o saltea de gunoi mereu mai groasă, bătătorită, oribil mirositoare, care nu mai ajungea să fie ridicat.

Asemenea zone mai sunt puţine în oraş. Cu timpul vor dispărea şi ele, pe măsură ce se va generaliza reţeaua tunelurilor în care apa sub presiune transportă reziduurile spre întreprinderile de valorificare a lor. Atunci întreg oraşul va fi curat ca un pahar. Cartierul fusese de curând raliat la noul sistem, iar bătrânul se minuna de câte ori ieşea de noua înfăţişare, atât de civilizată, a străzilor.

Cât despre câini, aceştia îl fascinau de-a dreptul. Era uimit de inteligenţa şi adresa cu care frumoşii patrupezi dresaţi anume îşi făceau datoria de a veghea la curăţenia publică. Mai conştiincioşi decât gunoierii de altădată, nu lăsau nimic să zacă pe trotuar sau pe caldarâm. Apucându-l în gură, trăgând la nevoie de el, unindu-şi în cazuri speciale forţele, nu dezarmau până nu izbuteau să aducă gunoiul la gura tunelului de evacuare şi să-l trimită pe ultimul drum.

Bătrânul nu era singurul admirator al gunoierilor patrupezi. Toţi concetăţenii lăudau soluţia găsită şi îi răsplăteau pe

neobosiţii paznici ai igienei stradale, asigurându-le voluntar hrana.

Bătrânul tresări auzind un strigăt. O tânără admonesta un câine răsărit nu se ştie de unde şi care se îndepărta la trap, în bot cu o minusculă borsetă de damă.

— Afurisitul! ţipă gata să plângă. Mi-a luat banii! Doar ce am scăpat borseta pe jos, că a şi înhăţat-o. Ce să mă fac?

Două-trei ferestre se deschiseseră la primul strigăt al fetei. Câteva capete curioase se arătară o clipă, apoi dispărură în penumbra din care se iviseră. Nu se întâmplase nimic neobişnuit. Fata pomi amărâtă în direcţia din care venise.

Bătrânul nu mai avea mult de mers. Cotise şi acum zărea în capul străzii casa. Matilda îl aştepta. Involuntar, grăbi pasul. Micile incidente îl iritaseră, avea tensiunea în creştere. „Cum ajung, mă întind un minut, să mă liniştesc. Poate iau şi un hap…” O nerăbdare total contraindicată îl mâna să accelereze mersul. Îi era cald, fruntea i se umezise iar, dar nu mai conta, ţinta se apropia văzând cu ochii. Mina îl durea. Cei doi litri de lapte atârnau greu. Durerea era tot mai puternică. Schimbă plasa în mâna cealaltă, durerea însă nu ceda, dimpotrivă, acum îl durea şi umărul. „Ce înseamnă asta? — se întrebă speriat. Şi strada care-i atât de goală…” O perdea neagră i se lăsă pe ochi şi bătrânul se prăbuşi fără cunoştinţă într-o mare de lapte.

Cât zăcuse fără simţire? Zece minute? Un sfert de ceas? Bătrânul îşi reveni cu greu. Străbătea parcă nenumărate perdele de ceaţă. Simţurile amorţite se întorceau treptat la datorie. Ce se întâmplase? Îi venise rău, căzuse. Îl găsise cineva, un om de treabă, îl ducea spre casă, îl ducea târâş, era prea greu pentru el, trebuia să mai cheme pe cineva. Ar fi vrut să-l ajute pe bietul om sau cel puţin să-i mulţumească, dar nu putea să articuleze un cuvânt. Întinse cu greu o mină s-o atingă pe a celuilalt, în semn de încurajare şi recunoştinţă. Întâlni o suprafaţă fierbinte acoperită de păr.

„Doar nu…” Atât apucă să exprime din gândul absurd înainte de a se prăvăli în tunel.

Răstignită la fereastra nu prea curată, cu ochi dilataţi, Matilda urmărea lucrul câinilor-gunoieri.

MORBUL

Când şi-a dat seama că pentru a parcurge bibliografia temei alese — a treia vârstă — ar trebui, să dedice zece ani de viaţă numai studierii lucrărilor care se ocupă de acest fenomen, tânărul sociolog Ilie Fornea s-a hotărât să taie nodul gardian. În loc să elaboreze o lucrare doctă, va scrie una vie: un fel de reportaj riguros ştiinţific, inaugurând un gen publicistic nou. Va petrece printre bătrâni câteva luni de zile şi-şi va transcrie observaţiile într-o carte fierbinte, convingătoare. În paginile acesteia, cifrele şi graficele vor străluci, dacă nu prin absenţă, cel puţin prin raritate, având în schimb acoperire în fapte constatate chiar de autor. Instantaneele fotografice, biografiile autentice, documentele private, actele de familie, fişele de sănătate, statisticile instituţiilor de profil în care va fi trăit şi lucrat vor oferi un material bogat, original şi expresiv. În cel mult un an, ideile se vor fi ordonat ca de la sine şi va putea scrie cartea „dintr-un foc”!

La numai o lună după luarea deciziei, Fornea era infirmier la un cămin de bătrâni. Într-un timp record, cel mai tânăr, mai simpatic, mai săritor ins din personalul instituţiei se situa la multe lungimi distanţă de ceilalţi în clasamentul nescris al preferinţelor, stârnind neaşteptate conflicte şi adversităţi. Prezenţa lui aducea surâsul pe figurile palide ale septuagenarilor, care şi-l disputau ca pe un premiu. Fascinat de acest univers puţin cercetat, Fornea găsea resurse pentru a-i satisface pe toţi. Veşnic proaspăt, niciodată obosit, era confidentul, omul de nădejde şi de încredere al fiecăruia. Cu memoria lui perfectă ca un indigo nou-nouţ, reţinea fără efort odiseile nu o dată funambuleşti ale acestor eroi cărunţi.

În câteva luni epuizase materialul şi se transfera la un spital specializat în boli ale vârstei înaintate. Aici solicitudinea lui nesfârşită a operat un fel de selecţie naturală. Noul infirmier i-a preluat în mod tacit pe cei fără sprijin, pe cei uitaţi, pe bolnavii fără speranţă, ocoliţi de toată lumea. Renunţase la surâsul său jovial. Bătrânii l-ar fi privit cu suspiciune, ca pe o insultă. Ei doreau să comunice cu o persoană serioasă care să-i ia în serios. Fornea s-a învăţat să-şi ascundă nerăbdarea, să-şi controleze mimica şi gesturile, să vorbească mai limpede, mai rar, chiar mai sfătos. Acum nu mai apărea în fugă la primul clinchet al soneriei. Lăsându-se aşteptat o clipă, era sigur că

preţul prezenţei sale va creşte. Aceste adaptări i-au adus un spor de popularitate, cu imense foloase pentru dosarele sale, care se umpleau într-un ritm accelerat.

Două luni mai târziu, Fornea se angaja la un magazin universal pentru seniori. Aici a dus arta de a nu se grăbi la cel mai subtil rafinament. Curând fiecare client era convins că vânzătorul cel nou i se consacră, că nu are alt ideal decât să-i facă plăcut şi profitabil răstimpul petrecut în unitate. Fornea nu obosea niciodată, nu era niciodată iritat de nehotărârea unora, de mofturile altora. Lipsiţi de ocupaţie, pensionarii zăboveau două ceasuri pentru a cumpăra doi nasturi şi a schimba câteva cuvinte cu mereu amabilul şi răbdătorul Fornea. Acesta obţinuse adevărate performanţe, izbutind să-şi încetinească reacţiile, să-şi rotunjească fraza şi rostirea, spre a fi astfel mai aproape de cei a căror companie o căuta. Purtând o îmbrăcăminte de croială clasică şi adoptând o pieptănătură „aşezată”, îi cuceri în timpul cel mai scurt pe ultimii recalcitranţi.

Trecuse la ordonarea materialului. Dacă în primele luni de investigaţii se mulţumise să adune claie peste grămadă benzi, însemnări, fişe, date, acum nu mai nota decât impresii verificate, idei bine cântărite. Cam în această perioadă a observat Fornea că uneori conversaţia logodnicii sale, altminteri adorabilă, era nespus de puerilă.

În perioada următoare, sociologul migra la o asociaţie culturală a pensionarilor. Aici se ocupa cu aceeaşi atenţie şi bunăvoinţă de colecţionari, de artişti şi literaţi. De la ei a deprins Fornea să preţuiască valenţele conversaţiei, subtilităţile acestui nepreţuit mijloc de comunicare, atât de primejduit în veacul robotizării. Şi tot mulţumită lor s-a desăvârşit sociologul în arta celui care ascultă.

Etapa următoare a format-o activitatea lui Fornea la un club sportiv rezervat vârstei cărunte. La piscină, pe terenurile şi în sălile de sport ale complexului, bătrâneţea renunţa la paliative, la cochetărie şi se înfăţişa fără menajamente. În pofida spectacolului adesea întristător, amatorii şi amatoarele de mişcare, sport şi turism participau cu interes la orice acţiune, trăiau intens fiecare concurs. Grija instructorului sportiv Ilie Fornea era să nu contrasteze printr-o ţinută prea juvenilă. Cu această ocazie a renunţat să mai umble cu paşi de-un stânjen, a

învăţat să dea umerilor o linie descendentă şi chiar să se cocoşeze puţin, ca să se piardă în masă.

Chelner la un local pentru persoane în vârstă, Fornea s-a obişnuit cu observaţiile cusurgiilor, cu tabieturile abonaţilor. Nici nu şi-a dat seama când, servit de viitoarea sa jumătate într-o zi de repaus ori cu altă ocazie, a început şi el să întoarcă felia de şuncă pe toate feţele, să guste prudent prima lingură de supă şi să adulmece cu suspiciune celelalte feluri. În această perioadă a devenit antialcoolic şi a descoperit savoarea ceaiurilor de plante, a căror publicitate o făcea insistent şi voluntar, spre dezgustul prietenilor săi de odinioară.

Au mai urmat o casă de mode pentru bătrâni, o editură specializată în cărţi şi discuri pe gustul acestora şi postul — temporar — de redactor al unei emisiuni TV pentru persoane trecute de prima şi a doua tinereţe. După fiecare Fornea s-a văzut mai bogat în experienţă, în mijloace de identificare cu mediul pe care îl explora.

La un an de la luarea deciziei sale, Fornea se regăsea în camera lui de lucru, în faţa câtorva teancuri ordonate de foi scrise. Îşi încheiase cu brio documentarea. În fişele lui se adunase un material imens, în bună parte sistematizat şi clasat. Lucrarea înfăţişa de pe acum o concepţie clară, un schelet solid, echilibrat. Principalele teze şi concluzii erau formulate, fie în scris, fie în mintea lui Fornea.

Urma travaliul ingrat al redactării. Acesta nu progresa însă deloc. La început, autorul a socotit că vina *o* poartă trecerea de la multiplele sale activităţi anterioare „atât de variate, la — orice s-ar spune — plicticoasa fază a elaborării. Să scrii cântărind propoziţie cu propoziţie, idee cu idee, argument cu argument, să urmezi atent planul construcţiei, astfel încât în final eşafodajul să reziste — ce muncă de ocnaş! În mai multe rânduri, Fornea s-a surprins trăgând chiulul, inventându-şi alte treburi, nu o dată minore. Nu era lenea, senzaţie necunoscută lui. Era totuşi ceva!

începuse să uite ce avea de făcut. Multe pagini de însemnări îi apăreau ca noi, şi dacă nu ar fi fost întorsăturile sale de frază s-ar fi îndoit că le-a scris el. În vreo două ocazii a încurcat cazurile amintite, citându-le anapoda, şi aceasta tot fiindcă le uitase. Mintea lui refuza să se mai concentreze asupra lucrului. Se

trezea privind zborul păsărilor sau jinduind să iasă într-un parc, unde să zacă la soare, tăcut şi cu pălăria pe ochi.

A consacrat mereu mai puţin timp lucrării, până a părăsit-o. Şi nu s-a dumirit ce se întâmplase până ce o bronşită rebelă nu l-a obligat să vadă un doctor. După ce l-a examinat, medicul, destul de celebru, l-a întrebat frontal: în ce scop îşi ascunde vârsta? Dincolo de înfăţişarea exterioară, nu prea măgulitoare nici ea, examenul clinic pusese în evidenţă o gravă uzură a organismului ruinat de suferinţe tipice pentru cei şaizeci de ani pe care îi avea în realitate. Pentru ce declarase douăzeci şi opt?

Mâinile lui Fornea tremurau când îi înfăţişă medicului actele care atestau vârsta susţinută de pacient. Specialistul constată că bolnavul era sincer. Ce se întâmplase totuşi? Prietenul nostru a socotit util să relateze în ce fel şi-a petrecut ultimul an. O idee părea că se impune: mişcându-se într-o lume de bătrâni, Fornea se contaminase...

Doctorul protestă: imposibil! Totuşi, după lungi şi dificile investigaţii, trebui să se încline în faţa evidenţei: în cazul Fornea, bătrâneţea se dovedise molipsitoare.

Ce se putea deduce de aici? Poate că undeva mai existau asemenea cazuri necunoscute medicilor. Poate că unii confraţi nu publicaseră aceste cazuri de teama ridicolului şi pentru că nu le puteau explica. Să fie vorba de o mutaţie genetică de ultimă oră? Ea să fie vinovată de însuşirea nedorită a organismului studiat, care pactizase cu morbul neştiut al bătrâneţii? Ce s-ar întâmpla dacă un asemenea rău s-ar multiplica, dacă s-ar generaliza?

Observaţiile şi concluziile de specialitate i-au asigurat medicului un mare premiu internaţional şi un loc în istoria gerontolegiei. Cât despre Fornea, evoluţia lui s-a dovedit ireversibilă. În ciuda celor mai bune îngrijiri, organismul său a continuat să se degradeze. A mai trăit peste zece ani ca un bătrân „încă verde”, fără a fi scutit de niciuna din fazele involuţiei biologice. Mai multe zeci de kilograme de însemnări şi date reprezentând materialul documentar pregătit de Fornea pentru lucrarea lui niciodată scrisă au fost cedate de moştenitori unui centru de colectare a deşeurilor de hârtie.

AUDIENŢA PUBLICA

Scena reprezintă o insulă dominată de o gură neagră de vulcan stins.

PESCARUL BĂTRÂN *(apare masându-şi braţele):* Aşa, urât-o! Aşa, cârno! Te-am mai dus o dată… Un ceas întreg de tras la rame… Nu credeam să mai rezist… Scorpie! N-ai putut să-mi faci felul! *(Cercetează locurile.)* De o săptămână, de când a ieşit din mare insula, mă bătea gândul să poposesc aici. Un pământ nou, nemai călcat de om, un pământ curat, care a dormit sub ape de la facerea lumii… Ai mei m-au închis în casă: „Ce, te-ai făcut explorator la bătrâneţe?”. Asta n-ar fi fost nimic, dar de unde barcă? Ar fi trebuit s-o iau pe a lui fiu-meu. Dar el cum ar mai fi ieşit la pescuit? Aseară însă, când am auzit la radio… *(Se apropie de hornul vulcanului.)* Să fie într-adevăr atât de adânc? Mii şi mii de metri… Cum pot să observe una ca asta de sus „din satelit?

AVENTURIERUL *(intră în costum de baie, cu labe de cauciuc, ud leoarcă):* În sfârşit!… O asemenea distanţă înot!… La vârsta mea, cu… *(Îşi pocneşte pântecele.)*…balastul ăsta… Şi, colac peste pupăză, monstrul acela marin care m-a lovit… Au! Capul! … În fine, am ajuns… *(Îl observă pe întâiul sosit.)*…după el! Ce ghinion! Iarăşi! Mereu al doilea, mereu după, mereu inutil! *(Zvârle cât colo masca de înot şi alte ustensile moderne.)*

PESCARUL BĂTRÂN *(care între timp a dat ocol insulei):* Aha, şi dumneata ai venit?!

AVENTURIERUL *(rău)*: Ne cunoaştem de undeva?

PESCARUL BĂTRÂN: Păi, nu dumneata dădeai târcoale aseară bărcilor trase pe uscat? Nu dumneata întrebai cât poate să coste închiriatul uneia pe-o jumătate de zi?

AVENTURIERUL: Parcă şi dumneata dădeai târcoale pe-acolo!

PESCARUL BĂTRÂN: Dar cu folos! Ce-or mai fi blestemând acum! „Bătrânul parazit, numai el a făcut-o!” *(Râde.)* Fiu-meu n-o să mai poată ieşi azi la pescuit…

AVENTURIERUL: în locul dumitale aş duce barca înapoi.

PESCARUL BĂTRÂN: Ce zici?!

AVENTURIERUL *(schimbare de ton)*: Ah! Nu striga. *(Se ţine cu mâinile de cap.)* Mă doare… Fiul dumitale o fi căsătorit, are copii…

PESCARUL BĂTRÂN: Are. Şi?

AVENTURIERUL: Trebuie să-i hrănească.

PESCARUL BĂTRÂN: Dar pe el cine l-a hrănit? Dar pe fraţii lui, plecaţi aiurea? Eu. Barca e a mea, eu am cumpărat fiecare şipcă din chila ei. Dacă vreau, o scufund.

AVENTURIERUL: Voia dumitale. Dar nu e frumos.

PESCARUL BĂTRÂN: Aşa? Să rămân fără un dinte în gură e frumos? Chelia asta şuie îţi place? Hârâitul ăsta în gât e vesel? O fi nostim s-o aud pe noră mea: „După ce că nu munceşte, strică pâinea de pomană."

AVENTURIERUL (după o clipă de jenă; complice): Şi?

PESCARUL BĂTRÂN: Şi ce?

AVENTURIERUL: Ai ajuns înaintea mea pe insulă, nu?

PESCARUL BĂTRÂN: Ce-i cu asta?

AVENTURIERUL *(excedat)*: Ai făcut ceva?

PESCARUL BĂTRÂN: M-am plimbat, am respirat aer curat…

AVENTURIERUL: Dar, bine, omule, de mine te fereşti? De mine, care am venit aici în acelaşi scop?! Riscând o lovitură de coadă de balenă, de rechin… Spune odată: l-ai văzut?

PESCARUL BĂTRÂN: Am sosit cu două minute înaintea dumitale. Trăgând la rame, ţi-am ars o vâslă după ceafă. A fost fără voie. Te-am văzut prea târziu… Aşa că n-am întâlnit pe nimeni şi nu s-a-ntâmplat nimic.

AVENTURIERUL: Să spun drept, aş fi preferat să fiu singur într-o împrejurare ca asta.

PESCARUL BĂTRÂN: Şi eu la fel.

AVENTURIERUL: Serios? Nu-i nicio nenorocire. Se poate îndrepta: iei barca şi porneşti spre casă.

PESCARUL BĂTRÂN: Şi dumneata?

AVENTURIERUL: Eu mai rămân.

PESCARUL BĂTRÂN: Te aştept. E loc destul. O dată am dus cu barca asta o pereche de boi… Legaţi, fireşte.

AVENTURIERUL: Nu-i nevoie. Îmi place să înot. Se şi recomandă.

PESCARUL BĂTRÂN: Cum doreşti.

(Se aude glasul Coniţei. Cei doi încremenesc.)

CONIŢA: Se poate, domnule? Să mă laşi singură în pustietatea asta?

(Apare însoţită de Pescarul tânăr. Ceilalţi doi s-au retras.)

CONIŢA: Sinistru peisaj… Spune drept, nu te miră că mă interesează o biată stâncă goală, fără vegetaţie*?*

PESCARUL TÂNĂR: Pe unde nu m-au cărat pasagerii mei… Acum însă ar fi trebuit să fiu departe, la pescuit… Dacă văduva Maria, de la care am închiriat barca, nu punea condiţia să vă aduc aici… Ghinionul meu!

CONIŢA: Ce pietre alunecoase!

PESCARUL TÂNĂR: Ghinionul dumneavoastră… V-am spus că nu-i un loc pentru o doamnă.

CONIŢA: Sunt o turistă înnăscută, vreau să văd totul. *(Cercetează în jur.)*

PESCARUL TÂNĂR: Atunci vă las. Mă găsiţi la barcă.

CONIŢA: Ah! Bărbaţii aceia…

PESCARUL TÂNĂR: Nu vă speriaţi. Or fi şi ei turişti. Deşi nu ştiu de ce ar ţine să vadă o insulă pustie. Şi asta cu noaptea-n cap.

CONIŢA: Eu nu m-am sculat la trei, ca să ajungem la vreme? Degeaba, nu suntem singuri.

PESCARUL TÂNĂR: De ce să fim singuri? *(Iese.)*

CONIŢA: Ca să contemplăm răsăritul soarelui…

AVENTURIERUL (reapare împreună cu Pescarul bătrân): Cine să fie?

CONIŢA: N-aş vrea să fiu inoportună, dar aş putea să iau şi eu loc?

AVENTURIERUL: Vai de mine, coniţă, se poate…

PESCARUL BĂTRÂN *(priveşte pe urma celui tânăr): A* găsit barca! Drace!

CONIŢA: Ce grosolănie… Dumneavoastră — tot turist?

AVENTURIERUL: Turist, se-nţelege.

CONIŢA: Minunat loc!

AVENTURIERUL: Veniţi de departe?

CONIŢA: Tocmai din cealaltă extremitate a statului.

PESCARUL BĂTRÂN: De la mama dracului…

CONIŢA: Ah, nu mai suport! Cum vorbiţi?!

PESCARUL BĂTRÂN: Am zis vreo necuviinţă? Iertare, n-am vrut să vă supăr.

CONIŢA: Nu e vorba despre mine. Dar nu e locul, nu e cazul.

PESCARUL BĂTRÂN: Ce naiba caut eu aici?

CONIŢA (indică spre gura vulcanului): Acolo e… intrarea?

AVENTURIERUL (câştigă timp): Aţi spus ceva? (Coniţa se apropie grijuliu de locul amintit.)

AVENTURIERUL *(către Pescarul bătrân):* Trebuie să-l conving pe barcagiu s-o ia de aici. *(Iese.)*

CONIŢA: Ce adâncime! Şi ce miros!

PESCARUL BĂTRÂN: Pucioasă. Toţi vulcanii trăsnesc a pucioasă. Ca iadul. *(Coniţa are un recul.)* Nu vă temeţi, nu e vătămătoare. Faci bine la bojoci.

CONIŢA *(confidenţial)*: Şi el… e acasă?

PESCARUL BĂTRÂN: Cine?

CONIŢA: Sunteţi sigur că e acolo?

PESCARUL BĂTRÂN: Să mă ia dracul…

CONIŢA: Nu vorbiţi aşa. E atât de iritabil!… Nu văd nicio sonerie. Cum poate fi chemat?

PESCARUL BĂTRÂN: Pe nume!

CONIŢA: Nu-nu! Mai bine să nu-i pronunţăm numele.

PESCARUL BĂTRÂN: Cum vreţi.

(Se depărtează. Coniţa profită.)

CONIŢA (la gura vulcanului; cu drăgălăşenie): Drace! Drăcuşorule!

AVENTURIERUL *(intră urmat de mai multe persoane, printre care Pescarul tânăr):* Nenorocire! A venit o groază de lume. Alţii sunt pe drum. Cât vezi cu ochii, numai bărci. De toate felurile. Unul s-a şi înecat.

PESCARUL BĂTRÂN: Ce dracu' facem? *(Iese.)*

AVENTURIERUL *(noilor veniţi):* Mai atent, vă rog. Nu mă călcaţi pe degete. Sunt desculţ.

UN NOU VENIT: Cine e ultimul? După cine sunt eu?

PESCARUL TÂNĂR: Nu e nicăieri. Dar nu-i nimic. Dau eu de urma ticălosului bătrân.

ALT NOU VENIT: Dumneavoastră de ce nu staţi la coadă?

CONIŢA *(Pescarului tânăr, care iese):* Pe mine mă cauţi? Mai stăm. E atât de antrenant…

AVENTURIERUL *(Pescarului bătrân, care intră):* Ce facem, domnule? Cum scăpăm de toţi ăştia?

PESCARUL BĂTRÂN: De ce să scăpăm?

AVENTURIERUL: Ca să rămânem singuri! Ca să putem trata… cu el.

PESCARUL BĂTRÂN: De ce singuri?

AVENTURIERUL: Dar cum vrei să ne prezentăm, pe două rânduri? Cu număr de ordine?

UN JUNE: Chiar aşa, cine face lista?
O FEMEIE *(cam din topor):* Aici se dă nemurire?
AVENTURIERUL: Depinde.
FEMEIA: Cum adică depinde? Se dă sau nu?
AVENTURIERUL: Nu toată lumea vrea nemurire.
FEMEIA: Adică de ce să nu vrea?
AVENTURIERUL *(fin):* Unii preferă tinereţea, frumuseţea…
FEMEIA *(Coniţei):* Dumnealui e şmecher?
CONIŢA: Vai de mine! *(Se depărtează.)*
FEMEIA: Ce aveţi, oameni buni? De ce vă sare ţandăra de cum deschid gura? E cineva căruia nu-i place stilul meu? Să iasă în faţă, să mi-o spună de la obraz!
AVENTURIERUL: Doamne fereşte! Cum vă gândiţi la una ca asta?! Pur şi simplu, suntem aici de prea puţin timp ca să fi avut vreme să ne cunoaştem. Fiecare îşi are gândurile sale de taină, mobilurile sale secrete. Vă miraţi că nu ni le strigăm în gura mare?
FEMEIA: Baţi câmpii, omule! *(Pescarului bătrân.)* Zi şi dumneata, că te văd mai îmbrăcat!
PESCARUL BĂTRÂN *(sotto voce)*: Tot ce doreşti, dar mai întâi spune dumneata: cum vine aia „nemurire”?
FEMEIA: Asta-i bună! Ce caută aici un hodorog bătrân ca dumneata dacă nu să facă pe dracu-n patru şi să-şi lungească zilele?!
PESCARUL BĂTRÂN: Ai dreptate, dar cum?
FEMEIA *(sonor)*: Ei asta-i! Prin legământ cu diavolul, fireşte! Ce alta căutăm cu toţii la gura iadului?! *(Exclamaţii şi ţipete.)*
PESCARUL BĂTRÂN: Nu aşa tare. Nu e bine. Nu şade frumos.
FEMEIA: Voi înţelegeţi ceva? Eu nu pricep ce vor.
AVENTURIERUL: Lumea e scandalizată că vorbiţi în gura mare despre tenebroasa înţelegere.
CONIŢA: Mai pe şleau, domnule, nu vedeţi cu cine staţi de vorbă?
FEMEIA: Ai zis ceva, prinţeso?
CONIŢA: Vai de mine, n-o lăsaţi să mă molesteze!
PROFESORUL *(se desprinde din mulţime, care a sporit mereu; poartă costum negru, pălărie şi umbrelă la fel; foarte ţeapăn)*: Stimată doamnă, liniştiţi-vă. O să încerc eu să explic

neînţelegerea. Prin tradiţie, tot ce ţine de forţele obscure se asociază cu taina cea mai adâncă.

FEMEIA: Adică?

PROFESORUL: Alianţa cu forţele întunericului se încheie pentru a se obţine ceea ce destinul refuză să ofere, ca perfecţiunea sau absolutul cunoaşterii, ca nemurirea. Sunt aspiraţii strict individuale şi pentru aceasta secrete. După cum, nu mă îndoiesc, vă amintiţi, Faust îşi derulează monologul în singurătatea odăii sale de lucru şi fără martori.

FEMEIA: Ce Faust, domnule? Care Faust? Mofturi de burtă-verzi! Oricine e liber să viseze la o situaţie, şi să facă pe dracu-n patru ca să ajungă la ea. Ce atâtea secrete? Totul e să ştii ce vrei şi să fii hotărât. Dacă nu ai sânge în vine, fă ţi o transfuzie. Dar nu ai mai mult drept la nemurire ca mine, care sunt femeie.

PROFESORUL: Nimeni nu vă contestă niciun drept la imortalitate şi la orice ar fi. De altfel, idealurile nu au nimic ruşinos. Dar, indiferent de substanţa lor, ceea ce ascunde prin tradiţie omul nu este aspiraţia sa către un orizont greu de atins, ci calea tenebroasă urmată pentru a-l atinge. Pactizarea cu diavolul este prin definiţie ruşinoasă. Ne-am născut cu această idee, înfiptă de veacuri în mintea strămoşilor.

FEMEIA: Sunteţi nişte făţarnici! Nişte farisei!

CONIŢA: Femeia asta e insuportabilă!

PROFESORUL: Un moment, un moment…

VOCI: Are dreptate! Prefăcuţilor!

PESCARUL BĂTRÂN: Sfântă neruşinare…

FEMEIA: Ce, femeile n-au dreptul să facă legământ cu dracul? Numai voi, încornoraţilor?!

PROFESORUL: Ascultaţi-mă încă o clipă, vă rog. Eu am explicat un fapt, nu am susţinut o teză. Pactul cu diavolul a fost întotdeauna semnat la adăpostul întunericului. În ce mă priveşte, am debarcat pe insulă în acelaşi scop ca şi dumneavoastră. Fiecare are libertatea de a face orice doreşte cu viaţa sa, la urma urmei şi cu nemurirea sa — dacă vreţi, cu sufletul său. Asta nu priveşte pe nimeni. Milenii în şir, femeia şi-a vândut corpul şi numai câteva inimi caritabile s-au indignat. Mii şi mii de oameni şi-au comercializat ideile, şi-au scos la mezat gândul, fructul cel mai gingaş al conştiinţei. S-a supărat cineva? Sub ochii noştri se produce un fenomen. Echivocul,

ambiguitatea ies la lumina zilei, se apără şi se justifică, obţin drept de cetate. În diplomaţie se utilizează curent şi fără fard compromisul. Să aibă acordul cu *el* o situaţie specială? Diavolul ori nu există, şi atunci legătura cu el nu poate să aibă vreun sens moral; ori există ca o realitate obiectivă, una misterioasă, poate, neînţeleasă, dar nu mai mult decât electricitatea şi gravitaţia, cărora nimeni încă nu le-a pătruns esenţa şi nu le-a explicat geneza. Dar lacunele noastre în cunoaştere nu au împiedicat omenirea să trăiască într-o lume dominată de gravitaţie şi nici să facă utilă electricitatea…

AVENTURIERUL: Dar bine, domnule, pentru ce pledezi dumneata? Pentru afişarea liberă a cinismului celui mai deşănţat?

PESCARUL BĂTRÂN: Nu e lumea destul de stricată şi aşa…

PROFESORUL: Daţi-mi voie. Vorbeam despre fenomene fără explicaţie. Să fie ceva imoral în utilizarea căderilor de apă ori a curentului electric? Există vreun temei să roşim pentru folosirea lor sau, dacă apelăm la ele, trebuie s-o facem departe de privirea vecinilor? Nu. De ce ar fi atunci degradant să apelăm la forţa neînţeleasă a unei persoane cu înzestrări neobişnuite care ne-ar propune în termeni civilizaţi o înţelegere pe care o putem accepta sau respinge? Tradiţia numeşte ruşinoase unele profesii — nu-l inviţi la masă pe vidanjor şi nici pe călău. Sunt însă triburi în care ruşinos este să-ţi acoperi trupul, să-ţi ascunzi goliciunea. La începutul secolului au fost arse cărţi care astăzi apar în tiraje de milioane. Prejudecăţile sunt nori pe firmamentul clar al discernământului, dar norii sfârşesc prin a trece, iar cei care au propovăduit veşnicia lor se acoperă de ridicol.

FEMEIA: Şi ce nu vă convine? Aşa-s timpurile moderne. Altădată un frigider, un telefon erau un lux. Azi le are toată lumea. Sunt bunuri democratice. Iadul a devenit şi el mai democratic, asta-i tot. Iar lumea e mai sinceră, se sinchiseşte mereu mai puţin de părerea unuia sau a altuia. Spuneţi şi voi, am sau n-am dreptate?

CONIŢA: Ei bine, da. Oricât mi-ai fi de antipatică. Cel puţin dumneata ai avut bunul-simţ să întrebi de *el* într-un mod original: „Aici se dă nemurire? U Simplul fapt că aminteai un ideal superior anula jumătate din păcat. Şi aceasta indiferent ce-ai dori să ceri în realitate negurosului personaj. Dar tineretul

acesta nu ştie să disimuleze şi nu se osteneşte să înveţe. El îşi afişează curajos viciul şi poartă la lumina zilei pecetea neagră. *(Proteste.)* Mă înşel cumva? Ia spune, fetiţo, ce cauţi pe insula iadului? Curaj, curaj! Ce nevoie te aduce pe insulă? Nu cumva ai călcat greşit şi ai vrea să-ţi recâştigi nevinovăţia? Dar dumneata, tinere? Ai abuzat de încrederea fratelui dumitale şi acum vrei să scapi de răspundere? Aceste surori îşi smulg una alteia iubitul, aceşti divorţaţi îşi dispută copilul, automobilul şi balansoarul! De ce nu se duc la un judecător? Pentru că nu dreptate vor, ci victorie! Vor să învingă şi sunt gata să plătească printr-o picătură de sânge mânjită pe un pergament.

AVENTURIERUL: Ce situaţie stupidă. De ani de zile stau la pândă, caut ocazia, o aştept, o provoc. Trebuie să ies odată din tunelul mediocrităţii, să părăsesc locul de veşnic al doilea. Ce n-am făcut ca să ajung primul pe insulă, primul la marea întâlnire. Ori de câte ori se produc evenimente sinistre, se întâmplă catastrofe, se prăbuşesc poduri şi avioane, iau foc hoteluri şi săli de dans, oriunde am impresia că şi-a vârât dracul coada, las totul şi fug să-l prind, să-l implor să trateze cu mine, să mă ajute. Numai că ajunge un zvon cât de palid că diavolul şi-a făcut apariţia, şi la locul cu pricina răsar grupuri imense de solicitanţi, dispuşi să-şi vândă nu numai sufletul propriu, ci şi pe cel al întregii lor descendenţe, în vecii vecilor. Oriunde a putut fi văzut, asupra lui s-au năpustit zeci şi sute de oameni, gata să se facă fraţi cu dracul pentru a trece puntea şi chiar pentru mai puţin. S-au dus frumoasele vremuri când miza unui pact cu prinţul negru erau tinereţea, nemurirea sau absolutul cunoaşterii. Astăzi ne vindem sufletul pentru un „Trabantu, pentru un post plasat cu o unghie mai sus decât al vecinului, pentru un blid de linte. Să fiu diavolul, m-aş simţi demonetizat şi aş refuza orice tranzacţie. De aceea, poate, refuză şi acum să se înfăţişeze.

PESCARUL TÂNĂR: Şi atunci?

ALTE VOCI: Ce-ar fi de făcut? Încotro s-o luăm? Cum să procedăm?

AVENTURIERUL: Mă tem că, pur şi simplu, trebuie să ne întoarcem acasă. Mântuirea prin diavol rămâne pentru altă dată.

VOCI: Cum aşa? Şi noi? Atâta drum, atâta cheltuială! Atâtea speranţe!

CONIŢA: Atâţia bani cheltuiţi!
FEMEIA: Şi, gata, mergem acasă? O luăm de la capăt?
CONIŢA: Inevitabil.
AVENTURIERUL: Doar n-o să rămânem aici.
PESCARUL TÂNĂR: Veniţi, doamnă?
(Nehotărâţi, încep să iasă treptat din scenă. Coniţa, care dă să-l urmeze pe Tinărul pescar, aruncă o ultimă privire înapoi şi scoate un ţipăt pătrunzător. Spaimă. Toţi privesc înspre gura vulcanului, în care apare o siluetă neagră. Isterie generală, cu greu stăpânită de câţiva bărbaţi.)
AVENTURIERUL: Păstraţi-vă calmul! Calmul!
PROFESORUL: Tăcere! Încetaţi busculada!
PESCARUL TÂNĂR: Nu vă pierdeţi cumpătul! Să vedem ce este.
(Avansează câţiva paşi, fiecare însoţit de noi ţipete.)
ARĂTAREA: Stai! Oricine ai fi, opreşte! *(Tumult.)* Linişte! Cine îndrăzneşte să calce pe solul acesta virgin şi să tulbure aerul cu sunete atât de barbare?!
FEMEIA *(şoptit):* Doamne păzeşte şi apără! Doamne păzeşte şi apără!
ARĂTAREA: înapoi! Niciunul din voi nu e demn să ridice ochii la mine!
(Derută. Strigăte răzleţe, iute înăbuşite.).
PROFESORUL *(face un* pas *înainte):* Permiteţi…
ARĂTAREA: Nu permit! Stânga împrejur şi scutiţi-mă de prezenţa voastră! Repede, cât mai simţiţi pământul sub tălpi! Şi nu mă iritaţi că nu ştiu ce fac!!
AVENTURIERUL *(indignat):* Ameninţări?! Ce-nseamnă asta?
CONIŢA: Dragă domnule, o singură clipă…
ARĂTAREA: Nimic! Afară! Căraţi-vă câtă vreme insula se mai ridică deasupra oceanului, până nu v-aţi prefăcut în peşti, în muşte, în plancton!
FEMEIA: Mi se taie picioarele…
CONIŢA: Şi mie…
AVENTURIERUL *(iese în faţă, trânteşte jos masca de înot şi labele de gâscă):* Ei bine, nu! N-am înotat douăzeci de mile şi n-am trecut pe lângă moarte ca să mă întorc acasă cu coada între picioare. *(Mic reviriment la ceilalţi.)* N-am venit să mă plimb! Am venit cu afaceri! Şi, dacă eşti cine cred eu, o ştii prea bine!

PROFESORUL: Aşa, aşa! Nu putem fi alungaţi ca nişte… ca nişte…

PESCARUL TÂNĂR: El să fie… cu adevărat?!

FEMEIA: Şi noi am avea o vorbă cu domnia voastră.

CONIŢA: Numai câteva cuvinte — fireşte, nu de faţă cu toată lumea, ci într-o audienţă particulară.

FEMEIA: Te rugăm!

CONIŢA: Fiţi dulce…

ARĂTAREA: Ei, unde vă treziţi? Ştiţi cu cine staţi de vorbă şi nimeni nu tremură, nu fuge, nu-şi ascunde faţa?! Ce insolenţă!

PROFESORUL: Domnule — admiteţi să mă adresez dumneavoastră cu acest apelativ, care onorează pe oricine —, nu mă îndoiesc de faptul că însuşirile absolut legendare ce vă caracterizează v-au făcut să intuiţi, să deduceţi, să ştiţi ce. Ne aduce într-un loc atât de puţin primitor. În consecinţă, v-aş ruga să ne acordaţi pentru câteva secunde statutul de conlocutori egali, fără de care orice tratative devin imposibile.

ARĂTAREA: Tratative!? Poftim? Egali cu mine? Haida-de! Ştiu foarte bine ce urmăriţi. Aflaţi însă că nu sunteţi întru nimic originali.

PROFESORUL: Cunoaştem antecedentele: Faust…

ARĂTAREA: Cine mai ştie de Faust? O, frumoasele vremuri în care trebuia să prind în mreje un suflet instabil, să ofer avantaje nevisate pentru a determina pe cineva să parafeze o înţelegere cu mine! Cine se mai gândeşte acum să vă ducă în ispită? Situaţia s-a inversat, şi o ştiţi prea bine! Acum dracul e asaltat de nebuni ca voi, gata să semneze orice pentru a obţine un avantaj de două parale asupra semenilor săi! *(Asistenţa protestează.)* Da-da, ştiu, în cazul vostru majoritatea visează nu numai avere, ci şi tinereţe, frumuseţe, graţie! Frica de bătrâneţe, de moarte v-ar face să admiteţi orice compromis! Ei bine, dracul s-a săturat! Ajunge! Arhivele drăceşti sunt înţesate cu înscrisuri compromiţătoare. Inflaţia sufletelor osândite a făcut să le scadă preţul aproape la zero. Era inevitabil. Nici dumnezeirea nu se mai luptă atât de crâncen pentru fiecare oaie rătăcită. Ideea era poate valabilă cu multe mii de ani în urmă, când omul se mai simţea singur pe Terra şi-şi gusta unicitatea ca pe un fruct exotic. Explozia demografică a corectat această viziune. În secolul nostru până şi binecuvântarea e

colectivă şi se acordă din mersul automobilului. Cine să mai ţină evidenţa fiecărui suflet? Dracu' mai ştie care-i curat şi oare nu!? Nici nu mă interesează! Iadul e suprapopulat. Unde te întorci, numai târâie-brâu ca voi! Nu noile achiziţii mă preocupă, ci eliminarea excesului de personal! De răul vostru şi al lor mă ascund în cele mai puturoase colţuri ale planetei. Dar nici aici nu scap de voi, şi aici mă asediaţi cu cererile voastre absurde! Ei, bine, gata! S-a terminat! Am tras obloanele! Nu se mai fac angajări! Toate locurile sunt ocupate! Încercaţi la iadul vecin!

PROFESORUL: Dar cum e posibil?! Ce tratament! Cine vă dă dreptul să ne vorbiţi aşa!?

AVENTURIERUL: Dacă negaţi funcţia de pierzanie a infernului, atunci care mai e raţiunea existenţei lui?

PROFESORUL: Nu-nu, domnule, nu scăpaţi atât de uşor!

AVENTURIERUL: Nu-nu!

CONIŢA: Domnilor, nu şade frumos! Vă înţeleg sentimentele, dar ca ton, ca manieră…

PROFESORUL: Mersi! Noi să păstrăm civilitatea, în vreme ce dumnealui…

FEMEIA: Ba bine că nu! Ia uite la el! Da' cine te crezi de nu vrei să stai de vorbă cu persoane onorabile oa dumneaei şi ca mine? Cine, mă rog?!

(Arătarea face un pas înapoi.)

PESCARUL TÂNĂR: Nu se poate…

AVENTURIERUL: Ce-i asta? Se clatină…

PROFESORUL: Tertipuri… Subterfugii ordinare, de luat ochii prostimii…

(Arătarea nu se mai poate ţine pe picioare. Îngenunchează, cade. Ţipete. Femeile fug, deşi nimic nu le ameninţă. Pescarul cel tânăr avansează prudent.)

CONIŢA: Nu! Unde te duci?!

PESCARUL TÂNĂR: O clipă… (înaintează. Toţi fac un pas, doi înainte.)

CONIŢA: Nu, eroul meu! Renunţă!

PESCARUL TÂNĂR: Nu cumva…

VOCI: Ce-i? Îl cunoaşte! Îl ştie pe diavol! E frate cu dracul!

PESCARUL TÂNĂR *(se repede la cel căzut):* Ticălosule! Tu erai?

PESCARUL BĂTRÂN: Eu sunt, dar nu eu am fost…

PESCARUL TÂNĂR *(în vreme ce toţi se apropie):* Ce tot spui? Te ţii de farse?!

PESCARUL BĂTRÂN: Vai de sufletul meu, nu ţipa la mine, mi-ajunge…

VOCI: Ce spune? Cine e?

AVENTURIERUL: îl cunosc! Îl cunosc!

PESCARUL TÂNĂR *(spre ceilalţi):* Un moment, e tata.

VOCI: Tatăl lui?! Cum se poate? Atunci el e şi… şi…

PESCARUL TÂNĂR: Vorbeşte odată, pungaş bătrân!

PESCARUL BĂTRÂN: Nicio pungăşie! Venisem şi eu tot pe chestia bătrâneţii. Am intrat acolo… E un miros, te înăbuşi, nu alta.

PESCARUL TÂNĂR (trecându-i un deget peste faţă): Şi o funingine…

TOŢI: Şi? Şi? Şi?

PESCARUL BĂTRÂN: Pe urmă ceva, cineva, nu ştiu, a început să vorbească în mine, prin mine. Nu eu, nu ştiu cine, altcineva. Era să mor de spaimă. *(Nedumerire. Priviri temătoare în jur.)*

VOCI: Bietul om! Ce curaj! Auzi, să intre chiar în bârlogul…

PESCARUL BĂTRÂN: Mor…

(Cei prezenţi încep să părăsească scena.)

PESCARUL TÂNĂR: Nu mai face pe nebunul. PESCARUL BĂTRÂN: Crezi că… scap?

PESCARUL TÂNĂR: Ai păcălit moartea şi de data asta.

O baie în mare şi o să arăţi ca nou.

FEMEIA: Aşa vorbeşti cu tatăl dumitale?

CONIŢA: Trebuie să fie traumatizat.

PESCARUL TÂNĂR: N-are nici pe dracu'…

CORTINA

PE O PLANETA ONORABILA

— Domnule chestor, am primit un mesaj de convocare.

— Cartela perforată cu datele personale, vă rog.

— Poftim.

Chestorul introduce cartela perforată într-o fantă din biroul-pupitru miniatural prevăzut cu aparatajul standard al instituţiei.

— Luaţi loc.

— Mulţumesc.

— Lucraţi la staţia de regenerare 412 vest?

— Întocmai. La regenerarea periodică obligatorie.

— Ceva deosebit pe linie profesională?

— Nimic. E o activitate interesantă. Chiar plăcută. Îţi dă senzaţia că eşti util. Oamenii vin la noi epuizaţi, uneori prăpădiţi de-a binelea. Te şi întrebi dacă pot fi regeneraţi. Pe urmă îi vezi plecând cu fruntea sus, cu spinarea dreaptă, călcând apăsat şi simţi că n-ai pierdut vremea.

— La fel şi dumneavoastră…

— Desigur. Dar nu la 412. Sunt abonat în zona mea.

— Şi familia?

— Soţia mea s-a retras din trei activităţi încă de la optzeci şi cinci de ani. Acum nu se mai ocupă decât cu dansul de caracter.

— Şi băiatul?

— Felix? Bine, foarte bine.

— Un puşti adorabil dacă judecăm după fotografie. Frumos dezvoltat pentru cei cincisprezece ani ai lui.

— Nu-i aşa?

— Vreo înclinare specială? Un talent deosebit?

Anxiometrul indică plus 2.

— Nu-nu! E un băiat perfect normal.

— Grozav.

Pauză.

— Şi? Ceva nou?

— Nimic special, după câte ştiu.

— Nimic… Bine. Prietenii băiatului? Un băiat normal are o mulţime de prieteni.

— Félix e la fel. Mereu cu prietenii…

— Serios? Mereu-mereu?

— Sigur. La vârsta lui…

— Puteam să jur că în ultima vreme băiatul apare mai întotdeauna singur.

— Singur?…

— Prietenii l-au părăsit ori el s-a despărţit de prieteni?

— Nu pot să ştiu. Ei se ceartă, ei se împacă…

— Ba ştii, amice. Ştii foarte bine.

Anxiometrul indică nelinişte.

— Ce anume?

— Că prietenii lui Félix au dispărut. Şi cum anume.

— Credeţi că… şi-au făcut operaţia?

Acul verde al anxiometrului se linişteşte, gândul? Ascuns a fost rostit.

— De ce ar fi exclus?

— Dacă mă gândesc mai bine, e plauzibil.

— Nu-i aşa?

— Mulţi tineri îşi fac operaţii estetice. O copilărie: să scape de atributele juvenile! Să pară mai mari cu treizeci-patruzeci de ani şi chiar mai mult!

— Aşadar, ştii.

— O modă, o trăsnaie puştească. Ce prostie! Să se îmbătrânească artificial! Să-şi ascundă anii cei mai frumoşi!

Falsă bonomie. Anxiometrul înregistrează.

— O modă, fireşte. Ceva efemer. Dar un efemer care persistă.

— Credeţi?

— Multe fenomene aparent întâmplătoare au, la o analiză mai atentă, un germene raţional.

— Foarte posibil…

— Ia să vedem: suntem sau nu o planetă de bătrâni?

— Mă întreb…

Chestorul se ridică de la biroul-pupitru, face un tur prin încăpere.

— Afurisit de prudent mai eşti! Ei bine, la o speranţă de viaţă de două sute de ani nu mai e nimic de întrebat. Bătrânii noştri cetăţeni sunt verzi ca bradul, sunt sănătoşi, întreprinzători, vitali şi se simt foarte mândri de asta. Dar niciunul dintre ei nu ascunde o nostalgie a tinereţii. N-ar avea niciun motiv. Pe planeta noastră, experienţa e totul! Tinerii se instruiesc, se formează, aşteptând să le vină vremea. Şi cum prin firea lor sunt nerăbdători…

— Ei bine?

— Ei bine, trişează! O iau pe scurtătură! Conving un chirurg să le confecţioneze o mutră scofâlcită şi se duc să înceapă aiurea o nouă existenţă.

— Ia te uită!

— Cum vezi, moda nu e chiar un capriciu!

— Dacă aşa stau lucrurile…

— Aşa stau, şi o ştii prea bine, dragul meu făţarnic.

— Dar dumneavoastră? Instituţiile? Statul? Pe câte ştiu, nu vă opuneţi, nu interveniţi, nu luaţi măsuri.

— Te miri? Alcătuim o lume omogenă, cantonată într-o vârstă respectabilă. Ce-i rău în asta? Nimic! Trăim pe o planetă onorabilă, suntem cetăţenii ei onorabili, chiar venerabili. De ce ar hoinări prin oraşele noastre nişte tineri nedezvoltaţi, lipsiţi de orizont şi stil? Numai ca să caşte lumea ochii la ei, să-i fulgere cu privirea? Să se adune ca la circ, să-i vadă mai de-aproape, să-i măsoare, să-i atingă, în treacăt să-i şi ciupească, răutăcios?

— Invidia, desigur!

— Nu! Bătrânii noştri n-au niciun motiv să invidieze pe cineva! Ei formează majoritatea, ei dau tonul. Progresele geriatriei îi ajută să-şi păstreze aproape intacte atributele tinereţii. Ei sunt de invidiat! Cine gândeşte altfel nu-i un bun cetăţean!

Chestorul s-a înfierbântat. Se trânteşte în scaunul său ergonomie şi apasă un buton. Un jet invizibil de radiaţii îi împrospătează forţele.

Pauza se prelungeşte. Invitatul se foieşte. Chestorul îl priveşte chiorâş, apoi îşi reia gândul:

— Acum cincizeci de ani, pe străzile oraşelor se mai vedeau tineri. Cei mai mulţi îşi ascundeau obrazul sub o mască trăsnită. Era un semn de politeţe. Încă din vechime, chinezii îşi acopereau faţa dacă ea prezenta o malformaţie, o plagă vizibilă, care îi putea indispune pe cei din jur. Cu timpul măştile tinerilor au dispărut. S-a descoperit îmbătrânirea artificială. Astăzi ca să identifici un tânăr trebuie să-l vezi la piscină ori să recurgi la teste.

— Tracul acesta, falsa îmbătrânire nu vă deranjează?

— Deloc. Numai o societate unitară evoluează lin şi armonios.

— Iar moda operaţiilor estetice nu vă contrariază?

— Nici vorbă! Dacă vrei să ştii, noi am lansat-o!

— Serios?!

— Te miri? Nu te-ai întrebat niciodată de ce sunt gratuite aceste intervenţii chirurgicale?

— Nu. Mi s-a părut firesc. Schimbarea fizionomiei face parte din libertăţile fundamentale.

— Corect! Principalul e însă evitarea oricărui şoc. Confruntarea vârstelor, ca şi etalarea neruşinată a forţei native, constituie o sursă de adâncă deprimare. La proporţiile unei planete, e asemenea noxă poate fi extrem de periculoasă.

— Dar cu vârsta se cade să devenim din ce în ce mai rezonabili!

— Copilării. Două secole sunt două secole şi e necesar un efort imens ca lumea să nu devină un panopticum al decadenţei fizice. Pe acest fundal, fiecare chip tânăr bate la ochi, face privitorii să tresară, pompează adrenalină în sânge. Când întâlnesc un asemenea exemplar, zece mii de oameni simt cum le creşte tensiunea. Sunt posibile accidente vasculare. Iată de ce pedalăm pe îmbătrânirea precoce.

— Foarte bine gândit…

— E o judecată care nu-mi aparţine. Ea reprezintă un bun social.

— Normal, se-nţelege.

— Normal… Atunci cum s-ar explica faptul că Felix nu se grăbeşte să procedeze ca întreaga lui generaţie?

Suspin.

— Felix… Cu Felix e altceva. Am încercat să-i dăm o educaţie îngrijită şi nu ne putem plânge: băiatul e reuşit. Dar, vedeţi, l-am obişnuit să judece numai cu mintea lui. Ne înţelegem în toate privinţele. Nu-l putem însă convinge că e necesar să renunţe la înfăţişarea tinerească şi să adopte ţinuta de rigoare. I-am explicat că schimbarea fizionomiei reprezintă o necesitate obiectivă. I-am demonstrat cât de agasant poate să fie să întâlneşti în oglindă vreme de două secole aceeaşi figură. I-am spus că în două sute de ani ţi se urăşte să porţi acelaşi nas, aceleaşi urechi şi poţi să-ţi ieşi din minţi asistând pasiv cum ţi se întinde pe faţă reţeaua de riduri. În cele din urmă tot apelezi la chirurgia plastică. De ce n-ai face-o cu un ceas mai devreme? I-am arătat, în sfârşit, că nu e decent, nici etic să etalezi prin lume un chip rotofei, rozaliu, cu obraji care crapă de sănătate, ochi strălucitori şi buze ca fraga… Zadarnic. N-am putut să-l conving. Mi-a replicat că modificarea trăsăturilor este o libertate fundamentală, iar libertăţile nu obligă pe nimeni… Vă asigur, a fost un adevărat război. A trebuit să ne dăm bătuţi. Felix are o personalitate puternică.

— Iar dumneata eşti mândru de el! Aşa e? Frumos.

Chestorul îşi freacă mâinile, satisfăcut.

— Ei bine, s-a terminat! Este inadmisibil să tolerăm libera circulaţie a unei persoane care sfidează principiul nostru de bază: respectul faţă de senectute şi valorile sale.

— Vă spun că am încercat să-l conving pe Felix să-şi îndeplinească această elementară obligaţie!

— Cu mijloace puerile! încercarea era sortită eşecului.

— Dar nu-l puteţi condamna pentru asta! E o fiinţă umană, fie ea şi lipsită de orice pudoare sau simţ social.

Schimbare de ton.

— Să zicem că primeşte cale liberă. Ce va deveni? Cine credeţi că va încredinţa o maşină de proiectat sau orice alt mijloc de creaţie inteligentă unui recalcitrant, pe deasupra imberb?

— Felix nu dispreţuieşte muncile umile. Va lucra oriunde, va face orice până va veni vremea.

— Exclus. Dumneata şi soţia dumitale ştiaţi ce risc vă asumaţi intrând în această aventură. Băiatul circulă, se manifestă în afara oricărui control. Nu va fi uşor să-l asimilăm tinerilor noştri. Dar o s-o facem. În cele din urmă, pentru el va fi bine. Voi însă veţi suferi consecinţele. Conform legii, vi se anulează autorizaţia de regenerare.

Acul anxiometrului face un salt.

— Cum aşa?

— Aşa.

— Definitiv?

— Şi fără drept de apel.

Anxiometrul s-a blocat. Nu va reintra în funcţiune decât atunci când chestorul va izbi cu pumnul în pupitru.

— Dar asta ne condamnă la…

— Degradare fizică, bineînţeles.

În picioare:

— Degradare şi moarte!

Gazda bate cu pumnul în biroul-pupitru.

— Echilibrul social trebuie asigurat cu orice preţ!

Cetăţeanul se prăbuşeşte pe scaunul său.

— Sunt uluit…

Scurtă pauză. Chestorul schimbă tonul.

— Hm… Deznodământul poate fi evitat într-un caz… Dar unul singur!

— Care!

— Dacă se întâmplă ceva neprevăzut, dacă, să zicem, Felix dispare; dacă are un accident, atunci situaţia se schimbă.

Chestorul se reazemă calm de spătarul scaunului. Vizitatorul e împietrit.

— Serios? Într-adevăr? Am înţeles bine? Ceea ce ne îndemnaţi să facem este să-l… înlăturăm pe fiul nostru?

— Eu nu vă îndemn. Vă informez.

— După ce l-am crescut cu atâta dragoste, cu atâtea greutăţi, după ce am legat de Felix atâtea speranţe şi visuri?… Cum credeţi, domnule, că eu, că soţia mea, că oricine ar fi în stare?…

Uniforma e impasibilă.

— Nimeni nu se gândeşte la o asemenea desfăşurare *a* lucrurilor. Există mijloace. La nevoie, puteţi primi asistenţă calificată.

Răcnet:

— Nu! E ultimul meu cuvânt!

— Îţi dai seama că vorbeşti şi în numele soţiei dumitale? Salvând copilul, o condamni pe ea!

— Dar nu e drept! Pentru Felix plătesc eu! Nu e destul?

— Legea nu se confundă cu matematica. Scopurile justiţiei sunt superioare oricărui calcul, oricărei parităţi primitive. Ea urmăreşte nu înfăptuirea dreptăţii tribale, ci descurajarea practicilor care dăunează planetei.

— Şi nu există nicio altă cale?

— Niciuna. Îmi pare rău. Nu-i nimic de făcut. Nu mai avem ce discuta. Şi timpul rezervat cazului vostru s-a epuizat. De altfel am prevăzut cum se vor desfăşura lucrurile şi am luat măsurile de rigoare. La ora de faţă, Felix se află la bordul unui avion zburând spre o destinaţie necunoscută.

— Poftim!?

— Acolo va suferi operaţia estetică, după care va deveni un exemplar cetăţean integrat. Soţia dumitale face bagajele. Ar fi bine să-i dai o mină de ajutor.

— Plecăm şi noi?!

— Da. În altă direcţie, desigur. Buldozerele aşteaptă să demoleze casa.

— De ce? Casa noastră…

— Ştergem orice urmă. Aţi avut o influenţă negativă asupra lui Felix. N-o să vă mai găsiţi niciodată. Nu se recomandă ca părinţii să-şi vadă copiii după îmbătrânirea artificială. E foarte neplăcut.

— Dar cum e posibil să interveniţi atât de brutal în viaţa noastră?! Aşa ceva nu s-a mai văzut!

— Te asigur că avem baza legală necesară. Iar noutatea decurge din faptul că nu ai avut în preajmă un asemenea caz de comportament asocial. Nici nu mă miră. Astfel de întâmplări sunt extrem de rare. Asta nu-ţi dă de gândit? Datoria noastră e să tăiem răul din rădăcină. Şi o vom face.

— Copilul nostru — pierdut pentru totdeauna... Căminul nostru — spulberat... Ce-o să se aleagă de noi?

— Totul va fi bine, te asigur. Societatea va evita un şoc. Iar dumneata şi soţia dumitale veţi figura în arhive ca doi cetăţeni onorabili care au trăit pe o planetă onorabilă.

PROBABILITATE: UNU

De când s-a închis în camera de lucru? De o săptămână? De zece zile? De mult mai mult. De când s-a pensionat a început să prefere izolarea. Rămânea în camera lui cincisprezece şi chiar douăzeci de ore din douăzeci şi patru. Zicea că acum poate să se consacre unei lucrări absolut originale. Îl urmărea mai de mult, de când îi venise ideea, de când găsise calea spre formula căutată, de când avusese revelaţia că nebunia la care luăm parte poate intra într-o formulă. Mai întâi fusese vremea discursurilor: înarmarea mondială şi urmările ei. Nimic nou. Ziarele nu spuneau altceva, numai că, după ce vânturau spectrul distrugerii planetei, treceau la meciul de a doua zi. El renunţase şi să urmărească la televizor meciurile, iar eu crezusem că îmi face în sfârşit pe plac odihnindu-se câteva ceasuri în plus. După sport renunţase la spectacole — o altă plăcere a lui, căreia îi fusese credincios trei decenii. Apoi la prieteni. La toţi. Nu mai ieşea din casă decât pentru a face câţiva paşi prin grădină, unde rămânea un sfert de oră contemplând o frunză sau o gâză. Uneori da o fugă până la cutia poştală din colţ. Revenea la fel de grăbit şi se închidea iar. Nici nu voia să audă de strâns şi dereticat în odaia lui. Am renunţat. Cu timpul n-a mai părăsit camera decât pentru a lua masa cu mine, într-o tăcere care zumzăia de gânduri. Nu răspundea la niciun telefon şi nu apărea nici când veneau copiii. Nu şi-a văzut

nepoţelul decât o dată şi în locul cuvintelor pe care fiul nostru le aştepta n-a făcut decât să exclame: încă un argument, dacă mai era necesar. Şi răspicat: „Nu mai era necesar!”. Într-o zi a zvârlit pe uşă afară, în hol, colivia canarilor. Uitase de ei. Nehrăniţi, nebăuţi, pieriseră de cine ştie când fără ca el să bage de seamă. Atunci i-am cerut şi plantele de la fereastră. N-a înţeles de îndată. Abia peste câteva zile le-am găsit în faţa uşii lui, arse de uscăciune. În ultima vreme nu mai ieşea deloc. Primea tava cu mâncare fără un cuvânt şi o trântea undeva, seara sau a doua zi accepta o alta — isprăvisem nu numai tăvile, ci şi vesela, pentru că nu scotea nimic din cameră. Nici nu-i mai serveam o masă adevărată, ci numai o gustare, ceva, pe o farfurie, în ultimele zile — un sandviş pe un şerveţel. Nu mă lăsa nici să arunc o privire în camera lui. Mă întrebam ce-o fi acolo! Veselă şi tacâmuri murdare, înverzite, mucegăite, urât mirositoare, tăvile claie peste grămadă pe mese, pe scaune, pe jos. Nu o dată l-am auzit făcând un pas greşit şi dărâmând un munte sonor de farfurii şi pahare. O vreme m-am întrebat când îşi face nevoile. Apoi l-am auzit. Noaptea se plimba prin casă, uneori deschidea uşa dormitorului şi mă privea un moment, apoi îşi continua drumul. Câteodată urca şi în pod. În curte nu mai apărea. Aprindea toate luminile, cerceta fiecare colţ, se uita sub masă, după câte un tablou, l-am văzut eu, am privit pe gaura cheii, atât mă intriga purtarea lui. Într-o noapte a intrat cu zgomot în dormitor, m-a trezit brusc şi a început să-mi povestească, de la mijloc, fără legătură: „Doi adversari care se înarmează alcătuiesc împreună un sistem, înţelegi? A se înarmează, B la fel. Fiecare pas făcut de unul îl provoacă în mod necesar pe cel făcut de adversar ca să-l ajungă şi să-l întreacă. E limpede? Limpede. Până unde poate merge asta? Până foarte departe. Dar nu la infinit, nu! Înţelegi?” Mă speriasem, abia mi-am potolit bătăile inimii, sângele îmi bubuia în urechi, înţelegeam, nu era greu, cu o condiţie, să aud, el vorbea tare, prea tare, şi prea aproape, mă temeam de el, urechea se temea şi ea, refuza să accepte cuvintele împuşcate cu furie. „Înainte de infinit, cu mult înainte intervine procentul de eroare. Totul e automatizat — sistemul de avertizare, sistemul de alarmare —, la un semn toate rachetele vor fi în aer înainte ca vreun deget să fi apăsat pe buton. Până acum au fost cinci alarme false: confuzii ale

automatelor, defecţiuni în recunoaşterea inamicului, erori strecurate în programele calculatoarelor. Calculatoarele, aici e buba. Programele sunt mereu mai complexe, aşadar posibilitatea erorii creşte. Dincolo de un anumit prag al sofisticării sistemelor de apărare posibilitatea devine probabilitate, iar aceasta se transformă în certitudine. O alarmă falsă poate declanşa instantaneu o replică adevărată şi gata războiul atomic! E o chestie de cifre. Iar eu, eu am calculat momentul, ziua Z, ora H! Încă două-trei zile şi vom şti — pentru prima oară! —, vom şti data exactă a sfârşitului lumii!” Azi-dimineaţă a ieşit din cameră, a trecut pe lângă mine fără un cuvânt, a ieşit în curte, apoi în stradă. Nu a răspuns la întrebările mele. Atunci l-am lăsat în pace şi am dat fuga în camera lui — lăsase uşa de perete —, să profit de ocazie, să fac puţină ordine, să aerisesc. Până să ajung la fereastră, am dărâmat câteva mormane de vase, în toate mâncăruri sleite, mucede, putrezite, vărsate pe covor, pe parchet, un miros pestilenţial. Mi s-a făcut rău. M-am lăsat pe un scaun. Scaunul lui, la biroul lui. M-am uitat pe hârtiile lui. Mă pricep. Sunt. Şi eu matematiciană. Eram curioasă. Mii de file înnegrite de scrisul lui zăceau pretutindeni. Pe birou rămăseseră numai opt. Esenţa. Le-am citit o dată şi încă o dată şi iar. Datele sunt corecte, logica perfectă, calculul exact, A găsit, într-adevăr, formula căutată, a descoperit-o, a construit modelul matematic al oricărui sistem de doi factori care se înarmează mizând pe calculatoare şi acceptând implicit marja lor de eroare, care creşte odată cu sofisticarea sistemului. Demonstraţia e fără cusur, concluzia clară. M-am liniştit. Aveam destule motive să cred că şi-a pierdut minţile. Dar nu, bietul de el, are mintea la fel de limpede ca odinioară, judecata perfectă.

— Aşadar totul e în ordine?

— În ordine.

— Şi… sfârşitul lumii?

— Ce e cu sfârşitul lumii?

— A calculat… când o să fie?

— Da, sigur. Astăzi.

— Poftim?!… Hei, şefule! Şefule, vino iute să auz? Una straşnică.

— Ce-i, oameni buni? Care-i necazul?

— Cucoana asta zice că azi e sfârşitul lumii.

— Da? E-n regulă. Dar e oare prudent pentru o doamnă în vârstă să umble brambura prin oraş într-o zi ca asta?

— Chiar aşa: de ce aţi venit la noi? Sau credeţi că poliţia poate împiedica să se producă sfârşitul lumii? Ha-ha!

— Ha, ha, ha, ha!

— Am venit ca să mă ajutaţi să-l găsesc. Nu s-a mai întors acasă de acum zece ore, când a plecat. Şi era într-o stare…

— Bine, doamnă, să-l căutăm. Ia să vedem: numele, vârsta. Semne particulare… Ei, dar ce se aude? Alarmă aeriană?